

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΤΜΗΜΑ **ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ & ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
MBA-TOURISM MANAGEMENT

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΝΗΣΙΩΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΔΕΜΤ 0737

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2009

Πίνακας περιεχομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	Εισαγωγή.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	Η Ανάπτυξη Του Τουριστικού Κλάδου σε Νησιωτικές Περιοχές ..	11
2.1	Επιδράσεις του τουρισμού στη χώρα υποδοχής (οικονομία, κοινωνία, περιβάλλον).....	11
2.2	Περιγραφή των νησιωτικών περιοχών της Ελλάδας.....	13
2.3	Ανάλυση των παραγόντων που καθιστούν τα νησιά της Ελλάδας ιδιαίτερους προορισμούς.....	16
2.4	Διαφοροποιήσεις μεταξύ των νησιωτικών περιοχών.....	17
2.5	Περιγραφή του προτύπου τουριστικής ανάπτυξης που ακολούθησε η πλειοψηφία των ελληνικών νησιών	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	Ζήτηση Τουριστικών Υπηρεσιών στις Νησιωτικές Περιοχές	22
3.1	Εισαγωγή.....	22
3.2	Ζήτηση.....	22
3.2.1	Ομάδα 1 – Αργοσαρωνικός.....	23
3.2.2	Ομάδα 2 – Ιόνια Νησιά	28
3.2.3	Ομάδα 3 - Κρήτη	34
3.2.4	Ομάδα 4 - Δωδεκάνησα	37
3.2.5	Ομάδα 5 – Βόρειο Αιγαίο.....	45
3.2.6	Ομάδα 6 - Σποράδες	51
3.2.7	Ομάδα 7 – Κυκλάδες.....	55
3.2.8	Ομάδα 8 – Δυτικές Κυκλάδες.....	61
3.3	Συνοπτική παρουσίαση της εξέλιξης της ζήτησης στις υπό μελέτη νησιωτικές περιοχές	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	Προσφορά Τουριστικών Υπηρεσιών στις Νησιωτικές Περιοχές ...	67
4.1	Εισαγωγή.....	67
4.2	Ανάλυση προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών (τουριστικές μονάδες, πολιτιστικές και συμπληρωματικές υποδομές) στις νησιωτικές περιοχές	68
4.2.1	Ομάδα 1 – Αργοσαρωνικός.....	68
4.2.2	Ομάδα 2 – Ιόνια νησιά.....	72
4.2.3	Ομάδα 3 - Κρήτη	77
4.2.4	Ομάδα 4 - Δωδεκάνησα	82
4.2.5	Ομάδα 5 – Βόρειο Αιγαίο.....	89
4.2.6	Ομάδα 6 – Σποράδες.....	94
4.2.7	Ομάδα 7 – Κυκλάδες.....	98
4.2.8	Ομάδα 8 – Δυτικές Κυκλάδες.....	104
4.3	Συνοπτική παρουσίαση της εξέλιξης της προσφοράς στις υπό μελέτη νησιωτικές περιοχές	108

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	Κατάταξη των Νησιωτικών Περιοχών	110
5.1	Αναλυτική Ιεραρχική Διαδικασία (ΑΗΡ).....	110
5.2	ΑΗΡ και Ερμηνεία Αποτελεσμάτων	116
5.3	Διαδικές Συγκρίσεις	122
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	Συμπεράσματα - Προτάσεις για την τουριστική ανάπτυξη των Νησιωτικών Περιοχών	126
	Βιβλιογραφία – Πηγές	138

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑΣ

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 2.1-1 Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών κατά περιοχή προέλευσης	12
Διάγραμμα 2.1-2 Αφίξεις Ημεδαπών και Αλλοδαπών Τουριστών κατά το έτος 2007	13
Διάγραμμα 3.2-1 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007(Ομάδα 1) .	23
Διάγραμμα 3.2-2 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 1)	24
Διάγραμμα 3.2-3 Πορεία Διανυκτερεύσεων κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 1)...	24
Διάγραμμα 3.2-4 Πορεία Διανυκτερεύσεων κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 1)...	25
Διάγραμμα 3.2-5 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 1)	25
Διάγραμμα 3.2-6 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 1) ..	26
Διάγραμμα 3.2-7 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 1).....	27
Διάγραμμα 3.2-8 Αποτύπωση εποχικότητας 2007 (Ομάδα 1)	28
Διάγραμμα 3.2-9 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007(Ομάδα 2) .	29
Διάγραμμα 3.2-10 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 2)	30
Διάγραμμα 3.2-11 Πορεία Διανυκτερεύσεων κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 2) .	30
Διάγραμμα 3.2-12 Πορεία Διανυκτερεύσεων κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 2) .	30
Διάγραμμα 3.2-13 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 2)	31
Διάγραμμα 3.2-14 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 2) .	32
Διάγραμμα 3.2-15 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο (2001-2007) (Ομάδα 2)	32
Διάγραμμα 3.2-16 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο (2001-2007) (Ομάδα 2)	33
Διάγραμμα 3.2-17 Αποτύπωση εποχικότητας 2007 (Ομάδα 2).....	34
Διάγραμμα 3.2-18 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 3)	34
Διάγραμμα 3.2-19 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 3)	35
Διάγραμμα 3.2-20 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 3)	36
Διάγραμμα 3.2-21 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 3) .	36
Διάγραμμα 3.2-22 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 3).....	37
Διάγραμμα 3.2-23 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)	38
Διάγραμμα 3.2-24 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)	38
Διάγραμμα 3.2-25 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)	39

Διάγραμμα 3.2-26 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)	40
Διάγραμμα 3.2-27 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)	40
Διάγραμμα 3.2-28 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)	41
Διάγραμμα 3.2-29 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)	41
Διάγραμμα 3.2-30 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)	42
Διάγραμμα 3.2-31 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)	42
Διάγραμμα 3.2-32 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)	43
Διάγραμμα 3.2-33 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 4)	44
Διάγραμμα 3.2-34 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 4)	44
Διάγραμμα 3.2-35 Αποτύπωση εποχικότητας 2007 (Ομάδα 4)	45
Διάγραμμα 3.2-36 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 5)	46
Διάγραμμα 3.2-37 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 5)	46
Διάγραμμα 3.2-38 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 5)	47
Διάγραμμα 3.2-39 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 5)	48
Διάγραμμα 3.2-40 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 5)	48
Διάγραμμα 3.2-41 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 5)	49
Διάγραμμα 3.2-42 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 5)	50
Διάγραμμα 3.2-43 Αποτύπωση εποχικότητας 2007 (Ομάδα 5)	50
Διάγραμμα 3.2-44 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 6)	51
Διάγραμμα 3.2-45 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 6)	52
Διάγραμμα 3.2-46 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 6)	52
Διάγραμμα 3.2-47 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 6)	53
Διάγραμμα 3.2-48 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 6)	54
Διάγραμμα 3.2-49 Αποτύπωση εποχικότητας 2006 (Ομάδα 6)	54
Διάγραμμα 3.2-50 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 7)	55

Διάγραμμα 3.2-51 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 7)	56
Διάγραμμα 3.2-52 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 7)	56
Διάγραμμα 3.2-53 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 7)	57
Διάγραμμα 3.2-54 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 7)	58
Διάγραμμα 3.2-55 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 7)	58
Διάγραμμα 3.2-56 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 7)	59
Διάγραμμα 3.2-57 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 7)	60
Διάγραμμα 3.2-58 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 7)	60
Διάγραμμα 3.2-59 Αποτύπωση εποχικότητας 2007 (Ομάδα 7)	61
Διάγραμμα 3.2-60 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 8)	61
Διάγραμμα 3.2-61 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 8)	62
Διάγραμμα 3.2-62 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 8)	62
Διάγραμμα 3.2-63 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 8)	63
Διάγραμμα 3.2-64 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 8)	64
Διάγραμμα 3.2-65 Αποτύπωση εποχικότητας 2007 (Ομάδα 8)	64
Διάγραμμα 4.2-1 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες στην περιοχή του Αργοσαρωνικού (Ομάδα 1)	69
Διάγραμμα 4.2-2 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού της περιοχής του Αργοσαρωνικού (Ομάδα 1)	69
Διάγραμμα 4.2-3 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην περιοχή του Αργοσαρωνικού για την τριετία 2004-2006 (Ομάδα 1)	70
Διάγραμμα 4.2-4 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 2)	74
Διάγραμμα 4.2-5 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 2)	74
Διάγραμμα 4.2-6 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή για την τριετία 2004-2006 (Ομάδα 2)	75
Διάγραμμα 4.2-7 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες στην Κρήτη (Ομάδα 3)	80
Διάγραμμα 4.2-8 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού στην Κρήτη (Ομάδα 3)	81
Διάγραμμα 4.2-9 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην Κρήτη (Ομάδα 3) για την τριετία 2004-2006	81

Διάγραμμα 4.2-10 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες στην Ρόδο και την Κω (Ομάδα 4)	85
Διάγραμμα 4.2-11 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού στην Ρόδο και την Κω (Ομάδα 4)	85
Διάγραμμα 4.2-12 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην Ρόδο και την Κω (Ομάδα 4) για την τριετία 2004-2006	86
Διάγραμμα 4.2-13 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 4).....	86
Διάγραμμα 4.2-14 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 4).....	87
Διάγραμμα 4.2-15 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 4) για την τριετία 2004-2006	87
Διάγραμμα 4.2-16 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 5).....	91
Διάγραμμα 4.2-17 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 5).....	91
Διάγραμμα 4.2-18 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 5) για την τριετία 2004-2006	92
Διάγραμμα 4.2-19 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες των Σποράδων (Ομάδα 6).....	95
Διάγραμμα 4.2-20 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού των Σποράδων (Ομάδα 6).....	95
Διάγραμμα 4.2-21 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στις Σποράδες (Ομάδα 6) για την τριετία 2004-2006	96
Διάγραμμα 4.2-22 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες της Νάξου, Σαντορίνης, Μυκόνου και Πάρου (Ομάδα 7)	99
Διάγραμμα 4.2-23 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού μονάδες της Νάξου, Σαντορίνης, Μυκόνου και Πάρου (Ομάδα 7).....	100
Διάγραμμα 4.2-24 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στη Νάξο, Σαντορίνη, Μύκονο και Πάρο (Ομάδα 7) για την τριετία 2004-2006	100
Διάγραμμα 4.2-25 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες στα υπόλοιπα νησιά της Ομάδας 7	101
Διάγραμμα 4.2-26 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού των υπόλοιπων νησιών της Ομάδας 7.....	101
Διάγραμμα 4.2-27 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στα υπόλοιπα νησιά της Ομάδας 7 για την τριετία 2004-2006	102
Διάγραμμα 4.2-28 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 8).....	105
Διάγραμμα 4.2-29 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού της υπό εξέταση νησιωτικής περιοχής (Ομάδα 8).....	105
Διάγραμμα 4.2-30 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδας 8) για την τριετία 2004-2006	106

Διάγραμμα 5.2-1 Συνολική Κατάταξη Νησιωτικών Περιοχών	116
Διάγραμμα 5.2-2 Ανάλυση Ευαισθησίας	117
Διάγραμμα 5.2-3 Ποσοστιαία Κατανομή Κριτηρίων	117
Διάγραμμα 5.2-4 Ποσοστιαία Σύνθεση Αποτελεσμάτων	118
Διάγραμμα 5.2-5 Κατάταξη σύμφωνα με το Κριτήριο «Υποδομές»	118
Διάγραμμα 5.2-6 Κατάταξη σύμφωνα με τα Κριτήρια «Ποιότητα» και «Ζήτηση»	119
Διάγραμμα 5.2-7 Δυαδικά κριτήρια: «Υποδομές – Ποιότητα» και «Ποιότητα – Ζήτηση»	120
Διάγραμμα 5.2-8 Δυαδικό κριτήριο Υποδομές - Ζήτηση	121

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 4-1 Ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας κατά το έτος 2007	68
Πίνακας 4-2 Τουριστικές Υποδομές (Ομάδα 1)	71
Πίνακας 4-3 Τουριστικές Υποδομές (Ομάδα 2)	76
Πίνακας 4-4 Τουριστικές Υποδομές (Ομάδα 3)	82
Πίνακας 4-5 Τουριστικές Υποδομές (Ομάδα 4)	88
Πίνακας 4-6 Τουριστικές Υποδομές (Ομάδα 5)	93
Πίνακας 4-7 Τουριστικές Υποδομές (Ομάδα 6)	97
Πίνακας 4-8 Τουριστικές Υποδομές (Ομάδα 7)	103
Πίνακας 4-9 Τουριστικές Υποδομές (Ομάδα 8)	107
Πίνακας 6-1 Πίνακας προβλημάτων – κινήτρων – προτάσεων για τη βελτίωση του νησιωτικού τουριστικού προϊόντος	133

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 6-1 Σημερινή προσέγγιση τουριστικής ανάπτυξης	126
Εικόνα 6-2 Κατηγορίες Κινήτρων επενδυτικών σχεδίων στον τουρισμό (Ν.3299/04)	128
Εικόνα 6-3 Γεωγραφική κατάταξη νησιωτικών περιοχών και ποσοστά ενίσχυσης ανά κατηγορία επενδυτικού σχεδίου στον τουρισμό	129

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους δυναμικότερους και ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας, συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη, μέσω της δημιουργίας εισοδημάτων, θέσεων απασχόλησης, αλλά και της διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης και επηρεάζοντας ταυτόχρονα την ανάπτυξη και άλλων κλάδων της τοπικής οικονομίας, όπως τη γεωργία, το εμπόριο, τις κατασκευές κλπ. Ειδικότερα, στις νησιωτικές περιοχές, τα έσοδα από την τουριστική δραστηριότητα καλύπτουν πολλές φορές το μεγαλύτερο ποσοστό του τοπικού ΑΕΠ (έως και 70%), με αποτέλεσμα η χάραξη συγκεκριμένης στρατηγικής για την περαιτέρω ενίσχυση και ανάπτυξη του κλάδου να καθίσταται αναγκαία.

Παράλληλα, η έννοια της τουριστικής ανάπτυξης εξαρτάται άμεσα από το περιβάλλον (φυσικό, ανθρωπογενές κλπ.), δεδομένου ότι αποτελεί το «κεφάλαιο» μίας περιοχής, το οποίο ο τουρισμός καλείται να αναδείξει και να αξιοποιήσει, με σκοπό να παραχθούν οικονομικά, κοινωνικά, πολιτισμικά και περιβαλλοντικά οφέλη. Η αειφορία των ωφελειών που προέρχονται από τον τουρισμό επιτυγχάνεται όταν οι σχέσεις τουρισμού και περιβάλλοντος είναι αρμονικές και έχει επιτευχθεί μεταξύ τους ισορροπία.

Ωστόσο, η χωρική υπερσυγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας¹ και τα ανακόλουθα προβλήματα που αυτή δημιουργήσε στο περιβάλλον και στην τοπική κοινωνία, αποτέλεσαν την πρώτη αιτία ενασχόλησης μεγάλου αριθμού επιστημόνων με την έννοια της Φ.Ι. (Φέρουσας Ικανότητας) ή της Φ.Ι.Τ.Α. (Φέρουσα Ικανότητα για την Τουριστική Ανάπτυξη)² (Παρπαϊρης, 1993, σσ. 59 – 73). Η κάθε μία από αυτές τις προσεγγίσεις, ορίζει και μια διαφορετική διάσταση στον καθορισμό των ορίων στην αειφόρο τουριστική ανάπτυξη³ ενός τόπου. Η υπέρβαση αυτών των ορίων εκτιμάται ότι αφενός υποβαθμίζει τους πόρους (περιβάλλον, πολιτισμός) και την ποιότητα ζωής στην περιοχή και, αφετέρου

¹ Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 1999, η Ρόδος δέχτηκε 8πλάσια τουριστική ένταση σε σχέση με την αντίστοιχη μέση ένταση της χώρας. Η εικόνα, με κάποιες αποκλίσεις, είναι παρόμοια και στις λοιπές παραθαλάσσιες περιοχές, αν λάβουμε υπόψη ότι το 90% του τουρισμού στη χώρα μας έχει σαν κύριους προορισμούς τα νησιά και τον παράκτιο χώρο.

² Η φέρουσα ικανότητα στον τουρισμό αναφέρεται σε ένα ανώτατο όριο παρουσίας τουριστών ή δημιουργίας τουριστικών υποδομών το οποίο μπορεί να υπάρξει σε μία τουριστική περιοχή ή ζώνη.

³ Η αειφόρος τουριστική ανάπτυξη αφορά στον «τουρισμό που αναπτύσσεται και διατηρείται εντός μιας περιοχής, κατά τέτοιο τρόπο και σε τέτοια κλίμακα, ώστε να παραμένει βιώσιμος για ένα απεριόριστο χρονικό διάστημα, χωρίς παράλληλα να υποβαθμίζει ή να αλλοιώνει το ανθρώπινο και φυσικό περιβάλλον με το οποίο αλληλεπιδρά, σε βαθμό που να εμποδίζει την επιτυχή ανάπτυξη και ευημερία άλλων δραστηριοτήτων και διαδικασιών.» (Butler 1993)

υποβαθμίζει την περιοχή ως τουριστικό προορισμό με συνακόλουθη μείωση της ικανοποίησης των τουριστών και πτώση της ζήτησης.

Παράλληλα, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της τουριστικής βιομηχανίας στις νησιωτικές περιοχές είναι η επικράτηση του μαζικού τουρισμού και η έλλειψη σχεδιασμού με στόχο την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Ωστόσο, οι ελληνικές νησιωτικές περιοχές διαθέτουν μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης και, συνεπώς, ενίσχυσης της θέσης της στη διεθνή αγορά, εξ αιτίας των διαθέσιμων συγκριτικών πλεονεκτημάτων (πολιτιστικά αποθέματα, φυσικός πλούτος, περιοχές οικολογικού ενδιαφέροντος, κλπ.). Τα ανωτέρω συγκριτικά πλεονεκτήματα μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος στις νησιωτικές περιοχές και να περιορίσουν τη δυνατότητα υποκατάστασής του από τα συναφή προϊόντα μαζικού τουρισμού άλλων ανταγωνιστριών χωρών.

Λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερθέντα, η παρούσα μελέτη έχει ως αντικείμενο καταρχήν την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης σχετικά με την εξέλιξη της τουριστικής ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών. Ειδικότερα, στα πλαίσια του τρίτου κεφαλαίου της μελέτης αναλύεται η εξέλιξη της ζήτησης (διανυκτερεύσεις, αφίξεις, μέση πληρότητα, εποχικότητα κατά την χαμηλή, μέση και υψηλή περίοδο) σε κάθε νησιωτική περιοχή ξεχωριστά, ενώ στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο αναλύεται η εξέλιξη της προσφοράς (εξέλιξη τουριστικών υποδομών) και αποτυπώνεται η φέρουσα ικανότητα σε εναλλακτικές και πολιτιστικές υποδομές. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η συγκέντρωση των στατιστικών στοιχείων (ζήτηση, προσφορά) κατέστη ιδιαίτερα δύσκολη, δεδομένης αφενός του μεγάλου όγκου των πληροφοριών, αφετέρου της μη ύπαρξης ενοποιημένων και επεξεργασμένων δεδομένων. Για το λόγο αυτό, δημιουργήθηκε εξ αρχής μία βάση δεδομένων, τα αποτελέσματα της οποίας παρατίθενται διαγραμματικά για την άμεση κατανόηση τους από τον αναγνώστη.

Η ανάλυση των παραμέτρων της ζήτησης και της προσφοράς αποτέλεσε τη βάση για την εξαγωγή συγκεκριμένων ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών (με γνώμονα τις υποδομές, τη ζήτηση και την ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών), με στόχο τη σύγκριση και την κατάταξη των νησιωτικών περιοχών ανάλογα με το βαθμό της τουριστικής τους ανάπτυξης (Κεφάλαιο 5).

Η αναγνώριση του βαθμού τουριστικής ανάπτυξης ανά νησιωτική περιοχή οδήγησε στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων και προτάσεων με στόχο αφενός τη διατήρηση της ανάπτυξης σε περιοχές που εμφανίζουν αυξητική τάση, αφετέρου την περαιτέρω ανάπτυξη νησιωτικών περιοχών που βρίσκονται σε ύφεση. Με τον

τρόπο αυτό, διαμορφώνεται ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο στρατηγικής για την τουριστική ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών, η οποία θα οδηγήσει στην ανάπτυξη ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Οι προτάσεις στο σύνολό τους λαμβάνουν υπόψη τα οικονομικά οφέλη για την ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών, την υφιστάμενη κατάσταση στον τουριστικό κλάδο, τις εθνικές προτεραιότητες (λ.χ. αναβάθμιση της ποιότητας των τουριστικών υποδομών αλλά και των υπηρεσιών στο σύνολό τους, την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού), τις πολιτικές και τα μέτρα, που η χώρα δεσμεύεται και εφαρμόζει σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΣΕ ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

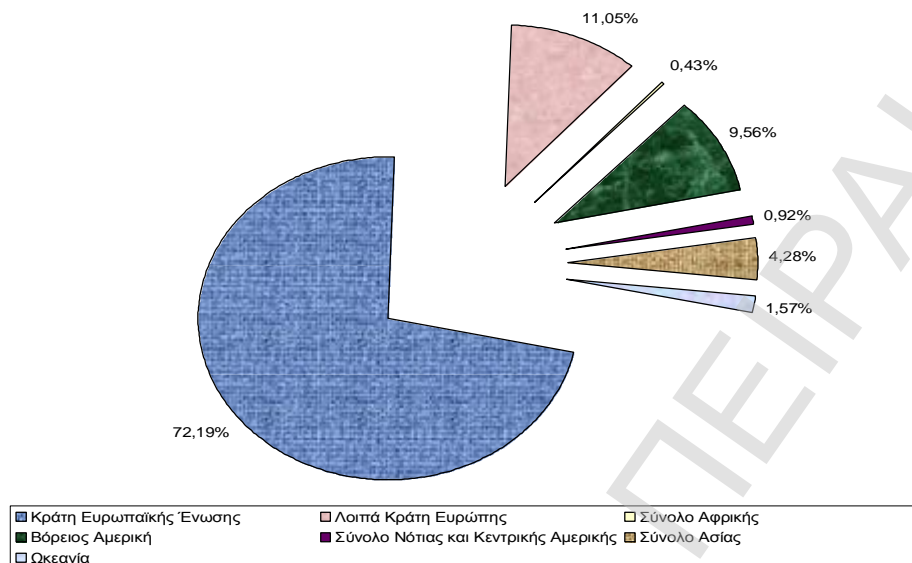
2.1 Επιδράσεις του τουρισμού στη χώρα υποδοχής (οικονομία, κοινωνία, περιβάλλον)

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών ο τουρισμός στην Ελλάδα κατέστη από μια περιορισμένης εμβέλειας τουριστική δραστηριότητα, που προσέλκυε λίγους και με ειδικά ενδιαφέροντα περιηγητές, σε μια μεγάλη εθνική βιομηχανία, η οποία συνεισφέρει σημαντικά στην οικονομία, την απασχόληση και την ευημερία, αλλά και στην προβολή της χώρας προς το εξωτερικό. Συγκεκριμένα, η συμβολή της τουριστικής οικονομίας στο ΑΕΠ της χώρας ξεπερνάει το 18%, ενώ υπολογίζεται πως οι άμεσα και έμμεσα απασχολούμενοι στον τομέα του τουρισμού φτάνει στο 21%⁴ των συνολικά απασχολούμενων στη χώρα. Σε παγκόσμιο επίπεδο, σύμφωνα με τον ΠΟΤ, η χώρα κατατάσσεται 17^η σε επίπεδο διεθνών αφίξεων και 12^η σε επίπεδο εσόδων. Επίσης, σύμφωνα με μελέτη του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 22^η θέση μεταξύ 130 χωρών στο Δείκτη Ταξιδιωτικής και Τουριστικής Ανταγωνιστικότητας.

Παράλληλα, οι αφίξεις ξένων τουριστών στη χώρα διαμορφώνονται συστηματικά σε υψηλότερα επίπεδα από αυτές των Ελλήνων τουριστών. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ, κατά έτος το 2007, οι αλλοδαποί τουρίστες σε τουριστικά καταλύματα και κάμπινγκ αποτέλεσαν το 56% επί του συνόλου των τουριστών. Οι αλλοδαποί τουρίστες προέρχονται στη συντριπτική τους πλειοψηφία από τις Ευρωπαϊκές Χώρες. Οι αφίξεις από τις χώρες της Ευρώπης φτάνουν στο 83% επί του συνόλου των αφίξεων των αλλοδαπών, ενώ το 51% περίπου από της αφίξεις της Ευρώπης προέρχονται από τη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιταλία και τη Γαλλία. Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται αναλυτικά η κατανομή των αλλοδαπών τουριστών που έφτασαν στην Ελλάδα το 2007, κατά περιοχή προέλευσης.

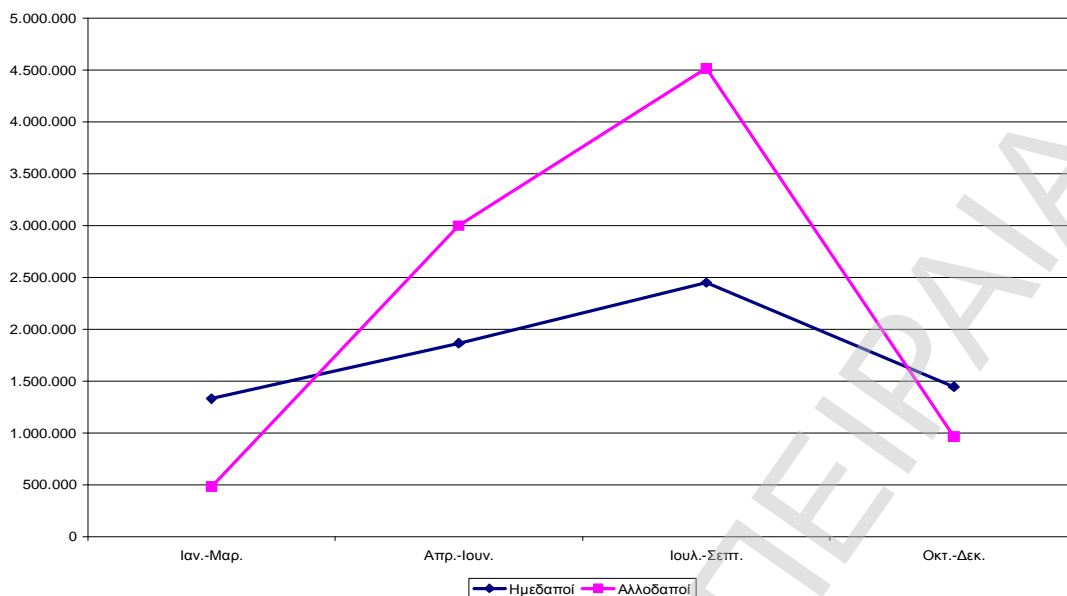
Σημειώνεται ότι η Ελλάδα, αποτελεί σημαντικό προορισμό για τους Γερμανούς επισκέπτες, καθώς επίσης και για τους Βρετανούς και τους Ιταλούς. Η Γαλλία επίσης, αν και σε πολύ μικρότερο ποσοστό, αποτελεί σημαντική τουριστική αγορά με δυνατότητες διεύρυνσης. Επίσης, οι χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, αλλά και οι νέες αγορές της Ανατολικής Ευρώπης και οι δημοκρατίες της Βαλτικής μπορούν να αποτελέσουν το τουριστικό ρεύμα που θα προσδώσει χαρακτηριστικά πελατειακής διαφοροποίησης στο άμεσο μέλλον.

⁴ Στοιχεία ΣΕΤΕ

Διάγραμμα 2.1-1 Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών κατά περιοχή προέλευσης

Παράλληλα, ο ελληνικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα. Ο μεγάλος όγκος των αφίξεων ξένων τουριστών, το 50% περίπου, πραγματοποιείται κατά το τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου, ενώ κατά το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου πραγματοποιείται το 33% περίπου των αφίξεων σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΣΥΕ κατά το έτος 2007. Σαν σύνολο αφίξεων τουριστών (ημεδαποί και αλλοδαποί), το φαινόμενο της εποχικότητας περιορίζεται ελαφρώς αλλά συνεχίζει να παραμένει σε υψηλά επίπεδα, καθώς οι αφίξεις κατά το τρίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου φτάνουν στο 43%, ενώ για το προηγούμενο τρίμηνο οι αφίξεις τουριστών φτάνουν στο 30% περίπου επί του συνόλου.

Διάγραμμα 2.1-2 Αφίξεις Ημεδαπών και Αλλοδαπών Τουριστών κατά το έτος 2007

2.2 Περιγραφή των νησιωτικών περιοχών της Ελλάδας

Η τουριστική ανάπτυξη της Ελλάδας κατά τις τελευταίες δεκαετίες, βασίστηκε στο μεγαλύτερο μέρος στα νησιά της. Είναι γεγονός πως τα ελληνικά νησιά αποτέλεσαν και αποτελούν τους πλέον κατάλληλους προορισμούς για να αναχθούν τα ανθεκτικά «παραδοσιακά προϊόντα» (ήλιος, θάλασσα, άνθρωποι) στο δυναμικότερο συγκριτικό τους πλεονέκτημα, ένα πλεονέκτημα που μέχρι σήμερα συνέβαλε τα μέγιστα στην τουριστική ανάπτυξη της χώρας.

Από τις 10.000 περίπου νησιά, νησίδες και βραχονησίδες που περιβάλλουν την ελληνική χερσόνησο, σήμερα κατοικούνται τα 112. Από αυτά, τα 81 νησιά έχουν διοικητική αυτοτέλεια και αποτελούν έδρα ενός τουλάχιστον ΟΤΑ. Περίπου το 13% του πληθυσμού της χώρας κατοικεί στα νησιά που καλύπτουν το 19% του εδάφους της.

Στο Αιγαίο Πέλαγος, υπάρχουν νησιά όλων των κατηγοριών: στο Νότο η Κρήτη – που συγκαταλέγεται στα πολύ μεγάλα νησιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης μαζί με τη Σαρδηνία, τη Σικελία και την Κορσική- αποτελεί τμήμα των νοτίων συνόρων με την Αφρική. Στο Δυτικό Αιγαίο, σε σχετικά μικρή απόσταση από την ηπειρωτική Ελλάδα, υπάρχουν πολυάριθμα νησιά που ανήκουν διοικητικά σε νομούς της ηπειρωτικής χώρας (Νησιά Αργοσαρωνικού, Β. Σποράδες, Εύβοια). Το υπόλοιπο Αιγαίο, ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία, είναι κατάσπαρτο από νησιά μικρού και μεσαίου μεγέθους, που διοικητικά ανήκουν σε 5 νομούς και 2 περιφέρειες αποκλειστικά νησιώτικες, αν εξαιρέσει κανείς τη Θάσο και τη Σαμοθράκη. Στο Ιόνιο Πέλαγος, και σε μικρή σχετικά απόσταση από τις δυτικές ακτές της Ελλάδας,

υπάρχουν 5 νησιά μεσαίου μεγέθους και αρκετά μικρότερα, που ανήκουν στην Περιφέρεια Ιονίων Νησιών.

Εξετάζοντας τις τάσεις των βασικών οικονομικών και δημογραφικών μεγεθών των νησιωτικών περιφερειών σε σχέση με τις άλλες περιφέρειες της χώρας, αλλά και με ότι συμβαίνει στις νησιωτικές περιφέρειες των άλλων ευρωπαϊκών χωρών προκύπτει ότι δεν βρισκόμαστε μπροστά σε μια ομοιογενή κατάσταση.

Το **Νότιο Αιγαίο** φαίνεται να παρουσιάζει μια δυναμική εξέλιξη μετά τη δεκαετία του 1970, αναστρέφοντας τη φθίνουσα τάση σε ότι αφορά στα οικονομικά και τα δημογραφικά μεγέθη, που είχαν καταγραφεί μέχρι τότε. Το Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν (ΑΠΠ) της Περιφέρειας παρά την ιδιαίτερα μεγάλη αύξηση που παρουσίασε τις δύο προηγούμενες δεκαετίες και ιδιαίτερα τη δεκαετία του 1980, συνεχίζει να αυξάνεται καθώς, σύμφωνα με τα τελευταία δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΣΥΕ, κατά την τριετία 2004-2006 παρουσίασε αύξηση της τάξης του 4%. Παράλληλα, το μερίδιό της Περιφέρειας στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) ήταν της τάξης του 2,6% κατά το έτος 2006. Το κατά κεφαλή ΑΕΠ, το οποίο από την αρχή της δεκαετίας του '90 και μέχρι και το 2004 είχε ξεπεράσει τον εθνικό μέσο όρο, βρέθηκε το 2006 χαμηλότερα από τον εθνικό μέσο όρο στα €18.475, συνεχίζοντας, όμως, να βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα σε σύγκριση με τις περισσότερες Περιφέρειες της χώρας. Η ίδια τάση επιβεβαιώνεται και από τα δημογραφικά στοιχεία: ο απασχολούμενος πληθυσμός αυξάνεται μετά το 1970, όπως και ο συνολικός πληθυσμός. Τα ποσοστά ανεργίας τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν μείωση, καθώς από το 10,88% που ήταν το 2003, έφτασε το 2007 στο 9,20%. Αναφορικά με την ανεργία θα πρέπει να τονιστεί η έντονη εποχικότητα που παρουσιάζει το φαινόμενο στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου καθώς το ποσοστό κατά τους χειμερινούς μήνες φτάνει ακόμα και στο 19%, ενώ αντίθετα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, το ποσοστό μειώνεται πολύ, φτάνοντας στο 4-5%. Η εξέλιξη του πληθυσμού παρουσιάζει σημαντική αύξηση κατά τα τελευταία χρόνια καθώς σύμφωνα με την τελευταία απογραφή (2001), ο πληθυσμός παρουσίασε αύξηση της τάξης του 17,56% κατά τη δεκαετία 1991-2001, σημαντικά μεγαλύτερη από το Μέσο Όρο της χώρας που η αύξηση κυμάνθηκε στο 6,86%. Από τον πληθυσμό της Περιφέρειας που έφτασε το 2001 στις 302.686 ανθρώπους, το 51,89% ήταν ανδρικός πληθυσμός ενώ το 48,11% γυναικείος. Τέλος, αρκετό ενδιαφέρον παρουσιάζει το ποσοστό του παραγωγικού πληθυσμού, που θεωρούνται οι ηλικίες 15-64, το οποίο έφτασε το 69% του πληθυσμού της Περιφέρειας.

Η **Κρήτη** παρουσιάζει μια αρκετά καλή εικόνα στους περισσότερους τομείς. Το ΑΠΠ κατά την τριετία 2004-2006 παρουσίασε αύξηση της τάξης του 5,8%, ενώ το μερίδιο της Περιφέρειας στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) ήταν της τάξης του

4,4% κατά το έτος 2006. Παράλληλα, το κατά κεφαλή ΑΕΠ, αν και παρουσιάζει αύξηση της τάξης του 5,3% κατά την τριετία 2004-2006, φτάνοντας το 2006 στα €15.754, βρίσκεται χαμηλότερα από τον εθνικό μέσο όρο την αντίστοιχη χρονιά (€19.194). Αναφορικά με την ανεργία κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα καθώς τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει έντονη τάση μείωσης, φτάνοντας κατά το 2007 στο 5,3%. Ο πληθυσμός της Περιφέρειας της Κρήτης παρουσίασε σημαντική αύξηση κατά τη δεκαετία 1991-2001 που έφτασε το 11,31%, ενώ το 50,64% του πληθυσμού ήταν ανδρικός και το 49,36% γυναικείος. Τέλος, το ποσοστό του παραγωγικού πληθυσμού της Περιφέρειας είναι αρκετά υψηλό (67%), αν αναλογιστεί κανείς και το ότι η συγκεκριμένη Περιφέρεια έχει και τον υψηλότερο πληθυσμό από όλες τις εξεταζόμενες περιοχές.

Στα **Ιόνια νησιά** η κατάσταση είναι λιγότερο θετική, αν και οι περισσότεροι δείκτες παρουσίασαν βελτίωση τα τελευταία χρόνια. Το ΑΠΠ αν και αυξήθηκε κατά την τριετία 2004-2006 κατά 9%, βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα καλύπτοντας μόλις το 1,5% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας κατά το έτος 2006, ενώ το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Περιφέρειας, βρίσκεται χαμηλότερα από το αντίστοιχο της χώρας (€14.499). Η ανεργία αν και παρουσίασε μείωση κατά την πενταετία 2003-2007 της τάξης του 2%, κυμαίνεται σε υψηλότερα επίπεδα από αυτά του Μ.Ο. της χώρας, φτάνοντας κατά το έτος 2007 στο 9,05%. Ο πληθυσμός της Περιφέρειας παρουσίασε αύξηση της τάξης του 9,94% κατά τη δεκαετία 1991-2001 με το 49,86% του πληθυσμού της Περιφέρειας κατά το 2001 να είναι αντρικός και το 50,15% γυναίκες. Ο παραγωγικός πληθυσμός βρίσκεται χαμηλότερα, σύμφωνα με στοιχεία του 2001, από τις δύο προηγούμενες Περιφέρειες φτάνοντας στο 65% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας.

Το Βόρειο Αιγαίο παρουσιάζει γενικά αρνητική πορεία, αν και ορισμένοι δείκτες σημείωσαν πρόσφατα μικρή βελτίωση: Το ΑΠΠ παρουσίασε αύξηση της τάξης του 13,75% κατά την τριετία 2004-2006, καλύπτοντας όμως μόλις το 1,2% του συνολικού ΑΕΠ. Το κατά κεφαλή ΑΕΠ βρίσκεται πολύ χαμηλότερα από το Μ.Ο. της χώρας καθώς κατά το έτος 2006 έφτασε στα €13.261. Η ανεργία βρίσκεται σε ικανοποιητικά επίπεδα σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα, καθώς κατά το έτος 2007 έφτασε στο 7,88%. Παράλληλα, τα μηνύματα για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου είναι αρνητικά αναφορικά και με την εξέλιξη του πληθυσμού καθώς η αύξηση που παρουσιάζεται (3,46%), είναι μικρότερη από την αύξηση του πληθυσμού στην υπόλοιπη χώρα και κατά πολύ χαμηλότερη από τα υπόλοιπα νησιά, των οποίων η εξέλιξη του πληθυσμού είναι ενδεικτική της ταχύτερης ανάπτυξης που παρουσιάζουν σε σύγκριση με τη συγκεκριμένη Περιφέρεια. Το ποσοστό του αντρικού πληθυσμού της Περιφέρειας έφτασε το 2001 στο 51,57%, ο γυναικείος

πληθυσμός στο 48,43%, ενώ ο παραγωγικός πληθυσμός στο 64%, χαμηλότερα από τις υπόλοιπες εξεταζόμενες Περιφέρειες.

Τα **παράκτια τέλος νησιά** μπορούν να ομαδοποιηθούν γεωγραφικά σε τρεις ενότητες : τα νησιά του Αργοσαρωνικού (Σαλαμίνα, Αίγινα, Πόρος, Ύδρα, Σπέτσες), που μαζί με Κύθηρα – Αντικύθηρα ανήκουν στην Περιφέρεια Αττικής, τις Β. Σποράδες (Σκιάθος, Σκόπελος, Αλόνησος, Σκύρος), που ανήκουν στους νομούς Μαγνησίας και Ευβοίας και τα νησιά του Β. Αιγαίου (Θάσος, Σαμοθράκη), που ανήκουν στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης. Η εξέλιξη του πληθυσμού στο σύνολο των νησιών παρουσιάζεται θετική τις τελευταίες δεκαετίες, κυρίως εξ αιτίας του πληθυσμιακού βάρους της Σαλαμίνας και της Αίγινας, που ουσιαστικά λειτουργούν ως προάστια της πρωτεύουσας, και σε μικρότερο βαθμό των τουριστικών νησιών (Θάσος, Σκιάθος, Σκόπελος).

Η παραπάνω περιγραφή που στηρίχθηκε σε ορισμένα πολύ βασικά οικονομικά και δημογραφικά μεγέθη σε περιφερειακό επίπεδο, θα μπορούσε να δημιουργήσει την εντύπωση ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μια ξεκάθαρη κατάσταση σε ό,τι αφορά στη δυναμική των υπό εξέταση περιοχών και των προοπτικών ανάπτυξής τους. Όμως, η ανάλυση σε μικρότερη κλίμακα (επίπεδο Περιφέρειας, Νομού και νησιού, όπου αυτό είναι εφικτό), αλλά και σε μεγαλύτερο βάθος, με την παράθεση και των άλλων ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων, αποκαλύπτουν μια κατάσταση περισσότερο πολύπλοκη αναφορικά με τις ανισότητες μεταξύ περιοχών, τις καθυστερήσεις που σημειώνονται σε ορισμένους τομείς και εν τέλει τις δυνατότητες μακροχρόνιας ανάπτυξής τους.

2.3 Ανάλυση των παραγόντων που καθιστούν τα νησιά της Ελλάδας ιδιαίτερους προορισμούς

Οι νησιωτικοί προορισμοί θεωρούνται, από τους επισκέπτες, ότι προσφέρουν ένα ιδιαίτερα ελκυστικό και ξεχωριστό περιβάλλον, διαφορετικό στο ρυθμό και τις συνηθισμένες πιέσεις της αστικής διαβίωσης. Μερικοί παράγοντες οι οποίοι συνδυαστικά καθιστούν τα νησιά ιδιαίτερους προορισμούς είναι:

- **Η Γεωγραφική τους Ιδιαιτερότητα**

Η αίσθηση του διαχωρισμού από την ηπειρωτική χώρα, είναι μια σημαντική φυσική και ψυχολογική ιδιότητα των επιτυχημένων διακοπών. Ένα νησί είναι η πιο ελκυστική μορφή εδάφους. Ένα νησί είναι αποσυνδεδεμένη, ανεξάρτητη οντότητα, με τα όριά του να είναι προφανή.

- **Η Διαφορετικότητα μεταξύ τους**

Τα νησιά της Ελλάδας παρουσιάζουν έντονη διαφοροποίηση μεταξύ τους. Αν και κατά ομάδες έχουν κοινά χαρακτηριστικά, στην πραγματικότητα το κάθε ένα από αυτά αποτελεί ένα διαφορετικό κόσμο.

- **Οι Ήπιες Καιρικές Συνθήκες**

Τα νησιά όπως και η ηπειρωτική χώρα χαρακτηρίζονται από ίδιες καιρικές συνθήκες, γεγονός που ευνοεί ιδιαίτερα τον τουρισμό καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

- **Πολιτισμός και Παράδοση**

Οι νησιωτικές περιοχές της Ελλάδος αποτελούν προορισμούς με μακραίωνη ιστορία και έντονη παράδοση, αποτυπωμένη σε κάθε σημείο τους αλλά και στους ίδιους τους ανθρώπους.

- **Ο Περιορισμένος Χώρος**

Υπάρχει κάτι ιδιαίτερο στα νησιά και σ' αυτό που ζουν οι επισκέπτες, που δεν μπορεί να συσχετισθεί με την ηπειρωτική χώρα. Πιθανόν να είναι ο περιορισμένος χώρος σ' ένα νησί όπου, μερικές φορές, μπορεί να περιπατηθεί η κάθε γωνιά του.

- **Οι Μεγάλες Ακτές τους σε Σχέση με τη Μάζα Εδάφους**

Τα νησιά παρουσιάζουν σχετικά μεγάλη ακτή σε σχέση με τη μάζα εδάφους, γεγονός που τα καθιστά ιδιαίτερους προορισμούς σε σχέση με τη γειτονική τους ηπειρωτική χώρα και αυξάνουν τη ζήτησή τους στα μυαλά των επισκεπτών.

2.4 Διαφοροποιήσεις μεταξύ των νησιωτικών περιοχών

Η ταχύτερη ανάπτυξη του τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο, ανέδειξε μια σειρά από προβλήματα που συνδέονται με τις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές παραμέτρους της τουριστικής ανάπτυξης. Προκειμένου να καθοριστεί η στρατηγική τουριστικής ανάπτυξης των ελληνικών νησιών κρίνεται απαραίτητο να εκτοπιστούν αφενός οι παράγοντες που θα αποφέρουν το μέγιστο των ωφελειών, σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο και αφετέρου η γνώση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των στοιχείων που συνιστούν το "τουριστικό προϊόν" με τις υπόλοιπες συνιστώσες του ευρύτερου συστήματος (πχ. άλλες οικονομικές δραστηριότητες, ανθρώπινο δυναμικό, περιβάλλον, πολιτισμός, υποδομές κλπ). Ειδικότερα μάλιστα όταν γίνεται αναφορά στις νησιωτικές περιφέρειες, των οποίων τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά έχουν βαρύνουσα σημασία και τις διαφοροποιούν από τις ηπειρωτικές, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη έτσι ώστε να αποφευχθούν αποτυχίες και μελλοντικά αδιέξοδα.

Τις τελευταίες δεκαετίες, με την ταχύτερη ανάπτυξη του τουρισμού στα ελληνικά νησιά, αξιοποιήθηκαν πόροι, οικονομικοί, φυσικοί και ανθρωπικοί, που μέχρι τότε

παρέμεναν ανενεργοί ή υποαπασχολούμενοι. Ένα σημαντικό πρόβλημα το οποίο, με την έκρηξη της τουριστικής ανάπτυξης, έγινε πιο έντονο, είναι οι έντονες διαφοροποιήσεις αναφορικά με τις δυνατότητες ανάπτυξης μεταξύ των νησιών. Είναι αρκετά εκείνα τα νησιά των οποίων η τουριστική ανάπτυξη είναι πολύ μικρή συγκριτικά με άλλα και σε αυτό σημαντικό ρόλο έχει παίξει τόσο το μέγεθος τους όσο και η αδυναμία συχνής σύνδεσης τους με την ηπειρωτική Ελλάδα. Θα μπορούσε κατά συνέπεια κάποιος να κατηγοριοποιήσει τα νησιά της Ελλάδας στις εξής κατηγορίες:

- **Μεγάλα νησιά**

Τα μεγαλύτερα νησιά στις περισσότερες των περιπτώσεων είχαν εξ' αρχής περισσότερες δυνατότητες πρόσβασης στα μεγάλα αστικά κέντρα (λόγο αυξημένου πληθυσμού και κατά συνέπεια ζήτησης) αλλά και περισσότερες δυνατότητες παροχής υπηρεσιών (διοικητικές, υγειονομικές υπηρεσίες κλπ.).. Οι παραπάνω παράγοντες συνέβαλαν σημαντικά στην αρχική επιλογή και προώθηση τους ως ιδανικούς τουριστικούς προορισμούς που συνδυάζουν τα πλεονεκτήματα μιας νησιωτικής περιοχής, χωρίς να στερούνται τις υπηρεσίες και την ασφάλεια που υπάρχει στα αστικά κέντρα της ηπειρωτικής χώρας. Παράλληλα, σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των νησιών και στην ανάδειξη τους σε τουριστικούς προορισμούς, η δυνατότητα εξασφάλισης επιχορηγήσεων, λόγω μεγάλης έκτασης αλλά και αυξημένου πληθυσμού, με αποτέλεσμα να τους δοθεί η δυνατότητα να αναβαθμίσουν γρήγορα συγκριτικά με τα υπόλοιπα νησιά τις υποδομές τους και κατά συνέπεια το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών. Στα περισσότερα από αυτά τα νησιά ο πληθυσμός ανταποκρίθηκε θετικά στην πρόκληση της εξέλιξης του τουρισμού και δημιούργησε την απαραίτητη υποδομή για να προσελκύσει το μαζικό τουρισμό. Κατά συνέπεια, τα νησιά αυτής της κατηγορίας παρουσίασαν κατά τις τελευταίες δεκαετίες έντονη οικονομική δραστηριότητα και ανάπτυξη, με αποτέλεσμα την θετική πληθυσμιακή εξέλιξη και το υψηλό ποσοστό γεννητικότητας.

- **Μικρά νησιά**

Τα μικρότερα νησιά θα μπορούσε κανείς να τα χωρίσει σε δύο υποκατηγορίες ανάλογα με την προοπτική της τουριστικής τους ανάπτυξης. Κατά συνέπεια χωρίζονται σε:

⇒ Εκείνα τα οποία αρχικά δεν μπόρεσαν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις που υπαγόρευε η τουριστική ανάπτυξη και τα οποία κατά τα τελευταία χρόνια παρόλο που παρουσιάζουν σημαντική βελτίωση, συνεχίζουν να έχουν περιορισμένες υποδομές και έλλειψη στρατηγικής. Τα νησιά αυτά

αν και αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα ακόμα, έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν το τουριστικό τους προϊόν με τον καθορισμό και την εφαρμογή συγκεκριμένης αναπτυξιακής στρατηγικής.

⇒ Εκείνα τα νησιά, για τα οποία ο τουρισμός δεν αποτέλεσε αξιόπιστη πηγή ανάπτυξης. Αιτία για αυτό αποτέλεσε η έλλειψη υποδομών αλλά και ενδιαφέροντος από τους τουριστικούς πράκτορες για προώθηση τους, εξαιτίας του μικρού μεγέθους τους που δεν ανταποκρίνεται στα πρότυπα του μαζικού τουρισμού. Τα νησιά αυτά αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της συνεχούς μείωσης του πληθυσμού τους και κατά συνέπεια απομόνωσης. Για τα νησιά αυτά το πρόβλημα είναι πολύ μεγαλύτερο, καθώς εξαιτίας της μείωσης του πληθυσμού, ακόμα και μετά τον καθορισμό μιας στρατηγικής, θα είναι δύσκολη η εφαρμογή της.

Από τα παραπάνω συμπεραίνει κανείς πως τα νησιά που κατά κύριο λόγο παρουσιάζουν έντονη ανάπτυξη και οικονομική άνθηση είναι τα μεγάλα. Λέγοντας μεγάλα νησιά, λαμβάνεται υπόψη η έκταση, ο πληθυσμός και η οικονομική διαφοροποίηση. Αντίθετα, τα μικρά νησιά έχουν μειωμένο πληθυσμό, πάσχουν από την απομόνωση ανάλογα με το βαθμό δυσκολίας πρόσβασης, είναι αγροτικά κατά κύριο λόγο στο χαρακτήρα και δεν διαθέτουν ικανούς πόρους ώστε να είναι αυτοϋποστηριζόμενα.

2.5 Περιγραφή του προτύπου τουριστικής ανάπτυξης που ακολούθησε η πλειοψηφία των ελληνικών νησιών

Η ταχύτητα με την οποία πραγματοποιήθηκε η τουριστική ανάπτυξη στα ελληνικά νησιά κατά τις τελευταίες δεκαετίες και η αδυναμία καθορισμού και εφαρμογής μιας συγκεκριμένης στρατηγικής ανάπτυξης, οδήγησε στη διαμόρφωση συγκεκριμένων τύπων τουριστικής ανάπτυξης για τα νησιά. Από τους τύπους αυτούς, δύο κυριαρχούν τα τελευταία χρόνια:

- α) Ο οργανωμένος μαζικός τουρισμός που προϋποθέτει και ανάλογες υποδομές και υπηρεσίες και συνήθως οδηγεί σε αρνητικές επιπτώσεις του τόπου υποδοχής και
- β) ο τουρισμός των ειδικών μορφών, ο οποίος κατά κύριο λόγο σχετίζεται με την αειφορική ανάπτυξη.

Το πρότυπο λοιπόν της τουριστικής ανάπτυξης που ακολουθήθηκε σχεδόν από το σύνολο των ελληνικών νησιών, ήταν αυτό του οργανωμένου μαζικού τουρισμού. Το συγκεκριμένο πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης παραμένει ακόμα και σήμερα ένα από τα σημαντικότερα πρότυπα ανάπτυξης του παγκόσμιου τουρισμού.

Μερικές από τις δυσμενείς επιπτώσεις του ενδεικτικά είναι:

- Ο μαζικός τουρισμός στήριξε και στηρίζει την ανάπτυξη και επέκτασή του κατά κύριο λόγο σε έναν μικρό σχετικά αριθμό τουριστικών γραφείων τα οποία ενισχύουν την πολιτική αυτή. Πολλές από τις νησιωτικές περιοχές χαρακτηρίζονται από έντονη εποχικότητα και μικρή, χρονικά, περίοδο ζήτησης, με προφανείς δυσμενείς επιπτώσεις για την τοπική ανάπτυξη. Παράλληλα, όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι περισσότεροι αλλοδαποί τουρίστες (που αποτελούν και το μεγαλύτερο ποσοστό τουριστών στα ελληνικά νησιά) προέρχονται από συγκεκριμένες ευρωπαϊκές χώρες γεγονός που καθιστά επισφαλή την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής υποδοχής, η οποία εξαρτάται από την πορεία των οικονομιών των χωρών αποστολής τουριστών. Το συγκεκριμένο πρόβλημα είναι περισσότερο επίκαιρο από ποτέ, αν αναλογιστεί κανείς την οικονομική κρίση στο μέσο της οποίας βρίσκονται οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες και το πρόβλημα που είναι πιθανό να δημιουργήσει αυτό στον ελληνικό τουρισμό και κατά συνέπεια στον τουρισμό των ελληνικών νησιών.
- Εξαιτίας του προτύπου του μαζικού τουρισμού που εφαρμόστηκε στα περισσότερα ελληνικά νησιά, παρατηρήθηκε εξάντληση των τουριστικών πόρων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το φυσικό και δομημένο περιβάλλον, το οποίο από την εκτεταμένη χρήση του και από τη δημιουργία μεγάλων όγκων υποδομών για την εξυπηρέτηση των τουριστών έχει πληγεί σημαντικά. Η συστηματική χρήση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων που συνιστούν αυτό το περιβάλλον, από τους πολυάριθμους τουρίστες, οδήγησε σε ανατροπή των εύθραυστων ισορροπιών που το χαρακτήριζαν, αφού η παροχή υπηρεσιών υποβαθμίστηκε με αποτέλεσμα οι τουρίστες, οι οποίοι αποτέλεσαν το αρχικό κίνητρο για αυτή την πορεία (της ανάπτυξης), να στρέψουν αλλού την προσοχή τους. Έτσι οι περιοχές αυτές άρχισαν να ελκύουν όλο και χαμηλότερης ποιότητας και τιμής μαζικό τουρισμό, δεχόμενες έτσι όλες τις επιπτώσεις της υποβάθμισης.
- Η ταχύτερη τουριστική ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε σε πολλά από τα ελληνικά νησιά, σε συνδυασμό με την αποδοχή του προτύπου του μαζικού τουρισμού, οδήγησε σε αλλαγή των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών της τοπικής κοινωνίας. Οι κάτοικοι των νησιών, άλλαξαν σε μικρό χρονικό διάστημα, επάγγελμα, κοινωνικά πρότυπα και τρόπο ζωής, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν εντάσεις τόσο στο εσωτερικό της τοπικής κοινωνίας, όσο και στις σχέσεις της με τους τουρίστες.

Για την αποφυγή λοιπόν δυσμενών εξελίξεων, κρίνεται αναγκαίος ο συστηματικός σχεδιασμός για την τουριστική ανάπτυξη των ελληνικών νησιών, ώστε να καταστούν πόλος έλξης για ντόπιους και ξένους.

Στην ουσία, απώτερος στόχος είναι η αειφόρος τουριστική ανάπτυξη των νησιών. Η διαρκής και ισόρροπη ανάπτυξη, η αειφόρος ή βιώσιμη ανάπτυξη και οι βιώσιμες ή εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι έννοιες και όροι που χρησιμοποιούνται συχνά τελευταία, μερικές φορές κατά διαφορετικό τρόπο και σημασία. Στην περίπτωση της τουριστικής ανάπτυξης των νησιών, η αειφορία συναρτάται με εκείνα τα είδη τουρισμού που εναρμονίζονται με τις φυσικές, πολιτιστικές και κοινωνικοοικονομικές δομές του νησιού, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται το μέγιστο οικονομικό αποτέλεσμα με ταυτόχρονη προστασία / ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων. Τέλος, αναφορικά με τη χωρική ισορροπία, η αρχή της αειφορίας επιβάλλει τα οφέλη από τον τουρισμό να μοιράζονται σε πιο πολλά νησιά ή ακόμα και σε περισσότερες περιοχές ενός νησιού, καθώς δεν είναι λίγες εκείνες οι περιπτώσεις όπου παρατηρούνται έντονες ανισότητες ανάμεσα σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές ενός νησιού.

Η αειφορία, όπως φάνηκε και από την ανάλυση που προηγήθηκε, προϋποθέτει συνδυασμό μιας μεγάλης ποικιλίας παραγόντων και δε μπορεί να αναχθεί σε μια σειρά από συνταγές τεχνικού χαρακτήρα. Το κάθε νησί άλλωστε αποτελεί μια ξεχωριστή οντότητα με ιδιαίτερα φυσικά, ανθρωπολογικά και ιστορικά χαρακτηριστικά και η εφαρμογή προγραμμάτων ανάπτυξης ή διαχείρισης απαιτεί ξεχωριστές μελέτες (στο επίπεδο του κάθε νησιού χωριστά και όχι στο επίπεδο μιας διοικητικής ενότητας, όπως είναι ο νομός). Όμως, για λόγους που σχετίζονται με το γενικό χαρακτήρα της παρούσας μελέτης θα επιχειρήσουμε την ενδεικτική ανάλυση κάποιων περιοχών δράσεων που έχουν οριζόντια εμβέλεια και αποτελούν προτεραιότητες που δεν μπορεί ν' αγνοήσει οποιοδήποτε σχέδιο αειφόρου παρέμβασης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΙΣ ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

3.1 Εισαγωγή

Για τις ανάγκες της συγκεκριμένης μελέτης επιχειρήθηκε ο διαχωρισμός των νησιών σε οχτώ (8) ομάδες με βάση το γεωγραφικό κριτήριο. Τα διαγράμματα που παρουσιάζονται παρακάτω βασίζονται σε επεξεργασία στοιχείων της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (ΕΣΥΕ).

Η ανάλυση που θα ακολουθήσει, αφορά πενήντα (50) νησιά καθώς τα διαθέσιμα στοιχεία από την ΕΣΥΕ δεν επαρκούσαν για μεγαλύτερη ανάλυση. Η κατανομή των νησιών σε ομάδες έχει ως εξής:

Ομάδα 1: Αγκίστρι, Αίγινα, Πόρος, Σαλαμίνα, Σπέτσες, Ύδρα (Αργοσαρωνικός)

Ομάδα 2: Ζάκυνθος, Κεφαλονιά, Λευκάδα, Κέρκυρα, Ιθάκη, Ελαφώνησος, Κύθηρα (Ιόνια Νησιά)

Ομάδα 3: Κρήτη

Ομάδα 4: Αστυπάλαια, Κάλυμνος, Κως, Κάρπαθος, Λέρος, Νίσυρος, Πάτμος, Ρόδος, Σύμη, Τήλος (Δωδεκάνησα)

Ομάδα 5: Θάσος, Ικαρία, Λέσβος, Λήμνος, Σαμοθράκη, Σάμος, Χίος (Βορ. Αιγαίο)

Ομάδα 6: Αλόνησος, Σκιάθος, Σκόπελος, Σκύρος (Σποράδες)

Ομάδα 7: Νάξος, Άνδρος, Αντίπαρος, Ίος, Τήνος, Μύκονος, Πάρος, Σαντορίνη, Σύρος, Μήλος, Κουφονήσια (Κυκλάδες)

Ομάδα 8: Κέα, Κύθνος, Σέριφος, Σίφνος (Δυτικές Κυκλάδες)

3.2 Ζήτηση

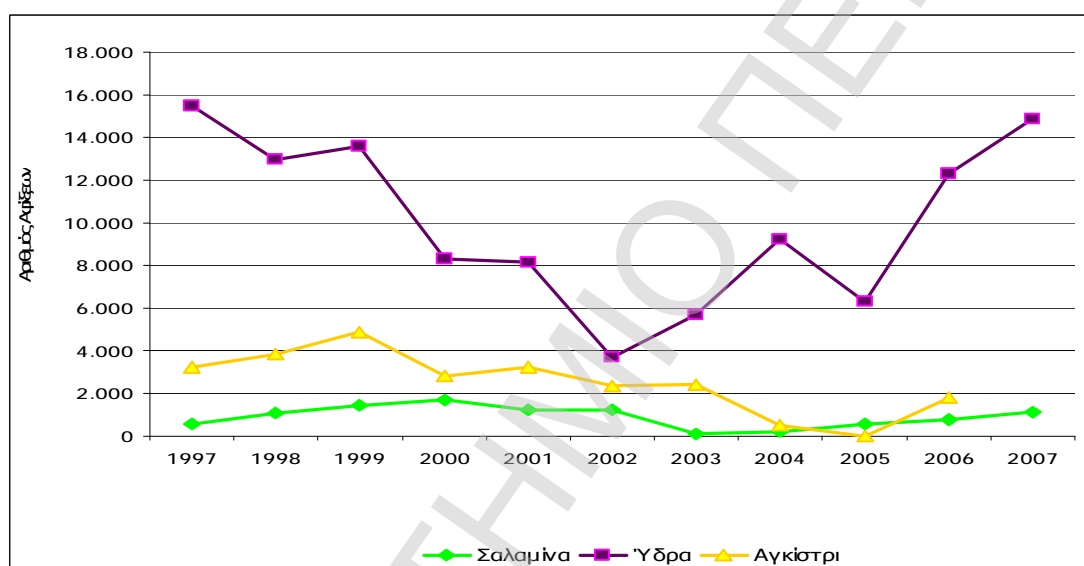
Προκειμένου να προσεγγιστεί σωστά η εξέλιξη της ζήτησης στις νησιωτικές περιοχές της χώρας, θα αναλυθεί για την κάθε Ομάδα νησιών και για το κάθε νησί συνοπτικά, η πορεία ορισμένων σημαντικών μεγεθών, όπως ο αριθμός των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων κατά την τελευταία δεκαετία, η κατανομή των τουριστών ανάμεσα σε αλλοδαπούς και ημεδαπούς, η μέση πληρότητα των καταλυμάτων κατά την τελευταία δεκαετία καθώς και η εποχικότητα που παρουσιάζει η κάθε Ομάδα και το κάθε νησί ξεχωριστά.

Θα πρέπει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο, ότι τα στοιχεία που θα παρουσιαστούν δεν περιλαμβάνουν "camping" καθώς τα διαθέσιμα προς επεξεργασία στοιχεία ήταν λιγοστά και κατά συνέπεια η εκτίμηση από τον μελετητή θα ήταν σε μεγάλο βαθμό αυθαίρετη. Αντίστοιχο πρόβλημα αντιμετωπίστηκε και με τα βασικά μεγέθη στο

σύνολο ορισμένων νησιών (Παξοί, Αμοργός, Φολέγανδρος κα.) αλλά και σε κάποιες περιπτώσεις μόνο για ορισμένα έτη για τα οποία θα γίνεται αναφορά στην ανάλυση.

3.2.1 Ομάδα 1 – Αργοσαρωνικός

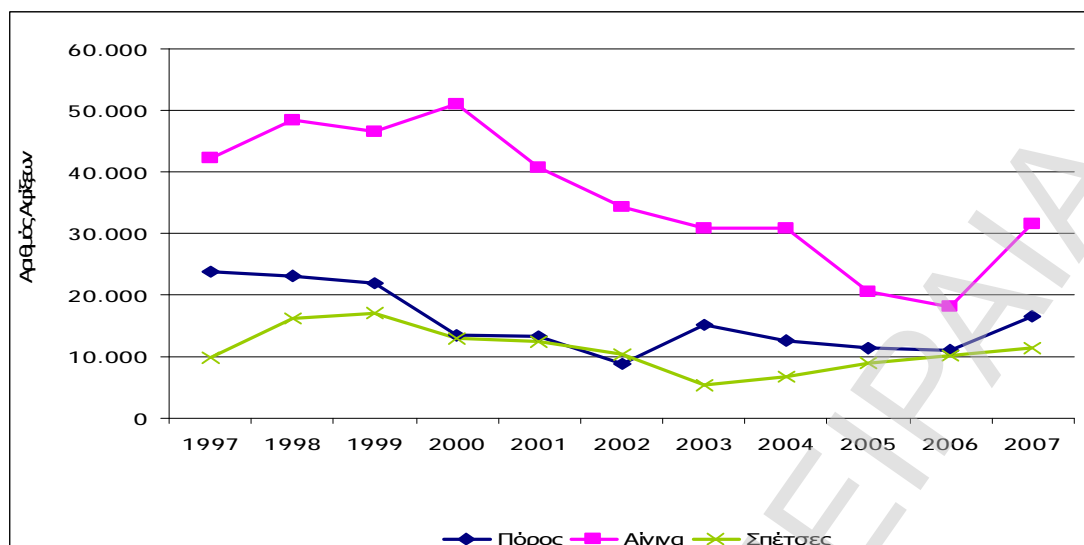
Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η Ομάδα 1 περιλαμβάνει το Αγκίστρι⁵, την Αίγινα, τον Πόρο, τη Σαλαμίνα, τις Σπέτσες και την Ύδρα. Προκειμένου η πορεία των αφίξεων να είναι ξεκάθαρη και επειδή αναλύονται νησιά διαφορετικού μεγέθους και φέρουσας ικανότητας, κρίθηκε απαραίτητη η παρουσίαση τους σε διαφορετικά διαγράμματα.

Διάγραμμα 3.2-1 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007(Ομάδα 1)

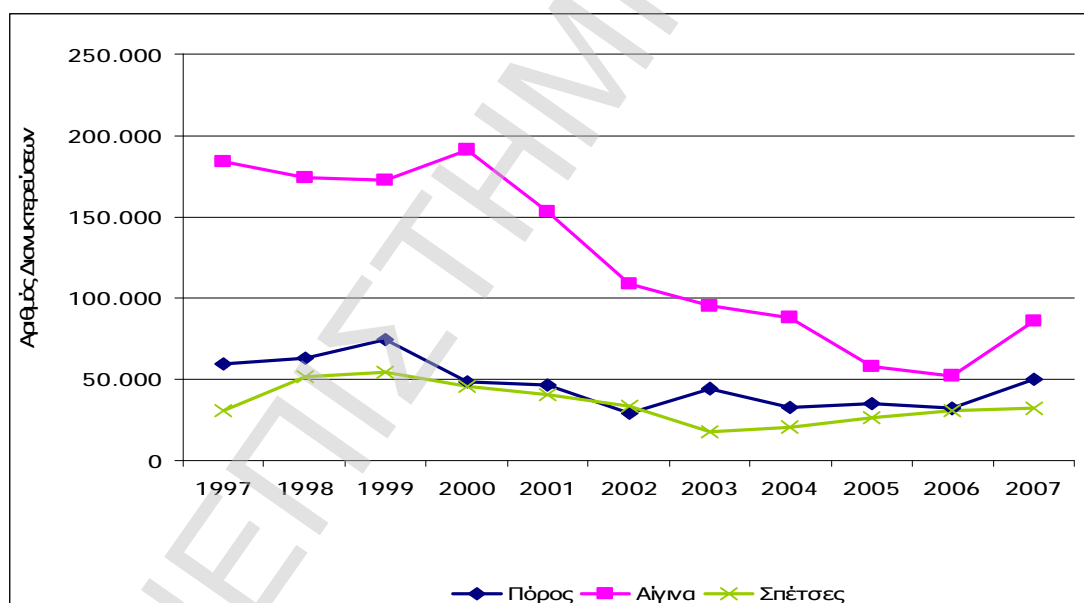
Οι αφίξεις κατά την τελευταία δεκαετία στα νησιά της Ομάδας 1, παρουσίασαν μια αρνητική πορεία εν γένει με εξαίρεση τη Σαλαμίνα και τις Σπέτσες που παρουσίασαν μια μικρή αύξηση στις αφίξεις τους. Τα υπόλοιπα νησιά παρουσίασαν μείωση των αφίξεων τους κατά τα τελευταία 10 χρόνια με την Αίγινα και τον Πόρο να παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη μείωση που έφτασε το 25% και 31% αντίστοιχα.

⁵ Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για Διανυκτερεύσεις και Αφίξεις για το έτος 2007

Διάγραμμα 3.2-2 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 1)

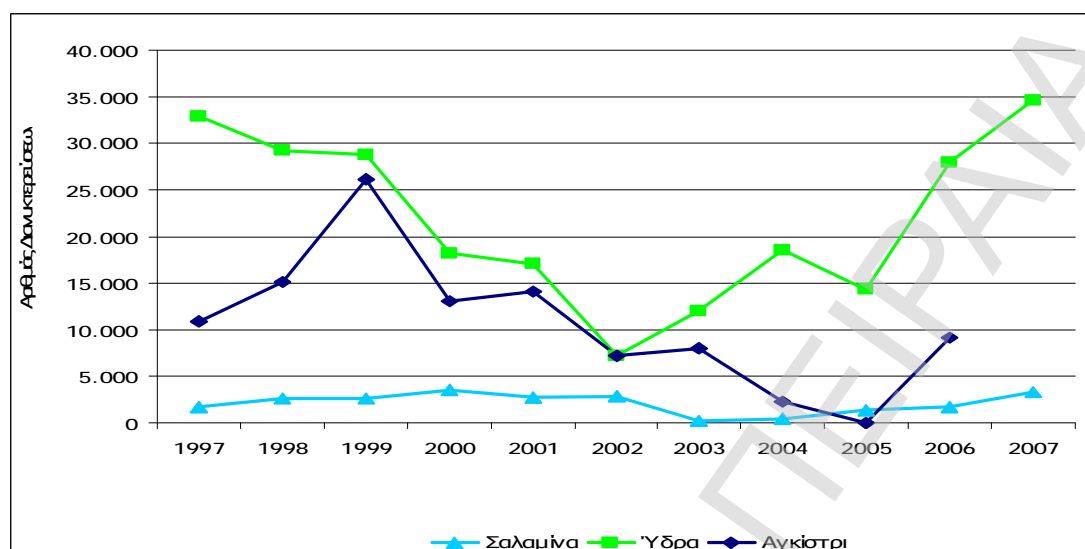
Αντίστοιχη είναι και η πορεία των διανυκτερεύσεων για τα νησιά της Ομάδας 1, στα οποία παρουσιάζεται σημαντική μείωση κατά την τελευταία δεκαετία η οποία φτάνει ακόμα και το 53% (Αίγινα).

Διάγραμμα 3.2-3 Πορεία Διανυκτερεύσεων κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 1)

Ακόμα και σε περιπτώσεις νησιών που παρουσιάζουν αύξηση της τάξης του 5% όπως η Ύδρα, παρατηρεί κανείς πως αυτή η αύξηση δεν είναι ενδεικτική της πορείας των διανυκτερεύσεων μέσα στη δεκαετία καθώς μέχρι το 2002, η πορεία των διανυκτερεύσεων ήταν αρνητική παρουσιάζοντας μείωση σε σχέση με το 1997 ακόμη και της τάξης του 78% (2002). Αντίστοιχη είναι και η πορεία στις Σπέτσες όπου αν και παρουσιάζεται αύξηση της τάξης του 5% μέσα στη δεκαετία,

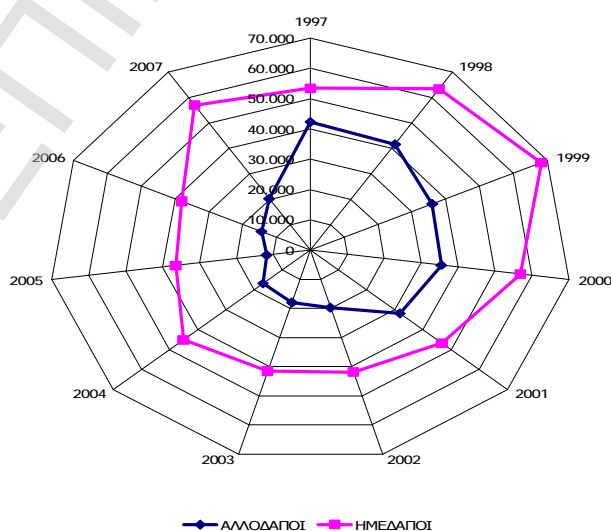
υπάρχουν μεγάλες αυξομειώσεις, γεγονός που αποδεικνύει πως δεν υπάρχει συγκεκριμένη στρατηγική και σταθερή πορεία ανάπτυξης.

Διάγραμμα 3.2-4 Πορεία Διανυκτερεύσεων κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 1)

Τέλος, η Σαλαμίνα, παρουσιάζει μεν σημαντική ποσοστιαία αύξηση στις διανυκτερεύσεις τις μέσα στη δεκαετία, αλλά ο πραγματικός αριθμός των διανυκτερεύσεων είναι πολύ χαμηλός, με αποτέλεσμα το συμπέρασμα να παραμένει το ίδιο – έλλειψη σωστής στρατηγικής ανάπτυξης η οποία θα οδηγήσει σε αύξηση της ζήτησης ποσοστιαία αλλά και σε πραγματικούς αριθμούς.

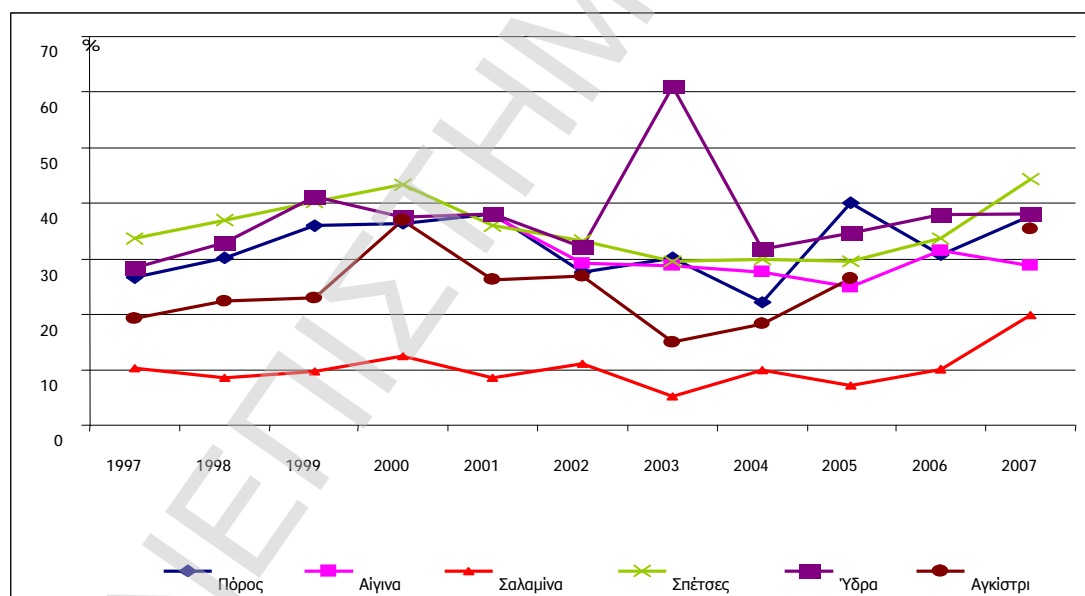
Παράλληλα, σημαντικά συμπεράσματα αναφορικά με το προφίλ των τουριστών που φτάνουν στα νησιά της Ομάδας 1, μπορούν να εξαχθούν από τη σύγκριση των αφίξεων ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών κατά την τελευταία δεκαετία.

Διάγραμμα 3.2-5 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 1)

Με βάση το διάγραμμα 3.2.5, παρατηρεί κανείς πως για το σύνολο της δεκαετίας, οι αφίξεις των ημεδαπών τουριστών είναι κατά πολύ περισσότερες από αυτές των αλλοδαπών. Η διαφορά αυτή μάλιστα δείχνει να αυξάνεται συνεχώς κατά την τελευταία δεκαετία καθώς το 1997 οι αλλοδαποί τουρίστες στα νησιά της Ομάδας 1 αποτελούσαν το 44% (υψηλότερο ποσοστό της δεκαετίας). Είναι ξεκάθαρο κατά συνέπεια πως τα συγκεκριμένα νησιά θα μπορούσαν με συγκεκριμένη στρατηγική ανάπτυξης αλλά και προώθησης τους στο εξωτερικό να αυξήσουν το ποσοστό των αλλοδαπών τουριστών και κατά συνέπεια το σύνολο των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων τους.

Αναφορικά με τη μέση πληρότητα κατά την τελευταία δεκαετία, παρατηρεί κανείς (Διάγραμμα 3.2.6) ανάλογη πορεία με αυτή των διανυκτερεύσεων και των αφίξεων για την ίδια περίοδο. Η πληρότητα στα νησιά της Ομάδας 1, κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα εν γένει, με την Ύδρα να βρίσκεται σε καλύτερο επίπεδο σε σχέση με τα υπόλοιπα νησιά. Θα πρέπει, όμως, να αναφερθεί πως το μέγεθος του νησιού παίζει σημαντικό ρόλο σε αυτή την περίπτωση καθώς είναι περιορισμένες και οι υποδομές.

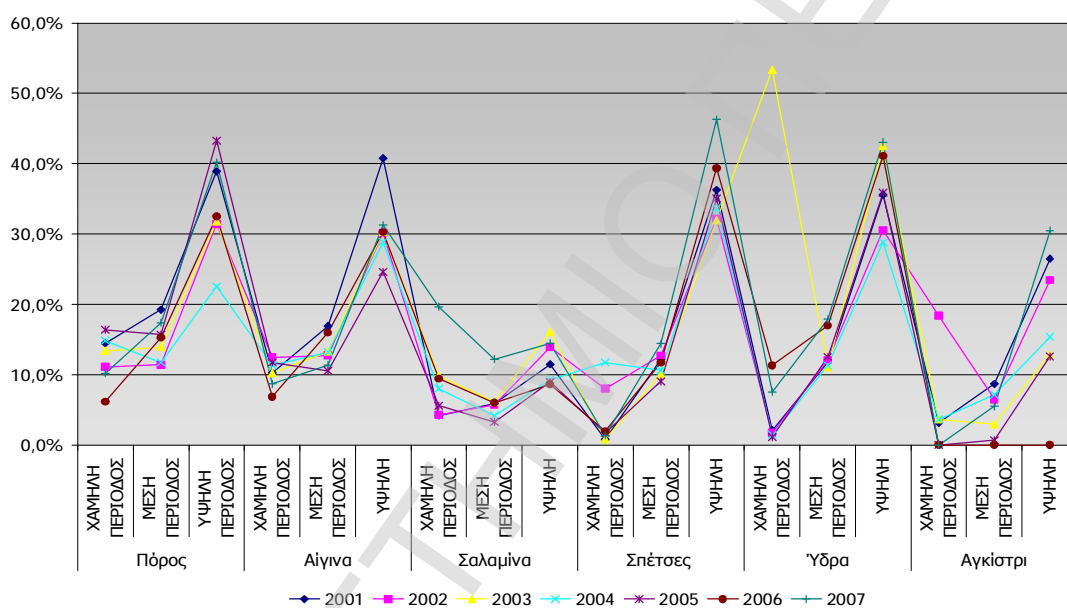

Διάγραμμα 3.2-6 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 1)

Στο χαμηλότερο επίπεδο πληρότητας βρίσκεται η Σαλαμίνα, ενώ και το Αγκίστρι αντιμετωπίζει προβλήματα, παρά το μικρό μέγεθος του και κατά συνέπεια τις περιορισμένες υποδομές που διαθέτει.

Προκειμένου να αποτυπωθεί πλήρως η ζήτηση, είναι σημαντικό να εξεταστεί η εποχικότητα. Για το σκοπό αυτό παρουσιάζεται παρακάτω η πορεία της πληρότητας

των καταλυμάτων των εξεταζόμενων νησιών για τα έτη 2001-2006 κατανοημένη σε χαμηλή, μέση και υψηλή τουριστική περίοδο. Ως χαμηλή τουριστική περίοδος θεωρούνται οι μήνες Ιανουάριος, Φεβρουάριος, Μάρτιος, Νοέμβριος, Δεκέμβριος, καθώς και το διάστημα από 10 έως 31 Οκτωβρίου. Ως μέση περίοδος θεωρούνται οι μήνες Απρίλιος και Μάιος καθώς και τα διαστήματα από 1 Ιουνίου έως 10 Ιουνίου και από 21 Σεπτεμβρίου έως 10 Οκτωβρίου. Ως υψηλή τουριστική περίοδος θεωρούνται οι μήνες Ιούλιος και Αύγουστος καθώς και το διάστημα από 10 Ιουλίου έως 30 Ιουνίου και από 1 Σεπτεμβρίου έως 20 Σεπτεμβρίου. Βάση για το παρακάτω διάγραμμα αποτέλεσαν οι μηνιαίες πληρότητες για τα εξεταζόμενα νησιά, για τα έτη 2001-2007, με βάση τα στοιχεία της ΕΣΥΕ.

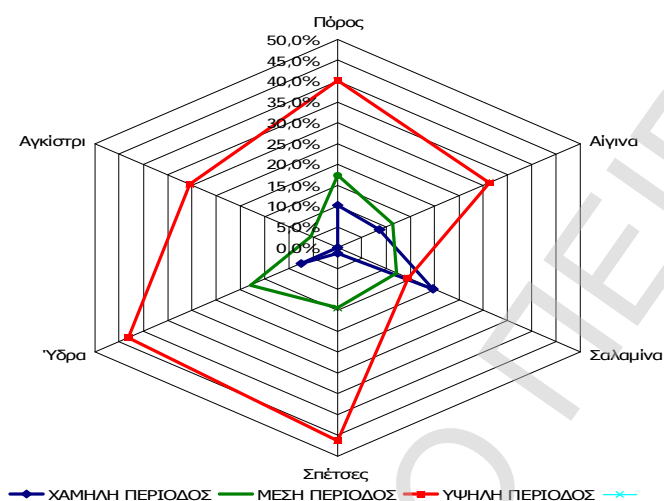

Διάγραμμα 3.2-7 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 1)

Για το σύνολο των εξεταζόμενων νησιών, παρατηρείται έντονο το φαινόμενο της εποχικότητας καθώς κατά τη χειμερινή περίοδο η πληρότητα κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Ιδιαίτερα έντονο είναι το φαινόμενο στις Σπέτσες και το Αγκίστρι όπου η πληρότητα για τα περισσότερα έτη κατά τη χαμηλή τουριστική περίοδο βρίσκεται κάτω από το 4%. Λίγο καλύτερη είναι η εικόνα στην Αίγινα και τον Πόρο όπου η έντονη εποχικότητα είναι και εδώ εμφανής αλλά η πληρότητα κατά τους χειμερινούς μήνες βρίσκεται λίγο υψηλότερα, φτάνοντας κατά μέσο όρο στο 10%-12%. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η Σαλαμίνα η οποία όμως αφενός παρουσιάζει πολύ χαμηλή τουριστική κίνηση και πληρότητα καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου και αφετέρου λειτουργεί περισσότερο σαν προάστιο των Αθηνών παρά ως τουριστικός προορισμός.

Στο παρακάτω διάγραμμα (Διάγραμμα 3.2.8) αποτυπώνεται το φαινόμενο της εποχικότητας κατά το έτος 2007 για το σύνολο των εξεταζόμενων νησιών. Το

φαινόμενο είναι πιο έντονο στις Σπέτσες, το Αγκίστρι και την Ύδρα, ενώ το μοναδικό από τα εξεταζόμενα νησιά που παρουσιάζει μεγαλύτερη πληρότητα κατά τη χαμηλή περίοδο είναι η Σαλαμίνα, η οποία όπως έχει αναφερθεί και πιο πάνω δεν θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την εξαγωγή συμπερασμάτων καθώς η πληρότητα της κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα όλο το χρόνο.

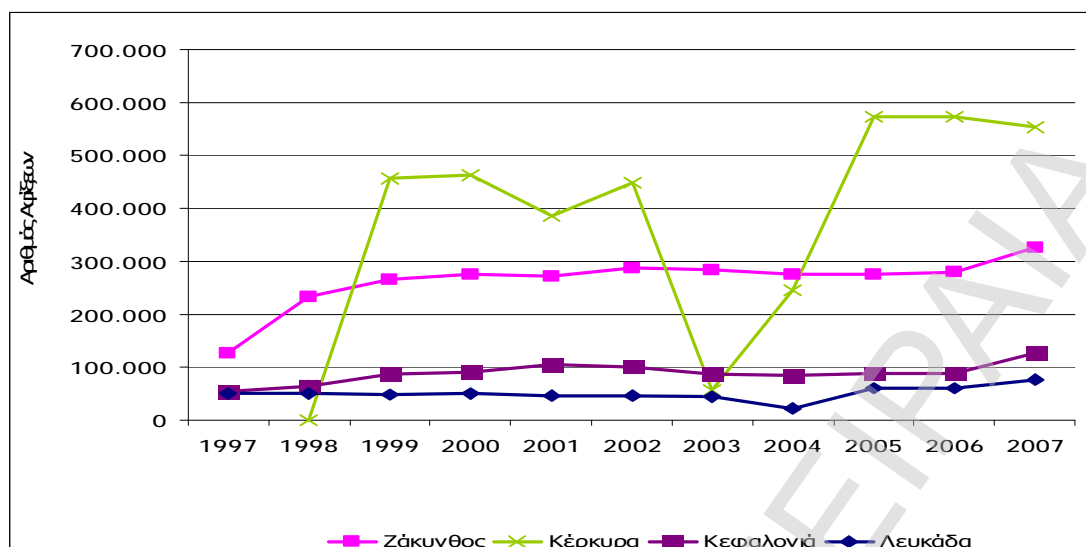
Διάγραμμα 3.2-8 Αποτύπωση εποχικότητας 2007 (Ομάδα 1)

3.2.2 Ομάδα 2 – Ιόνια Νησιά

Στην Ομάδα 2 περιλαμβάνονται τα Επτάνησα ⁶ καθώς και η Ελαφόνησος η οποία αν και δεν ανήκει στο σύμπλεγμα των Επτανήσων, τα προσεγγίζει γεωγραφικά. Στα παρακάτω διαγράμματα παρουσιάζεται η πορεία των αφίξεων για τα εξεταζόμενα νησιά κατά τα έτη 1997-2007. Το μεγαλύτερο αριθμό αφίξεων παρουσιάζει η Κέρκυρα⁷ στην οποία κατά μέσο όρο φτάνουν 500.000 τουρίστες ετησίως, με εξαίρεση τα έτη 2003 και 2004 που παρουσιάζει πολύ σημαντική μείωση. Σημαντικό αριθμό αφίξεων εμφανίζει και η Ζάκυνθος η οποία έχει σταθερά ανοδική πορεία καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας που αγγίζει συνολικά το 155%. Η Κεφαλονιά ακολουθεί σε αριθμό αφίξεων με επίσης σταθερά ανοδική πορεία κατά την εξεταζόμενη περίοδο η οποία φτάνει το 133%. Η Λευκάδα παρουσιάζει επίσης αυξητική τάση στον αριθμό των αφίξεων κατά τη διάρκεια της δεκαετίας αλλά με χαμηλότερο ρυθμό (50%) για τα έτη 1997-2007.

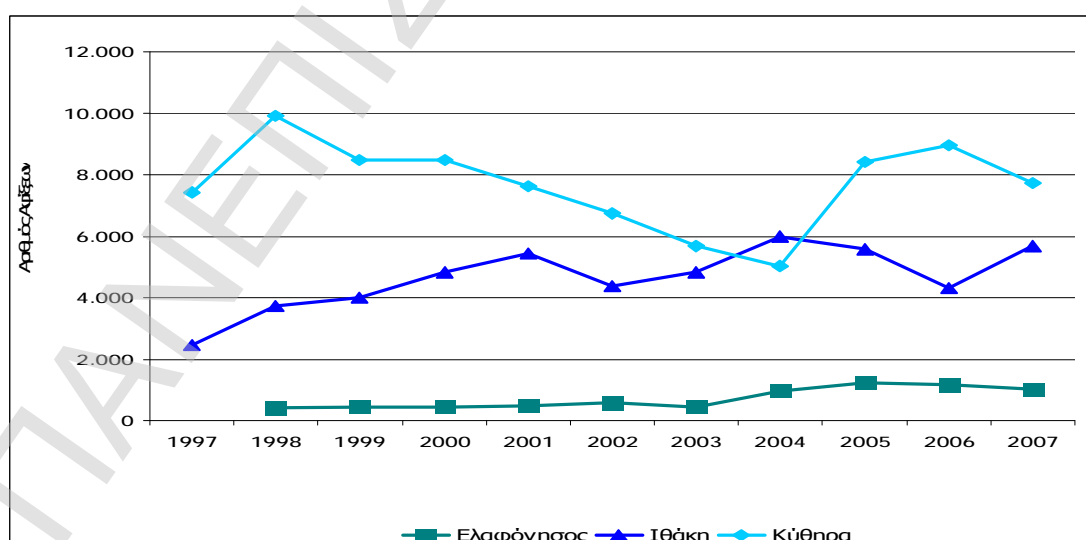
⁶ Δεν αναλύονται οι Παξοί για τους οποίους δεν υπήρχαν επαρκή διαθέσιμα στοιχεία στην ΕΣΥΕ

⁷ Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τα έτη 1997, 1998

Διάγραμμα 3.2-9 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007(Ομάδα 2)

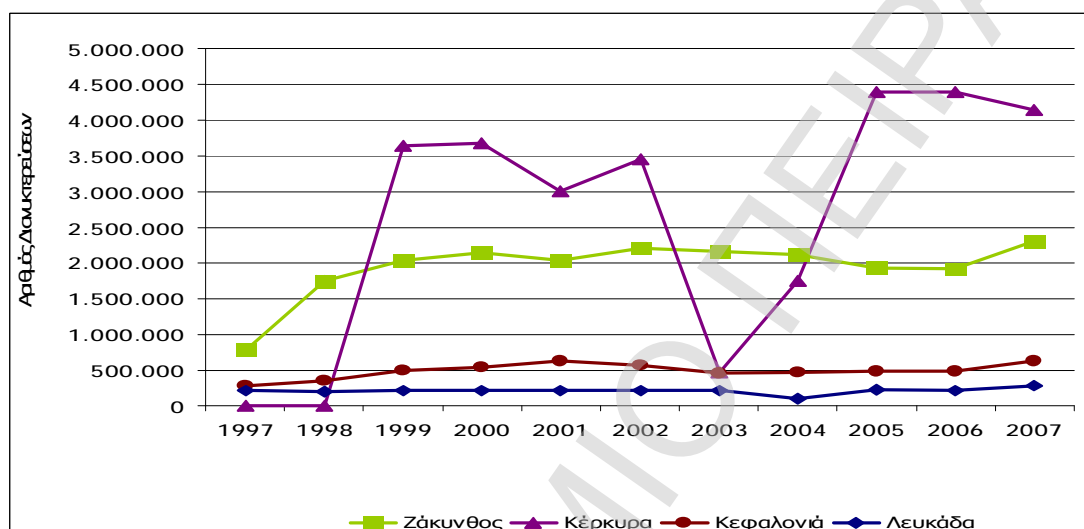
Στη συνέχεια ακολουθούν τα Κύθηρα τα οποία, όμως, στο μεγαλύτερο διάστημα της δεκαετίας παρουσιάζουν μείωση των αφίξεων τουριστών. Αρκετά χαμηλότερα βρίσκεται η Ιθάκη, η οποία αν και παρουσιάζει τάση για ανάπτυξη κυμαίνεται σε χαμηλό επίπεδο σε αφίξεις τουριστών. Τέλος, η Ελαφώνησος⁸ εμφανίζει πολύ μικρό αριθμό αφίξεων, το οποίο είναι λογικό καθώς το συγκεκριμένο νησί στηρίζεται κατά κύριο λόγο στον τουρισμό που επιλέγει το camping αντί των τουριστικών καταλυμάτων και όπως έχει ήδη αναφερθεί δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για camping. Κατά συνέπεια, τα στοιχεία που παρουσιάζονται για την Ελαφώνησο δεν προσφέρονται για ασφαλή συμπεράσματα.

⁸ Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το έτος 1997

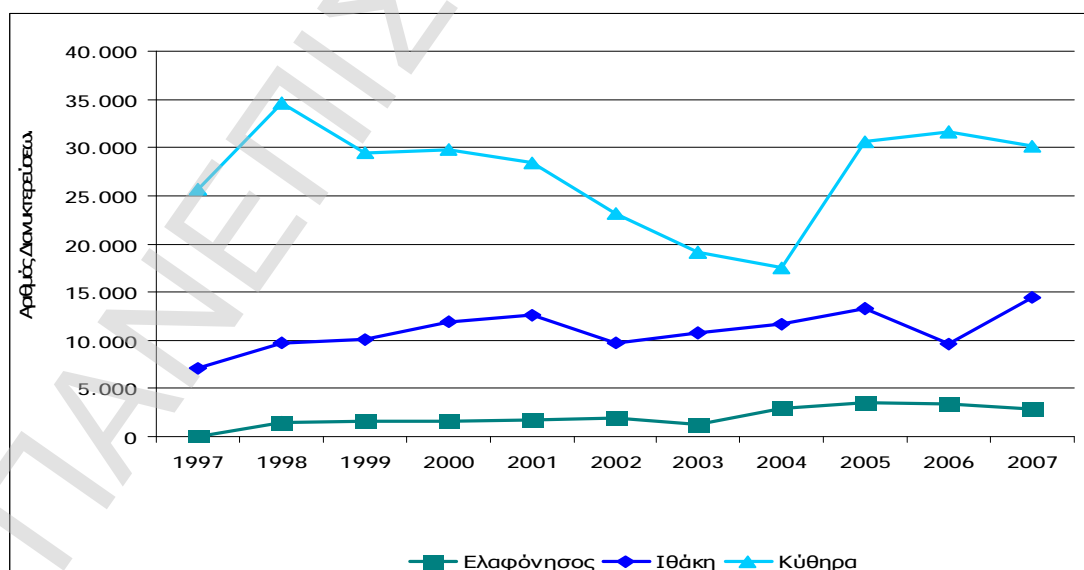
Διάγραμμα 3.2-10 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 2)

Αντίστοιχη με τη πορεία των αφίξεων για τα εξεταζόμενα νησιά είναι και η πορεία των διανυκτερεύσεων. Η Κέρκυρα βρίσκεται και πάλι πολύ ψηλότερα από τα υπόλοιπα νησιά φτάνοντας ακόμα και τις 4,4 εκατομμύρια διανυκτερεύσεις περίπου κατά το έτος 2005, με εξαίρεση το 2003 που παρουσιάζει πολύ μεγάλη πτώση.

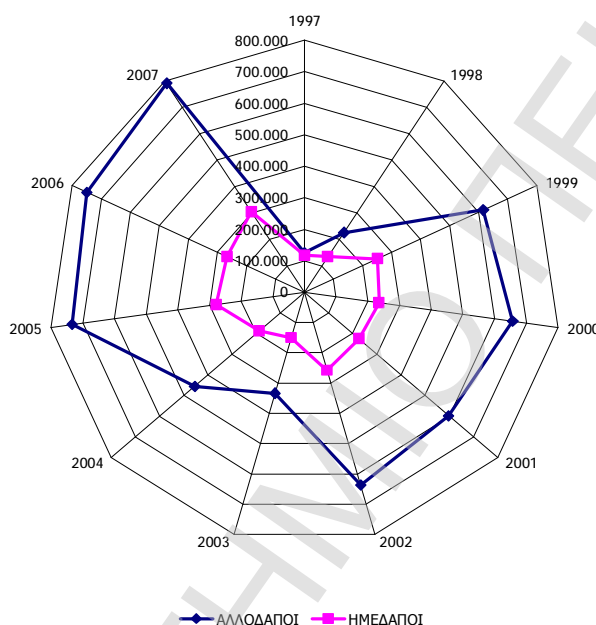
Διάγραμμα 3.2-11 Πορεία Διανυκτερεύσεων κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 2)

Τη μεγαλύτερη αύξηση στις ετήσιες διανυκτερεύσεις κατά την τελευταία δεκαετία, παρουσίασε η Ζάκυνθος η οποία έφτασε στο 192%. Για τα υπόλοιπα νησιά υπάρχει απόλυτη αντιστοιχία με των αριθμό των αφίξεων που έχει ήδη αναλυθεί.

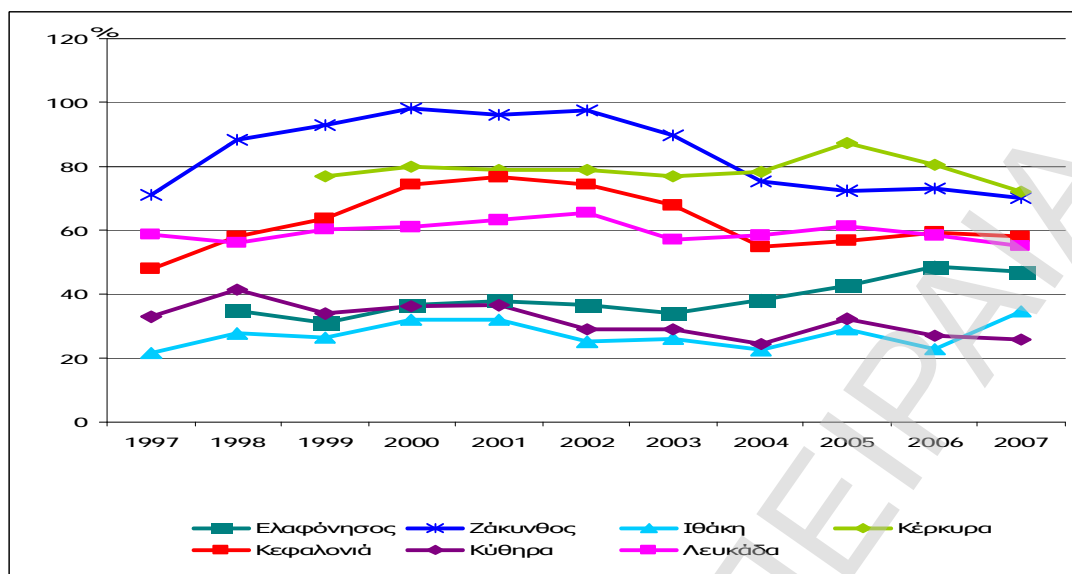
Διάγραμμα 3.2-12 Πορεία Διανυκτερεύσεων κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 2)

Παράλληλα, με βάση τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο διάγραμμα 3.2.13, είναι ξεκάθαρο πως η τουριστική κίνηση στην εξεταζόμενη περιοχή εξαρτάται στο μεγαλύτερο βαθμό από τις αφίξεις των αλλοδαπών τουριστών καθώς με εξαίρεση το 1997 όπου οι αφίξεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών είναι στο ίδιο επίπεδο, για όλα τα υπόλοιπα χρόνια παρατηρεί κανείς πως οι αφίξεις των αλλοδαπών τουριστών είναι κατά πολύ περισσότερες από αυτές των ημεδαπών και φτάνουν κατά μέσο όρο στο 70% του συνόλου των ετήσιων αφίξεων.

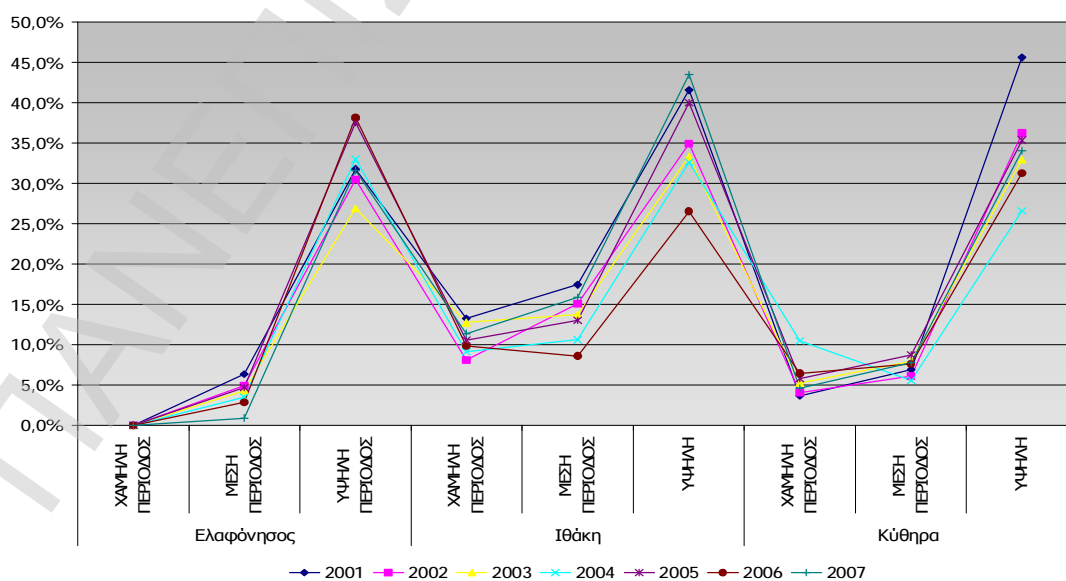
Διάγραμμα 3.2-13 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 2)

Αναφορικά με τη μέση πληρότητα κατά την τελευταία δεκαετία, παρατηρεί κανείς η Ζάκυνθος αν και έχει πτωτική πορεία κατά τα τελευταία χρόνια, βρίσκεται κατά μέσο όρο σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με τα υπόλοιπα εξεταζόμενα νησιά. Ακολουθεί η Κέρκυρα η οποία επίσης παρουσιάζει αρκετά υψηλή πληρότητα φτάνοντας στο υψηλότερο σημείο της το 2007 που παρουσίασε πληρότητα της τάξης του 87,25%. Η Κεφαλονιά η οποία παρουσίασε αρκετά υψηλή πληρότητα το 2001 φτάνοντας περίπου στο 77%, εμφανίζει κάμψη κατά τα τελευταία χρόνια. Τα υπόλοιπα νησιά παρουσιάζουν σχετική σταθερότητα με πτωτικές τάσεις στην πληρότητα τους η οποία ούτως ή άλλως βρίσκεται σε μέτρια επίπεδα. Εξαίρεση αποτελεί η Ελαφώνησος που κατά τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει αναπτυξιακή δυναμική.

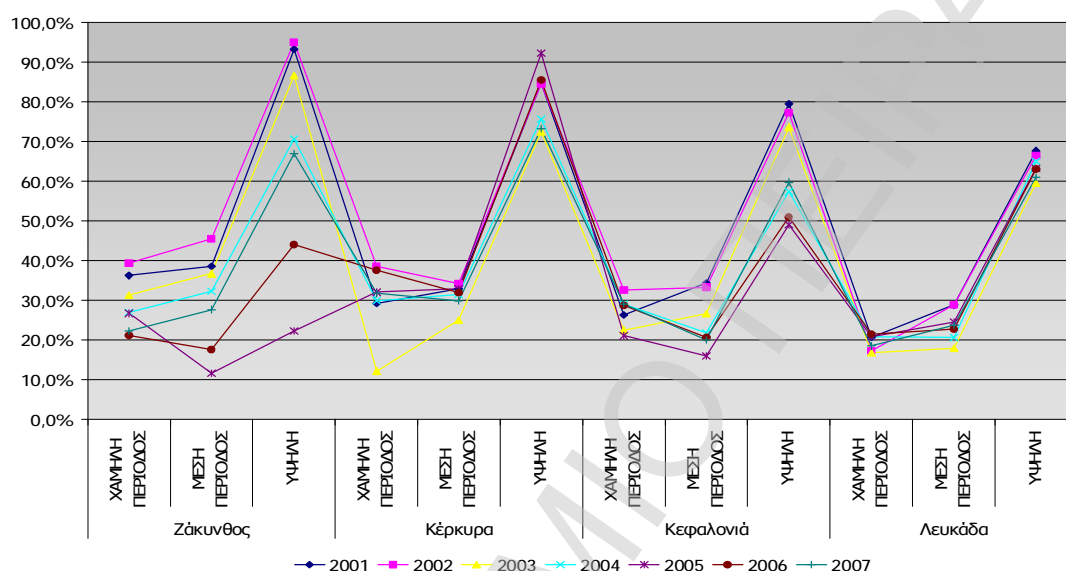
Διάγραμμα 3.2-14 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 2)

Για το σύνολο των εξεταζόμενων νησιών, παρατηρείται έντονο το φαινόμενο της εποχικότητας καθώς κατά τη χειμερινή περίοδο η πληρότητα κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Ακόμα πιο εμφανές είναι το φαινόμενο στα μικρότερα νησιά και κυρίως στην Ελαφόνησο η οποία δεν παρουσιάζει τουριστική κίνηση στη χαμηλή τουριστική περίοδο. Η Ιθάκη και τα Κύθηρα παρουσιάζουν επίσης χαμηλή τουριστική κίνηση κατά τη διάρκεια της χειμερινής τουριστικής περιόδου, με την πληρότητα να κυμαίνεται κατά μέσο όρο από 10%-13%. Τα μεγαλύτερα νησιά παρουσιάζουν καλύτερη εικόνα κατά τη διάρκεια της χαμηλής και της μέσης τουριστικής περιόδου με την Κέρκυρα και την Ζάκυνθο να παρουσιάζουν καλύτερη εικόνα και την Κεφαλονιά με τη Λευκάδα να ακολουθούν.

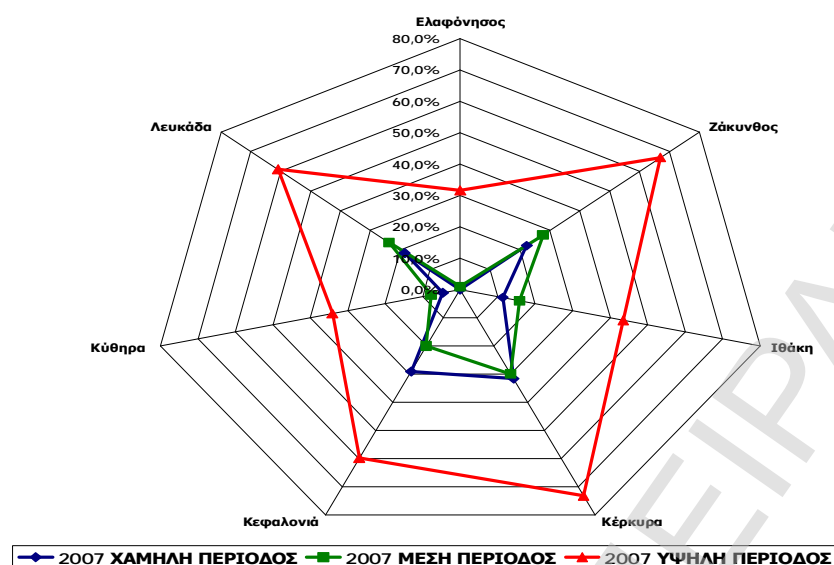
Διάγραμμα 3.2-15 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο (2001-2007) (Ομάδα 2)

Συγκεκριμένα, στην Κέρκυρα και τη Ζάκυνθο η πληρότητα φτάνει κατά τη χαμηλή τουριστική περίοδο κοντά στο 30%, για την Κεφαλονιά στο 27% και για τη Λευκάδα στο 20%. Αν και τα περιθώρια βελτίωσης και επέκτασης της τουριστικής περιόδου είναι πολύ μεγάλα, σημειώνεται πως η εικόνα σε αυτά είναι αρκετά καλή σε σχέση με τα περισσότερα νησιά της χώρας.

Διάγραμμα 3.2-16 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο (2001-2007) (Ομάδα 2)

Το παρακάτω διάγραμμα αποτυπώνει επαρκώς την εποχικότητα στα εξεταζόμενα νησιά κατά το έτος 2007. Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, το φαινόμενο είναι πιο έντονο στα μικρά νησιά καθώς παρά το ότι δεν παρουσιάζουν υψηλή πληρότητα γενικότερα, κατά τη χειμερινή τουριστική περίοδο, η πληρότητα κυμαίνεται σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα, έως και μηδενικά σε ορισμένες περιπτώσεις (Ελαφόνησος).

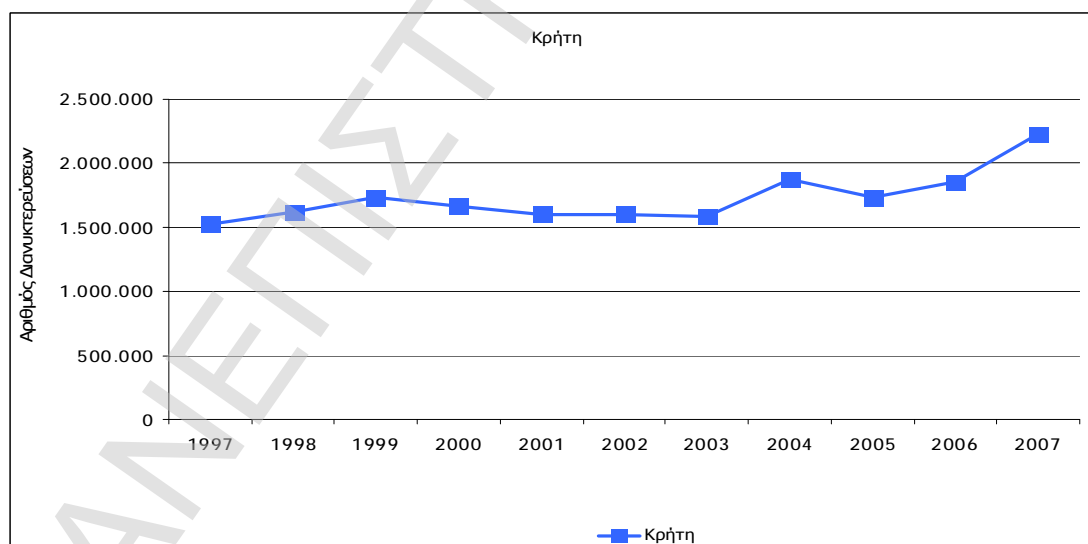

Διάγραμμα 3.2-17 Αποτύπωση εποχικότητας 2007 (Ομάδα 2)

3.2.3 Ομάδα 3 - Κρήτη

Η Ομάδα 3 περιλαμβάνει μόνο την Κρήτη καθώς γεωγραφικά είναι απομακρυσμένη σε σχέση με τα υπόλοιπα νησιά, διοικητικά αποτελεί ξεχωριστή Περιφέρεια και πληθυσμιακά είναι μεγαλύτερη από τις υπόλοιπες νησιωτικές περιφέρειες.

Στο παρακάτω διάγραμμα αναλύεται η πορεία των αφίξεων στην Κρήτη για τα έτη 1997-2007.

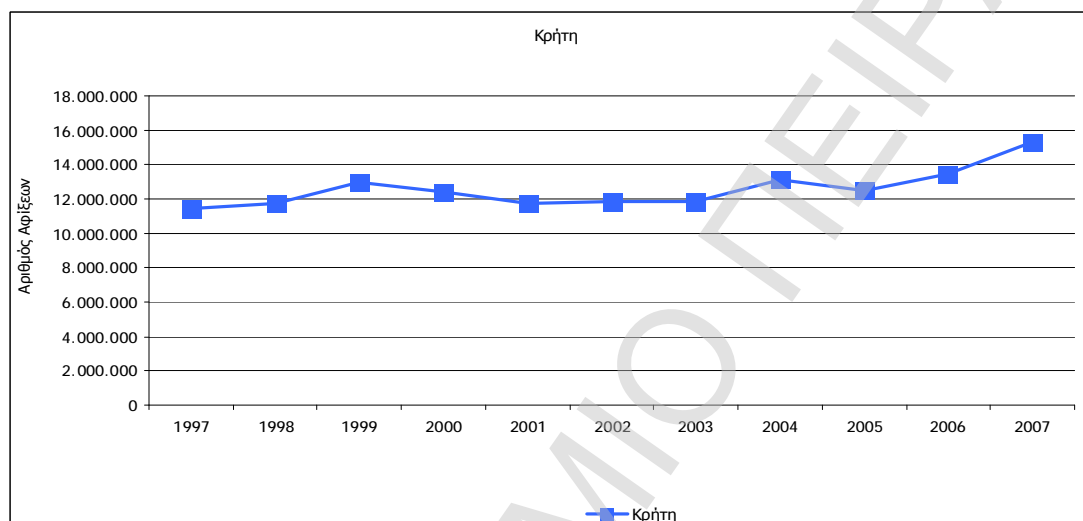

Διάγραμμα 3.2-18 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 3)

Η πορεία των αφίξεων κατά την τελευταία δεκαετία στην Κρήτη είναι σταθερή εν γένει μέχρι το 2003. Κατά την τελευταία τετραετία παρατηρείται σημαντική αύξηση με αποκορύφωμα το 2007 κατά τη διάρκεια του οποίου οι αφίξεις έφτασαν στις

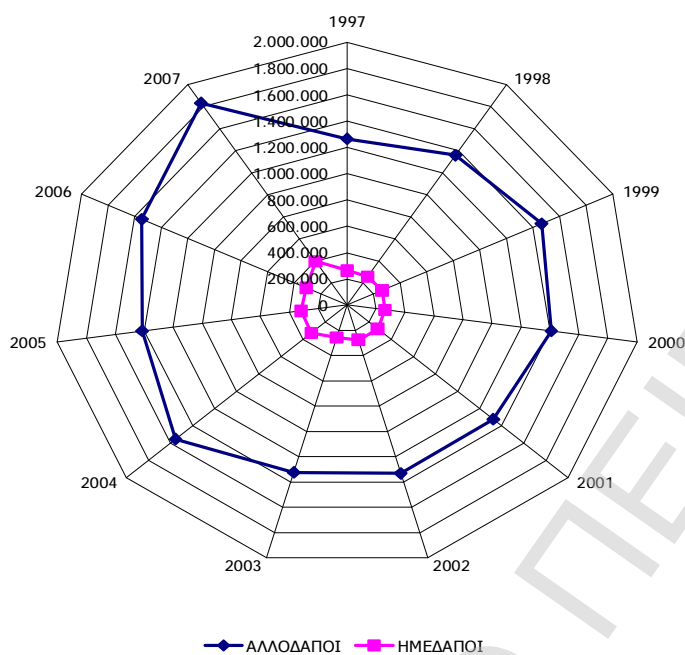
2.229.183, πραγματοποιώντας αύξηση της τάξης του 46% σε σύγκριση με το αντίστοιχο μέγεθος το 1997.

Ανάλογη είναι και η εικόνα σε σχέση με την εξέλιξη των διανυκτερεύσεων στην Κρήτη κατά τα έτη 1997-2007. Συγκεκριμένα, οι διανυκτερεύσεις κατά το έτος 2007, διαμορφώθηκαν στις 15.303.232 πραγματοποιώντας αύξηση της τάξης του 33,4% σε σχέση με το αντίστοιχο μέγεθος του 1997.

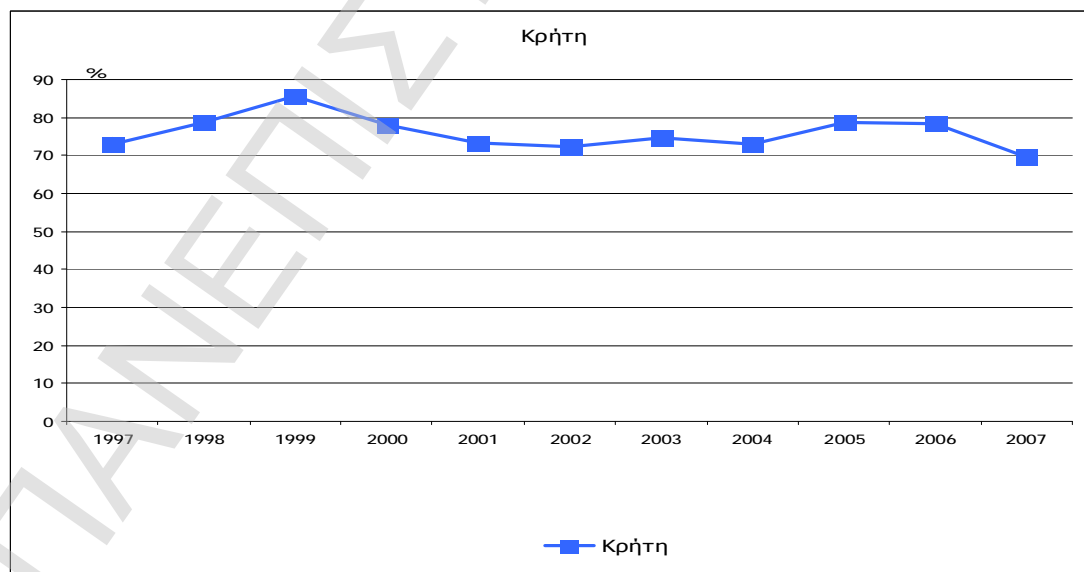
Διάγραμμα 3.2-19 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 3)

Παράλληλα, αναφορικά με την κατανομή των τουριστών σε αλλοδαπούς και ημεδαπούς, παρατηρείται πως το μεγαλύτερο ποσοστό των αφίξεων στο νησί αφορά αλλοδαπούς τουρίστες, οι οποίοι σταθερά για το σύνολο της δεκαετίας καλύπτουν ένα ποσοστό κοντά στο 83% επί του συνόλου των τουριστών.

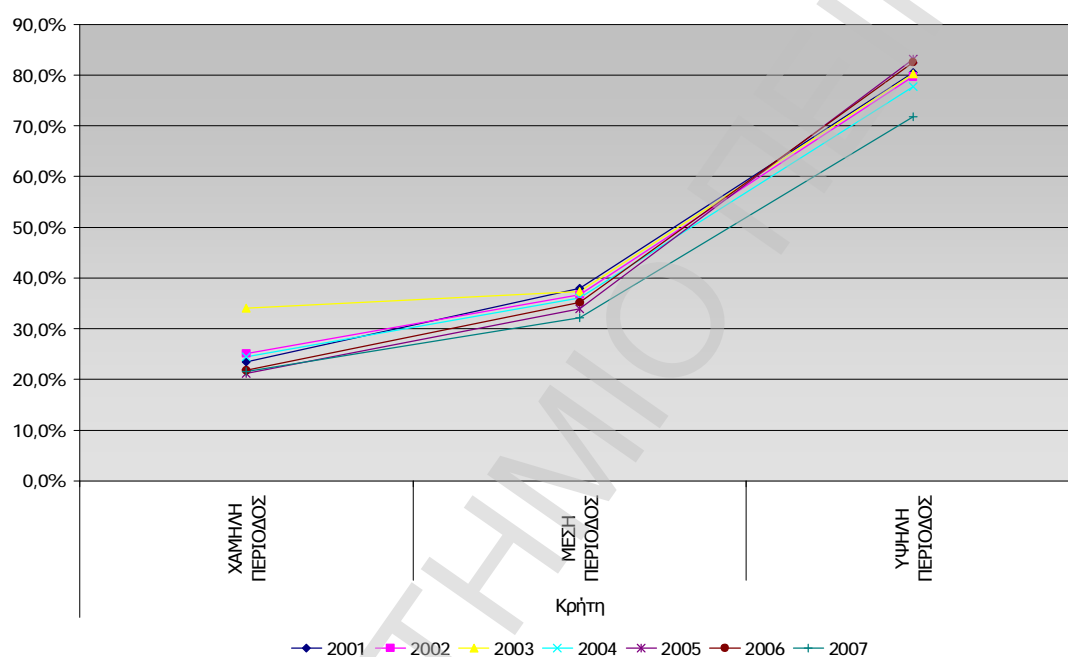
Διάγραμμα 3.2-20 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 3)

Σημαντικό ενδιαφέρον επίσης, παρουσιάζει και η εξέλιξη της μέσης πληρότητας η οποία κυμαίνεται κατά κύριο λόγο από 70% έως 80% καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας, φτάνοντας στο υψηλότερο σημείο της το 1999 (85,6%) και στο χαμηλότερο το 2007 (69,62%).

Διάγραμμα 3.2-21 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 3)

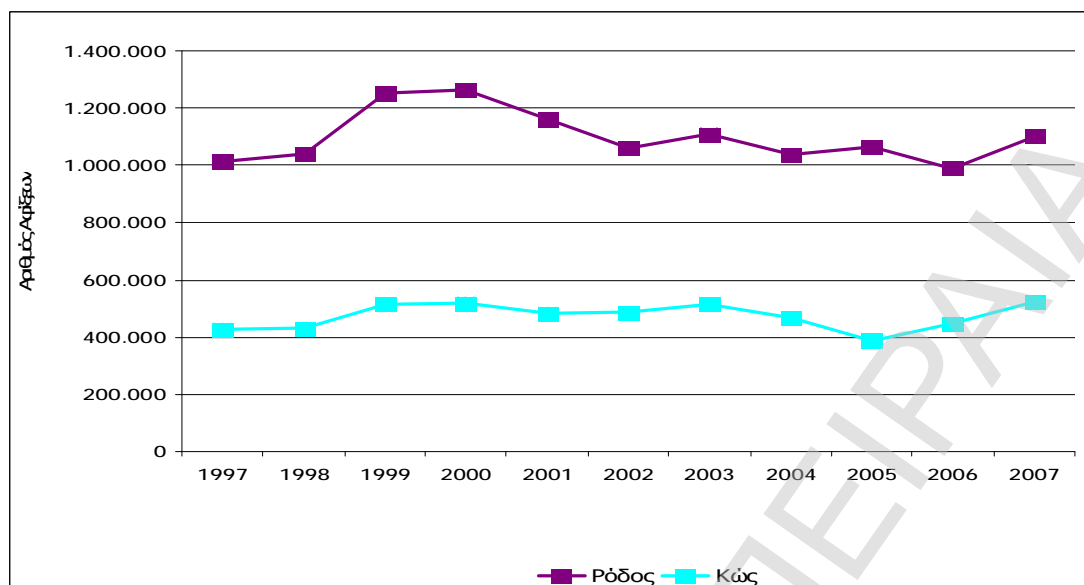
Παρά το σημαντικό μέγεθος της Κρήτης και τις παροχές που δύναται να προσφέρει σε υποδομές και υπηρεσίες κατά τη διάρκεια όλου του χρόνου, παρατηρεί κανείς έντονο το φαινόμενο της εποχικότητας και στην περίπτωση αυτή. Συγκεκριμένα, στη χαμηλή περίοδο, η πληρότητα κατά μέσο όρο, κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης επταετίας, κυμαίνεται στο 25%. Στη μέση περίοδο η πληρότητα κυμαίνεται κοντά στο 36%, ενώ κατά τη διάρκεια της υψηλής περιόδου η πληρότητα κυμαίνεται κοντά στο 80%. Χαρακτηριστικό των όσων αναφέρονται είναι το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 3.2-22 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 3)

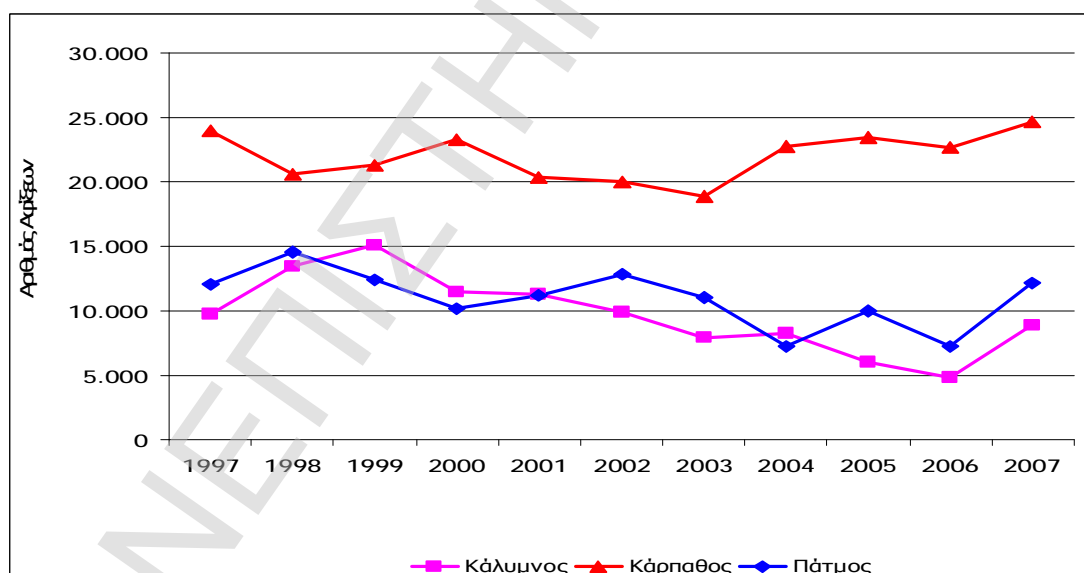
3.2.4 Ομάδα 4 - Δωδεκάνησα

Η Ομάδα 4 περιλαμβάνει την Αстуπάλαια, την Κάλυμνο, την Κάρπαθο, την Κω, τη Λέρο, τη Νίσυρο, την Πάτμο, τη Ρόδο, τη Σύμη και την Τήλο. Στα παρακάτω διαγράμματα απεικονίζεται η πορεία των αφίξεων για το σύνολο των νησιών της εξεταζόμενης Ομάδας. Προκειμένου να είναι ευδιάκριτη η πορεία των αφίξεων έχει γίνει διαχωρισμός σε ξεχωριστά διαγράμματα, ανάλογα με τον αριθμό των αφίξεων που πραγματοποιούνται σε κάθε νησί.

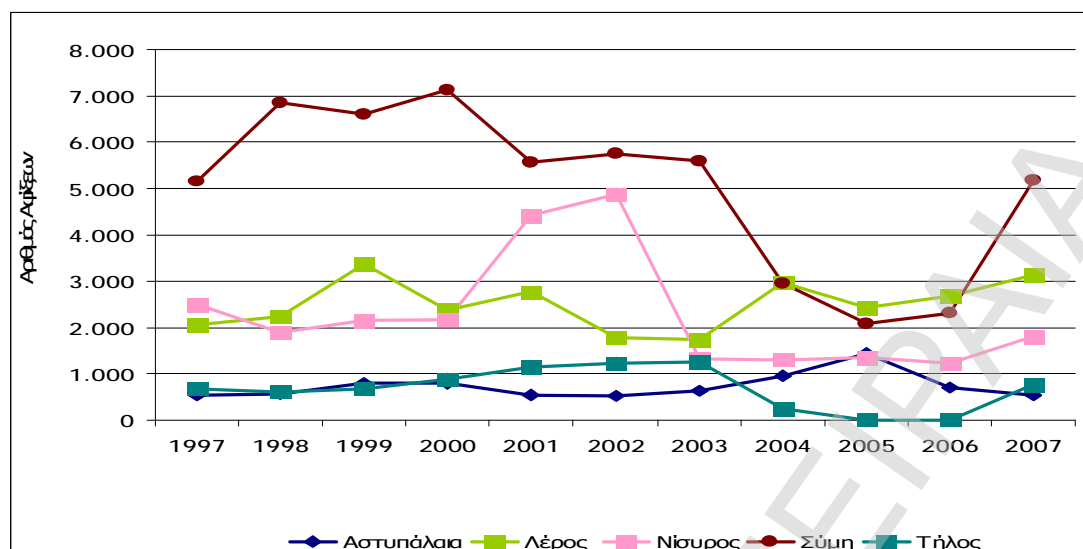
Διάγραμμα 3.2-23 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)

Ο μεγαλύτερος αριθμός αφίξεων εμφανίζεται στη Ρόδο, στην οποία πραγματοποιούνται σταθερά πάνω από 1.000.000 αφίξεις ετησίως με εξαίρεση το 2006 (990.000). Αντίστοιχη πορεία αναφορικά με τις αφίξεις εμφανίζεται και στην Κω, η οποία έχει σταθερά πάνω από 400.000 αφίξεις ετησίως.

Διάγραμμα 3.2-24 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)

Στα υπόλοιπα νησιά τα μεγέθη είναι σαφώς μικρότερα καθώς πρόκειται κατά κύριο λόγο για μικρά νησιά τα οποία δεν αποτελούν προβεβλημένους τουριστικούς προορισμούς.

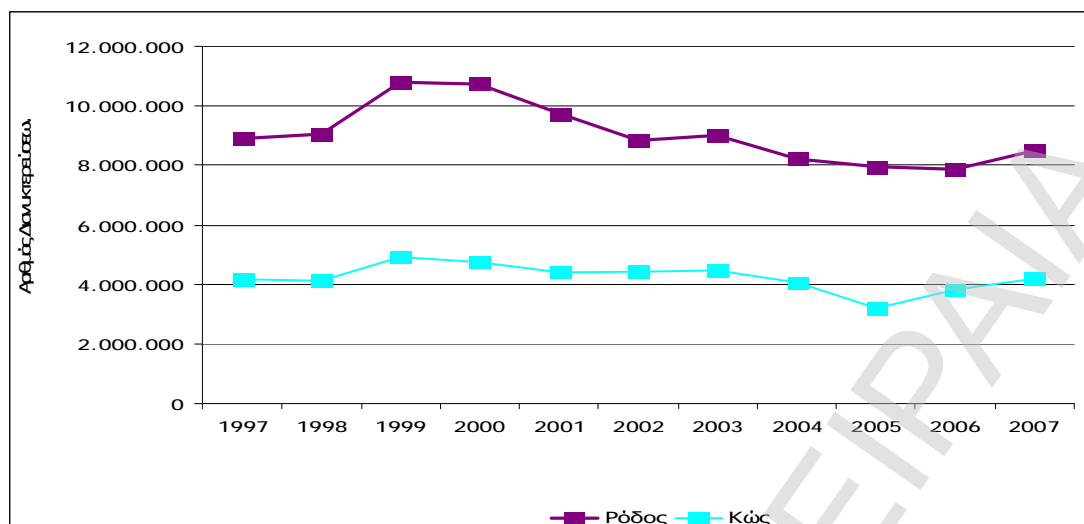

Διάγραμμα 3.2-25 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)

Συγκεκριμένα το μικρότερο αριθμό αφίξεων παρουσιάζει η Αστυπάλαια και η Τήλος⁹, ενώ σε πολύ χαμηλά επίπεδα βρίσκεται επίσης η Νίσυρος, η Σύμη και η Λέρος. Η Κάλυμνος παρουσιάζει πτώση στις αφίξεις της κατά τα τελευταία χρόνια με εξαίρεση το 2007 που παρουσιάζει αύξηση. Σχετικά σταθερή πορεία παρουσιάζει η Πάτμος και η Κάρπαθος με τις αφίξεις να κυμαίνονται κατά κύριο λόγο από 10.000 έως 15.000 και από 20.000 έως 25.000 αντίστοιχα.

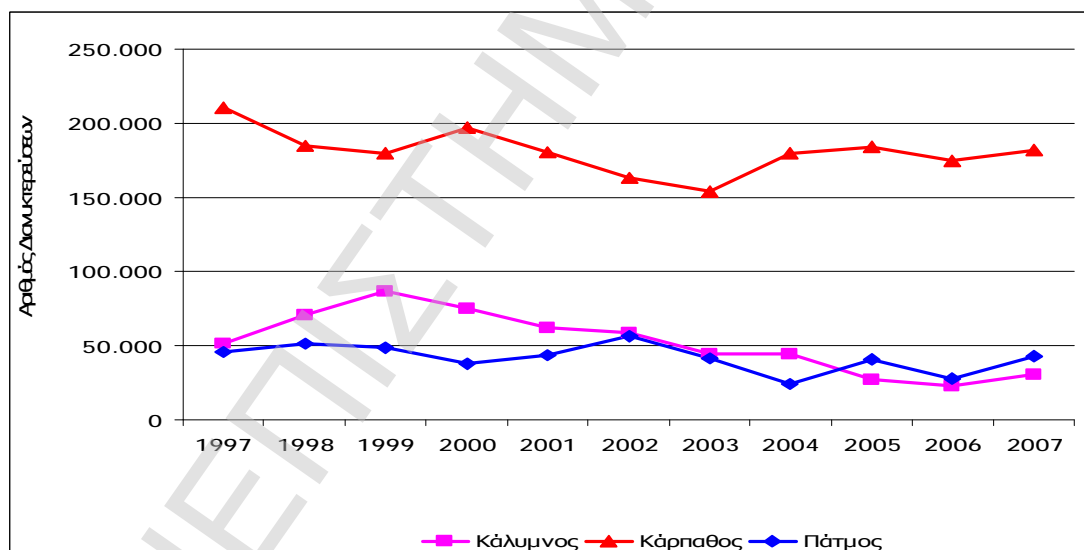
Αντίστοιχη είναι η εικόνα αναφορικά και με την πορεία των διανυκτερεύσεων για τα εξεταζόμενα νησιά. Συγκεκριμένα, οι διανυκτερεύσεις στη Ρόδο κυμαίνονται σταθερά πάνω από τα 8.000.000 καθ' όλη τη διάρκεια των εξεταζόμενων ετών, με εξαίρεση τα έτη 2005 και 2006, και έφτασαν στο υψηλότερο σημείο τους το 2000 (10.729.580). Παρόμοια είναι η εικόνα και στην Κω όπου οι διανυκτερεύσεις κυμαίνονται σταθερά πάνω από τα 4.000.000 με εξαίρεση τη διετία 2005-2006 και έφτασαν στο υψηλότερο σημείο τους το 1999 (4.921.198).

⁹ Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τα έτη 2005, 2006

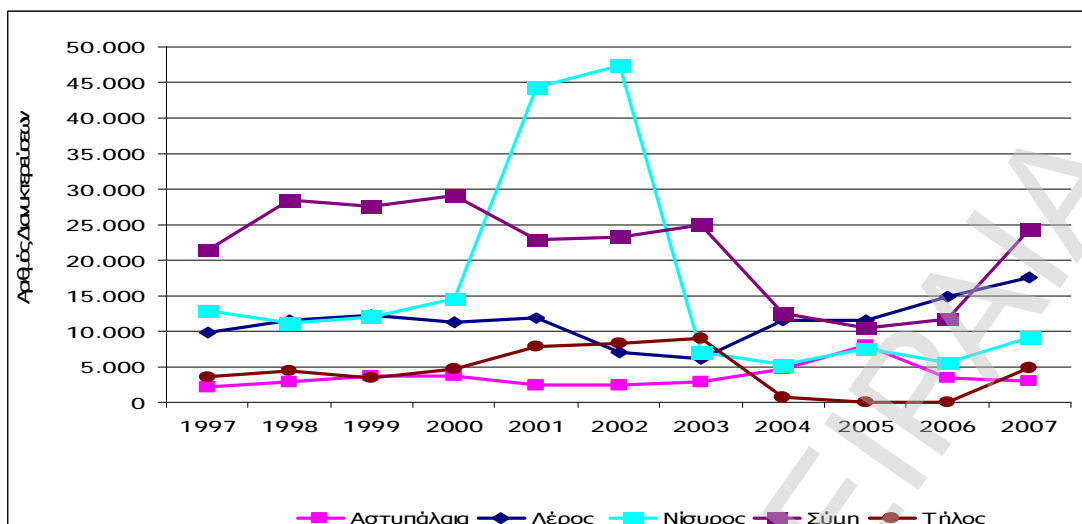
Διάγραμμα 3.2-26 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)

Ακολουθεί η Κάρπαθος σε διανυκτερεύσεις η οποία εμφάνισε το μεγαλύτερο αριθμό διανυκτερεύσεων το 1997 (210.611) και για τα υπόλοιπα χρόνια παρουσιάζει μια σχετικά σταθερή πορεία, με τις διανυκτερεύσεις να κυμαίνονται από 150.000 έως 200.000.

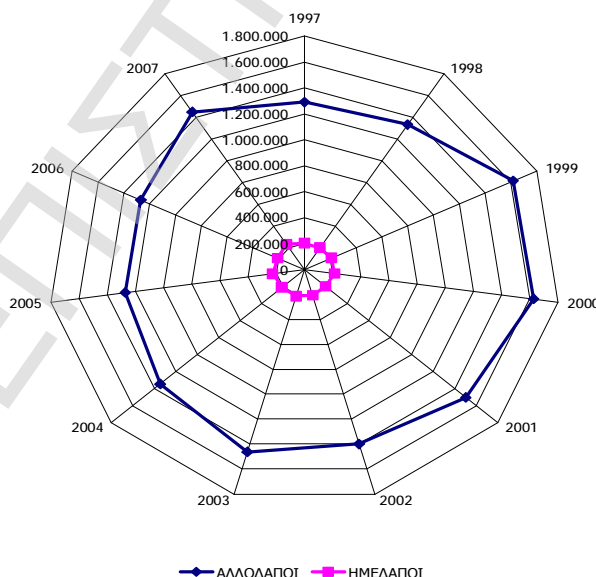
Διάγραμμα 3.2-27 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)

Τα υπόλοιπα νησιά βρίσκονται σε χαμηλότερα επίπεδα , με τις διανυκτερεύσεις τους να κυμαίνονται κάτω από τις 100.000. Χαμηλότερα από όλα τα νησιά βρίσκονται η Αστυπάλαια και η Τήλος, ενώ έντονα πτωτική πορεία τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει η Νίσυρος.

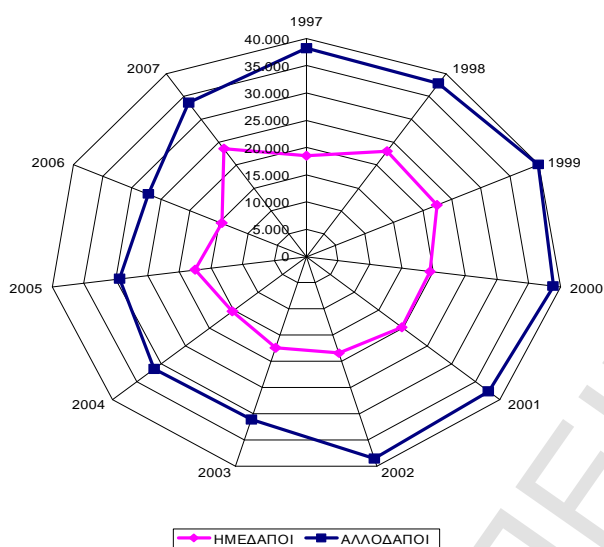
Διάγραμμα 3.2-28 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)

Ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η κατανομή ανάμεσα σε αφίξεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών προκειμένου να φανεί η ταυτότητα του κυρίου όγκου των τουριστών. Προκειμένου να απεικονιστεί σωστά η συγκεκριμένη κατανομή, θα παρουσιαστεί σε δύο διαγράμματα καθώς σε αντίθετη περίπτωση η Ρόδος και η Κως (Διάγραμμα 3.2.29), που έχουν εξαιρετικά μεγάλο αριθμό αφίξεων σε σύγκριση με τα υπόλοιπα νησιά (Διάγραμμα 3.2.30) θα επηρέαζαν το αποτέλεσμα και δεν θα μπορούσαν να βγουν ασφαλή συμπεράσματα.

Διάγραμμα 3.2-29 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)

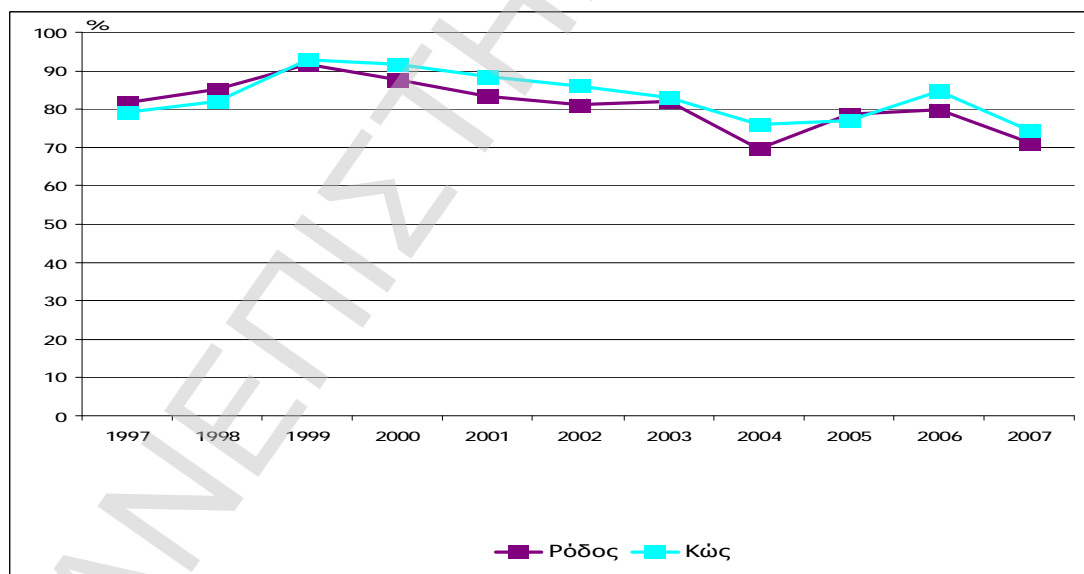
Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα, είναι ξεκάθαρο πως ο τουρισμός στη Ρόδο και την Κω στηρίζονται στους αλλοδαπούς τουρίστες οι οποίοι καταλαμβάνουν σταθερά ένα ποσοστό που κυμαίνεται μεταξύ 87% και 89%.

Διάγραμμα 3.2-30 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)

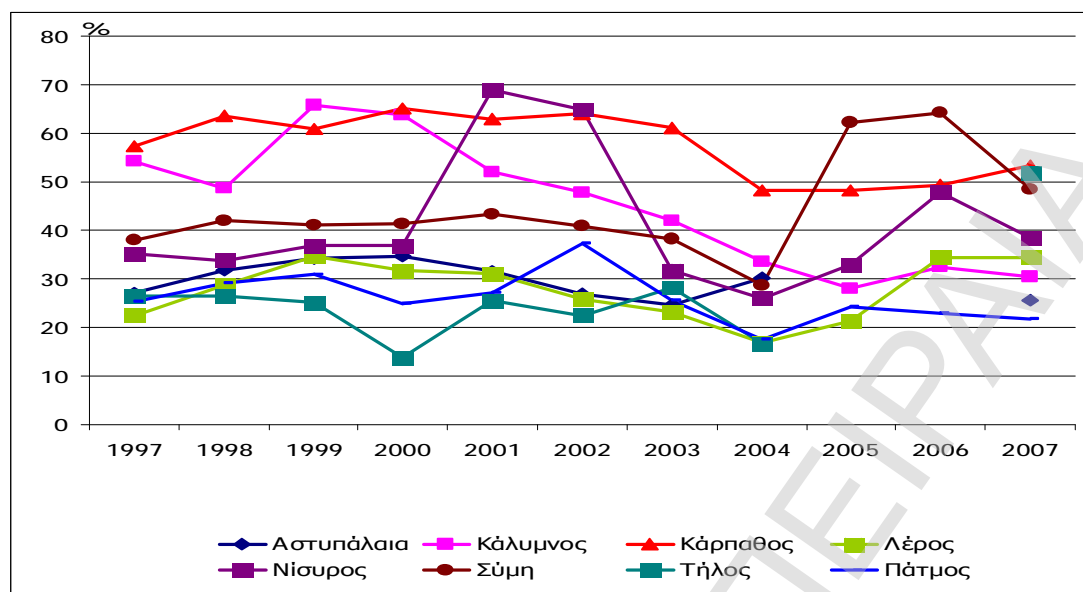
Αντίστοιχο είναι το φαινόμενο, αλλά σαφώς σε μικρότερη ένταση και στα υπόλοιπα νησιά της εξεταζόμενης Ομάδας όπου το ποσοστό των αφίξεων των αλλοδαπών τουριστών φτάνει κατά μέσο όρο στο 64% κατά την περίοδο 1997-2007.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η μέση πληρότητα, στην οποία απεικονίζεται για άλλη μια φορά πως η πορεία των δύο νησιών (Ρόδος και Κως) είναι κοινή.

Διάγραμμα 3.2-31 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)

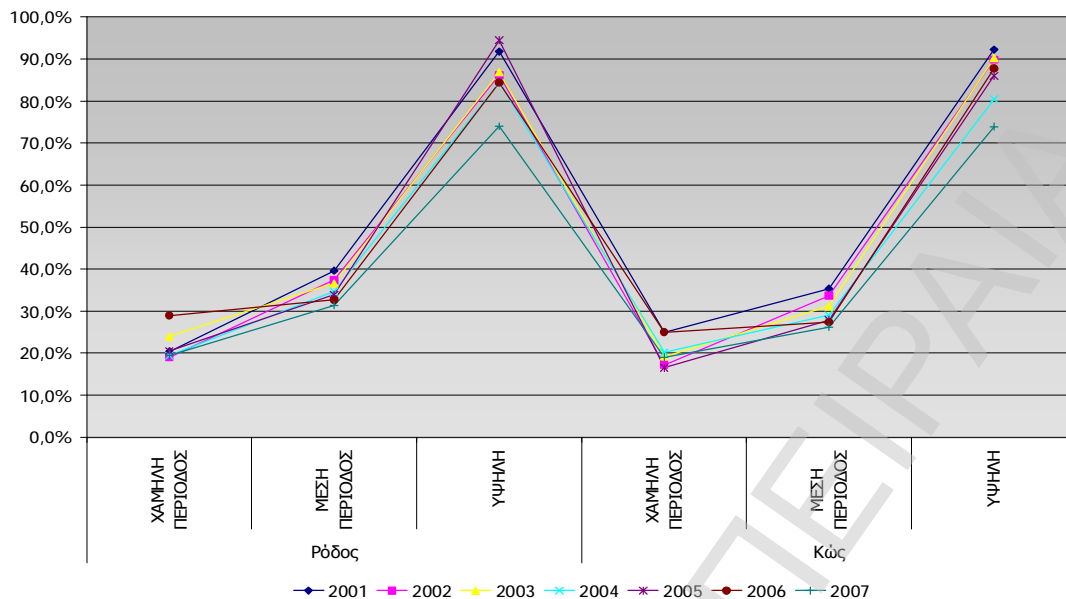
Συγκεκριμένα, η μέση πληρότητα των δύο νησιών κυμαίνεται από 70% (2004) έως 91%(1999). Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στο ότι κατά τα τελευταία χρόνια (με εξαίρεση το 2006), παρουσιάζεται μείωση της μέσης πληρότητας σε δύο από τους κυριότερους προορισμούς της χώρας.

Διάγραμμα 3.2-32 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 4)

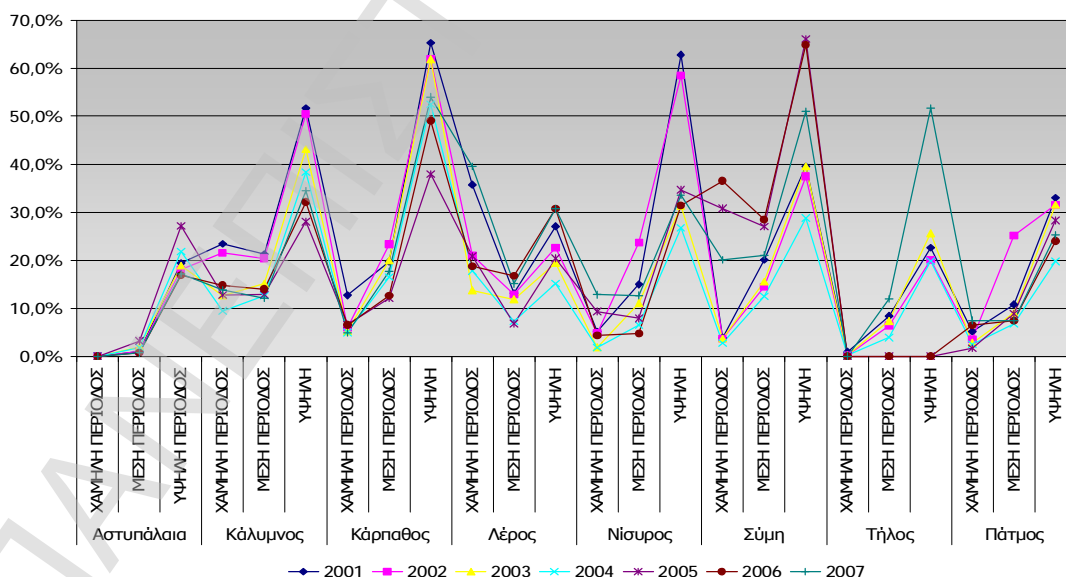
Στα υπόλοιπα νησιά η μέση πληρότητα βρίσκεται κάτω από το 70% καθ' όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου, με την Κάρπαθο να παρουσιάζει την καλύτερη εικόνα και τα υπόλοιπα νησιά να παρουσιάζουν χαμηλές πληρότητες και έντονη αστάθεια από έτος σε έτος.

Παράλληλα, παρά το σημαντικό μέγεθος της Ρόδου και της Κω που δύνανται να προσφέρουν παροχές σε υποδομές και υπηρεσίες κατά τη διάρκεια όλου του χρόνου, παρατηρεί κανείς έντονο το φαινόμενο της εποχικότητας. Συγκεκριμένα, στη χαμηλή περίοδο, η πληρότητα κατά μέσο όρο, κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης επταετίας, κυμαίνεται στο 21%. Στη μέση περίοδο η πληρότητα κυμαίνεται κοντά στο 33%, ενώ κατά τη διάρκεια της υψηλής περιόδου η πληρότητα κυμαίνεται κοντά στο 86%. Χαρακτηριστικό των όσων αναφέρονται είναι το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 3.2-33 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 4)

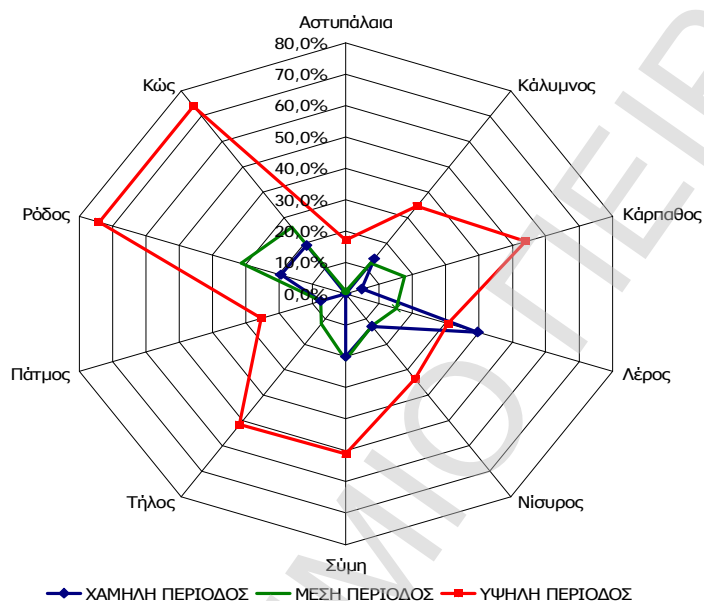
Αντίστοιχη είναι η εικόνα που παρουσιάζουν και τα υπόλοιπα νησιά αναφορικά με την εποχικότητα του τουρισμού με εξαίρεση τη Λέρο που σε πολλές περιπτώσεις εμφανίζει μεγαλύτερη πληρότητα κατά την χαμηλή τουριστική περίοδο. Λιγότερο έντονο είναι το φαινόμενο και στην Κάλυμνο η οποία αν και γενικά δεν παρουσιάζει ιδιαίτερα υψηλή πληρότητα, είναι αρκετά ισορροπημένη καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Διάγραμμα 3.2-34 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 4)

Τα υπόλοιπα νησιά παρουσιάζουν έντονο το φαινόμενο της εποχικότητας με την Αστυπάλαια και την Τήλο να παρουσιάζουν σχεδόν μηδενική πληρότητα κατά τη χαμηλή και τη μέση περίοδο.

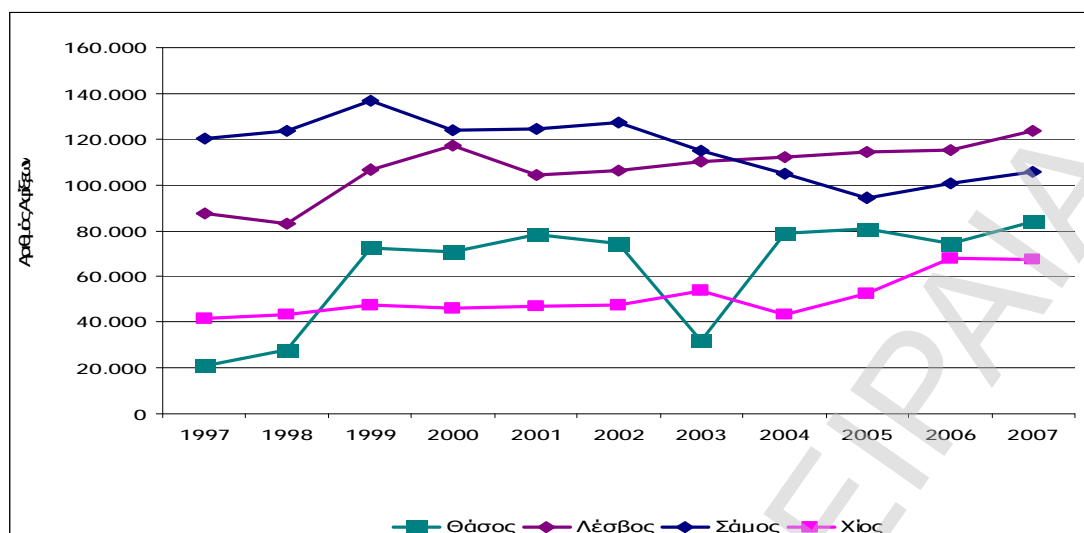
Χαρακτηριστικό όσον αναφέρονται είναι το παρακάτω διάγραμμα το οποίο αποτυπώνει την εποχικότητα για το σύνολο των νησιών της Ομάδας που εξετάζεται κατά το έτος 2007 και επιβεβαιώνει τα όσα έχουν ήδη αναφερθεί.

Διάγραμμα 3.2-35 Αποτύπωση εποχικότητας 2007 (Ομάδα 4)

3.2.5 Ομάδα 5 – Βόρειο Αιγαίο

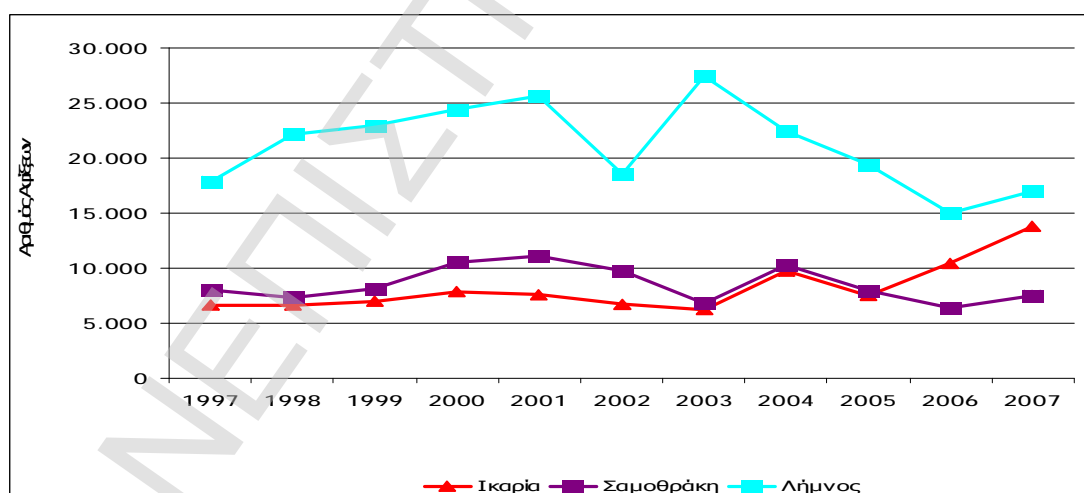
Η Ομάδα 5 περιλαμβάνει τη Θάσο, την Ικαρία, τη Λέσβο, τη Λήμνο, τη Σαμοθράκη, τη Σάμο και τη Χίο. Το μεγαλύτερο αριθμό αφίξεων κατά την τελευταία δεκαετία παρουσιάζει η Σάμος και η Λέσβος με την πρώτη να εμφανίζει τάση μείωσης των αφίξεων της κατά τα τελευταία χρόνια κάτω από τις 120.000 και τη δεύτερη να παρουσιάζει τάση για συνεχή αύξηση των αφίξεων της ξεπερνώντας τις 120.000 κατά το έτος 2007.

Διάγραμμα 3.2-36 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 5)

Η Θάσος και η Χίος παρουσιάζουν τάση για συνεχή αύξηση των αφίξεων τους (με εξαίρεση το έτος 2003 που η Θάσος πραγματοποίησε μεγάλη μείωση), με την πρώτη να δείχνει να σταθεροποιεί τις αφίξεις της κοντά στις 80.000 και τη δεύτερη να έχει σταθεροποιηθεί πάνω από τις 60.000 αφίξεις.

Αρκετά πιο χαμηλά βρίσκεται η Λήμνος, καθώς παρά το ότι δεν πρόκειται για μικρό νησί, εμφανίζει χαμηλό αριθμό αφίξεων με τάση για περαιτέρω μείωση τα τελευταία χρόνια.

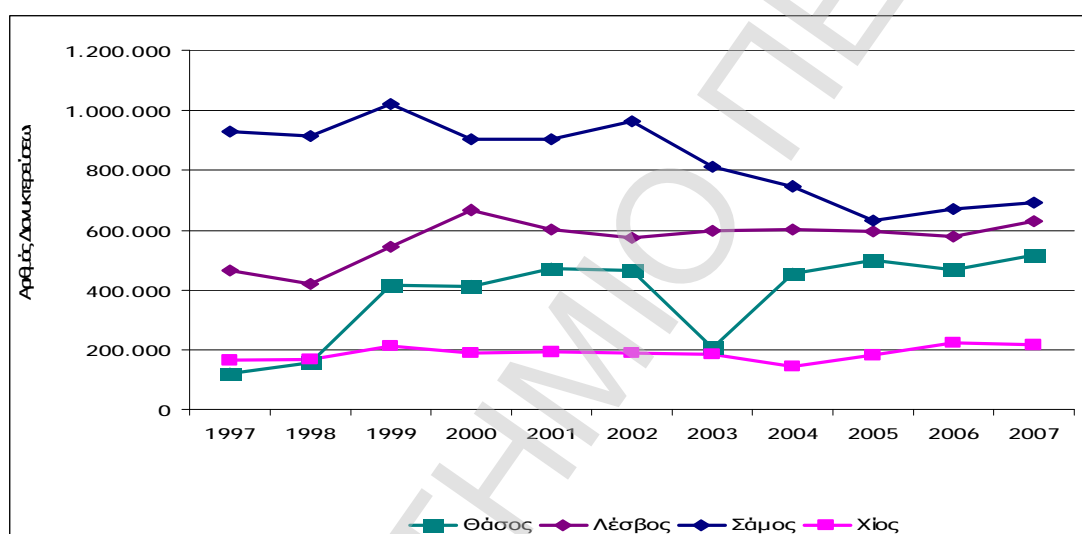

Διάγραμμα 3.2-37 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 5)

Τέλος, η Ικαρία και η Σαμοθράκη παρουσιάζουν χαμηλότερο αριθμό αφίξεων, κάτι το οποίο, όμως, είναι λογικό καθώς πρόκειται για μικρότερα και λιγότερο ανεπτυγμένα νησιά.

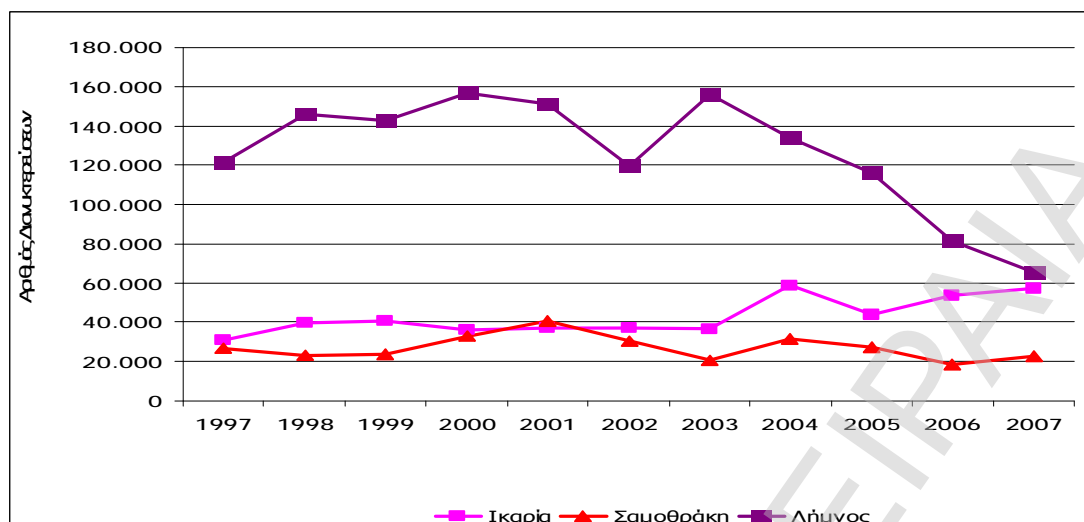
Ανάλογη είναι η εικόνα και όσον αφορά τις διανυκτερεύσεις των εξεταζόμενων νησιών. Συγκεκριμένα, η Σάμος παρουσίασε μείωση των διανυκτερεύσεων κατά

την τελευταία δεκαετία της τάξης του 26%, φτάνοντας το 2007 στις 690.532 διανυκτερεύσεις. Η Λέσβος αντίθετα πραγματοποίησε σημαντική αύξηση κατά την ίδια περίοδο της τάξης του 36%, φτάνοντας το 2007 στις 628.613 διανυκτερεύσεις. Η Θάσος πραγματοποίησε μεγάλη αύξηση στις διανυκτερεύσεις το 1999 και από εκεί και ύστερα έχει σταθεροποιηθεί με αυξητικές τάσεις, πάνω από τις 400.000 διανυκτερεύσεις ετησίως (εξαιρέση αποτελεί το 2003 που παρουσίασε σημαντική μείωση). Απόλυτη σταθερότητα στις διανυκτερεύσεις της παρουσιάζει η Χίος για όλη την εξεταζόμενη περίοδο, της οποίας οι διανυκτερεύσεις είναι κατά μέσο όρο 190.000.

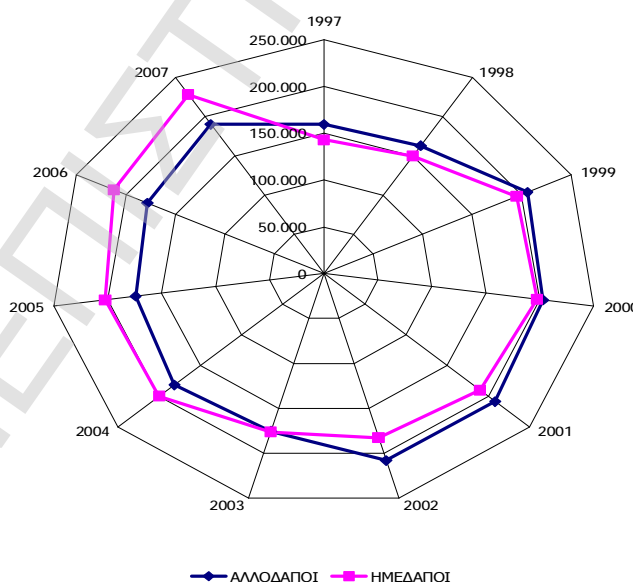
Διάγραμμα 3.2-38 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 5)

Έντονα πτωτική τάση και στις διανυκτερεύσεις της, παρουσιάζει η Λήμνος πραγματοποιώντας μείωση της τάξης του 46% κατά τα έτη 1997-2007 και φτάνοντας το 2007 μόλις στις 65.648 διανυκτερεύσεις, ενώ αντίθετα η Ικαρία παρουσίασε αύξηση για την ίδια περίοδο φτάνοντας στις 57.307 διανυκτερεύσεις το 2007. Τέλος, η Σαμοθράκη κινείται σταθερά ανάμεσα στις 20.000 και τις 40.000 διανυκτερεύσεις ετησίως για όλη τη διάρκεια της περιόδου, παρουσιάζοντας, όμως, αυξομειώσεις από έτος σε έτος.

Διάγραμμα 3.2-39 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 5)

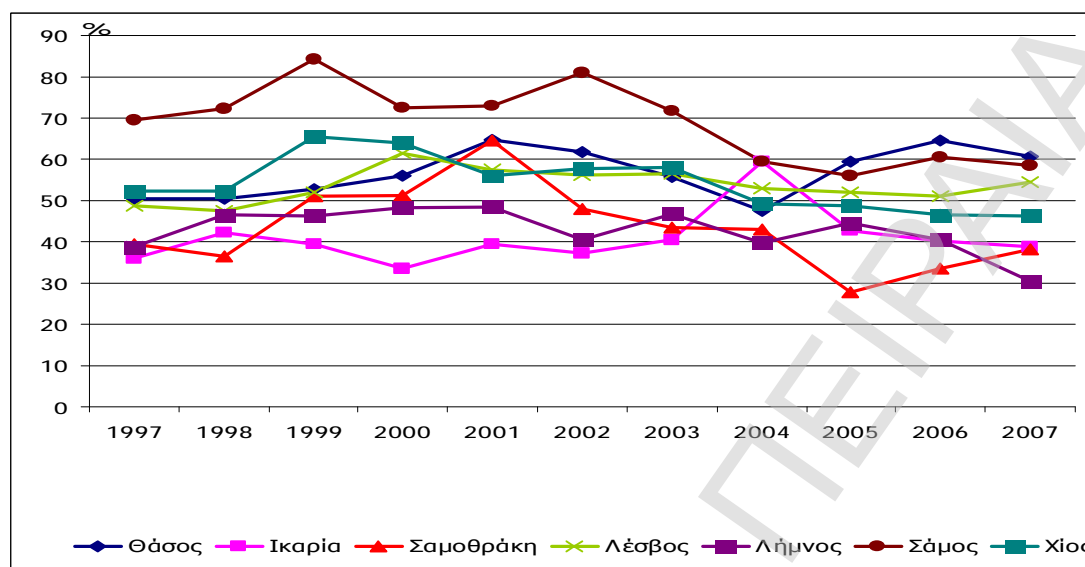
Αρκετά μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατανομή μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το διάγραμμα 3.1.38, παρατηρεί κανείς μια ισομέρεια στην κατανομή των τουριστών με βάση το προαναφερθέν κριτήριο καθώς κατά τα έτη 1997-2002 οι αλλοδαποί τουρίστες ήταν ελαφρώς περισσότεροι σε σχέση με τους ημεδαπούς, ενώ από το 2003 και μέχρι το 2007, παρατηρείται αύξηση των ημεδαπών τουριστών, με αποτέλεσμα να αποτελούν τον κύριο όγκο των τουριστών στην εξεταζόμενη Ομάδα.

Διάγραμμα 3.2-40 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 5)

Αναφορικά με τη μέση πληρότητα για την ίδια περίοδο στα εξεταζόμενα νησιά, η Θάσος παρουσιάζει μέση πληρότητα 57% κατά τα εξεταζόμενα έτη, η Ικαρία 41%,

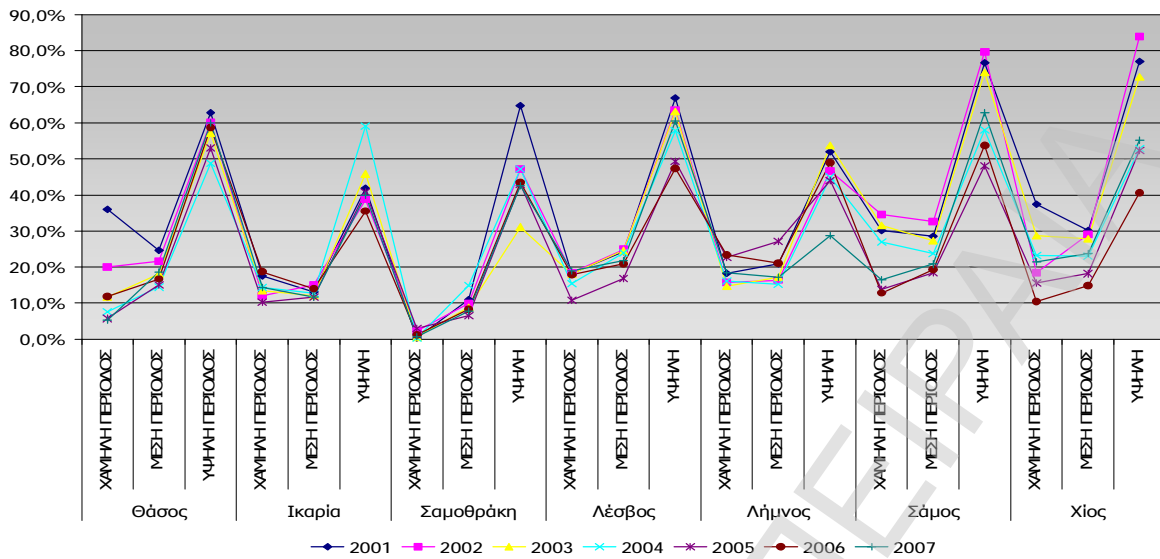
η Σαμοθράκη 43%, η Λέσβος 54%, η Λήμνος 43%, η Σάμος παρουσιάζει την καλύτερη εικόνα με μέση πληρότητα που φτάνει το 69% και η Χίος 54%.

Διάγραμμα 3.2-41 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 5)

Θα πρέπει σε αυτό το σημείο να τονιστεί το γεγονός πως τα περισσότερα από τα εξεταζόμενα νησιά παρουσιάζουν μεγάλες αυξομειώσεις στη μέση πληρότητα τους κατά τη διάρκεια της περιόδου 1997-2007, γεγονός που αποδεικνύει πως δεν αποτελούν σταθερή επιλογή σαν τουριστικός προορισμός για μεγάλο αριθμό τουριστών και εξαρτώνται σε πολύ μεγάλο βαθμό από την τουριστική τάση όπως διαμορφώνεται ετησίως για το σύνολο της χώρας.

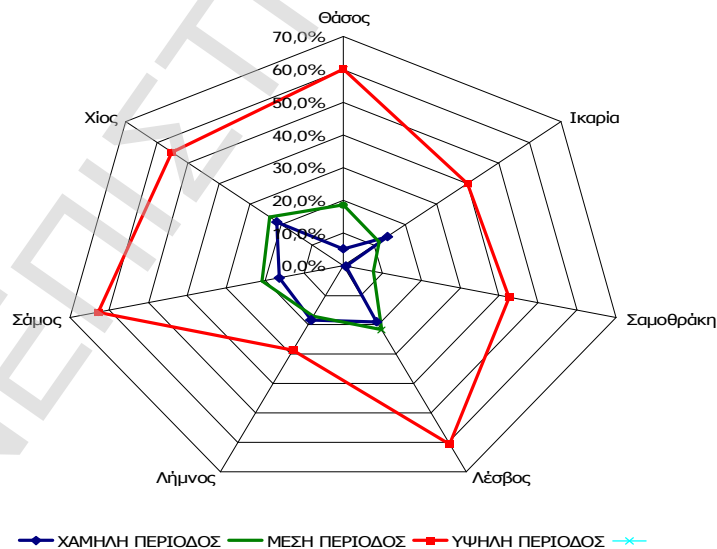
Παράλληλα, παρατηρείται εποχικότητα αναφορικά με την πληρότητα των εξεταζόμενων νησιών. Σε αρκετά νησιά, η διαφορά ανάμεσα σε χαμηλή και υψηλή τουριστική περίοδο είναι αρκετά μεγάλη, με τη Σαμοθράκη να παρουσιάζει σχεδόν μηδενική πληρότητα κατά τη διάρκεια της χαμηλής περιόδου.

Διάγραμμα 3.2-42 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 5)

Τα υπόλοιπα νησιά παρουσιάζουν εποχικότητα αλλά σε μικρότερο βαθμό σε σύγκριση με άλλες ομάδες νησιών, με τη Λήμνο να παρουσιάζει τη μικρότερη εποχικότητα στην πληρότητα της η οποία, όμως, όπως έχει ήδη αναφερθεί βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα.

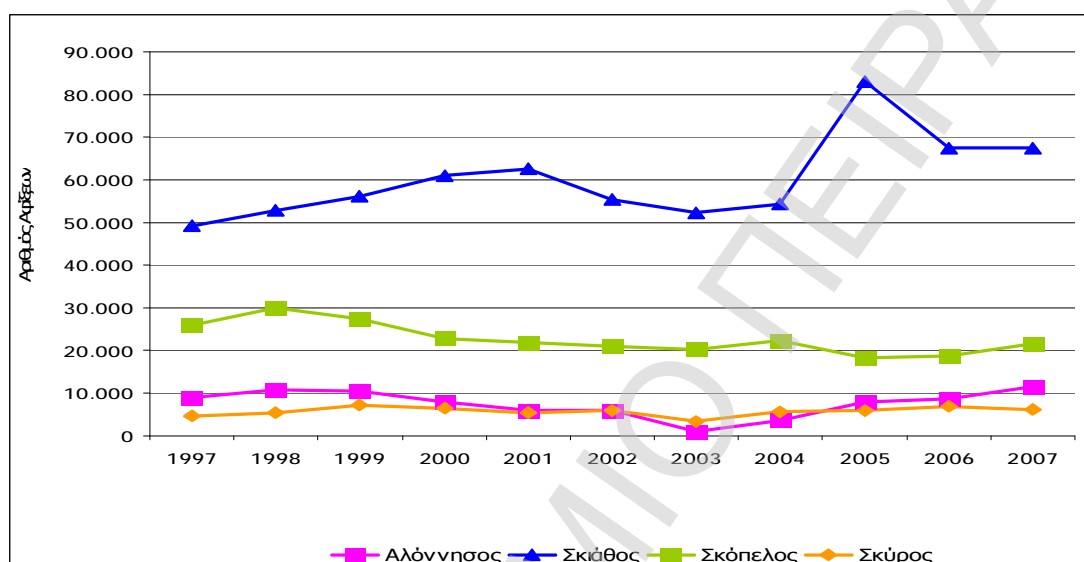
Χαρακτηριστικό των ανωτέρω είναι το παρακάτω διάγραμμα που αποτυπώνει την εποχικότητα για τα εξεταζόμενα νησιά για το έτος 2007.

Διάγραμμα 3.2-43 Αποτύπωση εποχικότητας 2007 (Ομάδα 5)

3.2.6 Ομάδα 6 - Σποράδες

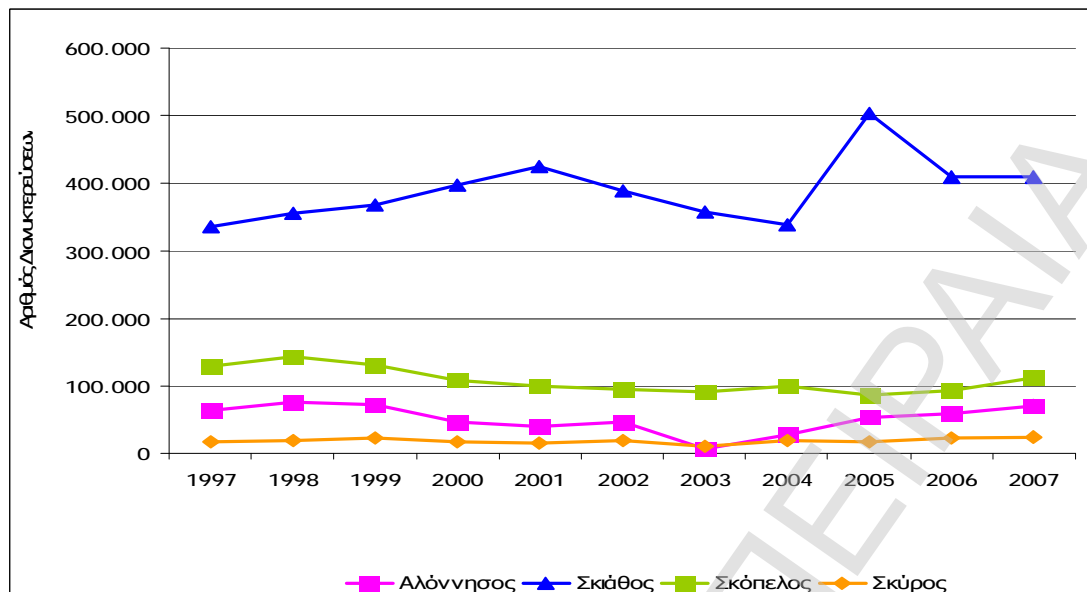
Η Ομάδα 6 περιλαμβάνει τις Σποράδες, δηλαδή τη Σκιάθο τη Σκόπελο, την Αλόνησο και τη Σκύρο. Το μεγαλύτερο αριθμό αφίξεων για τα έτη 1997-2007 εμφανίζει η Σκιάθος, η οποία για κατά την ανωτέρω περίοδο πραγματοποίησε αύξηση των αφίξεων της τάξης του 37%. Η Σκόπελος ακολουθεί σε αριθμό αφίξεων έχοντας κατά μέσο όρο 22.720.

Διάγραμμα 3.2-44 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 6)

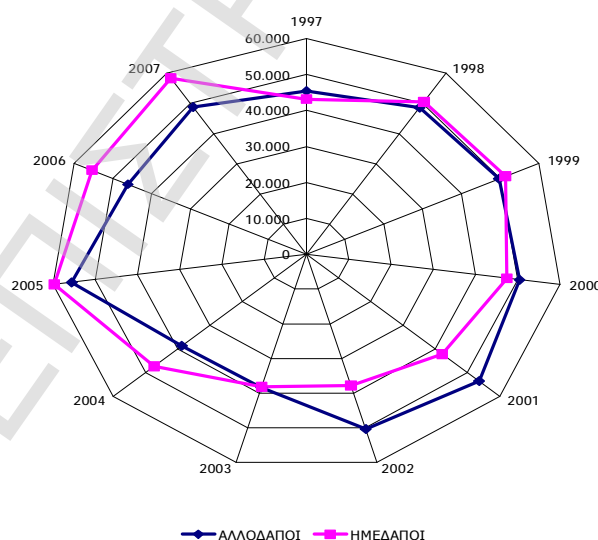
Η Αλόνησος και η Σκύρος παρουσιάζουν παρόμοια εικόνα αναφορικά με τις αφίξεις τους οι οποίες διαμορφώθηκαν την περίοδο 1997-2007 στις 7.500 κατά μέσο όρο ετησίως για την Αλόνησο και στις 5.700 αφίξεις για τη Σκύρο.

Παρόμοια είναι η εικόνα και αναφορικά με τις διανυκτερεύσεις στις Σποράδες. Συγκεκριμένα, η Σκιάθος πραγματοποίησε αύξηση στις διανυκτερεύσεις της κατά την εξεταζόμενη περίοδο της τάξης του 22% και διαμορφώθηκε στις 409.540 διανυκτερεύσεις για το 2007. Η Σκόπελος πραγματοποίησε μείωση 13% και διαμορφώθηκε στις 112.469 διανυκτερεύσεις. Η Αλόνησος και η Σκύρος έχοντας κοινή πορεία και σε ότι αφορά τις διανυκτερεύσεις τους, πραγματοποίησαν αύξηση 12% και 32% αντίστοιχα και διαμόρφωσαν τις διανυκτερεύσεις τους αφενός η πρώτη στις 71.214, αφετέρου η δεύτερη στις 23.559.

Διάγραμμα 3.2-45 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 6)

Επιπροσθέτως, η κατανομή μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών είναι αρκετά ισορροπημένη κατά τη διάρκεια όλων των ετών. Θα πρέπει όμως να δοθεί προσοχή στο ότι από το 2004 και μετά, οι ημεδαποί τουρίστες είναι σταθερά περισσότεροι από τους αλλοδαπούς, αποτελώντας ένα ποσοστό που κυμαίνεται στο 54% επί του συνόλου των τουριστών.

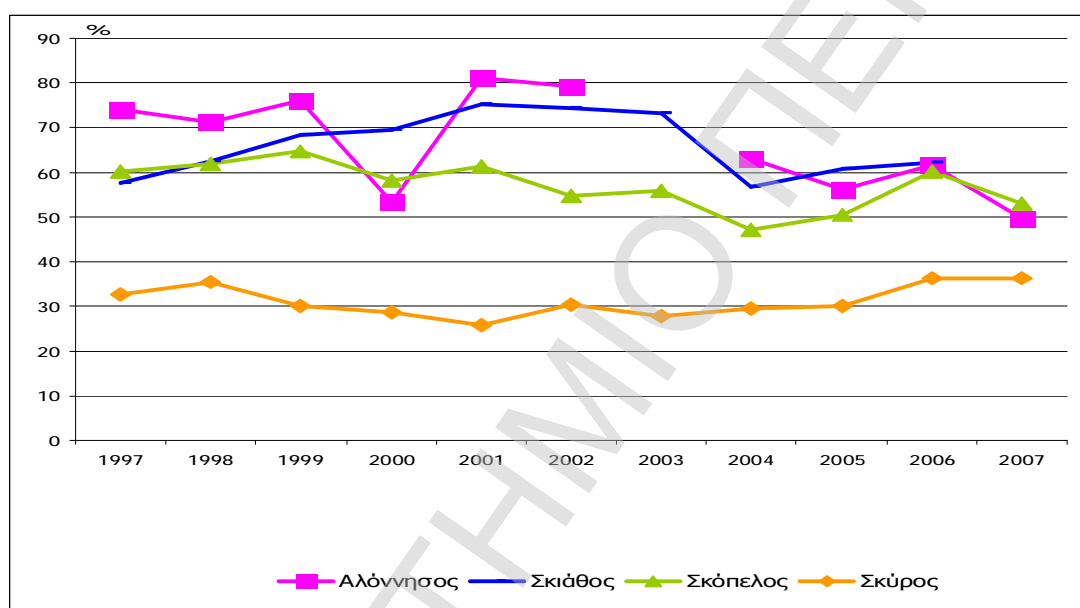
Διάγραμμα 3.2-46 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 6)

Αναφορικά με τη μέση πληρότητα, το μεγαλύτερο ποσοστό για τα περισσότερα έτη το έχει η Αλόνησος¹⁰ η οποία έφτασε στο μέγιστο της το 2001 (81,2%). Έκτοτε

¹⁰ Δεν υπάρχουν στοιχεία πληρότητας για την Αλόνησο για το 2007

παρουσιάζει συνεχή μείωση και διαμορφώθηκε το 2007 στο 49,8%. Ακολουθεί η Σκιάθος¹¹, η οποία μέχρι το 2001 παρουσίαζε συνεχή αύξηση, φτάνοντας στο 75,1%. Τα τελευταία χρόνια και η Σκιάθος παρουσιάζει συνεχή μείωση φτάνοντας στο 62,3% το 2006.

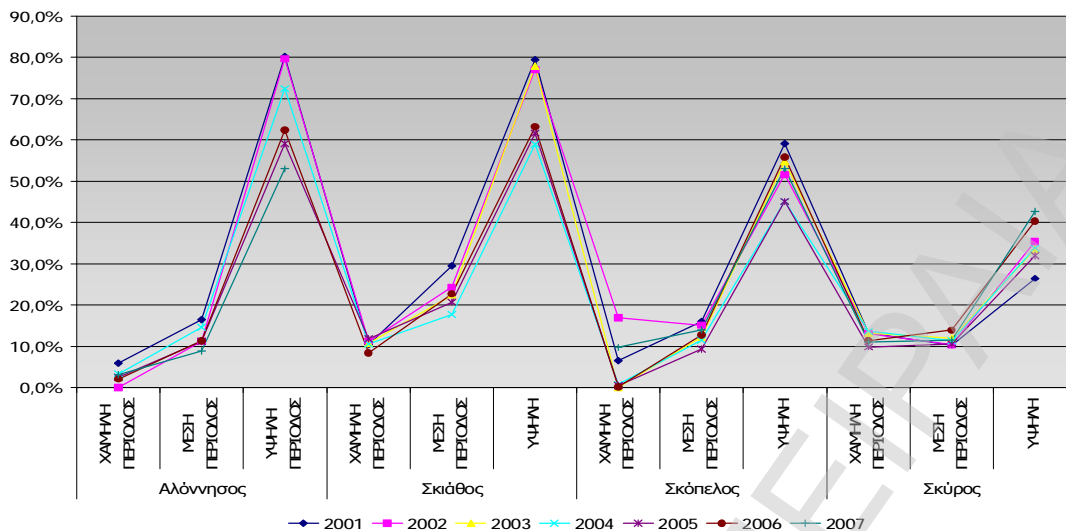
Μείωση στην πληρότητα της πραγματοποιήσε και η Σκόπελος η οποία έφτασε στο 53,2% το 2007. Τέλος, η Σκύρος είχε σταθερή πορεία αναφορικά με την πληρότητα της καθ' όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου, αλλά διατηρήθηκε σε χαμηλά επίπεδα συγκριτικά με τις υπόλοιπες Σποράδες φτάνοντας στο μέγιστο της το 2007 (36,3%).

Διάγραμμα 3.2-47 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 6)

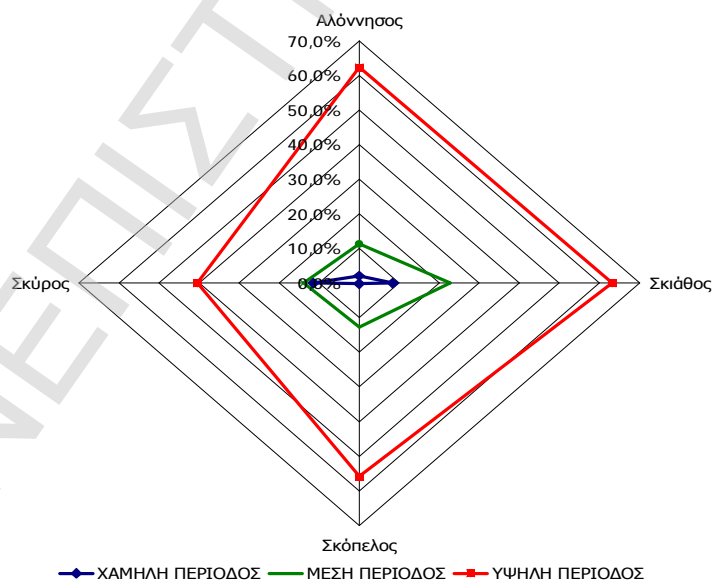
Παράλληλα, ιδιαίτερα έντονο είναι το φαινόμενο της εποχικότητας και στις Σποράδες. Στα περισσότερα νησιά, η διαφορά ανάμεσα σε χαμηλή και υψηλή τουριστική περίοδο είναι εξαιρετικά μεγάλη, με ορισμένα νησιά να παρουσιάζουν σε κάποια έτη σχεδόν μηδενική πληρότητα (Αλόνησος, Σκόπελος).

¹¹ Δεν υπάρχουν στοιχεία πληρότητας για τη Σκιάθο για το έτος 2007

Διάγραμμα 3.2-48 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 6)

Χαρακτηριστικό των όσων αναφέρθηκαν πιο πάνω σχετικά με την εποχικότητα, είναι και το επόμενο διάγραμμα που την αποτυπώνει για τις Σποράδες για το έτος 2006. Συγκεκριμένα, τη μεγαλύτερη εποχικότητα εμφανίζει η Αλόνησος, της οποίας η πληρότητα μηδενίζεται σχεδόν κατά τη διάρκεια της χαμηλής τουριστικής περιόδου. Καλύτερη εικόνα αναφορικά με την πληρότητα της κατά τη χαμηλή τουριστική περίοδο παρουσιάζει η Σκιάθος, η οποία όμως συγκριτικά με την υψηλή τουριστική περίοδο βρίσκεται πολύ χαμηλά.

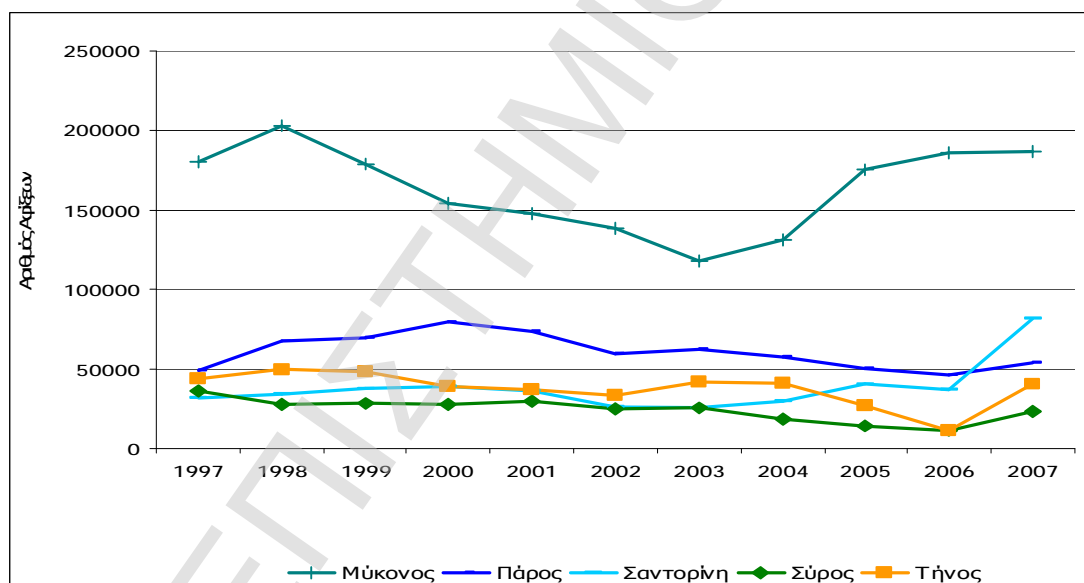
Διάγραμμα 3.2-49 Αποτύπωση εποχικότητας 2006¹² (Ομάδα 6)

¹² Χρησιμοποιήθηκε το έτος 2006 για την αποτύπωση της εποχικότητας της συγκεκριμένης Ομάδας καθώς δεν υπήρχαν στοιχεία για την πληρότητα της Σκιάθου για το έτος 2007.

Αντίστοιχα μεγέθη παρουσιάζουν και η Σκύρος με τη Σκόπελο που ανάλογα με την πληρότητα τους κατά την υψηλή τουριστική περίοδο, η πληρότητα κατά την υπόλοιπη διάρκεια του χρόνου είναι πολύ χαμηλά.

3.2.7 Ομάδα 7 – Κυκλάδες

Η Ομάδα 7 περιλαμβάνει τη Νάξο, την Άνδρο, την Αντίπαρο¹³, την Ίο, την Τήνο, τη Μύκονο, την Πάρο, τη Σαντορίνη, τη Σύρο, τη Μήλο και τα Κουφονήσια¹⁴. Στα παρακάτω διαγράμματα απεικονίζεται η πορεία των αφίξεων για τα νησιά της Ομάδας 7. Συγκεκριμένα, η Μύκονος εμφανίζει τις περισσότερες αφίξεις από όλα τα εξεταζόμενα νησιά κατά τη διάρκεια της περιόδου 1997-2007 φτάνοντας στο υψηλότερο σημείο το 2002 με 202.957 αφίξεις και στο χαμηλότερο το 2003 με 118.075 αφίξεις. Ακολουθεί η Πάρος αρκετά πιο χαμηλά, στην οποία κατά μέσο όρο πραγματοποιούνται 61.000 αφίξεις ετησίως. Θα πρέπει να σημειωθεί πως κατά την τελευταία τριετία παρουσιάζει πτωτική πορεία. Ακολουθούν η Σαντορίνη, η Τήνος και η Σύρος με κατά μέσο όρο 38.000, 37.000 και 24.000 αφίξεις αντίστοιχα.

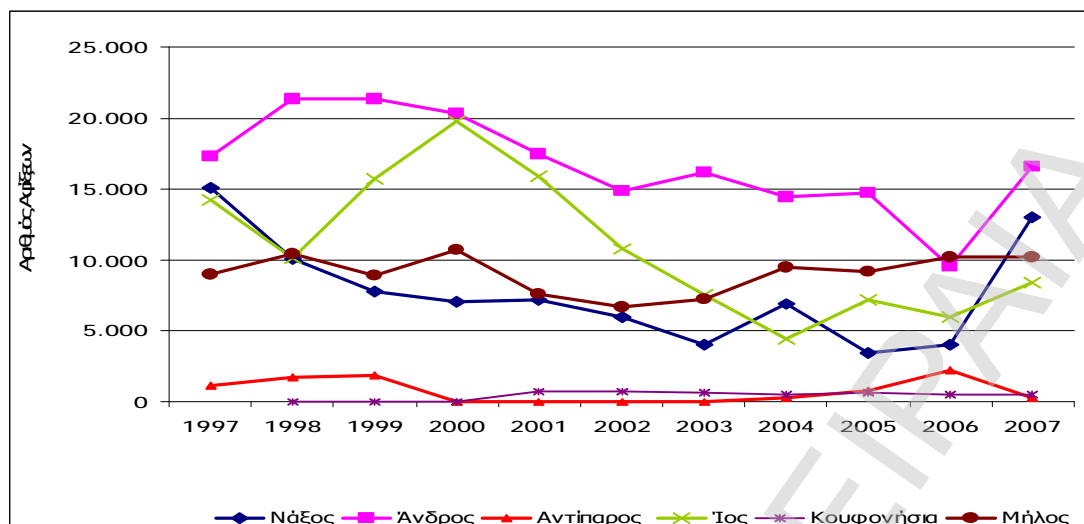

Διάγραμμα 3.2-50 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 7)

Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στην Άνδρο, τη Νάξο και την Ίο, τα οποία παρουσιάζουν έντονα πτωτική πορεία κατά τα τελευταία χρόνια με εξαίρεση το 2007 που παρουσίασαν βελτιωμένη εικόνα. Καλύτερη εικόνα αναφορικά με τη σταθερότητα στην τουριστική κίνηση παρουσιάζει η Μήλος τις οποίας οι αφίξεις κυμαίνονται σταθερά κοντά στις 10.000.

¹³ Δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για τα έτη 2000-2003

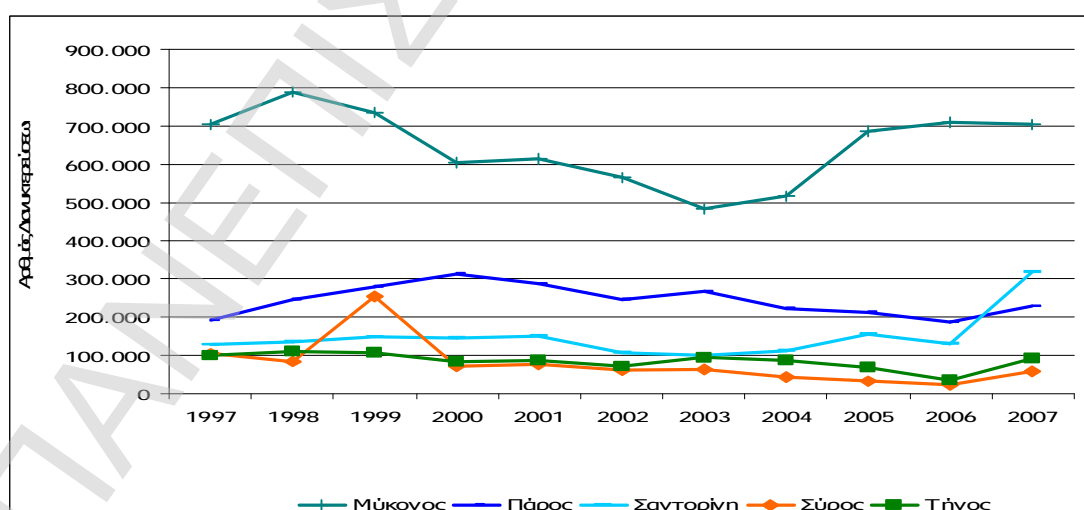
¹⁴ Δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για τα έτη 1997-2000

Διάγραμμα 3.2-51 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 7)

Σαφώς χαμηλότερα εμφανίζονται οι αφίξεις στα υπόλοιπα δύο νησιά, την Αντίπαρο και τα Κουφονήσια, τα οποία εξαιτίας και του μικρού μεγέθους τους αν και παρουσιάζουν μια σχετική αύξηση κατά τα τελευταία χρόνια βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα.

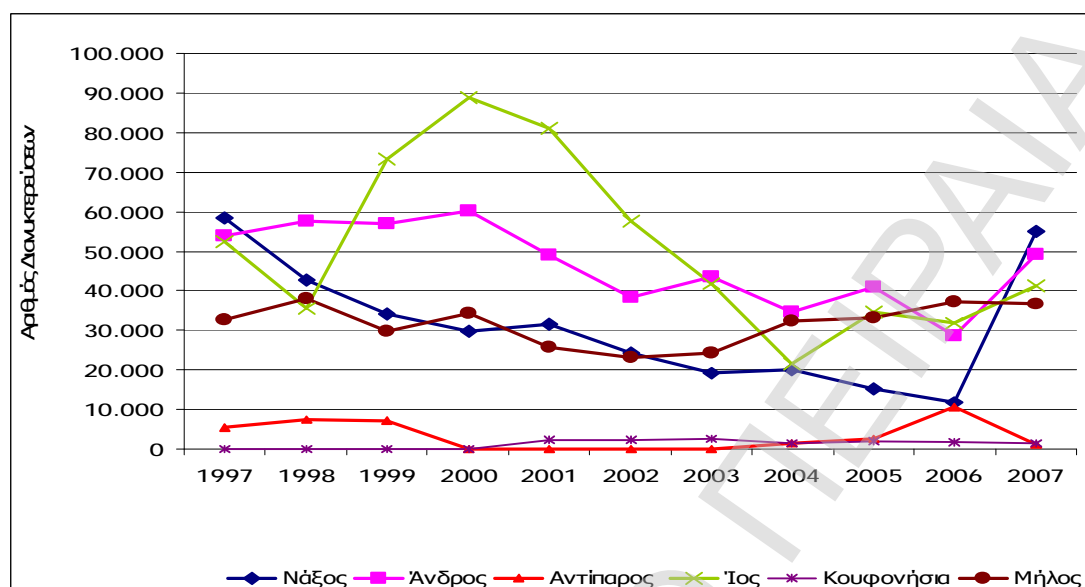
Ανάλογη είναι η εικόνα και αναφορικά με τις διανυκτερεύσεις στα εξεταζόμενα νησιά. Συγκεκριμένα, Η Μύκονος εμφανίζει τις περισσότερες διανυκτερεύσεις καθ' όλη τη διάρκεια των ετών 1997-2007, παρουσιάζοντας σημαντική πτώση κατά τα έτη 1999-2003 αλλά ανακάμπτοντας από εκείνο το έτος και έπειτα. Ακολουθούν αρκετά πιο χαμηλά η Πάρος, η Σαντορίνη, η Τήνος και η Σύρος που αν και εμφανίζουν λιγότερες διανυκτερεύσεις, παρουσιάζουν μικρότερες αυξομειώσεις στις ετήσιες διανυκτερεύσεις τους κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου.

Διάγραμμα 3.2-52 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 7)

Αντίστοιχη πορεία με τις αφίξεις παρουσιάζουν και τα υπόλοιπα νησιά, με την Ίο να παρουσιάζει τη μεγαλύτερη μείωση στον αριθμό των ετήσιων διανυκτερεύσεων

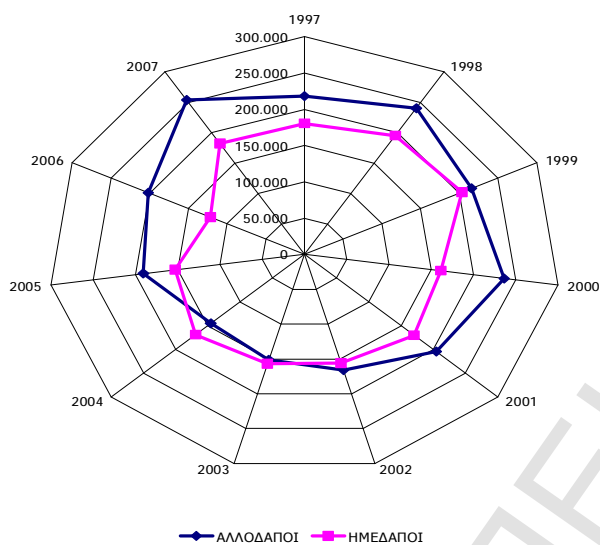
της κατά τα έτη 2000-2004, η οποία έφτασε στο 73%. Από το 2004 και έπειτα παρουσιάζει σταθερά ανοδική πορεία στις ετήσιες διανυκτερεύσεις της.

Διάγραμμα 3.2-53 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 7)

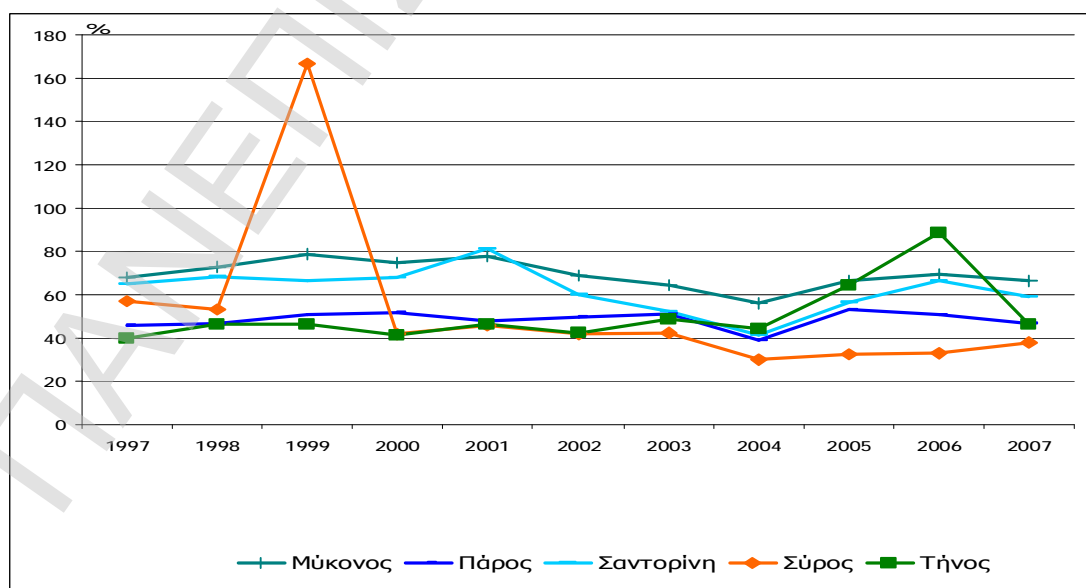
Η Άνδρος, η Νάξος και η Μήλος παρουσιάζουν πολλές αυξομειώσεις με πτωτική τάση στις διανυκτερεύσεις τους, με εξαίρεση το 2007 που παρουσίασαν αύξηση. Τέλος, η Αντίπαρος και τα Κουφονήσια, βρίσκονται αρκετά πιο χαμηλά με τάση για αύξηση των διανυκτερεύσεων τους αλλά ταυτόχρονα κι με έντονες αυξομειώσεις από έτος σε έτος.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατανομή ανάμεσα σε αφίξεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών καθώς οι ημεδαποί τουρίστες προσεγγίζουν τον αριθμό των αλλοδαπών και σε ορισμένες περιπτώσεις (2003-2004) τον ξεπερνούν. Σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα, αποδεικνύεται πως τα συγκεκριμένα νησιά αποτελούν κάποιους από τους κυριότερους προορισμούς των ημεδαπών τουριστών. Συγκεκριμένα η Τήνος, η Σύρος, η Άνδρος και η Μήλος κατά κύριο λόγο αποτελούν προορισμούς ημεδαπών, η Μύκονος, η Ίος και Σαντορίνη παρουσιάζουν περισσότερες αφίξεις αλλοδαπών από ότι ημεδαπών τουριστών, ενώ ισορροπημένη εικόνα εμφανίζει η Πάρος, η Νάξος, τα Κουφονήσια και η Αντίπαρος.

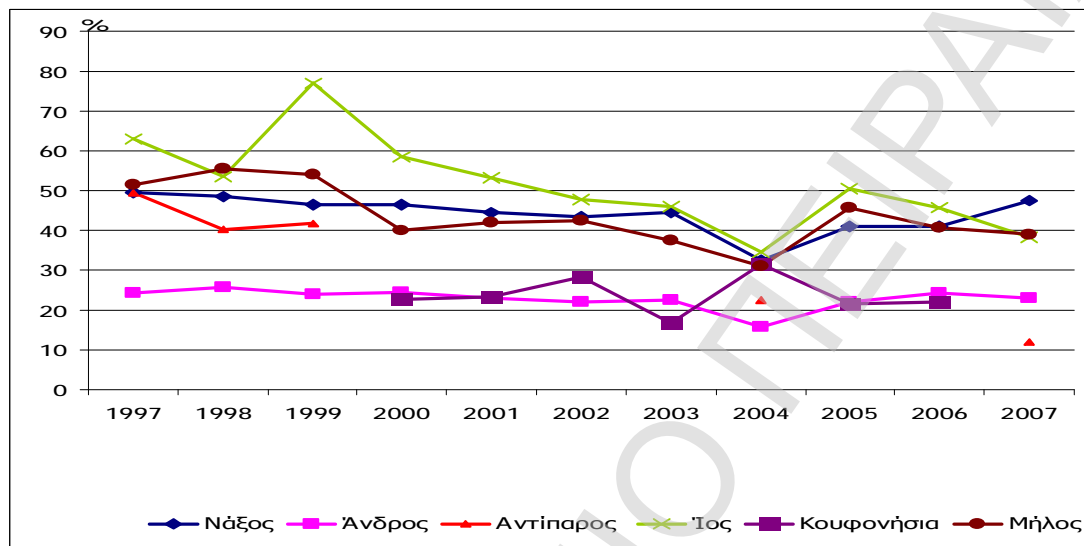
Διάγραμμα 3.2-54 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 7)

Η εξέλιξη της μέσης πληρότητας για τα εξεταζόμενα νησιά εμφανίζει αρκετά καλή εικόνα με τη Μύκονο και τη Σαντορίνη να παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη σταθερότητα και την πληρότητα τους να βρίσκεται κατά κύριο λόγο ανάμεσα σε 60% και 80%. Αρκετά σταθερή εικόνα παρουσιάζει και η Σύρος, η οποία με εξαίρεση την πολύ μεγάλη αύξηση που παρουσίασε κατά το έτος 1999 φτάνοντας τη μέση πληρότητα της στο 167%, γενικά κυμαίνεται κοντά στο 40% ετησίως. Η Πάρος και η Τήνος παρουσιάζουν επίσης αρκετά σταθερή εικόνα αναφορικά με την πληρότητα τους η οποία διαμορφώνεται στο 45% περίπου για τα έτη 1997-2007 με εξαίρεση τη διετία 2004-2006 όπου η Τήνος διπλασίασε σχεδόν την πληρότητα της.

Διάγραμμα 3.2-55 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 7)

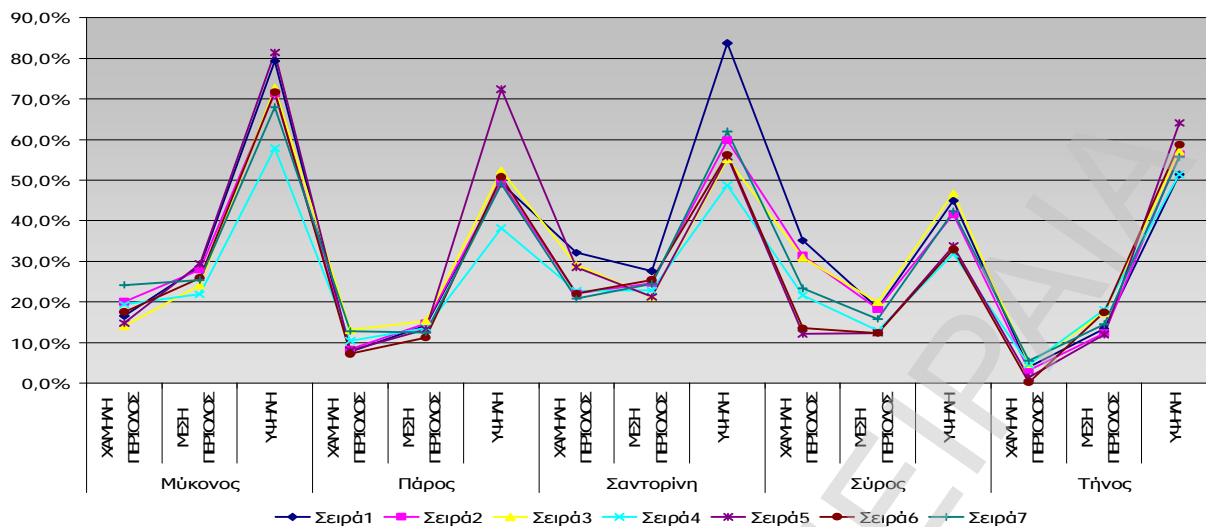
Αντίστοιχη εικόνα παρουσιάζουν και τα υπόλοιπα νησιά της εξεταζόμενης Ομάδας με την Άνδρο να παρουσιάζει την πιο σταθερή πορεία αλλά ταυτόχρονα και την πιο χαμηλή πληρότητα (20%-30%) και τα υπόλοιπα νησιά¹⁵ να παρουσιάζουν σημαντικές αυξομειώσεις από έτος σε έτος με τάση για μείωση του ποσοστού της πληρότητας τους.

Διάγραμμα 3.2-56 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 7)

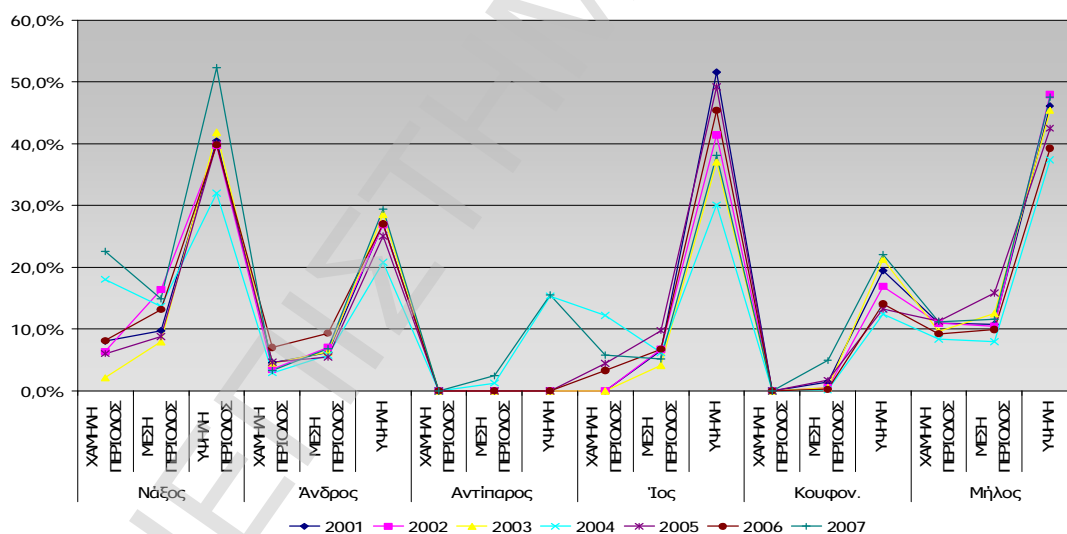
Παράλληλα, παρατηρείται έντονη εποχικότητα αναφορικά με την πληρότητα των εξεταζόμενων νησιών. Στα περισσότερα νησιά, η διαφορά ανάμεσα σε χαμηλή και υψηλή τουριστική περίοδο είναι εξαιρετικά μεγάλη, με ορισμένα νησιά να παρουσιάζουν σχεδόν μηδενική πληρότητα (Κουφονήσια, Αντίπαρος) και ορισμένα άλλα να προσεγγίζουν τη μηδενική πληρότητα (Ίος, Τήνος).

¹⁵ Για την Αντίπαρο δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για τη μέση πληρότητα για τα έτη 2000-2003 και 2005-2006, ενώ για τα Κουφονήσια δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για τα έτη 1997-1999 και 2007.

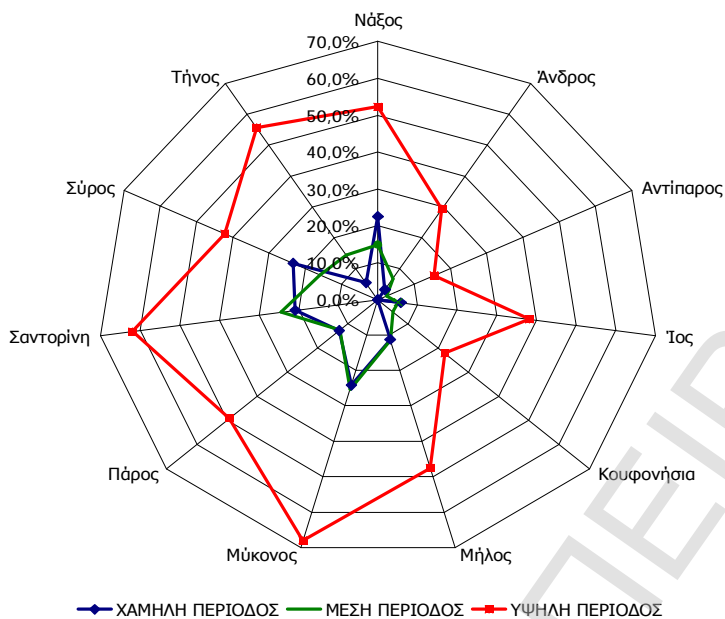
Διάγραμμα 3.2-57 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 7)

Εξαιρεση αποτελεί η Σύρος η οποία παρουσιάζει ίδιο επίπεδο πληρότητας καθ’ όλη τη διάρκεια του χρόνου. Θα πρέπει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο πως για τη Σύρο είναι αναμενόμενη η μειωμένη εποχικότητα καθώς ως πρωτεύουσα του ομώνυμου Νομού και της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου συγκεντρώνει πολλές υπηρεσίες που δεν είναι διαθέσιμες στα άλλα νησιά της περιοχής.

Διάγραμμα 3.2-58 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 7)

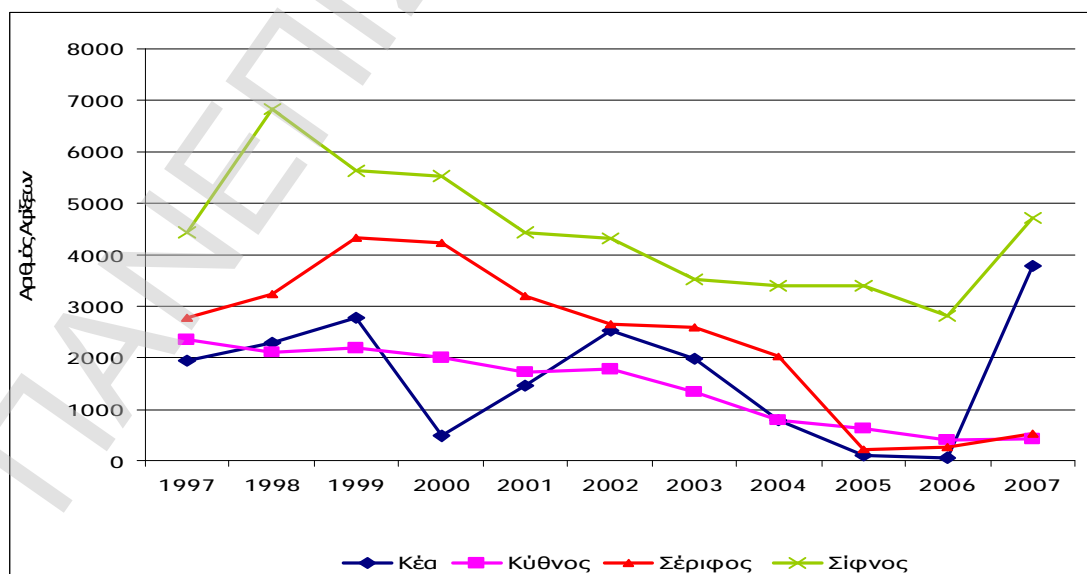
Χαρακτηριστικό των όσων αναφέρθηκαν πιο πάνω σε σχέση με την έντονη εποχικότητα των εξεταζόμενων νησιών είναι το παρακάτω διάγραμμα που αποτυπώνει το συγκεκριμένο φαινόμενο για το κάθε νησί, για το έτος 2007 και επιβεβαιώνει τα όσα έχουν ήδη αναφερθεί.

Διάγραμμα 3.2-59 Αποτύπωση εποχικότητας 2007 (Ομάδα 7)

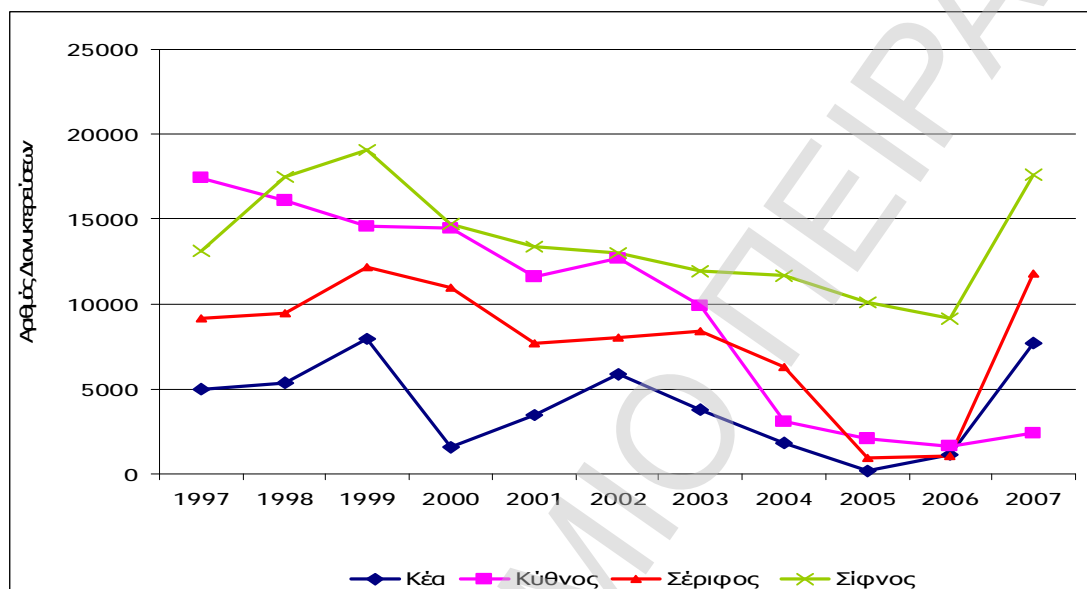
3.2.8 Ομάδα 8 – Δυτικές Κυκλάδες

Η Ομάδα 8 περιλαμβάνει την Κέα, την Κύθνο, τη Σέριφο και τη Σίφνο. Αναφορικά με τη συγκεκριμένη Ομάδα, ο αναγνώστης θα πρέπει να είναι επιφυλακτικός απέναντι στα συμπεράσματα του, καθώς τα τελευταία δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΣΥΕ, εμφανίζουν μερικές αντιθέσεις μεταξύ των μεγεθών που παρουσιάζονται πιο κάτω. Το μεγαλύτερο αριθμό αφίξεων από όλα τα εξεταζόμενα νησιά παρουσιάζει η Σίφνος, η οποία, όμως, εμφανίζει μείωση στις αφίξεις της καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου 1998-2006, πραγματοποιώντας αύξηση μόνο το 2007 και φτάνοντας στις 4.718 αφίξεις.

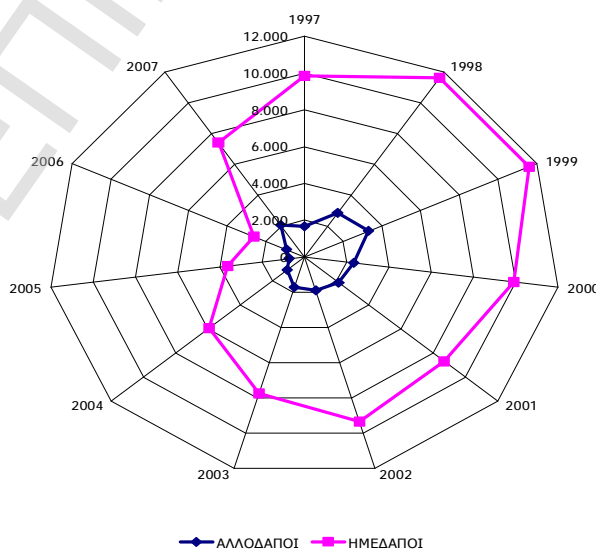
Διάγραμμα 3.2-60 Πορεία Αφίξεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 8)

Αντίστοιχη είναι η πορεία και των υπόλοιπων νησιών τόσο στις αφίξεις όσο και στις διανυκτερεύσεις, πραγματοποιώντας πολύ σημαντική μείωση κατά την περίοδο 1999-2006 και παρουσιάζοντας αύξηση το 2007. Συγκεκριμένα και αναφορικά με τις διανυκτερεύσεις, στην Κέα πραγματοποιήθηκαν 7.722 διανυκτερεύσεις το 2007, στην Κύθνο 2.417, στη Σέριφο 11.784 και στη Σίφνο 17.618 διανυκτερεύσεις.

Διάγραμμα 3.2-61 Πορεία Διανυκτερεύσεων Τουριστών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 8)

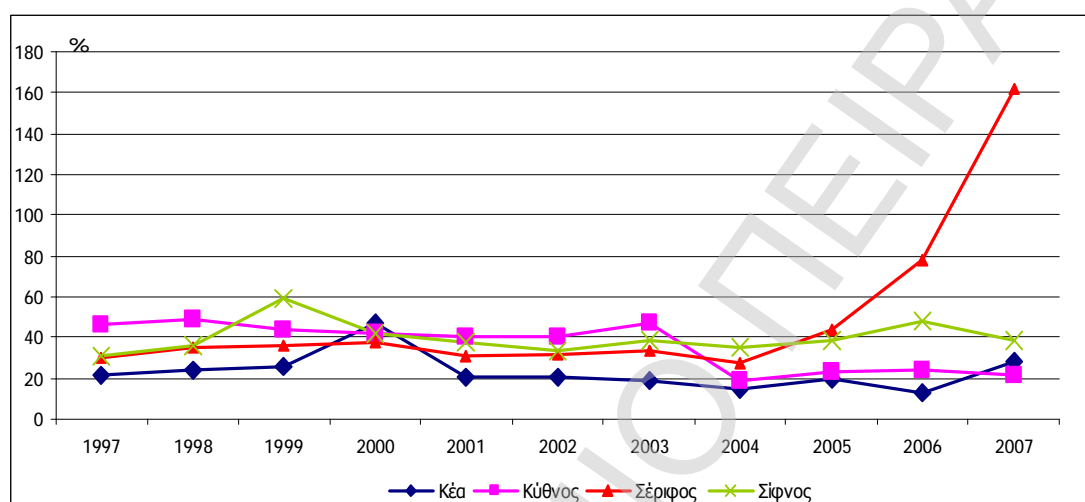
Παράλληλα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο διαχωρισμός μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών, με τους πρώτους να αποτελούν την πλειοψηφία επί του συνόλου.

Διάγραμμα 3.2-62 Σύγκριση αφίξεων ημεδαπών-αλλοδαπών κατά τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 8)

Χαρακτηριστικό είναι το διάγραμμα 3.2.62, σύμφωνα με το οποίο οι ημεδαποί τουρίστες αποτελούν σταθερά ένα ποσοστό της τάξης του 81% κατά τη διάρκεια όλης της περιόδου 1997-2007.

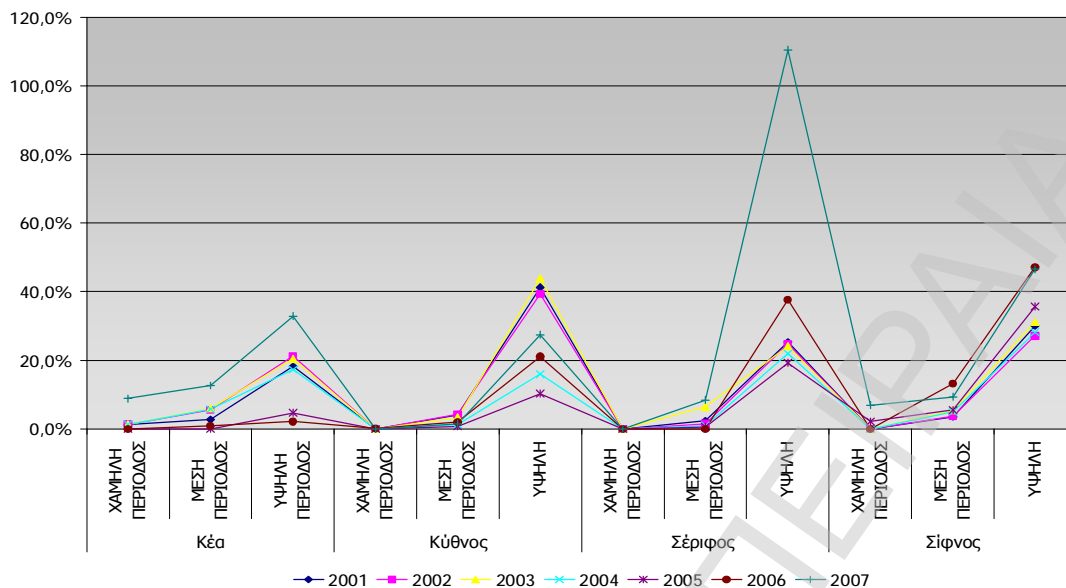
Παράλληλα, η μέση πληρότητα κατά τα εξεταζόμενα έτη εμφανίζει σχετική σταθερότητα με πτωτική τάση με εξαίρεση τη Σέριφο η οποία κατά το 2007, εμφανίζει πολύ μεγάλη Αύξηση στην πληρότητα της φτάνοντας στο 162,31%.

Διάγραμμα 3.2-63 Εξέλιξη Μέσης Πληρότητας για τα έτη 1997-2007 (Ομάδα 8)

Για τη Σίφνο, το αντίστοιχο μέγεθος για το 2007 είναι 38,8%, για την Κέα είναι 28,1% και για την Κύθνο η μέση πληρότητα φτάνει στο 21,09%.

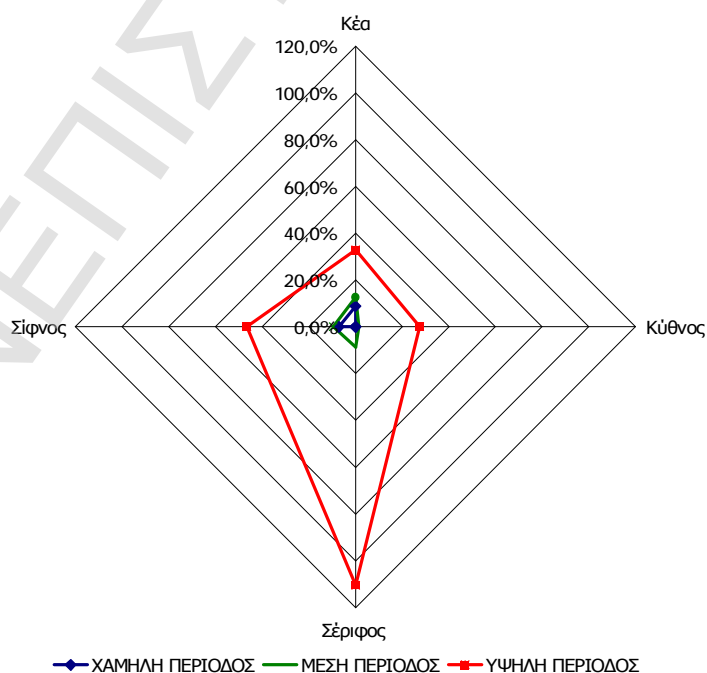
Τέλος, για το σύνολο των εξεταζόμενων νησιών, παρατηρείται έντονο το φαινόμενο της εποχικότητας καθώς κατά τη χειμερινή περίοδο η πληρότητα κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Ιδιαίτερα έντονο είναι το φαινόμενο στη Σέριφο όπου η πληρότητα για το σύνολο των εξεταζόμενων ετών είναι μηδενική ενώ κατά τους καλοκαιρινούς μήνες φτάνει αρκετά ψηλά με αποκορύφωμα το 2007.

Διάγραμμα 3.2-64 Εξέλιξη πληρότητας ανά τουριστική περίοδο 2001-2007 (Ομάδα 8)

Παρόμοια είναι η εικόνα και στα υπόλοιπα νησιά τα οποία παρουσιάζουν σχεδόν μηδενική πληρότητα κατά τη χαμηλή περίοδο για τα περισσότερα έτη.

Στο παρακάτω διάγραμμα (Διάγραμμα 3.1.63) αποτυπώνεται το φαινόμενο της εποχικότητας κατά το έτος 2007 για το σύνολο των εξεταζόμενων νησιών. Το φαινόμενο είναι πιο έντονο στη Σέρifo, όπως ήδη αναφέρθηκε, όμως, αντίστοιχο είναι το πρόβλημα και στα υπόλοιπα νησιά.

Διάγραμμα 3.2-65 Αποτύπωση εποχικότητας 2007 (Ομάδα 8)

3.3 Συνοπτική παρουσίαση της εξέλιξης της ζήτησης στις υπό μελέτη νησιωτικές περιοχές

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη παράγραφο, αναφορικά με την τουριστική κίνηση στις νησιωτικές περιοχές, συμπεραίνει κανείς πως κατά την τελευταία δεκαετία παρατηρείται πτωτική τάση τόσο στις αφίξεις, όσο και στις διανυκτερεύσεις των ξενοδοχειακών καταλυμάτων. Εξαιρέση αποτελούν τα δύο τελευταία έτη (2006-2007), κατά τη διάρκεια των οποίων παρατηρείται ανάκαμψη του ελληνικού τουρισμού στις περισσότερες των περιπτώσεων.

Ανάλογη είναι η εικόνα αναφορικά και με την πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων, η οποία παρουσιάζει πτωτική τάση εν γένει καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας ακόμα και σε περιπτώσεις που η διανυκτερεύσεις και οι αφίξεις αυξάνονται, καθώς κατά την ίδια περίοδο σε αρκετές περιπτώσεις αυξάνονται και τα τουριστικά καταλύματα.

Για το σύνολο των εξεταζόμενων νησιών, παρατηρείται έντονο το φαινόμενο της εποχικότητας, καθώς κατά τη χειμερινή περίοδο η πληρότητα κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, η οποία κυμαίνεται στο 10%-20%, ενώ δεν είναι λίγες και εκείνες οι περιπτώσεις που η πληρότητα είναι σχεδόν μηδενική κατά τους χειμερινούς μήνες (κυρίως μικρά νησιά).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η σύνθεση των τουριστών, των νησιωτικών περιοχών της χώρας. Στα περισσότερα ελληνικά νησιά οι αλλοδαποί αποτελούν την πλειοψηφία επί του συνόλου. Στο σύνολο της χώρας κατά το έτος 2007, οι αλλοδαποί αποτέλεσαν το 55,82% των τουριστών της χώρας, με τους ημεδαπούς να φτάνουν στο 44,18%. Αναφορικά με τις εξεταζόμενες ομάδες στα νησιά του Αργοσαρωνικού η πλειοψηφία των τουριστών είναι ημεδαποί, με τους αλλοδαπούς να αποτελούν μόλις το 33% κατά μέσο όρο για την εξεταζόμενη περίοδο. Τελειώς διαφορετική είναι η εικόνα στα Επτάνησα και την Ελαφόνησο με τους αλλοδαπούς να αποτελούν το 69% κατά μέσο όρο την ίδια περίοδο. Στην Κρήτη είναι ακόμα πιο έντονο το φαινόμενο με τους αλλοδαπούς τουρίστες να αποτελούν κατά μέσο όρο το 83% των τουριστών, ενώ κάτι ανάλογο συμβαίνει και στην Ομάδα 4 (Αστυπάλαια, Κάλυμνος, Κως, Κάρπαθος, Λέρος, Νίσυρος, Πάτμος, Ρόδος, Σύμη, Τήλος), όπου το ποσοστό των αλλοδαπών τουριστών φτάνει κατά μέσο όρο για την περίοδο 1997-2007 στο 87%. Στις ομάδες 5 (Θάσος, Ικαρία, Λέσβος, Λήμνος, Σαμοθράκη, Σάμος, Χίος) και 6 (Σποράδες) παρουσιάζεται απόλυτη ισορροπία στην κατανομή των τουριστών ενώ στην Ομάδα 7 (Νάξος, Άνδρος, Αντίπαρος, Ίος, Τήνος, Μύκονος, Πάρος, Σαντορίνη, Σύρος, Μήλος, Κουφονήσια), το ποσοστό φτάνει το 54%. Τέλος, πολύ χαμηλό είναι το ποσοστό των αλλοδαπών τουριστών

στην Ομάδα 8 (Κέα, Κύθνος, Σέριφος, Σίφνος) κατά τη διάρκεια των ετών 1997-2007, καθώς αποτελούν μόλις το 19% του συνόλου των τουριστών της περιοχής.

Συνοψίζοντας, ο τουρισμός των νησιωτικών περιοχών της χώρας παρουσιάζει πτωτικές τάσεις κατά τη διάρκεια των ετών 1997-2005, ενώ τάσεις ανάκαμψης παρουσιάζονται κατά τα δύο τελευταία έτη, ειδικά αναφορικά με τις διανυκτερεύσεις και τις αφίξεις στα περισσότερα νησιά. Παράλληλα, σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση, υπάρχουν αρκετά περιθώρια βελτίωσης αναφορικά με τη σύνθεση των τουριστών, κάτι το οποίο θα μπορούσε να επιτευχθεί με την ανάπτυξη νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού και τη στοχευόμενη προώθηση τους στην κατάλληλη αγορά-στόχο (**target group**) κάθε φορά, είτε πρόκειται για συγκεκριμένες χώρες (αλλοδαποί τουρίστες), είτε πρόκειται για συγκεκριμένα τμήματα του ελληνικού πληθυσμού (ημεδαποί τουρίστες), με στόχο όχι μόνο την αύξηση των τουριστών της κατηγορίας (ημεδαποί-αλλοδαποί) που υστερεί, αλλά και της επέκτασης της τουριστικής περιόδου με στόχο τη βελτίωση του συνόλου των μεγεθών της τουριστικής κίνησης στις νησιωτικές περιοχές της χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΙΣ ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

4.1 Εισαγωγή

Όπως και στην περίπτωση της τουριστικής κίνησης, με στόχο την καλύτερη αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης που αφορά στο ξενοδοχειακό δυναμικό των νησιωτικών περιοχών της χώρας, η ανάλυση που ακολουθεί βασίστηκε στη γεωγραφική κατανομή αυτών σε οκτώ ομάδες. Με τον τρόπο αυτό καθίσταται εφικτή η συγκριτική ανάλυση των στοιχείων καθώς και η διεξαγωγή ορθών συμπερασμάτων.

Πέραν της δυναμικότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων, της οποίας η διαχρονική εξέλιξη υποδηλώνει τους ρυθμούς της τουριστικής ανάπτυξης, στα πλαίσια του παρόντος κεφαλαίου αναλύεται το σύνολο της τουριστικής υποδομής των υπό εξέταση νησιωτικών περιοχών.

Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις προοπτικές ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, καθώς η ανάπτυξη αυτών θεωρείται καθοριστικής σημασίας για την άμβλυση της εποχικότητας τουριστικής κίνησης, που όπως διαπιστώθηκε παραπάνω, αποτελεί κοινό χαρακτηριστικό του συνόλου των νησιωτικών περιοχών της χώρας.

Σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΣΥΕ, κατά το 2007, σε ολόκληρη τη χώρα λειτουργούσαν 9.228 ξενοδοχειακές μονάδες συνολικής δυναμικότητας 701.795 κλινών. Το δε μεγαλύτερο μερίδιο κατέχουν τα ξενοδοχεία δύο αστέρων με 4.402 μονάδες. Από πλευράς γεωγραφικής κατανομής, στην περιφέρεια της Κρήτης συγκεντρώνεται ο μεγαλύτερος αριθμός ξενοδοχειακών κλινών με μερίδιο 21% επί του συνόλου των κλινών για το 2007 και ακολουθούν τα Δωδεκάνησα (μερίδιο 17%) και η Μακεδονία (μερίδιο 14%). Επιπλέον, στις περισσότερες τουριστικές περιοχές υπάρχει σημαντικός αριθμός ενοικιαζόμενων δωματίων, που φέρουν το ειδικό σήμα λειτουργίας του Ε.Ο.Τ., ενώ επίσης σε όλη τη χώρα λειτουργούν περισσότερα από 340 campings με 30.000 θέσεις κατασκήνωσης και 2.500 οικίσκους.

Ακολουθώς παρατίθενται τα στοιχεία που αφορούν στο ξενοδοχειακό δυναμικό του συνόλου της χώρας για το έτος 2007 και ειδικότερα κατά κατηγορία ξενοδοχειακής μονάδας.

Κατηγορία	1*	2**	3***	4****	5*****	Σύνολο
Αριθμός μονάδων	1.654	4.402	1.921	1.050	201	9.228
Αριθμός δωματίων	29.898	121.574	86.516	94.239	36.183	368.410
Αριθμός κλινών	56.987	228.336	164.840	180.608	71.024	701.795

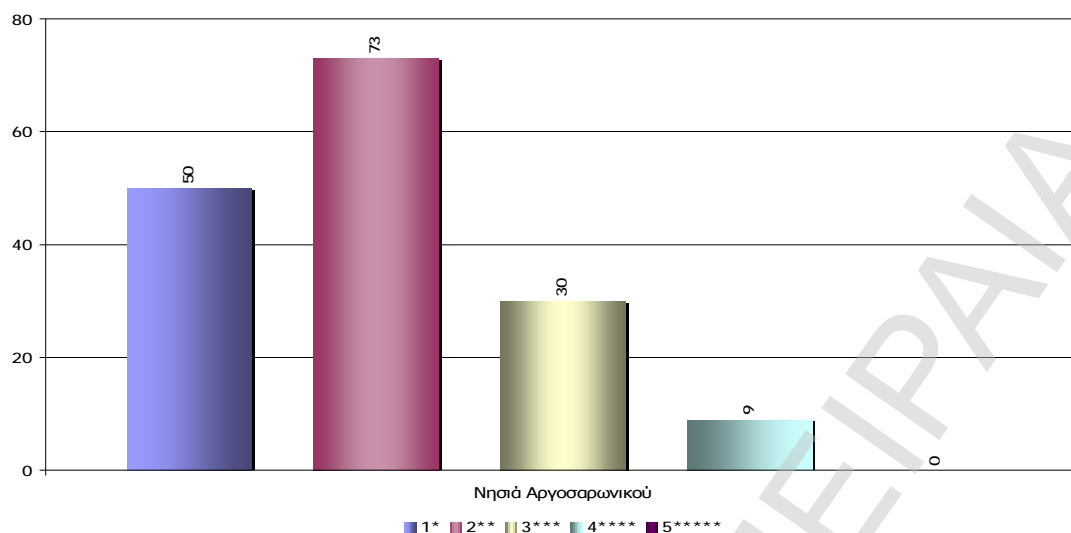
Πίνακας 4-1 Ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας κατά το έτος 2007

4.2 Ανάλυση προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών (τουριστικές μονάδες, πολιτιστικές και συμπληρωματικές υποδομές) στις νησιωτικές περιοχές

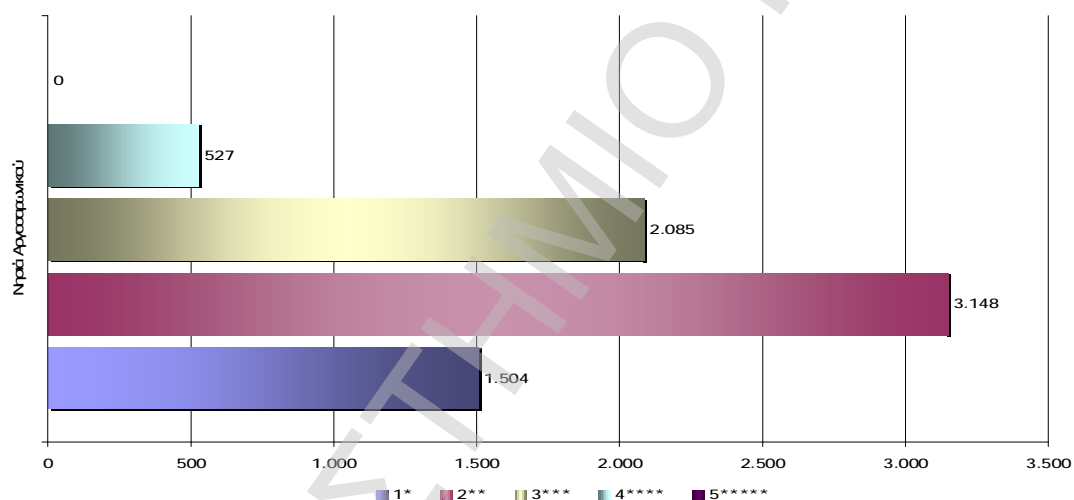
4.2.1 Ομάδα 1 – Αργοσαρωνικός

Τα νησιά του Σαρωνικού κόλπου ξεχωρίζουν για τις φυσικές καλλονές τους, την πολυσήμαντη ιστορία και τα αξιόλογα ιστορικά μνημεία τους. Βρίσκονται ανάμεσα στο Σαρωνικό και τον Αργολικό κόλπο. Η σχετικά μικρή τους απόσταση από την πρωτεύουσα τα καθιστά ιδανικό προορισμό για ολιγοήμερες διακοπές και πρωτίστως για τα Σαββατοκύριακα. Η περιοχή αυτή έχει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης τουρισμού διότι διαθέτει πλήθος εναλλαγών στο προϊόν της, το οποίο με τις ιδιομορφίες του και τις κοντινές αποστάσεις επιτρέπει την ανάπτυξη πολλών εναλλακτικών-ειδικών μορφών διακοπών που, αναμφίβολα, θα μπορούσε να συμβάλλει στην άμβλυση της εποχικότητας της τουριστικής ζήτησης. Δεδομένου ότι οι τουριστικές υποδομές της εν λόγω νησιωτικής περιοχής συναγωνίζονται αντάξια αυτές των μεγάλων παραθεριστικών κέντρων σε όλους τους τομείς αυτό που χρειάζεται είναι πνεύμα συνεργασίας και εξωστρέφειας μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων σε συνδυασμό με μια ισορροπημένη και στοχευόμενη προβολή της περιοχής στα διεθνή ΜΜΕ. Η τοπική οικονομία βασίζεται στον τουρισμό, που είναι η κυριότερη βιομηχανία των νησιών και η κύρια ασχολία των κατοίκων. Όλα τα νησιά της υπό εξέταση Ομάδας διαθέτουν μικρά και φυσικά λιμάνια που λειτουργούν ως κυριότερο μέσο εξυπηρέτησης της μεταφοράς επιβατών και αγαθών.

Αναφορικά με τη δυναμικότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων των νησιών Αργοσαρωνικού, από τα παρακάτω διαγράμματα παρατηρείται πως η κύρια ξενοδοχειακή υποδομή της συγκεκριμένης νησιωτικής περιοχής αφορά στην κατηγορία δύο αστέρων και συγκεκριμένα το 43,3% (3.148 κλίνες) επί του συνόλου της διαθέσιμης υποδομής. Επιπλέον, αξίζει να παρατηρηθεί πως δεν υπάρχει ούτε μια μονάδα που κατατάσσεται στην κατηγορία πέντε αστέρων γεγονός που γεννάει ερωτήματα ως προς την προσφορά του τουριστικού προϊόντος της περιοχής και κατά συνέπεια την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Διάγραμμα 4.2-1 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 Ξενοδοχειακές μονάδες στην περιοχή του Αργοσαρωνικού (Ομάδα 1)

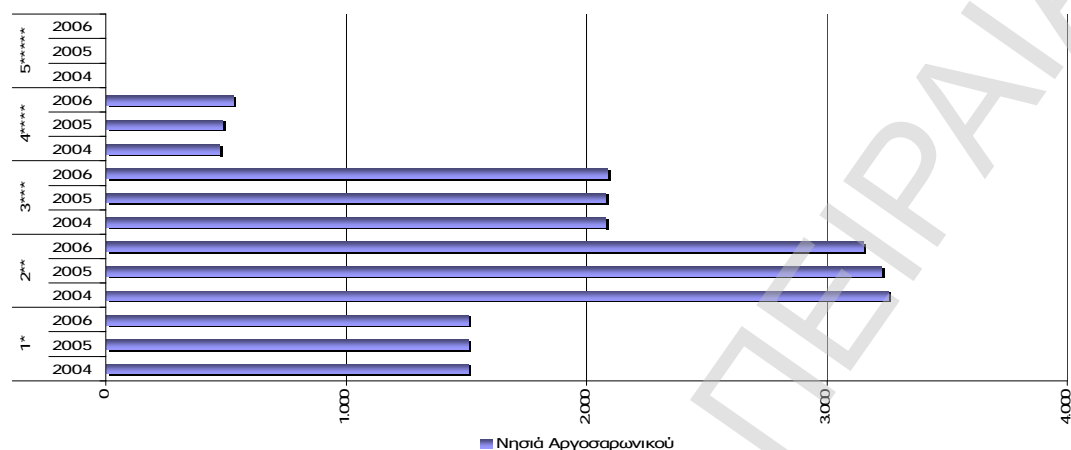

Διάγραμμα 4.2-2 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού της περιοχής του Αργοσαρωνικού (Ομάδα 1)

Αναλύοντας το παρακάτω διάγραμμα που απεικονίζει την εξέλιξη της δυναμικότητας των τουριστικών καταλυμάτων για την τριετία 2004 – 2006 συμπεραίνεται πως δεν υφίσταται διαχρονικά μεγάλη μεταβολή ως προς τον αριθμό των προσφερόμενων κλινών στο σύνολο της υπό εξέταση περιοχής. Παρόλα αυτά, υπάρχουν δύο κατά τόπους σημαντικές μεταβολές. Το 2006 διαπιστώνεται σημαντικότερη αύξηση δυναμικότητας των ξενοδοχειακών μονάδων που κατατάσσονται στην κατηγορία τεσσάρων αστέρων και, συγχρόνως, αξιοσημείωτη μείωση στον αριθμό των προσφερόμενων κλινών της κατηγορίας δύο αστέρων.

Συμπερασματικά, το κύριο χαρακτηριστικό της εξεταζόμενης Ομάδας είναι το μικρό μέγεθος των μονάδων, το οποίο ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό για μια σειρά

αδυναμιών, όπως η χαμηλή στάθμη προσφερόμενων υπηρεσιών, η αδυναμία παρακολούθησης των εξελίξεων των αγορών και των απαιτήσεων της ζήτησης, καθώς και των τάσεων της προσφοράς σε ανταγωνιστικούς προορισμούς.

Διάγραμμα 4.2-3 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην περιοχή του Αργοσαρωνικού για την τριετία 2004-2006 (Ομάδα 1)

Τέλος, προκειμένου να διευκολυνθεί ο αναγνώστης να αποκτήσει συνολικότερη εικόνα, στο πίνακα 4.2-1 δίνεται με συνοπτικό τρόπο μια γενική παρουσίαση της τουριστικής υποδομής των νησιών του Αργοσαρωνικού.

α/α	Νησί	Λιμάνι	Τουριστικός λιμένας σκαφών αναψυχής		Αεροδρόμιο	Πολιτιστικό Απόθεμα		Διαθέσιμες Κλίνες για το 2006
			Οργανωμένη Μαρίνα	Αλιευτικό Καταφύγιο		Μουσεία	Άλλου είδους	
1	Αίγινα	◆		◆		◆	◆	7264
2	Πόρος	◆		◆		◆	◆	
3	Σαλαμίνα	◆		◆		◆	◆	
4	Ύδρα	◆		◆		◆	◆	
5	Σπέτσες	◆		◆		◆	◆	

Πίνακας 4-2 Τουριστικές Υποδομές (Ομάδα 1)

4.2.2 Ομάδα 2 – Ιόνια νησιά

Τα Ιόνια νησιά ή Επτάνησα, όπως έχει επικρατήσει να λέγονται από τον αριθμό των μεγαλύτερων απ' αυτών, εκτείνονται κατά μήκος της δυτικής πλευράς του κορμού της Ελλάδας και νοτιότερα κατά μήκος της δυτικής πλευράς της Πελοποννήσου. Το σύμπλεγμα των Ιόνιων νησιών, αποτελείται συνολικά από δώδεκα μικρά και μεγάλα νησιά, που καθένα απ' αυτά ξεχωρίζει για την ιστορία και τη φυσιογνωμία του. Στην συγκεκριμένη Ομάδα, όπως προαναφέρθηκε παραπάνω, περιλαμβάνεται και η Ελαφώνησος¹⁶, η οποία αν και δεν ανήκει στο σύμπλεγμα των Επτανήσων, το προσεγγίζει γεωγραφικά. Λόγω της γεωγραφικής τους θέσης, βρίσκονται στο σταυροδρόμι τριών Ηπείρων, τα νησιά αυτά κατοικήθηκαν από τα πανάρχαια χρόνια και ανέπτυξαν σε κάθε ιστορική περίοδο σπουδαίους πολιτισμούς. Όλα τα νησιά του Ιονίου αποτελούν δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς και προσελκύουν κάθε καλοκαιρινή κυρίως περίοδο, χιλιάδες επισκέπτες από κάθε γωνιά της γης. Προσφέρονται για κάθε είδους τουρισμού, όπως αρχαιολογικό, θρησκευτικό, θαλάσσιο, φυσιολατρικό κτλ. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, τα Ιόνια Νησιά είναι μια περιοχή της Ελλάδος στην οποία παρατηρείται έντονο το φαινόμενο αύξησης του τουρισμού κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Για το λόγο αυτό έχει δημιουργηθεί ένας μεγάλος αριθμός ξενοδοχειακών μονάδων ο οποίος προσπαθεί να καλύψει τις ανάγκες από το κύμα των τουριστών που επισκέπτονται τη χώρα.

Παράλληλα, ο λαϊκός πολιτισμός των Επτανήσων παρουσιάζει μία ιδιαιτερότητα, η οποία απορρέει από το γεγονός ότι η περιοχή ουσιαστικά δε γνώρισε την τουρκική κυριαρχία. Οι Άγγλοι και οι Ενετοί δεν αντιμετώπιζαν τα νησιά ως δυνάστες αλλά ως προστάτες και ενδιαφέρονταν ώστε αυτά να ευημερούν. Είχαν λοιπόν ιδιαίτερα προνόμια με αποκορύφωμα την περίοδο της Επτανήσου πολιτείας, όπου ουσιαστικά υπήρχε αυτονομία. Έτσι, η επαφή με τους λαούς αυτούς άφησε θετικές επιρροές και στοιχεία, με αποτέλεσμα να εμπλουτιστεί ο ήδη σύνθετος αυτός πολιτισμός με θετικά στοιχεία και εμπειρία άλλων πολιτισμών.

Αναφορικά με το φυσικό περιβάλλον, όλα τα νησιά του Ιονίου Πελάγους χαρακτηρίζονται από την πλούσια βλάστηση και τα αμέτρητα φυσικά αξιοθέατα.

Είναι ιδιαίτερης σημασίας να αναφερθεί πως, πέραν του μαζικού τουρισμού, στην συγκεκριμένη νησιωτική περιοχή αναπτύσσεται εντόνως, τα τελευταία χρόνια, και ο συνεδριακός τουρισμός. Η Κέρκυρα και η Ζάκυνθος διαθέτουν ορισμένα από τα μεγαλύτερα και αρτιότερα εξοπλισμένα συνεδριακά κέντρα στην Ελλάδα, καθώς

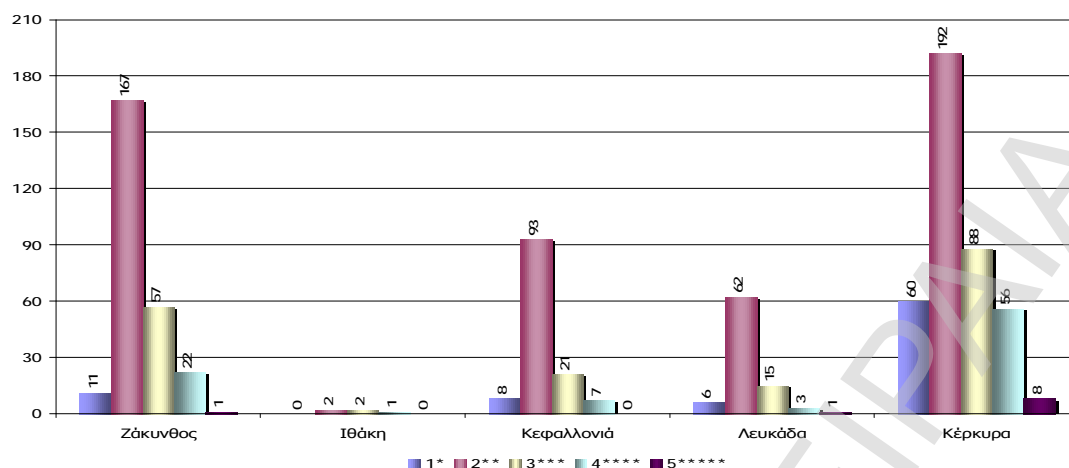
¹⁶ Για την Ελαφώνησο και τα Κύθηρα δεν κατέστη δυνατή η εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με τη δυναμικότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων καθώς δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την υπό εξέταση τριετία

και την απαιτούμενη τεχνογνωσία. Συνολικά στην περιφέρεια Ιονίων νήσων, υφίστανται είκοσι τέσσερις συνεδριακοί χώροι, εκ των οποίων μόνον οι δυο είναι αμιγώς συνεδριακοί, με τους υπόλοιπους είκοσι δύο να αποτελούν τμήματα ξενοδοχειακών μονάδων¹⁷. Το γεγονός αυτό αποκαλύπτει τα χαρακτηριστικά τόσο του προτύπου ανάπτυξης του κλάδου στη συγκεκριμένη περιοχή τα τελευταία χρόνια, όσο και της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών με βάση τις δυνατότητες των υφισταμένων μονάδων στην περιοχή. Οι ξενοδοχειακές μονάδες, επένδυσαν σε συνεδριακούς χώρους με την πρόθεση της παράλληλης δραστηριοποίησης, και με μικρότερο κόστος από αυτό που θα απαιτούσε μια αμιγής και εξειδικευμένη επένδυση σε συνεδριακό χώρο. Οι πρωτοβουλίες αυτές ανάπτυξης των θεματικών μορφών τουρισμού, αναμένεται σε βάθος χρόνου, να αποφέρουν ουσιαστικά και μετρήσιμα αποτελέσματα, ιδίως όσον αφορά στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου κατά συνέπεια την άμβλυση της εποχικότητας της τουριστικής ζήτησης. Τα ξενοδοχεία, με τον τρόπο αυτό, μπορούν να αναλάβουν καινούργιες δραστηριότητες (**diversification**) και να επιτύχουν οικονομίες φάσματος με πολύ χαμηλότερο κόστος απ' ότι οι ανταγωνιστές τους, απολαμβάνοντας ταυτόχρονα υψηλές πληρότητες των κλινών τους κατά την περίοδο ύφεσης.

Είναι πρόδηλο πως η πλήρωση των δωματίων των ξενοδοχείων αποτελεί τον κύριο στόχο της επέκτασης τους στο συνεδριακό κλάδο, αφού έτσι μπορούν να επιτύχουν μεγαλύτερη απασχόληση σε περιόδους όχι ιδιαίτερα έντονης τουριστικής αιχμής.

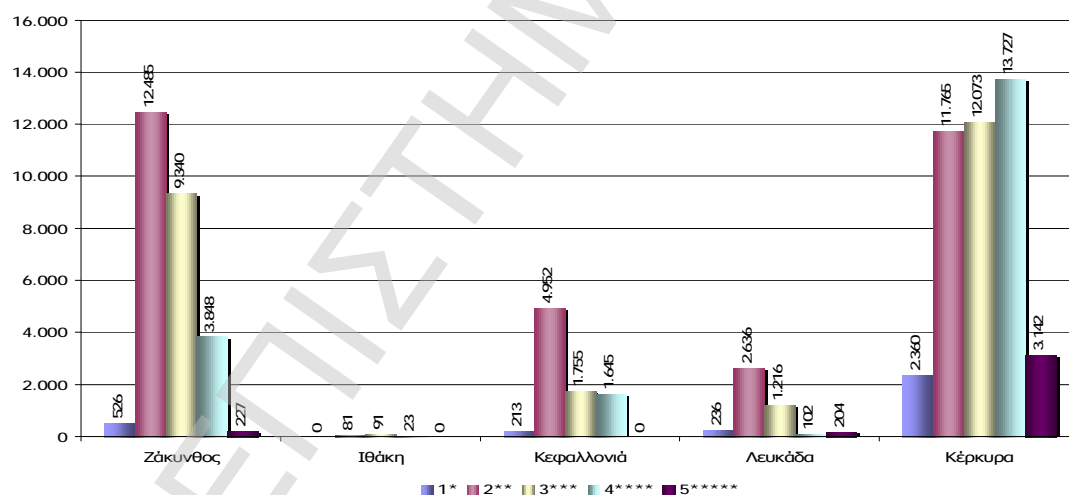
Ακολουθώς, παρουσιάζεται το ξενοδοχειακό δυναμικό ανά κατηγορία σύμφωνα με το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο της Ελλάδος και την ΕΣΥΕ για το έτος 2006.

¹⁷ Πηγή αυτών των στοιχείων αποτελεί το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος και από το HAPCO (Hellenic Association of Professional Congress Organizers)

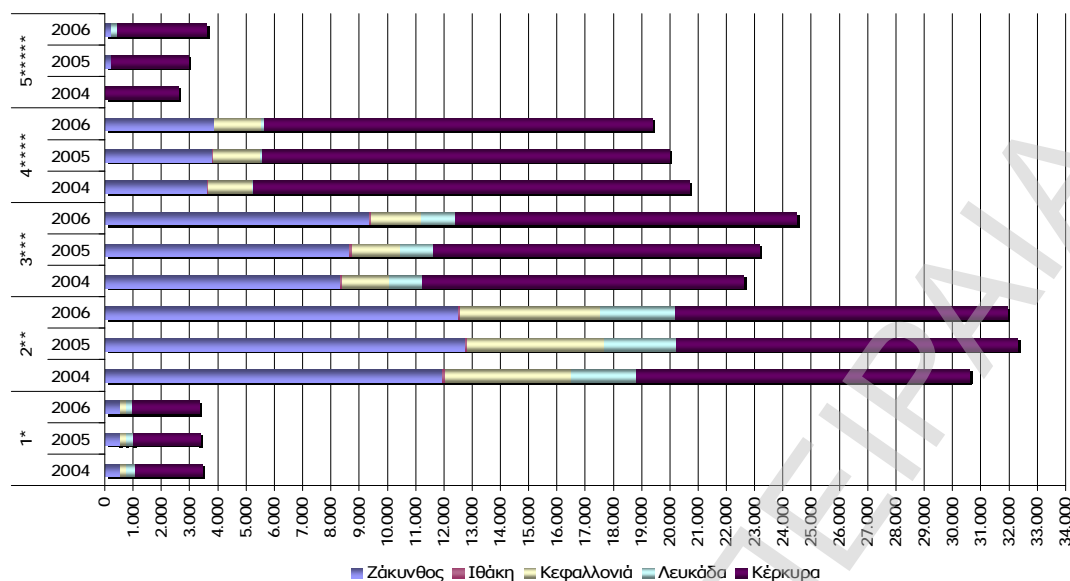
Διάγραμμα 4.2-4 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 2)

Εξετάζοντας το ανωτέρω διάγραμμα, παρατηρεί εύκολα κανείς πως η πλειοψηφία του διαθέσιμου ξενοδοχειακού δυναμικού της περιοχής για το 2006 συγκαταλέγεται στην κατηγορία δύο αστέρων και πιο συγκεκριμένα το 38,62 επί του συνόλου αυτού. Ακολουθούν οι ξενοδοχειακές μονάδες δύο αστέρων με 29,61%.

Διάγραμμα 4.2-5 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 2)

Επισημαίνεται πως στην υπό εξέταση περιοχή κατά το 2006 λειτουργούσαν συνολικά δέκα ξενοδοχεία πέντε αστέρων συνολικής δυναμικότητας 3.573 κλινών, εκ των οποίων, οκτώ είναι εγκατεστημένα στην Κέρκυρα, ένα στη Λευκάδα και τέλος, ένα στην περιοχή της Ζακύνθου.

Διάγραμμα 4.2-6 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή για την τριετία 2004-2006 (Ομάδα 2)

Επιπλέον, με βάση τα στοιχεία που απεικονίζονται στο ανωτέρω διάγραμμα, συνάγονται τα παρακάτω:

- Το 2006 παρατηρείται σημαντική αύξηση δυναμικότητας των ξενοδοχειακών μονάδων τριών αστέρων και παράλληλα μεγάλη μείωση στη δυναμικότητα των ξενοδοχειακών μονάδων τεσσάρων αστέρων.
- Η Κέρκυρα και η Ζάκυνθος εμφανίζουν τη μεγαλύτερη δυναμικότητα της περιοχής, η οποία χρονικά αυξάνεται με εντονότερους ρυθμούς.
- Τα υπόλοιπα νησιά της εν λόγω περιοχής (η Λευκάδα, η Ιθάκη, η Κεφαλονιά) εμφανίζονται εξαιρετικά φτωχά σε ξενοδοχειακή υποδομή υψηλού επιπέδου προσφερόμενων υπηρεσιών συγκριτικά με άλλες κατηγορίες καταλυμάτων.

Στον ακόλουθο πίνακα παρατίθενται τα στοιχεία που αφορούν στο σύνολο της τουριστικής υποδομής του υπό εξέταση νησιωτικού συμπλέγματος.

α/α	Νησί	Λιμάνι	Τουριστικός λιμένας σκαφών αναψυχής		Αεροδρόμιο	Πολιτιστικό Απόθεμα		Διαθέσιμες Κλίνες για το 2006
			Οργανωμένη Μαρίνα	Αλιευτικό Καταφύγιο		Μουσεία	Άλλου είδους	
1	Ζάκυνθος	◆	Υπό κατασκευή - δυναμικότητας 150 θέσεων ελλιμενισμού	◆	◆	◆	◆	26.426
2	Ιθάκη	◆		◆		◆	◆	195
3	Κεφαλονιά	◆	Υπό κατασκευή - δυναμικότητας 190 θέσεων ελλιμενισμού	◆	◆	◆	◆	8.565
4	Λευκάδα	◆	Υπό κατασκευή - δυναμικότητας 482 θέσεων ελλιμενισμού	◆	◆	◆	◆	4.394
5	Κέρκυρα	◆	Δυναμικότητας 850 θέσεων ελλιμενισμού	◆	◆	◆	◆	43.067

Πίνακας 4-3 Τουριστικές Υποδομές (Ομάδα 2)

4.2.3 Ομάδα 3 - Κρήτη

Η ανάπτυξη του τουρισμού της Κρήτης ακολουθεί σε γενικές γραμμές τις τάσεις ανάπτυξης του Ελληνικού Τουρισμού, ο οποίος ξεκινά στη δεκαετία του '30, σαν οργανωμένος περιηγητικός τουρισμός, με αποκλειστικό σκοπό την επίσκεψη των σημαντικών αρχαιολογικών χώρων. Από τον περιορισμένο και επιλεκτικό περιηγητικό ή μορφωτικό - εκπαιδευτικό τουρισμό, όπως αυτός ονομάζεται σήμερα, ο τουρισμός της Κρήτης μετεξελίχθηκε όπως ο Ελληνικός αλλά και ο Μεσογειακός σε μαζικό και προσανατολισμένο, κυρίως για τις θερινές διακοπές των Βορειοευρωπαίων, με κυρίαρχα στοιχεία την αναζήτηση του ήλιου, τη θάλασσα, τη διασκέδαση κ.α.

Η Κρήτη παρουσιάζει σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα ως προς το φυσικό περιβάλλον δεδομένου του ιδιαίτερου ανάγλυφου και των έντονων αντιθέσεων, από τα παράλια έως τους ορεινούς όγκους. Η εικόνα αυτή διαφοροποιεί την Κρήτη έναντι άλλων (τυπικών) νησιώτικων προορισμών, καθιστώντας την περισσότερο ανταγωνιστική και δημιουργώντας έτσι προϋποθέσεις για την προσέλκυση διαφορετικών κατηγοριών επισκεπτών καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Το στοιχείο που διαφοροποιεί αισθητά την Κρήτη από άλλους προορισμούς της Μεσογείου με συγγενές γεω-φυσικό περιβάλλον και ανάγλυφο είναι το πλούσιο πολιτισμικό απόθεμα, το οποίο συντίθεται από ένα μοναδικό πλέγμα ιστορικών, κοινωνικών, ανθρωπολογικών και πολιτιστικών στοιχείων που χρονολογούνται από την αρχαιότητα μέχρι και τις μέρες μας.

Βάσει των προαναφερθέντων, δημιουργήθηκε πλέον η ανάγκη στροφής της τουριστικής ανάπτυξης της Κρήτης προς τις εναλλακτικές / θεματικές μορφές τουρισμού, που αποτελούν, μαζί με τα απαραίτητα έργα υποδομής, τη βάση για τον εμπλουτισμό της τουριστικής προσφοράς της περιοχής.

Οι ειδικές αυτές μορφές τουρισμού μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά με τον παραθεριστικό τουρισμό, που ανθεί στο συγκεκριμένο νησί, εμπλουτίζοντας, διευρύνοντας και διαφοροποιώντας το τουριστικό προϊόν, καλύπτοντας την αντίστοιχη ζήτηση, που φαίνεται να είναι αυξανόμενη.

Με την ανάπτυξή τους μπορεί να επιτευχθεί η απομάκρυνση μέρους της τουριστικής δραστηριότητας από τα βόρεια παράλια της Κρήτης, τα οποία έχουν πια κορεσθεί τουριστικά. Η αποκέντρωση αυτή της τουριστικής κίνησης και η διοχέτευση της στο εσωτερικό του νησιού, θα δώσει στις κωμοπόλεις και τα χωριά του νησιού τη δυνατότητα να αναπτυχθούν τουριστικά.

Βεβαίως, η διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος της Κρήτης, αλλά και ολόκληρης της χώρας, προϋποθέτει και την ενεργό συμμετοχή των ελληνικών τουριστικών γραφείων που καλούνται να προσαρμοστούν τις νέες συνθήκες που

διαμορφώνονται με γρήγορο ρυθμό στην παγκόσμια τουριστική αγορά-μεταβολή στις προτιμήσεις των τουριστών και η στροφή προς τις περιβαλλοντικά ορθές μορφές τουρισμού- σε συνδυασμό με την τάση καθετοποίησης εκ μέρους των μεγάλων tour operators, που ευνοείται από την ελεύθερη διακίνηση και εγκατάσταση επιχειρήσεων, κεφαλαίων και εργαζομένων στην ενοποιημένη ευρωπαϊκή αγορά.

Ειδικότερα οι τουριστικοί πόροι της Κρήτης κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες¹⁸:

1. Πόροι υψηλής ποιότητας που κρίνεται σκόπιμο να προβληθούν και να ενταχθούν άμεσα στο τουριστικό προϊόν.

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται :

- το φυσικό περιβάλλον: Πόροι υψηλής ποιότητας και αξίας είναι τα φαράγγια, τα σπήλαια, οι ορεινοί όγκοι, οι μοναδικές παραλίες, η χλωρίδα και πανίδα.
- το πολιτιστικό απόθεμα αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα της Κρήτης και συνίσταται σε αρχαιολογικούς χώρους, μοναστήρια, μουσεία, ιστορία, τοπική παράδοση, καθημερινή ζωή. Τα τοπικά προϊόντα και η Κρητική κουζίνα είναι υψηλής ποιότητας που συνάδουν με το ενδιαφέρον της διεθνούς Κοινότητας για την ποιότητα των τροφίμων και την τοπική γαστρονομία. Το Κρητικό διατροφικό πρότυπο απολαμβάνει παγκόσμιας αναγνώρισης, είναι ένας πολύτιμος τουριστικός πόρος που, δυστυχώς, παραμένει ανεκμετάλλευτος. Αγροτικά προϊόντα χαρακτηρισμένα ως ΠΟΠ όπως το λάδι, το κρασί, τα γαλακτοκομικά αλλά και οι παραδοσιακές κρητικές γεύσεις δεν πρέπει να απουσιάζουν από την τουριστική προβολή, τη στιγμή μάλιστα που αποτελούν ισχυρό πλεονέκτημα της Περιφέρειας και πόσο μάλλον όταν άλλοι τουριστικοί προορισμοί ήδη έχουν συνδέσει ανάλογα προϊόντα με το τουριστικό τους προϊόν.
- Τα πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα με την παγκόσμια αναγνώριση και απήχηση που μπορούν να λειτουργήσουν προς δύο ταυτόχρονα κατευθύνσεις: υποστηρικτικά στον τουρισμό (τεχνολογία) αλλά και ως τουριστικός πόρος (εκπαιδευτικός - συνεδριακός τουρισμός).

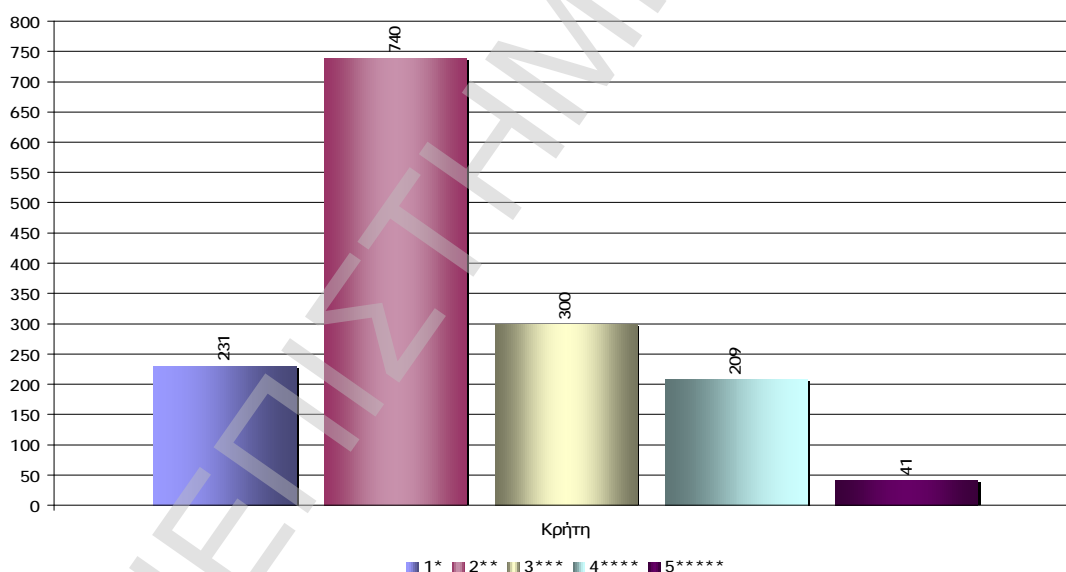
2. Πόροι ανεπαρκείς ή σε λανθάνουσα κατάσταση οι οποίοι απαιτούν βελτίωση και αναβάθμιση ώστε να μπορέσουν να αξιοποιηθούν και να ενταχθούν στο εγγύς μέλλον στο τουριστικό προϊόν. Ειδικότερα στην συγκεκριμένη τυπολογία εντάσσονται:

¹⁸ «Marketing Plan Τουριστικής Προβολής Περιφέρειας Κρήτης» ανατέθηκε από την Γενική Γραμματεία της Περιφέρειας Κρήτης στην Εταιρεία Αναπτυξιακών Μελετών (ΕΤ.Α.Μ. Ε.Π.Ε.).

- εκείνες οι υποδομές που δημιουργήθηκαν στο παρελθόν για να καλύψουν τουριστικές ανάγκες και για διάφορους λόγους εγκαταλείφθηκαν και παραμένουν αναξιοποίητες. Παράδειγμα αποτελούν οι πεζοπορικές και πολιτιστικές διαδρομές που ενώ χρηματοδοτήθηκαν γενναία κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους εντούτοις, δεν διαχειρίστηκαν σωστά και έτσι στην πλειοψηφία τους παραμένουν ανεκμετάλλευτες. Το ίδιο παρατηρείται και σε άλλες υποδομές όπως είναι τα ορειβατικά καταφύγια που ενώ έχουν τη δυνατότητα να φιλοξενήσουν τουρίστες, ικανοποιούν μονάχα τις ανάγκες τοπικών φυσιολατρικών και ορειβατικών συλλόγων. Σε λανθάνουσα επίσης κατάσταση και πολλές φορές και σε λάθος κατεύθυνση βρίσκονται οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που διοργανώνονται από πολιτιστικούς συλλόγους και Δήμους οι οποίες για να αποδώσουν χρήζουν επαναπροσδιορισμού και αναβάθμισης.
- υποδομές που εντάσσονται στη φιλοσοφία του θεματικού τουρισμού αλλά δεν επαρκούν ποσοτικά ώστε να στηρίξουν κάποιο συγκεκριμένο είδος εναλλακτικού τουρισμού. Η Κρήτη έχει ανάγκη να διαφοροποιήσει το τουριστικό της προϊόν και να επεκτείνει την τουριστική της περίοδο, συνεπώς πρέπει να δοθεί έμφαση και να υπάρξει ενθάρρυνση σε τέτοιου είδους υποδομές που αναβαθμίζουν την ποιότητα του προσφερόμενου προϊόντος. Ενδεικτικά αναφέρεται η σπουδαιότητα για δημιουργία επιπλέον υποδομών σε τομείς όπως :
 - Γήπεδα γκολφ
 - Αγροτουριστικά καταλύματα
 - Κέντρα θαλασσοθεραπείας
 - Υποδομές τουρισμού υγείας
 - Υποδομές θαλάσσιου τουρισμού
 - Προπονητικά κέντρα
- Πόροι αναγκαίοι, τη δημιουργία των οποίων υπογραμμίζουν οι τάσεις της τουριστικής αγοράς και ζήτησης προκειμένου η Κρήτη να προσελκύσει νέες ομάδες επισκεπτών. Σήμερα υπάρχουν πολλοί τουριστικοί προορισμοί με αποτέλεσμα ο ανταγωνισμός να εντείνεται διαρκώς και ως εκ τούτου να επιβιώνουν και να αναπτύσσονται εκείνες οι περιοχές που καταφέρνουν να προσφέρουν υψηλής ποιότητας υπηρεσίες. Προς την κατεύθυνση αυτή καταγράφεται ανάγκη για εξειδικευμένο στελεχιακό δυναμικό με αυξημένη επαγγελματική συνείδηση και συμπεριφορά (οδηγοί ταξί και λεωφορείων, εστιατορες, σερβιτόροι, πωλητές, οδηγοί βουνού κλπ.), ώστε να εξαιρεθούν τα φαινόμενα που δημιουργούν κακή εικόνα.

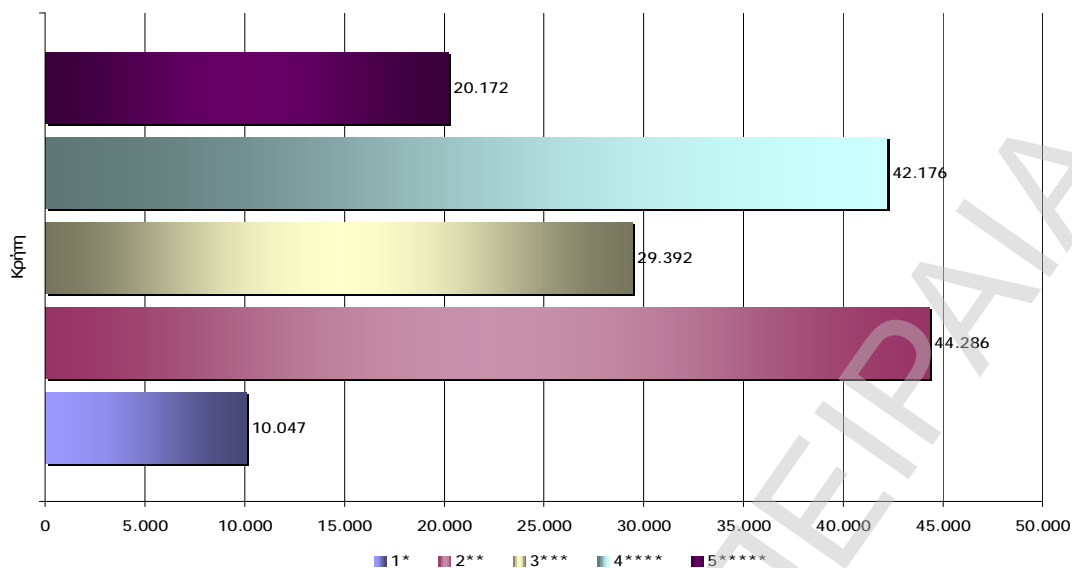
Όσον αφορά στην ξενοδοχειακή υποδομή, τα τελευταία χρόνια πραγματοποιήθηκαν σημαντικές επενδύσεις σε ξενοδοχειακές μονάδες, με αποτέλεσμα την ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση αυτής. Ο αριθμός των ξενοδοχειακών μονάδων της Κρήτης αυξήθηκε περίπου κατά 12% το διάστημα 1991-2000, από 1.143 το 1991 σε 1.278 το 2000, αντιπροσωπεύοντας το 16% του ξενοδοχειακού δυναμικού της χώρας. Ο αριθμός των κλινών αυξήθηκε με ταχύτερο ρυθμό, σχεδόν 39%, με αποτέλεσμα ο μέσος αριθμός κλινών ανά μονάδα να αυξηθεί από 73 το 1991 σε 90 το 2000. Οι περισσότερες ξενοδοχειακές μονάδες άνω των 100 κλινών βρίσκονται στον Νομό Ηρακλείου με ποσοστό 38.4% επί του συνόλου και ακολουθεί ο Νομός Χανίων με ποσοστό 23.9%.

Σήμερα, η ξενοδοχειακή υποδομή θεωρείται άριστης ποιότητας και υψηλών προδιαγραφών δεδομένου ότι το 42,3% των διαθέσιμων κλινών κατατάσσεται στην κατηγορία πέντε και τεσσάρων αστέρων. Αναλυτικότερα, τα στοιχεία που αφορούν στο ξενοδοχειακό δυναμικό της Κρήτης για το 2006 απεικονίζονται στα ακόλουθα δύο διαγράμματα.

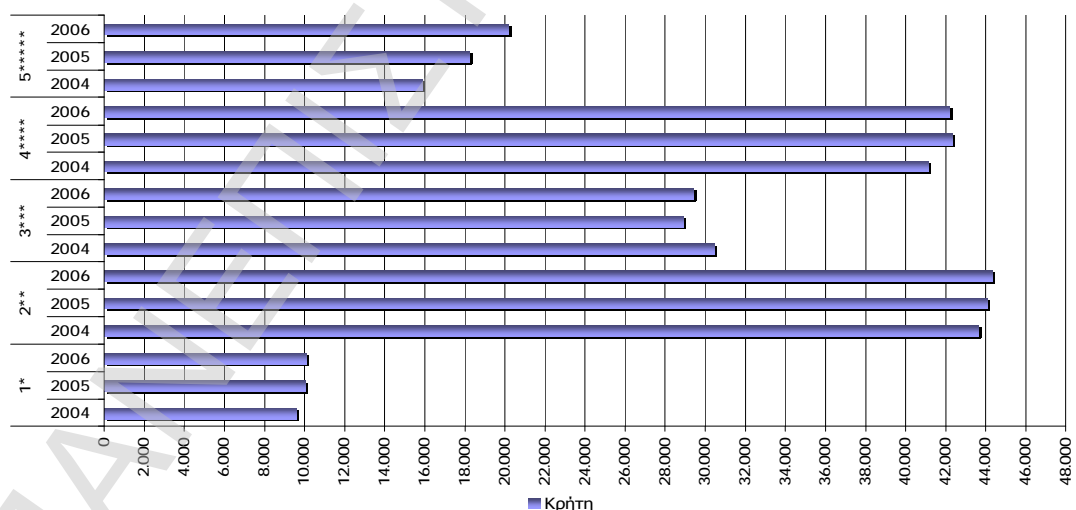
Διάγραμμα 4.2-7 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες στην Κρήτη (Ομάδα 3)

Στο παραπάνω διάγραμμα παρουσιάζεται η σύνθεση του ξενοδοχειακού δυναμικού της Κρήτης ανά κατηγορία ξενοδοχειακής μονάδας για το έτος 2006. Παρότι τα ξενοδοχεία δύο αστέρων συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό (48,7%) επί του συνόλου μονάδων, από το παρακάτω διάγραμμα προκύπτει πως το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε μόλις 30,3% του συνόλου διαθέσιμων κλινών.

Διάγραμμα 4.2-8 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού στην Κρήτη(Ομάδα 3)

Εξετάζοντας τη διαχρονική εξέλιξη της τουριστικής προσφοράς της Κρήτης, από το παρακάτω διάγραμμα καθίσταται σαφές πως υπήρξε αλματώδης αύξηση στα ξενοδοχεία πέντε αστέρων, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό για την ποιότητα του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος. Ενδεικτικά, το 2006 παρουσιάζεται αύξηση της τάξεως του 27,40% σε αριθμό κλινών, καθώς από 15.833 που ήταν το 2004, έφτασαν τις 20.172.

Διάγραμμα 4.2-9 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην Κρήτη (Ομάδα 3) για την τριετία 2004-2006

Στη συνέχεια, στον πίνακα 4.2-3 παρουσιάζεται η κύρια και συμπληρωματική τουριστική υποδομή της Κρήτης.

Νησί		Κρήτη	
Λιμάνι		◆	
Τουριστικός λιμένας σκαφών αναψυχής	Οργανωμένη Μαρίνα	◆	Δυναμικότητας 250 θέσεων ελλιμενισμού ¹⁹
	Αλιευτικό Καταφύγιο	◆	
Αεροδρόμιο		◆	
Πολιτιστικό Απόθεμα	Μουσεία	◆	
	Άλλου είδους	◆	
Διαθέσιμες Κλίνες για το 2006		146.073	

Πίνακας 4-4 Τουριστικές Υποδομές (Ομάδα 3)

4.2.4 Ομάδα 4 - Δωδεκάνησα

Όπως έχει αναφερθεί, η υπό εξέταση Ομάδα νησιών αποτελείται από την Αστυπάλαια, την Κάλυμνο, την Κάρπαθο, την Κω, τη Λέρο, τη Νίσυρο, την Πάτμο, τη Ρόδο, τη Σύμη και την Τήλο. Δεδομένου ότι όλα τα προαναφερθέντα νησιά υπάγονται διοικητικά στο Νομό Δωδεκανήσου, η συνοπτική ανάλυση του τουριστικού προϊόντος που ακολουθεί γίνεται σε επίπεδο Νομού.

Ο Νομός Δωδεκανήσων χαρακτηρίζεται από πολυνησία και για το λόγο αυτό από διαφορετικότητα στο παρεχόμενο τουριστικό προϊόν. Ο τουρισμός αποτελεί μια από τις κύριες οικονομικές δραστηριότητες των νομών, ωστόσο η έντονη εποχικότητα, όπως διαπιστώθηκε παραπάνω, αποτελεί ένα από τα κυριότερα προβλήματα. Βάση αυτού, ένας από τους βασικούς και στρατηγικούς στόχους της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου είναι η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, προκειμένου να αμβλυνθεί η εποχικότητα και να αυξηθεί η κίνηση εκτός του θερινού τριμήνου. Η πολιτική που ασκείται σε επίπεδο Περιφέρειας έχει βασιστεί πάνω στον εμπλουτισμό του βασικού τουριστικού προϊόντος, στοχεύοντας σε ειδικές αγορές, με προϋπόθεση βέβαια το υψηλό επίπεδο παρεχομένων υπηρεσιών και την ύπαρξη καταλλήλων υποδομών. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του Νομού Δωδεκανήσων είναι το φυσικό και το δομημένο περιβάλλον, που σε συνδυασμό με τις ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες δημιουργούν τις βασικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της κύριας και καθοριστικής δραστηριότητας που είναι ο τουρισμός. Τα βασικά

¹⁹ Πέραν αυτής που βρίσκεται στο Νομό Λασιθίου, στην Κρήτη κατασκευάζονται τρεις μαρίνες συνολικής δυναμικότητας 324 θέσεων ελλιμενισμού

στοιχεία, που συνιστούν τη σπουδαιότητα και τη μοναδικότητα του φυσικού περιβάλλοντος του Νομού, αφορούν στο φυσικό τοπίο (ποικιλότητα και μορφή), τη βιοποικιλότητα στα νησιωτικά οικοσυστήματα και την εξαιρετική ποιότητα των θαλασσιών υδάτων. Πρόσθετα, η ύπαρξη σημαντικών και πολυάριθμων πολιτισμικών στοιχείων και πόρων, όπως αρχαιολογικοί χώροι διεθνούς ενδιαφέροντος, μνημεία, ιστορικοί οικισμοί, κτίρια, εκκλησίες, μοναστήρια, η παραδοσιακή λαϊκή αρχιτεκτονική, καθώς και εκδηλώσεις και δραστηριότητες πνευματικού χαρακτήρα, αποτελούν επίσης δυναμικό στοιχείο έλξης στην υπό εξέταση περιοχή.

Στο σημείο αυτό, επισημαίνεται πως η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, τα τελευταία χρόνια, έχει αναλάβει σημαντικές πρωτοβουλίες και δράσεις στην προσπάθεια προώθησης του τουριστικού προϊόντος της περιοχής με έμφαση στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού (θρησκευτικός, αθλητικός, συνεδριακός κλπ.).

Πρόσθετα, σημειώνεται πως η τεχνική υποδομή των μεγάλων νησιών είναι ικανοποιητική. Η Ρόδος, η Κως και η Κάρπαθος διαθέτουν διεθνή αεροδρόμια που εξυπηρετούν πτήσεις *charters* από πληθώρα Ευρωπαϊκών πόλεων. Όλα τα υπόλοιπα νησιά διαθέτουν μικρότερα αεροδρόμια ή ελικοδρόμια, ενώ υπάρχει μεγάλος αριθμός λιμανιών που λειτουργούν ως κυριότερο μέσο εξυπηρέτησης της μεταφοράς επιβατών και αγαθών. Επίσης, αξίζει να επισημανθεί πως πραγματοποιούνται συντονισμένες ενέργειες για τη συμπλήρωση και περαιτέρω αναβάθμιση των λιμενικών εγκαταστάσεων σε όλα τα Επαρχεία του Νομού, καθώς και για τη βελτίωση των υφιστάμενων οδικών αξόνων.

Ταυτόχρονα με το μαζικό τουρισμό, που αποτελεί και την πλειονότητα των τουριστών, στα Δωδεκάνησα έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα και ο συνεδριακός τουρισμός. Η Ρόδος και η Κως διαθέτουν ορισμένα από τα μεγαλύτερα και αρτιότερα εξοπλισμένα συνεδριακά κέντρα στην Ελλάδα. Επίσης, ο θαλάσσιος τουρισμός υποστηρίζεται από την υπερσύγχρονη μαρίνα της Κω, χωρητικότητας 230 σκαφών, ενώ βρίσκονται σε φάση υλοποίησης η νέα μαρίνα της Ρόδου και άλλες εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης θαλάσσιου τουρισμού και στα μικρότερα νησιά (Λέρος, Κάλυμνος, Νίσυρος, Αστυπάλαια).

Τέλος, ο αρχαιολογικός-εκπαιδευτικός τουρισμός στα Δωδεκάνησα έχει απεριόριστες δυνατότητες, καθώς η περιοχή βρίθκει αρχαιοτήτων και μνημείων πολιτισμού από την προϊστορία μέχρι τη νεότερη εποχή, έχει πλούσια ιστορία και αποτελεί το σταυροδρόμι συνάντησης πολλών πολιτισμών και θρησκειών, παρέχοντας τη δυνατότητα να ικανοποιήσει τις ανάγκες και του πλέον απαιτητικού τουρίστα. Είναι λοιπόν επιβεβλημένο, πέρα από τις παραδοσιακές μορφές τουρισμού, η περιοχή να ρίξει το βάρος της και να εμπλουτίσει το τουριστικό

προϊόν με άλλες εναλλακτικές δραστηριότητες, συνθέτοντας έτσι μια ολοκληρωμένη τουριστική ανάπτυξη, και σίγουρα ο αρχαιολογικός - εκπαιδευτικός τουρισμός πρέπει να αποτελέσει μια προτεραιότητα κι ένα πλεονέκτημα έναντι άλλων περιοχών.

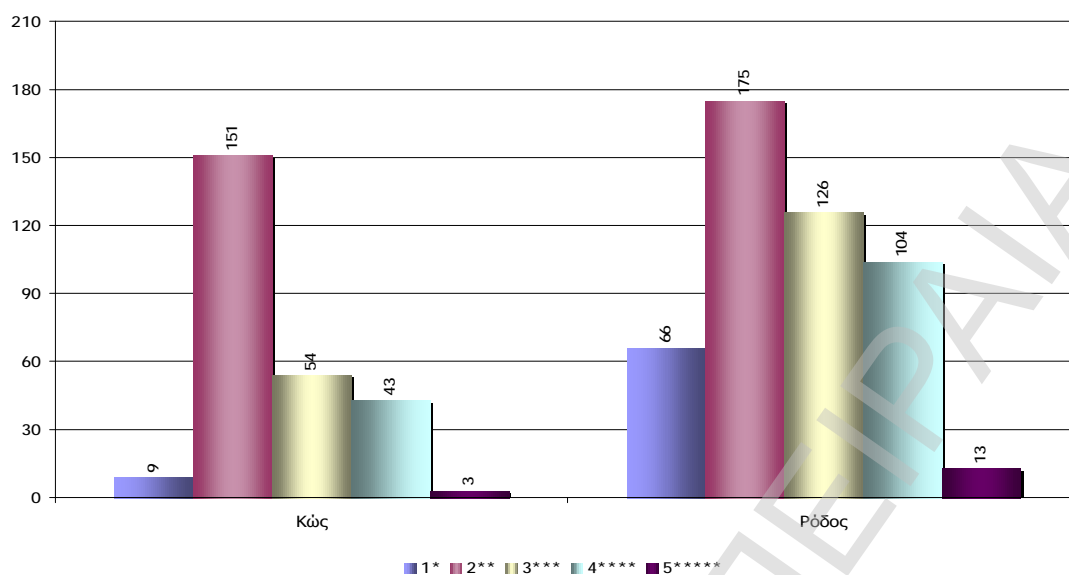
Ειδικότερα για τη Κω, σημειώνεται πως είναι το τρίτο μεγαλύτερο νησί της Δωδεκανήσου μετά τη Ρόδο και την Κάρπαθο. Σύμφωνα με τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της νήσου Κω, την γεωμορφολογία της και τη γεωγραφική της θέση, σε συνδυασμό με το εξωγενές οικονομικό περιβάλλον, η αναπτυξιακή της προοπτική στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην τουριστική δραστηριότητα, βασιζόμενη όμως σε ένα νέο τουριστικό πρότυπο, με βάση το οποίο θα κυριαρχεί ο εναλλακτικός τουρισμός εστιασμένος στον αρχαιολογικό-εκπαιδευτικό, πολιτιστικό, αθλητικό και συνεδριακό τουρισμό. Ήδη, η Κως έχει κερδίσει ένα αρκετά μεγάλο μερίδιο της διεθνούς αγοράς συνεδρίων και "incentives". Επιπλέον, με τη έναρξη λειτουργίας της Δημοτικής μαρίνας από το καλοκαίρι του 2001, έχει μπει δυναμικά στον χώρο του θαλάσσιου τουρισμού.

Επιπρόσθετα, μια άλλη κατεύθυνση της τουριστικής ανάπτυξης της Περιοχής είναι η ορθολογική αξιοποίηση των παράκτιων περιοχών της για την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων (μαζικού τουρισμού) μέσα σ' ένα πλαίσιο αυστηρής χωροθέτησης των τουριστικών μονάδων, για προσφορά υψηλής ποιότητας υπηρεσιών, με απόλυτο σεβασμό στην περιβαλλοντική προστασία των παράκτιων ζωνών.

Προς επίτευξη αυτού, απαιτείται η ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών με σκοπό την ίδρυση μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων και Π.Ο.Τ.Α (Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης), που από μόνες τους δημιουργούν τουριστική ροή και ταυτόχρονα συμβάλλουν στη διάχυση της τουριστικής κίνησης στις υπόλοιπες τουριστικές επιχειρήσεις της περιοχής.

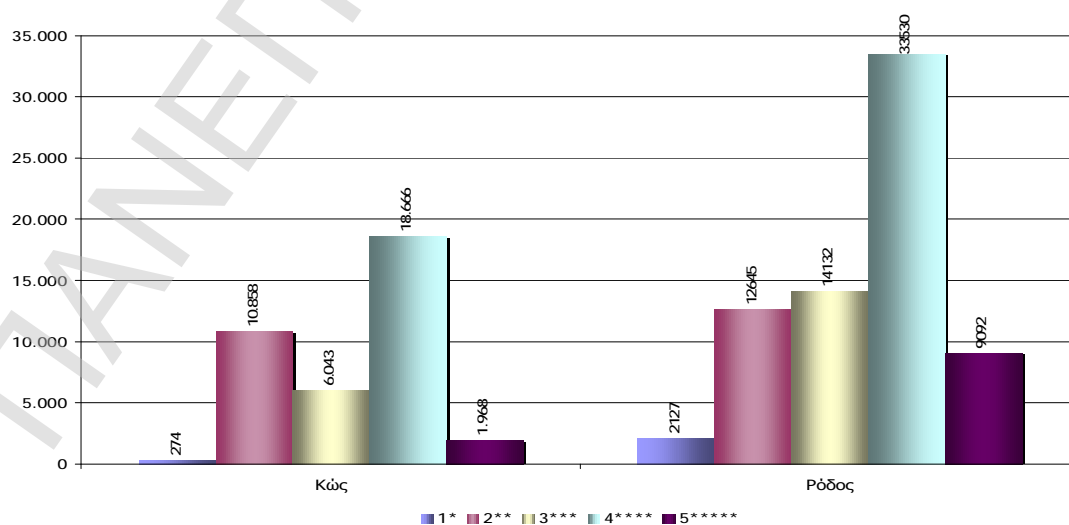
Όσον αφορά το ξενοδοχειακό δυναμικό της εν λόγω περιοχής, σημειώνεται πως το επίπεδο των εγκαταστάσεων, καθώς και των εξυπηρετήσεων που προσφέρουν πλείστες ξενοδοχειακές μονάδες, βρίσκεται σε τροχιά συνεχούς βελτίωσης και συγκρίνεται ευνοϊκότερα με τα πιο καλά Ευρωπαϊκά κέντρα διακοπών.

Αναλυτικότερα, στα παρακάτω διαγράμματα απεικονίζεται η σύνθεση του ξενοδοχειακού δυναμικού της Ρόδου και της Κω, ανά κατηγορία για το έτος 2006.

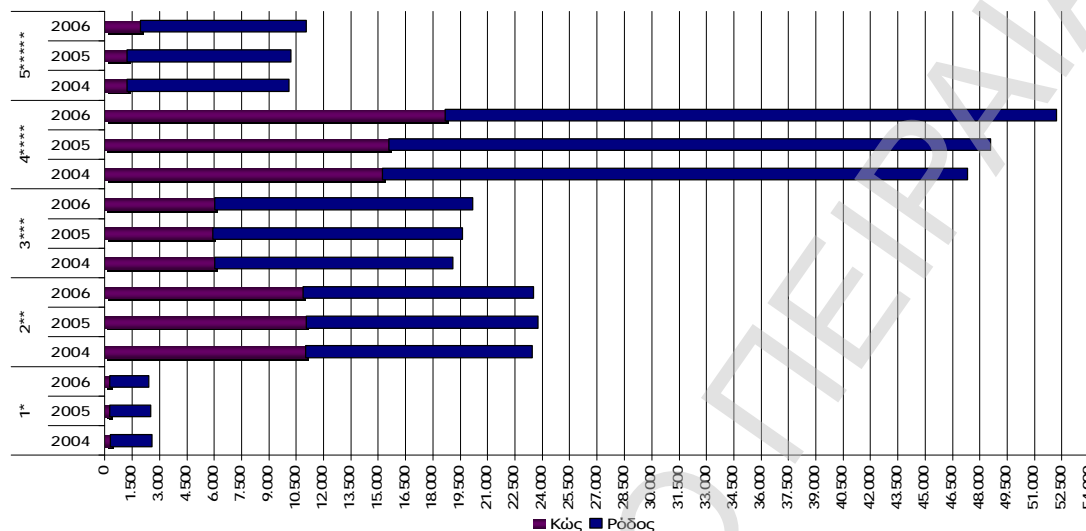
Διάγραμμα 4.2-10 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες στην Ρόδο και την Κω (Ομάδα 4)

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, η Ρόδος και η Κως, ως τα μεγαλύτερα νησιά του Νομού Δωδεκανήσων, συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό των εισερχόμενων τουριστών στο σύνολο του Νομού. Η ξενοδοχειακή υποδομή καθώς και το επίπεδο εξυπηρέτησης των επισκεπτών κρίνονται ιδιαίτερα ικανοποιητικά. Όπως διαπιστώνει κανείς από το ακόλουθο διάγραμμα, το μεγαλύτερο μερίδιο επί του συνόλου των προσφερόμενων κλινών καταλαμβάνουν τα ξενοδοχεία τεσσάρων αστέρων. Στην Ρόδο, κατά το 2006 λειτουργούσαν συνολικά 13 ξενοδοχεία πέντε αστέρων, συνολικής δυναμικότητας 9092 κλινών. Σε ό,τι αφορά την Κω, σημειώνεται πως κατά το ίδιο διάστημα λειτουργούσαν τρεις ξενοδοχειακές μονάδες που κατατάσσονται στην κατηγορία πέντε αστέρων εξυπηρετώντας τις ανάγκες και των πιο απαιτητικών επισκεπτών.

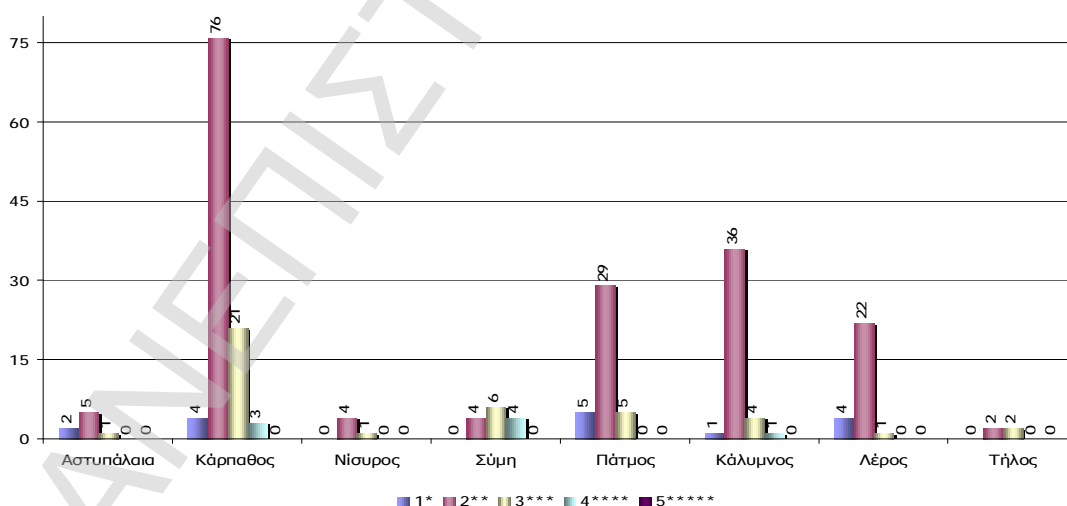
Διάγραμμα 4.2-11 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού στην Ρόδο και την Κω (Ομάδα 4)

Αναλύοντας τη μεταβολή της δυναμικότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων για την τριετία 2004-2006, και στα δύο νησιά είναι εμφανής η τάση συνεχούς αύξησης των προσφερομένων κλινών και ιδίως όσον αφορά στις ξενοδοχειακές μονάδες τριών, τεσσάρων και πέντε αστέρων.

Διάγραμμα 4.2-12 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην Ρόδο και την Κω (Ομάδα 4) για την τριετία 2004-2006

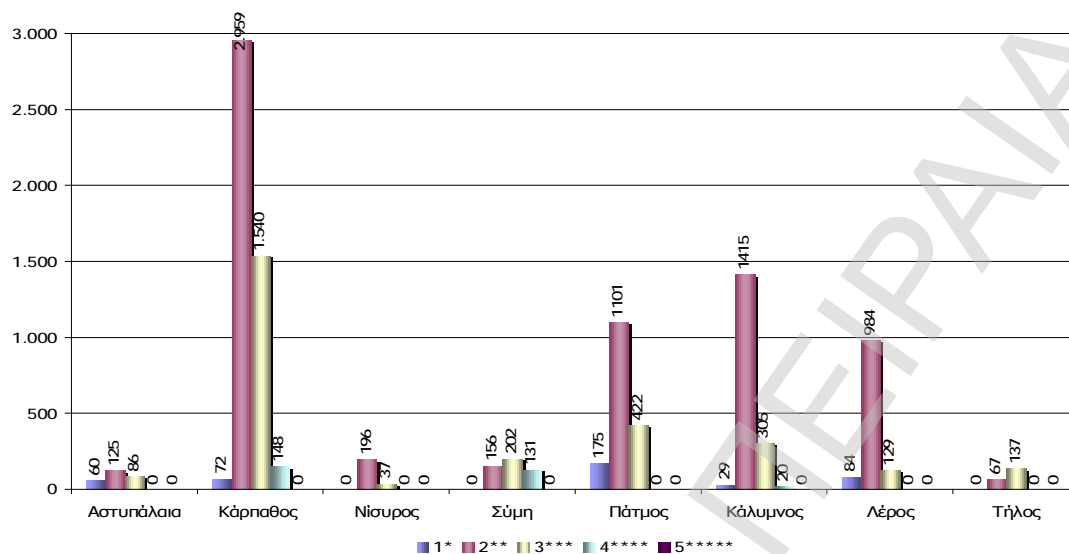
Σε ό,τι αφορά τα υπόλοιπα νησιά της συγκεκριμένης Ομάδας, παρατηρεί εύκολα κανείς από τα ακόλουθα δύο διαγράμματα την ύπαρξη μεγάλου αριθμού τουριστικών καταλυμάτων που κατατάσσονται στην κατηγορία δύο αστέρων.

Διάγραμμα 4.2-13 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 4)

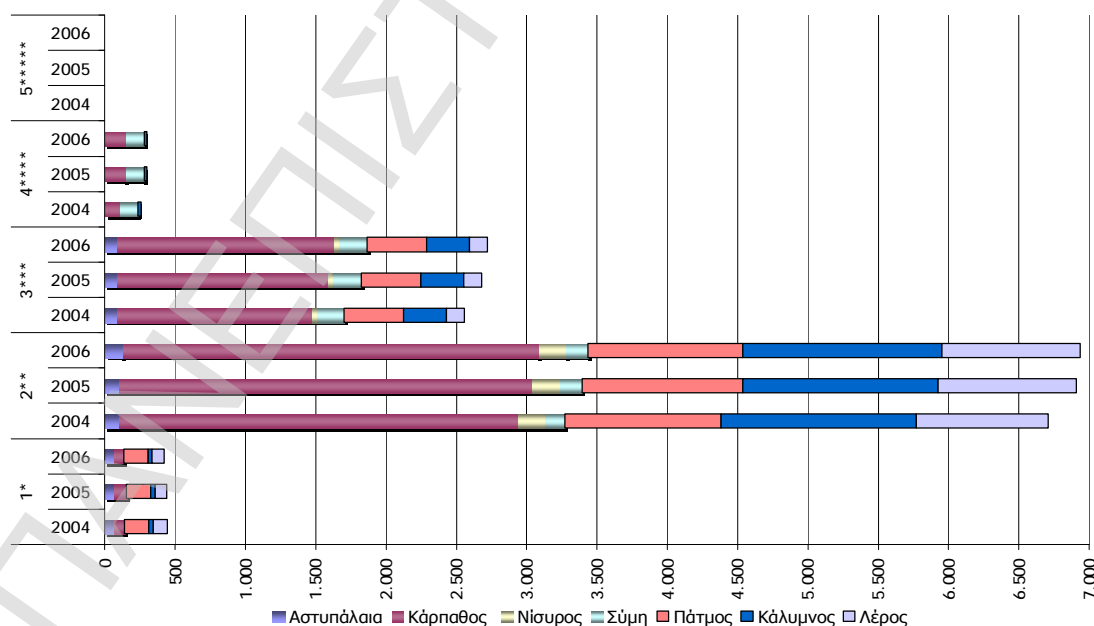
Εξαιρετικά φτωχά σε ξενοδοχειακή υποδομή θα μπορούσαν να θεωρηθούν η Τήλος, η Σύμη, η Νίσυρος και η Αστυπάλαια. Το γεγονός αυτό δύναται να εξηγηθεί

από την εξαιρετικά χαμηλή τουριστική κίνηση που διαπιστώθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Διάγραμμα 4.2-14 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 4)

Αναλύοντας το παρακάτω διάγραμμα που απεικονίζει την εξέλιξη της δυναμικότητας των τουριστικών καταλυμάτων για την τριετία 2004 – 2006, προκύπτει διαχρονικά μικρή μεταβολή στον αριθμό των προσφερόμενων κλινών στο σύνολο της υπό εξέταση περιοχής. Την μεγαλύτερη αύξηση των προσφερόμενων κλινών παρουσιάζει η Κάρπαθος και ιδιαίτερα όσον αφορά στα ξενοδοχεία δύο και τριών αστέρων.

Διάγραμμα 4.2-15 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 4) για την τριετία 2004-2006

α/α	Νησί	Λιμάνι	Τουριστικός λιμένας σκαφών αναψυχής		Αεροδρόμιο	Πολιτιστικό Απόθεμα		Διαθέσιμες Κλίνες για το 2006
			Οργανωμένη Μαρίνα	Αλιευτικό Καταφύγιο		Μουσεία	Άλλου είδους	
1	Κως	◆	◆ Δυναμικότητας 250 θέσεων ελλιμενισμού	◆	◆	◆	◆	37.809
2	Ρόδος	◆	◆ Δυναμικότητας 115 θέσεων ελλιμενισμού ²⁰	◆	◆	◆	◆	71.526
3	Αστυπάλαια	◆	Υπό κατασκευή	◆	◆		◆	271
4	Κάρπαθος	◆		◆	◆		◆	4.719
5	Νίσυρος	◆	Υπό κατασκευή	◆			◆	233
6	Σύμη	◆		◆		◆	◆	489
7	Πάτμος	◆		◆			◆	1.698
8	Κάλυμνος	◆	Υπό κατασκευή	◆	◆	◆	◆	1.769
9	Λέρος	◆	Υπό κατασκευή	◆	◆		◆	1.197
10	Τήλος	◆		◆		◆	◆	204

Πίνακας 4-5 Τουριστικές Υποδομές (Ομάδα 4)

²⁰ Εκτός αυτής, στη Ρόδο τελεί υπό κατασκευή μαρίνα συνολικής δυναμικότητας 500 θέσεων ελλιμενισμού, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό για την περαιτέρω ανάπτυξη θαλάσσιου τουρισμού

4.2.5 Ομάδα 5 – Βόρειο Αιγαίο

Η Ομάδα 5, όπως προαναφέρθηκε, περιλαμβάνει τη **Θάσο**, την **Ικαρία**, τη **Λέσβο**, τη **Λήμνο**, τη **Σαμοθράκη**, τη **Σάμο** και τη **Χίο**. Πέντε από τα νησιά που εντάσσονται στην συγκεκριμένη Ομάδα, όπως η Λέσβος, η Λήμνος, η Χίος, η Σάμος και η Ικαρία υπάγονται διοικητικά στην Περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου. Συγκρινόμενα με τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου θεωρούνται μεγάλα, ενώ ο συνδυασμός έκτασης και πληθυσμιακού μεγέθους εντάσσουν δύο από αυτά, τη Λέσβο και τη Χίο, μεταξύ των 21 σημαντικών νησιών του ευρωπαϊκού χώρου.

Ιστορικά, ο χώρος του Βορείου Αιγαίου δεν μπορεί να διαχωριστεί από την ενότητα του Αρχιπελάγους του Αιγαίου που, και αυτή με τη σειρά της, αποτελεί τμήμα της Μεσογείου, ενός χώρου με ισχυρό ιστορικό υπόβαθρο και ιδιαίτερα αδύναμο και κατακερματισμένο παρόν. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, τα νησιά της υπό εξέταση Ομάδας αποτέλεσαν, χωροταξικά, ιδιόμορφα μορφώματα που συγκρότησαν τον πληθυσμό και τις οικονομικές δραστηριότητές τους σε άλλες ιστορικές εποχές. Κάθε νησί διαμόρφωσε τη δική του ιδιαίτερη φυσιογνωμία, ανάλογη με τη γεωμορφολογία του και τους ιδιαίτερους προσανατολισμούς της μικρής τοπικής κοινωνίας του.

Στην πρόσφατη περίοδο, η οικονομία των νησιών χαρακτηρίστηκε από μια αργή μεταβολή του παραδοσιακού παραγωγικού προτύπου (μεταποίηση αγροτικής παραγωγής και υπηρεσίες) προς ένα σύγχρονο σύνθετο σύστημα στο οποίο, οι υπηρεσίες και ο τουρισμός, διαδραματίζουν ολοένα και σημαντικότερο ρόλο. Όμως, ο νησιωτικός χαρακτήρας, η συνοριακή θέση και το ιδιάζον γεωπολιτικό κλίμα, επέβαλλαν ως σήμερα μια σειρά περιορισμών, που, από νησί σε νησί, εμφανίζονται με διάφορες παραλλαγές, ανάλογα με το μέγεθος και την ιστορία του. Εποχικότητα, κατακερματισμός, περιορισμένα μεγέθη, ποικιλία του περιβάλλοντος και αυξημένη ευαισθησία, ατέλειες και συμπληρωματικότητες, αποτελούν συνέπειες αυτών των περιορισμών που, σε συνδυασμό με την καθυστέρηση του συστήματος των μεταφορών, προσδιόρισαν αρνητικά την σύγχρονη κοινωνικό-οικονομική εξέλιξη της περιοχής. Οι αρνητικές επιπτώσεις απεικονίζονται στους χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης μιας σειράς τομέων: παραγωγικό πρότυπο, πληθυσμός, συναλλαγές και εμπόριο, αλλά και στην οικιστική διάρθρωση και τη χρήση και οργάνωση του χώρου.

Οι διαδικασίες μετασχηματισμού ακολουθούν διαφορετικούς χρόνους από νησί σε νησί, ανάλογα με το μέγεθός τους. Μεταξύ των νησιών, η Σάμος βρίσκεται επικεφαλής των διαδικασιών οικονομικού εκσυγχρονισμού, ακολουθούν η Χίος και η Λέσβος, ενώ τα υπόλοιπα νησιά παραμένουν πλησιέστερα σε παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες, γεωργία και κτηνοτροφία, αλιεία και ναυτιλία.

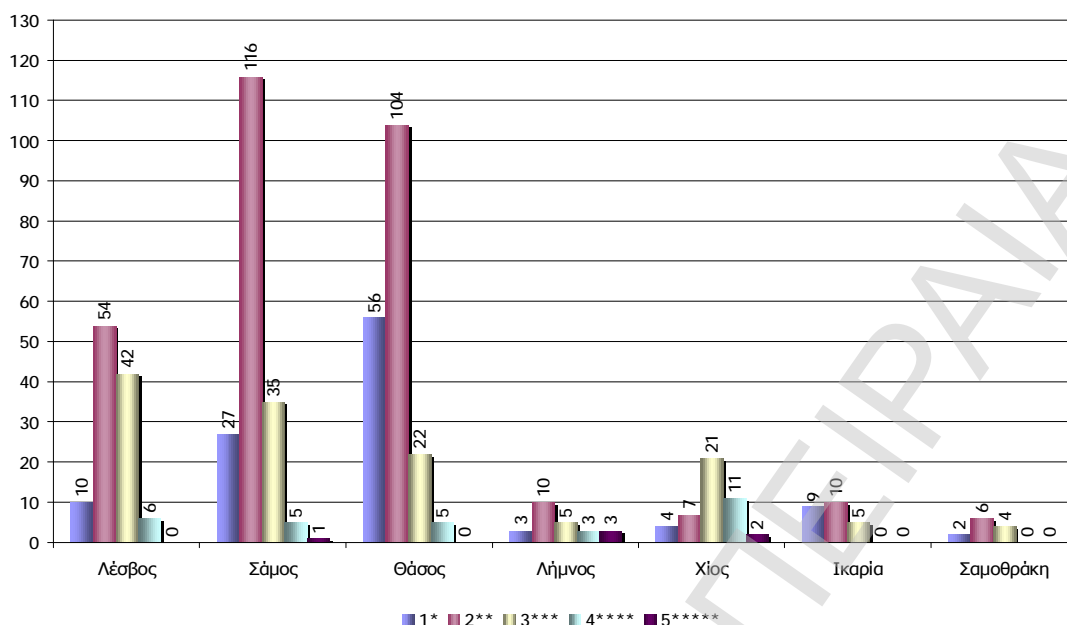
Σήμερα, η υπό εξέταση νησιωτική περιοχή παρουσιάζει περιορισμένη εμβέλεια πέραν των διοικητικών ορίων της και των συνόρων της χώρας, ενώ, παρά τις προσπάθειες οικονομικού εκσυγχρονισμού, συνεχίζει να καταλαμβάνει χαμηλή θέση, με κριτήριο το κατά κεφαλήν εισόδημα αγοραστικής δύναμης, στο σύνολο των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, το ιστορικό-πολιτισμικό υπόβαθρο των νησιών, που γίνεται όλο και περισσότερο γνωστό μέσα από τον τουρισμό δημιουργεί προοπτικές για μια βελτίωση της παρουσίας τους στη διεθνή τουριστική αγορά. Από αυτή την άποψη, κρίσιμο παράγοντα ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος αυτών των νησιών αποτελεί η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Παρά τις θετικές προοπτικές του τουρισμού, αυτός δεν θα πρέπει να αποτελέσει μονοδραστηριότητα, τόσο γιατί όλα τα νησιά δεν έχουν την απαραίτητη «φέρουσα ικανότητα» και τις προϋποθέσεις τουριστικού **marketing**, όσο και γιατί η τουριστική μονοδραστηριότητα δεν συμβιβάζεται με το πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης.

Η αναπτυξιακή παρέμβαση στα νησιά θα πρέπει να λάβει υπόψη της μια σειρά χαρακτηριστικών που είναι τυπικά στο νησιωτικό χώρο: μικρή κλίμακα, ευαίσθητο περιβάλλον, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του πληθυσμού: παραγωγικό πρότυπο, πολυαπασχόληση, παραδοσιακός πολιτιστικός ιστός, εποχικότητα των δραστηριοτήτων (τουρισμός, μεταφορές) κλπ.

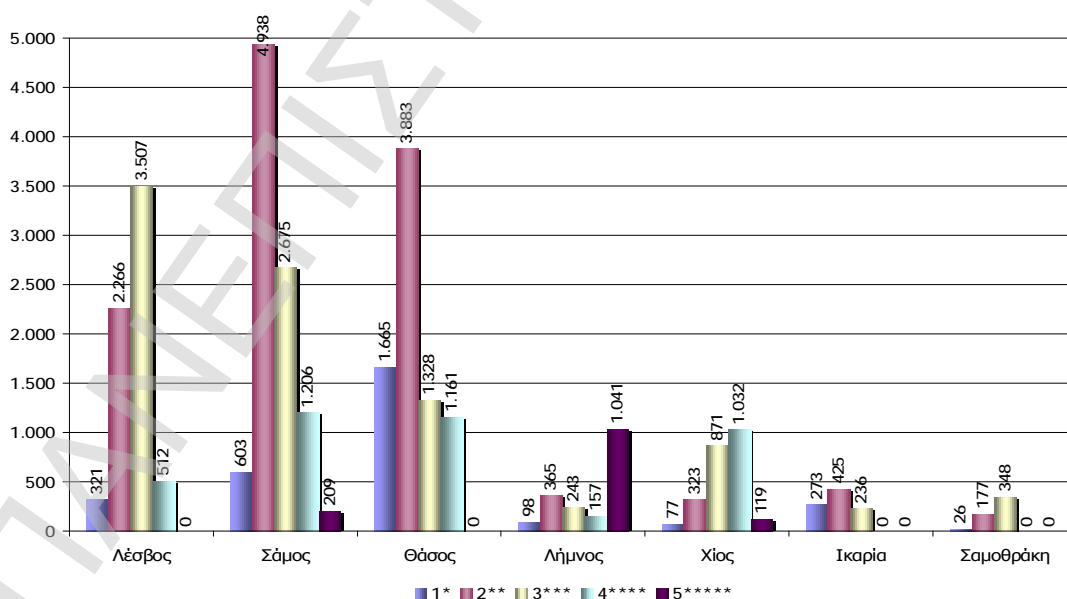
Σύμφωνα με τους περιορισμούς που το μέγεθος και η ιστορία των συγκεκριμένων νησιών επιβάλλουν, οι στόχοι της οικονομικής ανάπτυξης συνοψίζονται στη δημιουργία βιώσιμων παραγωγικών μονάδων, που θα επιτρέπουν το συνδυασμό παραδοσιακών και σύγχρονων δραστηριοτήτων, π.χ. της αγροτικής παραγωγής, της μεταποίησης της και της εμπορίας της, με νέες δραστηριότητες, όπως ο τουρισμός (σε ήπια μορφή), η εκπαίδευση και ο πολιτισμός. Το μέγεθος, η ιστορία, αλλά και η ίδια η αναπτυξιακή διαδικασία σε κάθε νησί της συγκεκριμένης περιοχής, αποτελούν παράγοντες που μπορούν να συμβάλλουν ιδιαίτερα στην επίτευξη αυτού του στόχου.

Από τη διαγραμματική απεικόνιση της ξενοδοχειακής υποδομής για το 2006, φαίνεται πως η πλειοψηφία (52,21%) των ξενοδοχειακών μονάδων κατατάσσεται στην κατηγορία δύο αστέρων. Αναλυτικά, τα στοιχεία της κατανομής της ξενοδοχειακής υποδομής κατά κατηγορία παρουσιάζονται στο ακόλουθο διάγραμμα.

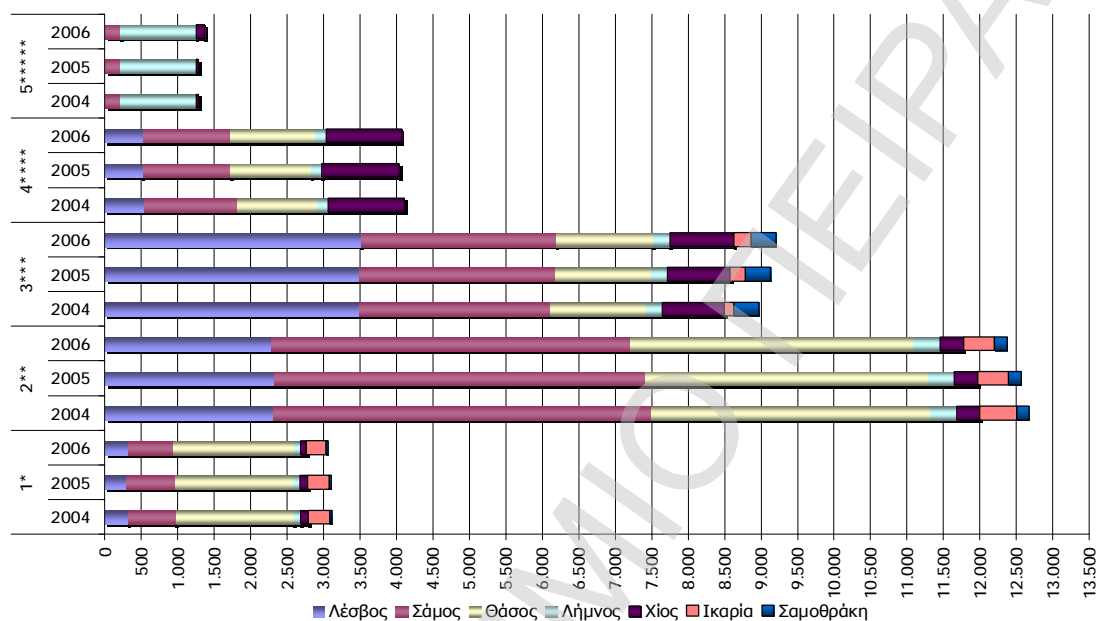
Διάγραμμα 4.2-16 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 Ξενοδοχειακές μονάδες στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 5)

Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί πως, κατά το 2006, στο σύνολο του εξεταζόμενου νησιωτικού συμπλέγματος λειτουργούσαν συνολικά έξι ξενοδοχειακές μονάδες πέντε αστέρων συνολικής δυναμικότητας 1369 κλινών, εκ των οποίων, οι τρεις είναι εγκατεστημένες στη Λήμνο, δύο στη Χίο και μια στη Σάμο. Επίσης, το 41,1 % των προσφερόμενων κλινών αφορά στα ξενοδοχεία δύο αστέρων.

Διάγραμμα 4.2-17 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 5)

Βάσει του ακόλουθου διαγράμματος που απεικονίζει την εξέλιξη της δυναμικότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων για την τριετία 2004-2006, παρατηρείται μια μικρή αύξηση στις κλίνες των ξενοδοχείων πέντε αστέρων. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην έναρξη δραστηριοτήτων μιας ξενοδοχειακής μονάδας πέντε αστέρων στην περιοχή της Χίου.

Διάγραμμα 4.2-18 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 5) για την τριετία 2004-2006

Προς διευκόλυνση του αναγνώστη να αποκτήσει μια συνολικότερη εικόνα για προσφορά τουριστικών υπηρεσιών την Ομάδα 5, τα στοιχεία που αφορούν στην τουριστική υποδομή της εν λόγω περιοχής παρατίθενται ως ακολούθως.

α/α	Νησί	Λιμάνι	Τουριστικός λιμένας σκαφών αναψυχής		Αεροδρόμιο	Πολιτιστικό Απόθεμα		Διαθέσιμες Κλίνες για το 2006
			Οργανωμένη Μαρίνα	Αλιευτικό Καταφύγιο		Μουσεία	Άλλου είδους	
1	Λέσβος	◆	Υπό κατασκευή – δυναμικότητας 200 θέσεων ελλιμενισμού	◆	◆	◆	◆	6.606
2	Σάμος	◆	Υπό κατασκευή	◆	◆	◆	◆	9.631
3	Θάσος	◆	Υπό κατασκευή – δυναμικότητας 280 θέσεων ελλιμενισμού	◆		◆	◆	8.037
4	Λήμνος	◆		◆	◆		◆	1.904
5	Χίος	◆	Υπό κατασκευή – δυναμικότητας 274 θέσεων ελλιμενισμού	◆	◆	◆	◆	2.422
6	Ικαρία	◆	Υπό κατασκευή – δυναμικότητας 250 θέσεων ελλιμενισμού	◆	◆	◆	◆	934
7	Σαμοθράκη	◆		◆		◆	◆	551

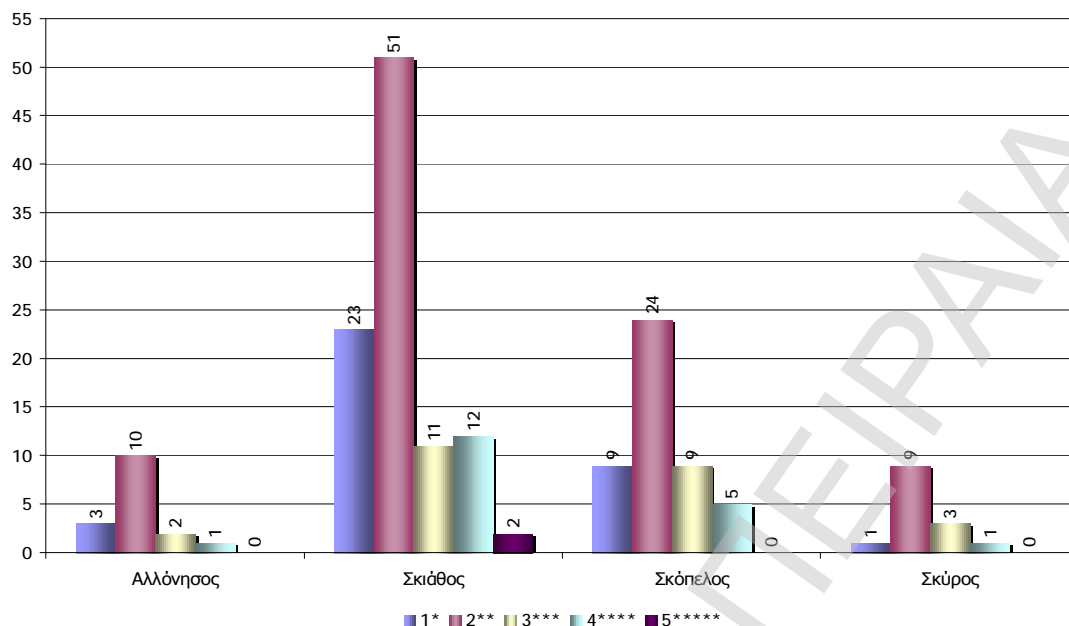
Πίνακας 4-6 Τουριστικές Υποδομές (Ομάδα 5)

4.2.6 Ομάδα 6 – Σποράδες

Η Ομάδα 6, όπως προαναφέρθηκε, περιλαμβάνει το νησιωτικό σύμπλεγμα (Σποράδες) που αποτελείται από τη **Σκιάθο**, τη **Σκόπελο**, την **Αλόνησο** και τη **Σκύρο**. Από αυτά τα τρία πρώτα ανήκουν διοικητικά στο νομό Μαγνησίας, ενώ η Σκύρος ανήκει στο νομό Ευβοίας.

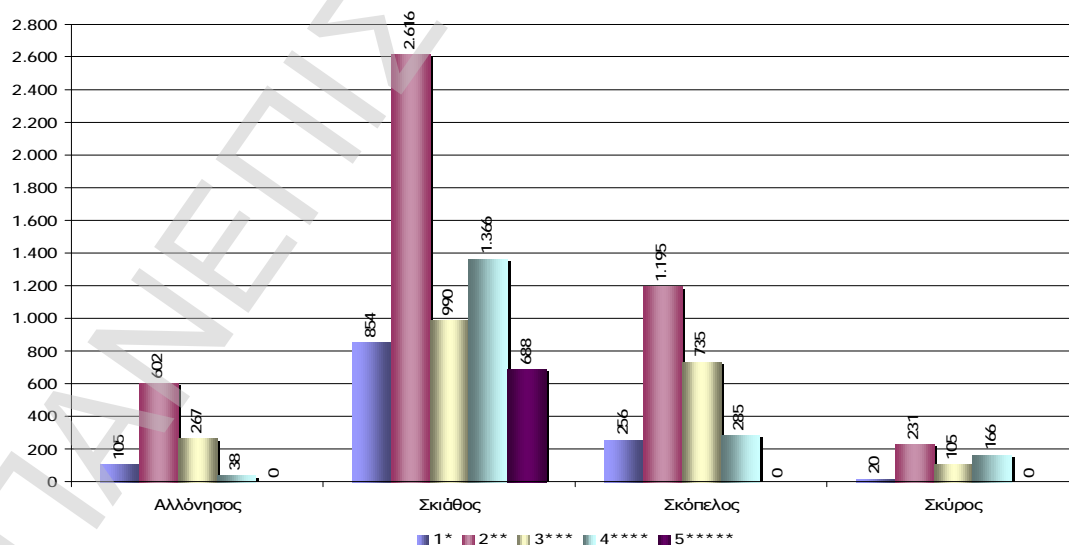
Είναι γνωστά ως τα σμαραγδένια νησιά του Αιγαίου, λόγω της πυκνής τους βλάστησης και των γαλαζοπράσινων νερών τους. Οι Σποράδες, εκτός από τη φυσική τους ομορφιά που εντυπωσιάζει κάθε ταξιδιώτη, παρουσιάζουν και ιστορικό ενδιαφέρον γεγονός καθοριστικής σημασίας για τη διεύρυνση του βασικού τουριστικού προϊόντος. Το όνομά τους το χρωστάνε στην γεωγραφική τους θέση. Δηλαδή στο γεγονός ότι βρίσκονται διάσπαρτα στο Βόρειο Αιγαίο. Σύμφωνα με τα αρχαιολογικά ευρήματα τα νησιά κατοικούνται από τη Μέση Παλαιολιθική εποχή. Τα αρχαιότερα ίχνη κατοίκησης έχουν εντοπισθεί στην Αλόνησο και συγκεκριμένα στη θέση Κοκκινόκαστρο. Όλα τα νησιά γνώρισαν μεγάλη ακμή την εποχή της αποίκησης τους από Μινωίτες. Η ακμή αυτή συνεχίστηκε και την Μυκηναϊκή περίοδο. Την Βυζαντινή εποχή χρησιμοποιήθηκαν ως τόποι εξορίας και γνώρισαν πολλές πειρατικές επιδρομές. Γνώρισαν την Ενετική κυριαρχία και την Τούρκικη κατοχή. Όλα τα νησιά διακρίνονται για τις άρτιες τουριστικές υποδομές τους που εξασφαλίζουν διακοπές υψηλών προδιαγραφών στους επισκέπτες τους. Επιπλέον, έχουν πολύ καλή και τακτική συγκοινωνία. Η προσέγγιση στην Σκιάθο, τη Σκόπελο και την Αλόνησο γίνεται με φεριμπότ ή ταχύπλοα από τον Άγιο Κωνσταντίνο. Επίσης, η Σκιάθος και η Σκύρος έχουν και αεροπορική σύνδεση με την Αθήνα. Η μεγάλη αξία των οικοσυστημάτων της περιοχής άρχισε να γίνεται γνωστή ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1970, οπότε ξεκίνησαν και οι πρώτες προσπάθειες για την προστασία της. Το Μάιο 1992 ιδρύθηκε το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου Βορείων Σποράδων (ΕΘΠΑΒΣ), που περιλαμβάνει όλες τις Βόρειες Σποράδες εκτός από τη Σκιάθο και τη Σκόπελο. Πρόκειται για έναν προστατευόμενο τόπο με έκταση περίπου 2200 τ.χλμ., πιθανόν η πιο εκτεταμένη προστατευόμενη θαλάσσια περιοχή στη Μεσόγειο. Έχει στόχο την προστασία των οικοσυστημάτων με παράλληλη αιφορική ανάπτυξη της Αλοννήσου (το μόνο κατοικημένο νησί του Πάρκου).

Το παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζει την κατανομή του ξενοδοχειακού δυναμικού των Σποράδων κατά κατηγορία καταλύματος για το έτος 2006.

Διάγραμμα 4.2-19 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες των Σποράδων (Ομάδα 6)

Παρατηρείται ότι η κύρια ξενοδοχειακή υποδομή των Σποράδων αφορά στα καταλύματα κατηγορίας δύο αστέρων. Συγκεκριμένα, το ποσοστό ξενοδοχείων κατηγορίας δύο αστέρων αντιστοιχεί σε 53,41 επί του συνόλου των λειτουργουσών μονάδων και σε 44,15% επί του συνόλου των διαθέσιμων κλινών. Ακολουθούν τα ξενοδοχειακά καταλύματα τριών αστέρων με 19,9% επί του συνόλου των διαθέσιμων κλινών.

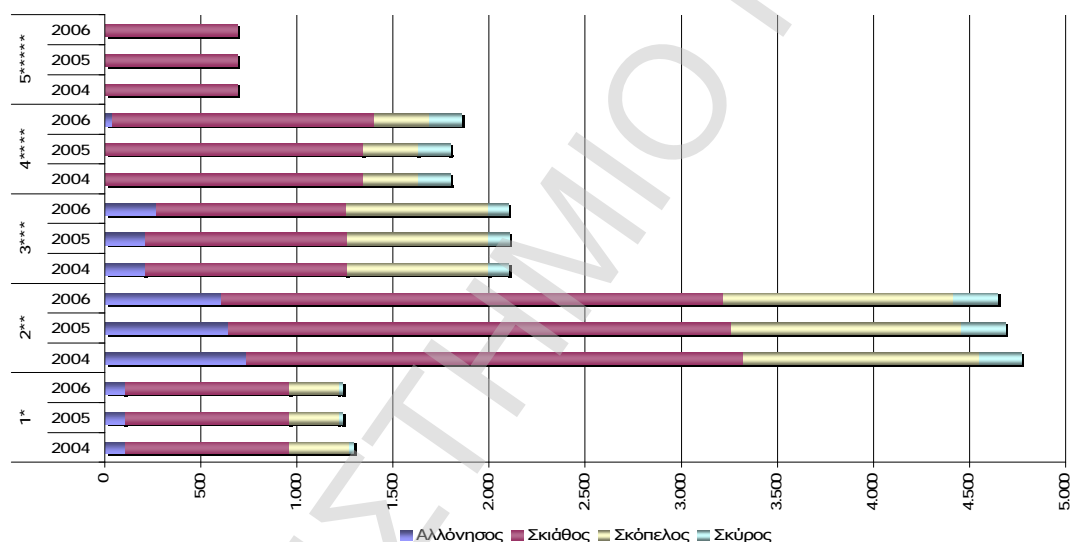

Διάγραμμα 4.2-20 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού των Σποράδων (Ομάδα 6)

Βάσει των στοιχείων του παραπάνω διαγράμματος, η Σκιάθος καλύπτει περίπου το 61,93% του συνόλου της ξενοδοχειακής υποδομής των Σποράδων και το 55,25%

επί του συνόλου των διαθέσιμων κλινών. Επιπρόσθετα, τονίζεται πως η Σκύρος παρουσιάζει εξαιρετικά φτωχή ξενοδοχειακή υποδομή καθώς δεν αποτελεί σημαντικό τουριστικό προορισμό, εν μέρει λόγω του ότι η πρόσβαση γίνεται αποκλειστικά από την Κύμη Ευβοίας και χρόνος του ταξιδιού κυμαίνεται στις δύο ώρες.

Ακολουθώς, παρουσιάζονται διαγραμματικά τα στοιχεία που αφορούν στη διαχρονική εξέλιξη δυναμικότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων και ειδικότερα για την τριετία 2004-2006. Οι κλίνες που αφορούν στα ξενοδοχεία δύο αστέρων, στο σύνολο του νησιωτικού συμπλέγματος, παρουσιάζουν μια σταδιακή μείωση κατά την υπό εξέταση τριετία, ενώ, οι υπόλοιπες κατηγορίες ξενοδοχείων διατηρούν τον αριθμό των κλινών σχεδόν αμετάβλητο.

Διάγραμμα 4.2-21 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στις Σποράδες (Ομάδα 6) για την τριετία 2004-2006

Στον πίνακα 4.2-6 που ακολουθεί, παρουσιάζονται η τουριστική υποδομή των Σποράδων.

α/α	Νησί	Λιμάνι	Τουριστικός λιμένας σκαφών αναψυχής		Αεροδρόμιο	Πολιτιστικό Απόθεμα		Διαθέσιμες Κλίνες για το 2006
			Οργανωμένη Μαρίνα	Αλιευτικό Καταφύγιο		Μουσεία	Άλλου είδους	
1	Αλλόνησος	◆	Υπό κατασκευή - δυναμικότητας 150 θέσεων ελλιμενισμού	◆			◆	1.012
2	Σκιάθος	◆		◆	◆	◆	◆	6.514
3	Σκόπελος	◆	Υπό κατασκευή - δυναμικότητας 190 θέσεων ελλιμενισμού	◆			◆	2.471
4	Σκύρος	◆	Υπό κατασκευή - δυναμικότητας 150 θέσεων ελλιμενισμού	◆	◆	◆	◆	522

Πίνακας 4-7 Τουριστικές Υποδομές (Ομάδα 6)

4.2.7 Ομάδα 7 – Κυκλάδες

Στην Ομάδα 7, όπως προαναφέρθηκε, περιλαμβάνονται η **Νάξος**, η **Άνδρος**, η **Αντίπαρος**, η **Ίος**, η **Τήνος**, η **Μύκονος**, η **Πάρος**, η **Σαντορίνη**, η **Σύρος**, η **Μήλος** και τα **Κουφονήσια**. Από την παραπάνω κατανομή καθίσταται σαφές πως όλα τα νησιά την εξεταζόμενης Ομάδας υπάγονται διοικητικά στο Νομό Κυκλάδων και κατ' επέκταση στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Οι Κυκλάδες, ως κατ' εξοχήν τουριστικός νομός, γνωρίζουν τα τελευταία χρόνια ραγδαίους ρυθμούς τουριστικής ανάπτυξης. Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί πως σήμερα, ολοένα και περισσότερο, γίνονται αισθητές όλες οι αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις της ανεξέλεγκτης ανάπτυξης του κλασικού μοντέλου τουρισμού, γεγονός που δημιουργεί επιτακτικά την ανάγκη για στροφή προς πιο ήπιες και φιλικές προς το περιβάλλον τουριστικές δραστηριότητες.

Το πολιτιστικό προϊόν των Κυκλάδων διαθέτει ιδιαιτερότητες παγκόσμιας σημασίας, τόσο από άποψη ιδιοτυπίας, όσο και ποικιλομορφίας. Η συνειδητοποίηση του γεγονότος αυτού από τους ειδικούς, τους εκπροσώπους της πολιτικής εξουσίας και πολύ περισσότερο από το ντόπιο κοινωνικό σώμα στο σύνολό του, διαπιστώθηκε σχετικά πρόσφατα.

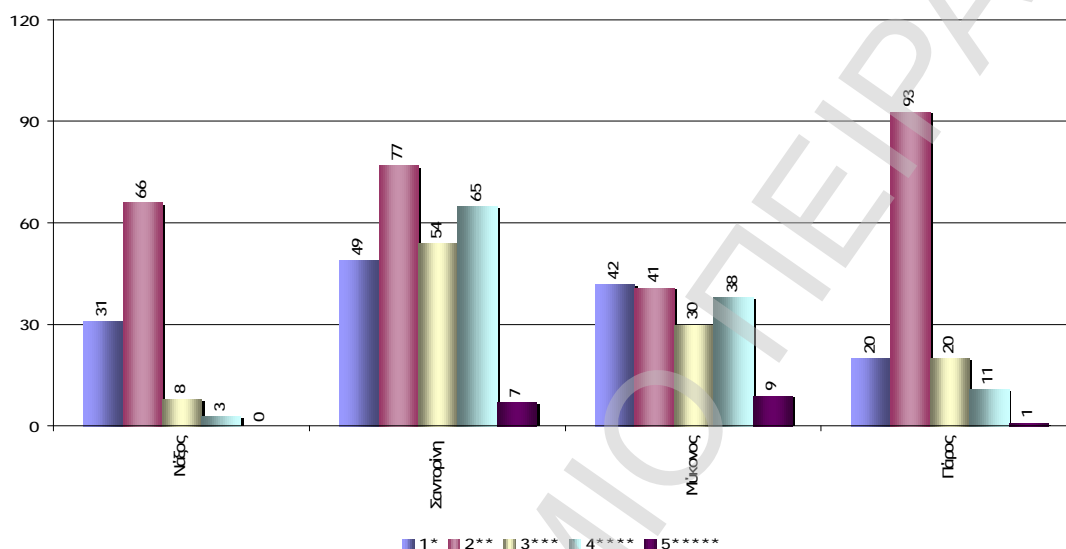
Ο τουρισμός στις Κυκλάδες δείχνει να αποτελεί την μοναδική σίγουρη μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή προοπτική για τον τόπο. Όμως η μονοκαλλιέργεια του μαζικού τουρισμού, όπως εκδηλώθηκε και καθιερώθηκε σήμερα στα νησιά αυτά, αντιμετωπίζει το φυσικό και ιστορικό τοπίο των Κυκλάδων σαν τουριστικό πόρο που η διαχείρισή του έχει πάντα σαν σκοπό το βραχυπρόθεσμο κέρδος. Το αποτέλεσμα είναι αρνητικό και, όπως διατυπώθηκε παραπάνω, εμφανίζεται με τη μορφή υποβάθμισης του περιβάλλοντος (φυσικού και ανθρωπογενούς).

Παράλληλα, η μονοκαλλιέργεια αυτή προκαλεί ήδη σοβαρά πλήγματα στην κοινωνική και πολιτισμική ισορροπία των νησιών. Αρχίζουν δηλαδή να εκλείπουν καθοριστικές αιτίες που καθιέρωσαν την περιοχή σαν τουριστικό προορισμό. Ιδιαίτερα στα θεωρούμενα σήμερα ως κατ' εξοχήν τουριστικά νησιά των Κυκλάδων, η απειλή αυτή είναι μόνιμη και οι φθοροποιές συνέπειες σε μεγάλο βαθμό παγιωμένες.

Σε κάθε περίπτωση, η αξιοποίηση του πλούσιου πολιτιστικού αποθέματος μπορεί να συμβάλει στην άμβλυση της εποχικότητας, που αποτελεί και το βασικό χαρακτηριστικό της τουριστικής κίνησης των Κυκλάδων.

Ακολούθως, γίνεται αναφορά στο ξενοδοχειακό δυναμικό των έντεκα νησιών του Νομού Κυκλάδων που περιλαμβάνει η Ομάδα 7.

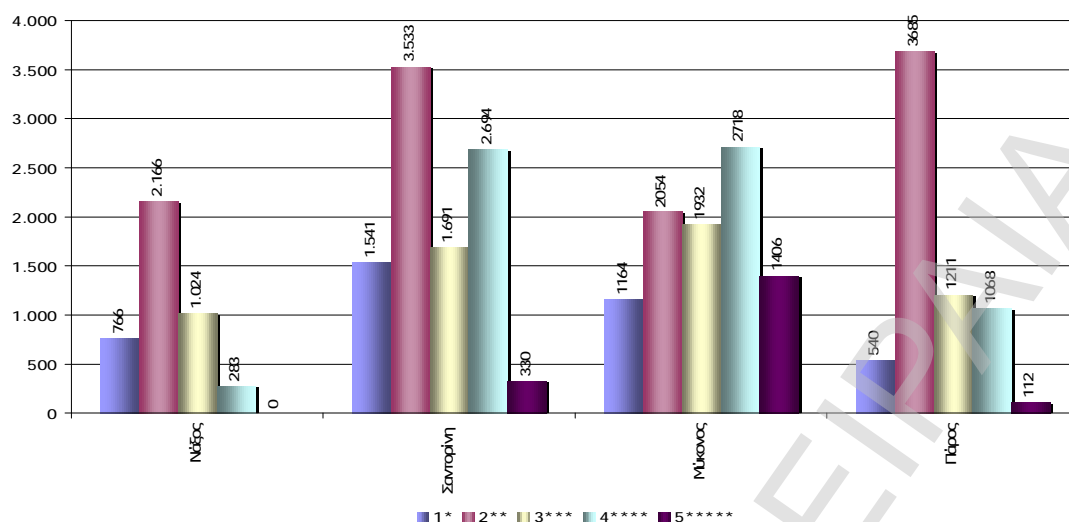
Αρχικά, επισημαίνεται πως οι περισσότερες ξενοδοχειακές μονάδες της εν λόγω περιοχής βρίσκονται στην Μύκονο, τη Νάξο, τη Σαντορίνη και τη Πάρο καθώς αυτά τα νησιά παρουσιάζουν την μεγαλύτερη τουριστική κίνηση. Συγκεκριμένα, στη Σαντορίνη κατά το 2006 λειτουργούσαν συνολικά 252 μονάδες συνολικής δυναμικότητας 9.789 κλινών, εκ των οποίων επτά, δυναμικότητας 330 κλινών, κατατάσσονται στην κατηγορία πέντε αστέρων.

Διάγραμμα 4.2-22 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες της Νάξου, Σαντορίνης, Μυκόνου και Πάρου (Ομάδα 7)

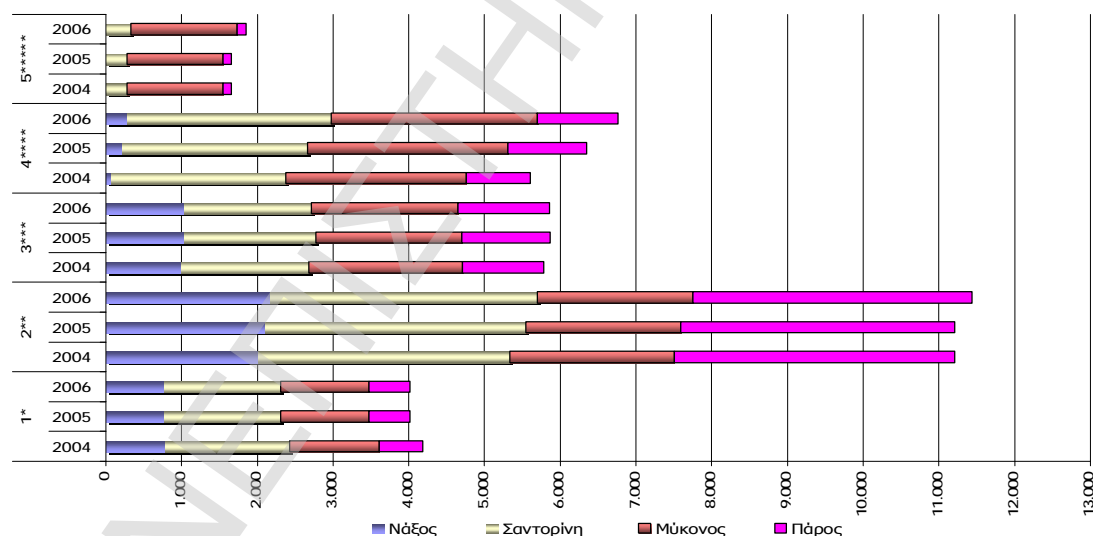
Στη Μύκονο που ως γνωστόν προσελκύει ταξιδιώτες υψηλού εισοδηματικού επίπεδου, κατά το 2006 λειτουργούσαν συνολικά 9 ξενοδοχεία πέντε και 38 τεσσάρων αστέρων, συνολικής δυναμικότητας 1046 και 2718 αντιστοίχως.

Επιπλέον, από το ακόλουθο διάγραμμα προκύπτει πως, με εξαίρεση τη Μύκονο, η πλειοψηφία των ξενοδοχειακών μονάδων κατατάσσεται στην κατηγορία δύο αστέρων.

Διάγραμμα 4.2-23 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού μονάδες της Νάξου, Σαντορίνης, Μυκόνου και Πάρου (Ομάδα 7)

Αναλύοντας το παρακάτω διάγραμμα που απεικονίζει την εξέλιξη της δυναμικότητας των τουριστικών καταλυμάτων για την τριετία 2004 – 2006 προκύπτει πως το 2006 σε σχέση με το 2004 σημειώθηκε σημαντική αύξηση της τάξης 20,60% των κλινών που αφορούν στα ξενοδοχεία τεσσάρων αστέρων. Επίσης, για την ίδια χρονική η δυναμικότητα των ξενοδοχειακών μονάδων πέντε αστέρων αυξήθηκε κατά 11.39%.

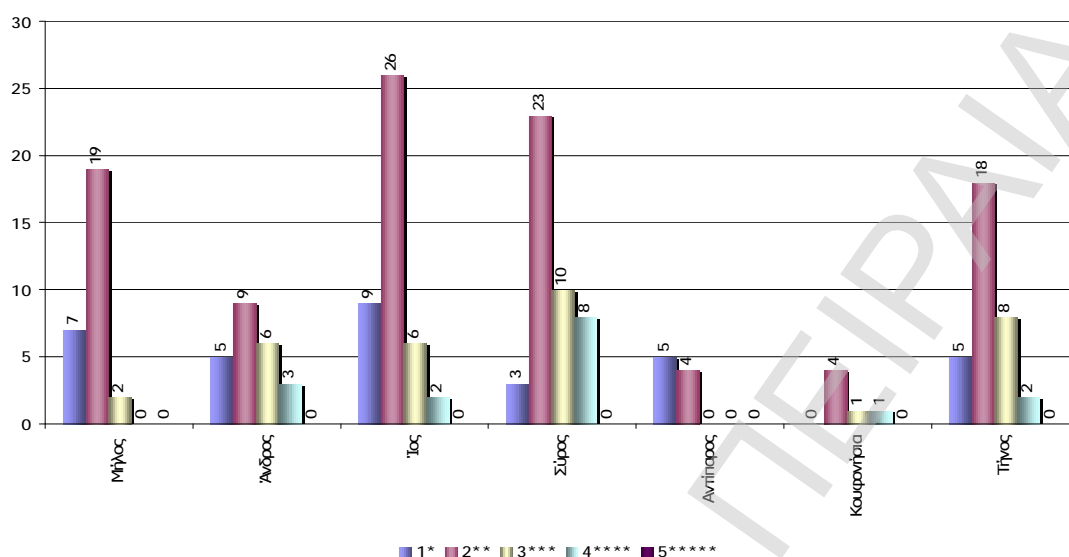

Διάγραμμα 4.2-24 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στη Νάξο, Σαντορίνη, Μύκονο και Πάρο (Ομάδα 7) για την τριετία 2004-2006

Η ξενοδοχειακή υποδομή των υπόλοιπων νησιών της Ομάδας 7 παρουσιάζεται στα ακόλουθα διαγράμματα.

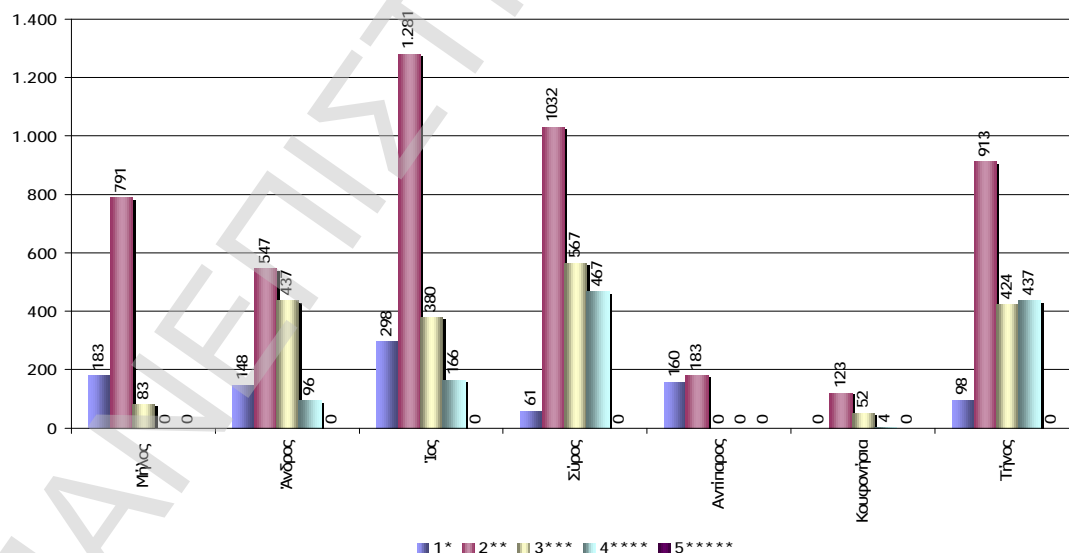
Χαρακτηριστικό και σε αυτή την περίπτωση είναι πως η κύρια ξενοδοχειακή υποδομή αφορά στην κατηγορία δύο αστέρων και συγκεκριμένα το 54,53% (4.870 κλίνες) επί του συνόλου της διαθέσιμης υποδομής. Επιπλέον, αξίζει να

παρατηρηθεί πως δεν υπάρχει ούτε μια μονάδα που κατατάσσεται στην κατηγορία πέντε αστέρων.

Διάγραμμα 4.2-25 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες στα υπόλοιπα νησιά της Ομάδας 7

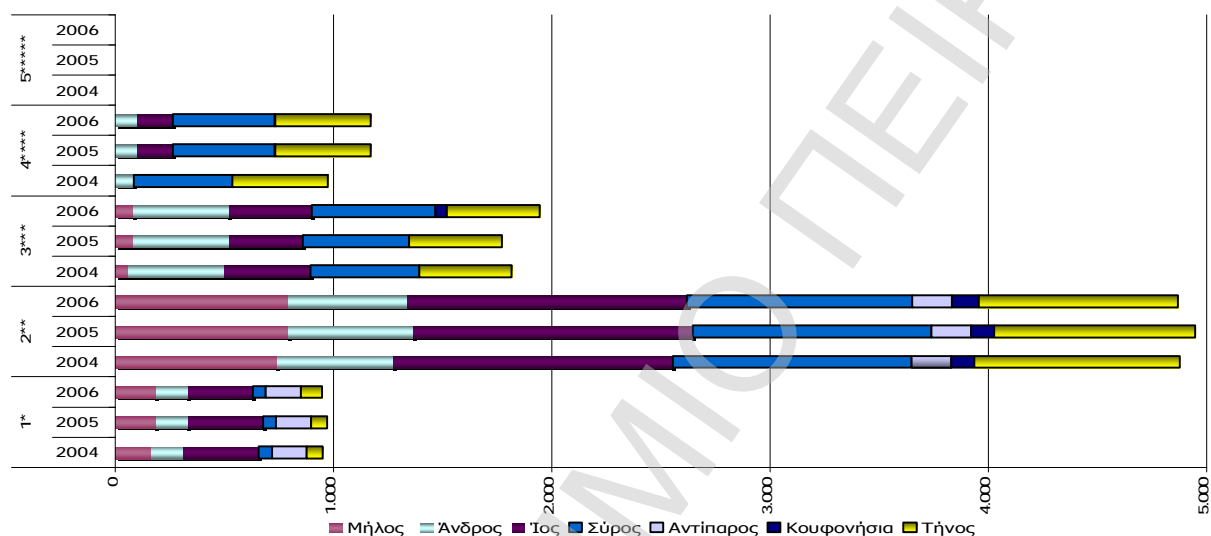
Επίσης, σημειώνεται πως κατά το ίδιο διάστημα λειτουργούσαν 16 ξενοδοχειακές μονάδες τεσσάρων αστέρων εξυπηρετώντας τις ανάγκες και των πιο απαιτητικών επισκεπτών. Οκτώ, εξ' αυτών, δυναμικότητας 467 κλινών είναι εγκατεστημένες στη Σύρο.

Διάγραμμα 4.2-26 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού των υπόλοιπων νησιών της Ομάδας 7

Ακολουθώς, παρουσιάζονται διαγραμματικά τα στοιχεία που αφορούν στη διαχρονική εξέλιξη δυναμικότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων και ειδικότερα για την τριετία 2004-2006.

Βάσει του παρακάτω διαγράμματος, το 2006 σε σχέση με το 2004 παρατηρείται σημαντική αύξηση δυναμικότητας των ξενοδοχειακών μονάδων τριών και τεσσάρων αστέρων, ενώ οι υπόλοιπες κατηγορίες ξενοδοχείων διατηρούν, κατά την ίδια περίοδο, των αριθμό των προσφερόμενων κλινών σχεδόν αμετάβλητο.

Διάγραμμα 4.2-27 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στα υπόλοιπα νησιά της Ομάδας 7 για την τριετία 2004-2006

Ακολουθεί η παρουσίαση της κυριότερης τουριστικής υποδομής των νησιών που ανήκουν στην Ομάδα 7.

α/α	Νησί	Λιμάνι	Τουριστικός λιμένας σκαφών αναψυχής		Αεροδρόμιο	Πολιτιστικό Απόθεμα		Διαθέσιμες Κλίνες για το 2006
			Οργανωμένη Μαρίνα	Αλιευτικό Καταφύγιο		Μουσεία	Άλλου είδους	
1	Νάξος	◆		◆	◆	◆	◆	4.239
2	Σαντορίνη	◆		◆	◆	◆	◆	9.789
3	Μύκονος	◆	Υπό κατασκευή	◆	◆	◆	◆	9.274
4	Πάρος	◆		◆	◆	◆	◆	6.616
5	Μήλος	◆		◆	◆	◆	◆	1.057
6	Άνδρος	◆		◆		◆	◆	1.228
7	Ίος	◆		◆		◆	◆	2.125
8	Σύρος	◆	Υπό κατασκευή - δυναμικότητας 254 θέσεων ελλιμενισμού	◆	◆	◆	◆	2.127
9	Αντίπαρος	◆		◆		◆	◆	343
10	Κουφονήσια	◆		◆			◆	179
11	Τήνος	◆		◆			◆	1.872

Πίνακας 4-8 Τουριστικές Υποδομές (Ομάδα 7)

4.2.8 Ομάδα 8 – Δυτικές Κυκλάδες

Η συγκεκριμένη Ομάδα περιλαμβάνει την **Κέα**, την **Κύθνο**, τη **Σέριφο** και τη **Σίφνο**. Και τα τέσσερα νησιά, σχετικά περιορισμένης τουριστικής υποδομής, υπάγονται διοικητικά στο Νομό Κυκλάδων.

Κοινό χαρακτηριστικό αυτών των νησιών θα μπορούσε να θεωρηθεί η παραθεριστική κατοικία. Το βασικό πλεονέκτημα αυτής της μορφής τουρισμού είναι το γεγονός ότι δεν επηρεάζεται από εξωγενείς παράγοντες και έχει μικρή ελαστικότητα σε σχέση με τον παραδοσιακό τουρισμό.

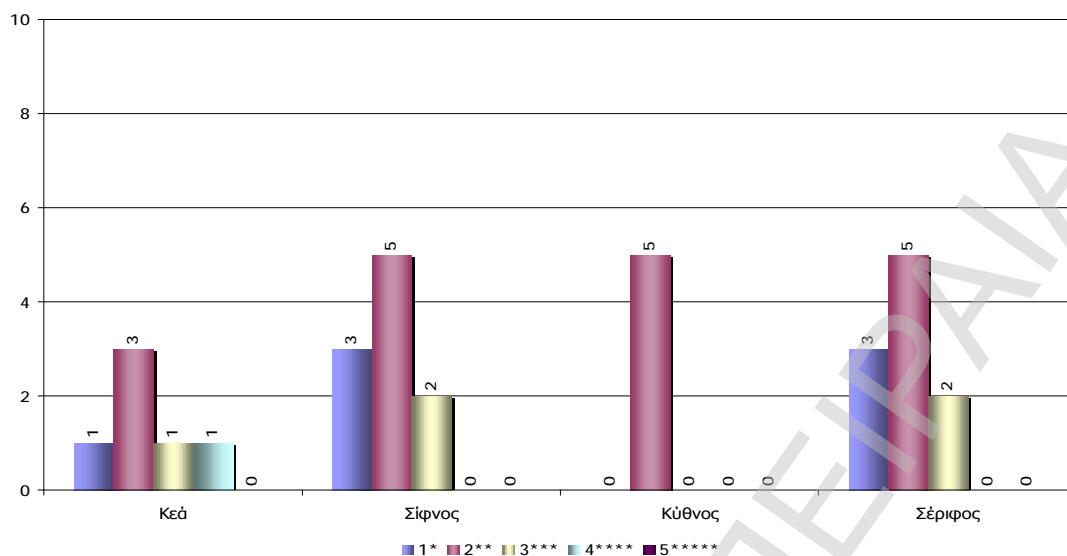
Παρά τις θετικές προοπτικές του τουρισμού στην εξεταζόμενη περιοχή, δεν θα πρέπει να αποτελέσει μόνη οικονομική δραστηριότητα των κατοίκων, τόσο γιατί όλα τα νησιά δεν έχουν την απαραίτητη «φέρουσα ικανότητα» και τις προϋποθέσεις τουριστικού **marketing**, όσο και γιατί η τουριστική μονοδραστηριότητα δεν συμβιβάζεται με το πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης.

Βάσει των παραπάνω, οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι μια πολύ καλή λύση για τα τέσσερα νησιά, τα οποία χαρακτηρίζονται από πλούσια παράδοση, γαστρονομία, μουσικές καταβολές και ένα αξιόλογο δίκτυο μονοπατιών, που έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης, χαρτογράφησης, σηματοδότησης και προβολής τον τελευταίο καιρό.

Από αυτή την άποψη, κρίσιμο παράγοντα ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος αυτών των νησιών αποτελεί η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

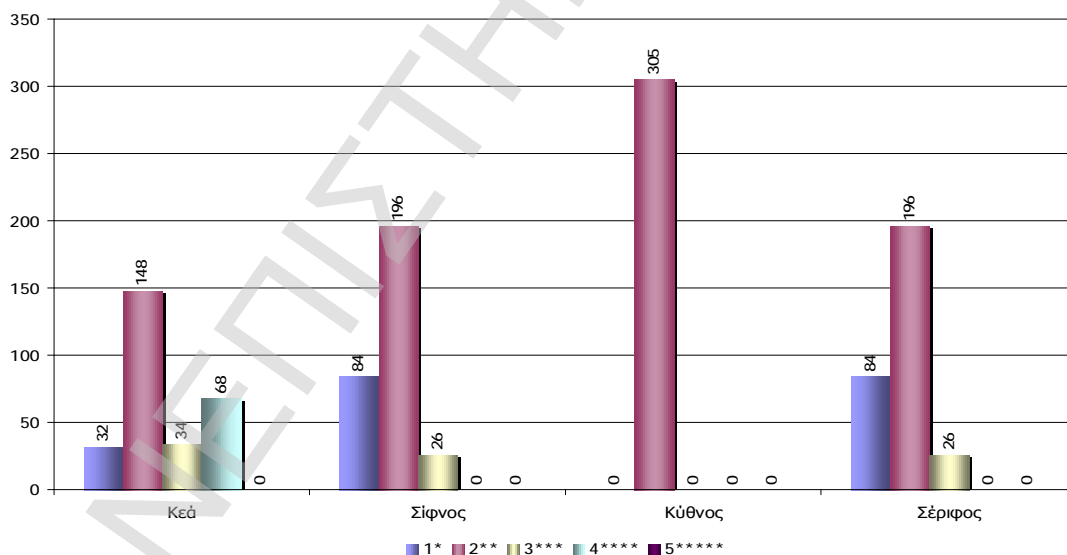
Η αναπτυξιακή παρέμβαση στα νησιά θα πρέπει να λάβει υπόψη της μια σειρά χαρακτηριστικών που είναι τυπικά στο νησιωτικό χώρο: μικρή κλίμακα, ευαίσθητο περιβάλλον, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του πληθυσμού: παραγωγικό πρότυπο, πολυαπασχόληση, παραδοσιακός πολιτιστικός ιστός, εποχικότητα των δραστηριοτήτων (τουρισμός, μεταφορές) κλπ.

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται η σύνθεση του ξενοδοχειακού δυναμικού της συγκεκριμένης νησιωτικής περιοχής ανά κατηγορία ξενοδοχειακής μονάδας για το έτος 2006. Επισημαίνεται πως οι ξενοδοχειακές μονάδες δύο αστέρων συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό (58,06%) επί του συνόλου προσφερόμενης ξενοδοχειακής υποδομής. Επιπλέον, παρατηρείται η παντελής έλλειψη ξενοδοχειακών μονάδων τεσσάρων και πέντε αστέρων.

Διάγραμμα 4.2-28 Λειτουργούσες κατά το έτος 2006 ξενοδοχειακές μονάδες στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδα 8)

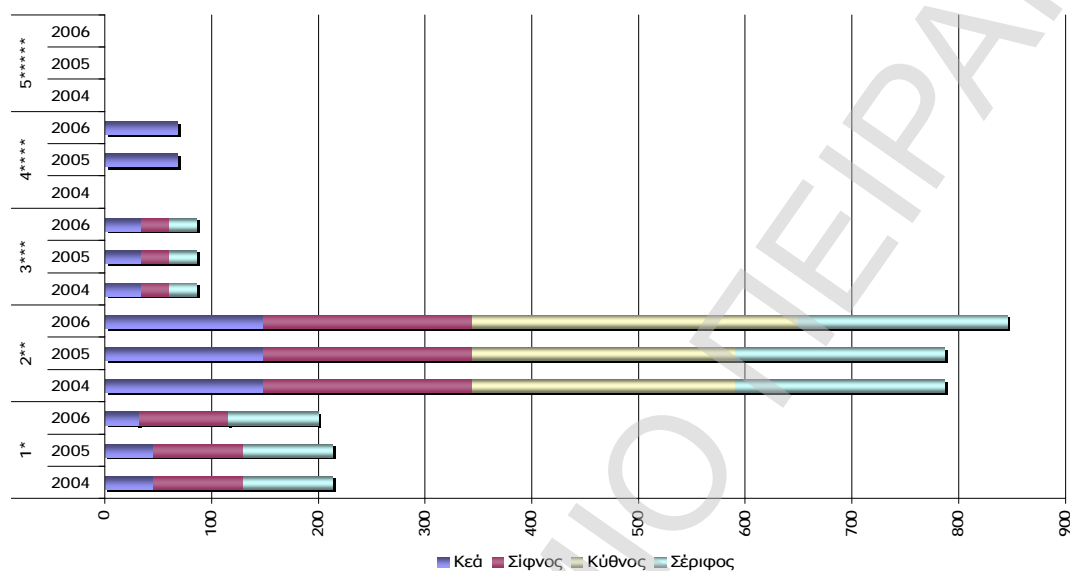
Ο διαθέσιμες κλίνες των ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα. Η πλειοψηφία των προσφερόμενων κλινών αφορά στα ξενοδοχεία δύο αστέρων και αναλυτικότερα το 70,48% επί του συνόλου που για το 2006 ανήλθε σε 1.199 κλίνες.

Διάγραμμα 4.2-29 Δυναμικότητα σε κλίνες του ξενοδοχειακού δυναμικού της υπό εξέταση νησιωτικής περιοχής (Ομάδα 8)

Αναφορικά με τη εξέλιξη της δυναμικότητας της ξενοδοχειακής υποδομής για την τριετία 2004-2006, από το ακόλουθο διάγραμμα προκύπτει πως σημειώθηκε μια σχετικά μικρή αύξηση στη δυναμικότητα των ξενοδοχείων δύο αστέρων. Η δυναμικότητα των υπόλοιπων κατηγοριών κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα.

Καταλήγοντας, το κύριο και κοινό χαρακτηριστικό της εξεταζόμενης νησιωτικής περιοχής είναι το μικρό μέγεθος των μονάδων, η χαμηλή στάθμη προσφερόμενων υπηρεσιών, η αδυναμία παρακολούθησης των εξελίξεων των αγορών και των απαιτήσεων της ζήτησης, καθώς και των τάσεων της προσφοράς σε ανταγωνιστικούς προορισμούς.

Διάγραμμα 4.2-30 Εξέλιξη της δυναμικότητας ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά κατηγορία στην υπό εξέταση νησιωτική περιοχή (Ομάδας 8) για την τριετία 2004-2006

Τέλος, η τουριστική υποδομή της υπό εξέταση νησιωτικής περιοχής παρουσιάζεται ακολούθως.

α/α	Νησί	Λιμάνι	Τουριστικός λιμένας σκαφών αναψυχής		Αεροδρόμιο	Πολιτιστικό Απόθεμα		Διαθέσιμες Κλίνες για το 2006
			Οργανωμένη Μαρίνα	Αλιευτικό Καταφύγιο		Μουσεία	Άλλου είδους	
1	Κέα	◆		◆		◆	◆	282
2	Σίφνος	◆		◆			◆	306
3	Κύθνος	◆		◆			◆	305
4	Σέριφος	◆		◆			◆	306

Πίνακας 4-9 Τουριστικές Υποδομές (Ομάδα Β)

4.3 Συνοπτική παρουσίαση της εξέλιξης της προσφοράς στις υπό μελέτη νησιωτικές περιοχές

Από την ανάλυση που προηγήθηκε προκύπτει πως η δυναμικότητα της υφιστάμενης ξενοδοχειακής υποδομής των νησιωτικών περιοχών της χώρας υπερκαλύπτει σε μεγάλο βαθμό την τρέχουσα ζήτηση, με αποτέλεσμα να παρατηρείται υποαπασχόληση της υποδομής. Ο συγκριτικά υψηλότερος βαθμός απασχόλησης παρατηρείται στους προορισμούς όπου τα καταλύματα λειτουργούν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. (π.χ. Ρόδος, Κως, Ηράκλειο).

Πρόσθετα, διαπιστώνεται πως το τουριστικό προϊόν των περισσότερων νησιών είναι ιδιαίτερα πλούσιο και παρά τις όποιες αδυναμίες και προβλήματα που παρουσιάζονται, εξακολουθεί να είναι ιδιαίτερο και μοναδικό.

Επιπλέον, για τις νησιωτικές περιοχές της χώρας, κρίνεται αναγκαία η αναθεώρηση του προτύπου τουριστικής ανάπτυξης με έμφαση στις θεματικές μορφές τουρισμού, με στόχο την ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών αρνητικών επιδράσεων, αυξημένη συμμετοχή των κατοίκων στις αναπτυξιακές διαδικασίες και τέλος τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου με την ταυτόχρονη αναβάθμιση του συνόλου των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Παρά τα όσα αναφέρθηκαν, αποτελεί κοινή διαπίστωση πως η μορφή του μαζικού τουρισμού θα διατηρηθεί, τουλάχιστον για το εγγύς μέλλον, δεδομένου ότι οι επισκέπτες που θα επιζητούν απόλυτα οργανωμένες διακοπές, χαμηλού κόστους, θα αποτελούν πάντα ένα σημαντικό τμήμα της παγκόσμιας τουριστικής αγοράς.

Δεδομένου ότι η τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής εκφράζεται επενδυτικά τόσο από τη δημιουργία νέων ξενοδοχειακών μονάδων, όσο και από τον εκσυγχρονισμό των παλαιότερων, άξιο αναφοράς αποτελεί το γεγονός πως, στο σύνολο της χώρας, κατά το χρονικό διάστημα από τον Ιανουάριο του 2006 μέχρι και τον Σεπτέμβριο του 2008 έχουν υπαχθεί στον Ελληνικό Επενδυτικό Νόμο συνολικά 888 επενδύσεις ανέγερσης νέων ξενοδοχείων ή εκσυγχρονισμού υφιστάμενων, πέντε, τεσσάρων και τριών αστέρων, συνολικού προϋπολογισμού 4 δις. ευρώ. Από αυτές τις επενδύσεις, 357 αφορούν σε νέα ξενοδοχεία συνολικής δυναμικότητας περίπου 38.000 κλινών, εκ των οποίων περίπου το 80% είναι κλίνες πέντε και τεσσάρων αστέρων. Ο προϋπολογισμός αυτών των επενδύσεων έφθασε περίπου τα 2 δις. Ευρώ. Οι υπόλοιπες 531 επενδύσεις αφορούν σε εκσυγχρονισμό ξενοδοχείων συνολικής δυναμικότητας 100.000 κλινών. Ο προϋπολογισμός αυτών των επενδύσεων έφθασε περίπου τα 1,8 δις. ευρώ.

Η υπερσυγκέντρωση ξενοδοχειακού δυναμικού σε τρεις μόνο περιοχές (Ιόνια νησιά, Κρήτη και νησιά Νοτίου Αιγαίου) θα μπορούσε να αποδοθεί και στην

ασκηθείσα πολιτική ενίσχυσης της τουριστικής υποδομής της χώρας, σε καταλύματα.

Προς αντιμετώπιση του προβλήματος υποαπασχόλησης του ξενοδοχειακού δυναμικού της χώρας προτείνονται οι ακόλουθες δράσεις:

- Η κατανομή του ξενοδοχειακού δυναμικού να γίνεται με βάση τη σημερινή αλλά και την προβλεπόμενη ζήτηση κάθε περιοχής, την υφιστάμενη υποδομή και την φέρουσα ικανότητα εκάστοτε περιοχής. Η κατανομή αυτή θα στοχεύει σε συγκεκριμένα μεγέθη και κατηγορίες ξενοδοχείων.
- Ο εκσυγχρονισμός και η αναβάθμιση των καταλυμάτων των κατώτερων κατηγοριών σε ανώτερες βαθμίδες. Όπως διαπιστώθηκε παραπάνω, υπάρχουν νησιωτικές περιοχές, κύριο χαρακτηριστικό των οποίων είναι η παντελής έλλειψη ξενοδοχείων 5 αστέρων και η ελάχιστη παρουσία ξενοδοχείων 4 αστέρων. Ωστόσο, πρέπει να μελετηθεί προσεκτικά ο αριθμός και το μέγεθος των ξενοδοχείων αυτών, γεγονός που θα εξαρτηθεί από το μέγεθος της τουριστικής ζήτησης στην περιοχή με στόχο να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητά τους.
- Η αντιμετώπιση του θέματος των ενοικιαζόμενων δωματίων, τα οποία επηρεάζουν τόσο το μέγεθος της συνολικής προσφοράς καταλυμάτων, όσο και την ποιότητα των προσφερόμενων από αυτά υπηρεσιών.

Επιπρόσθετα, κρίνεται αναγκαία η λήψη μέτρων που αποσκοπούν:

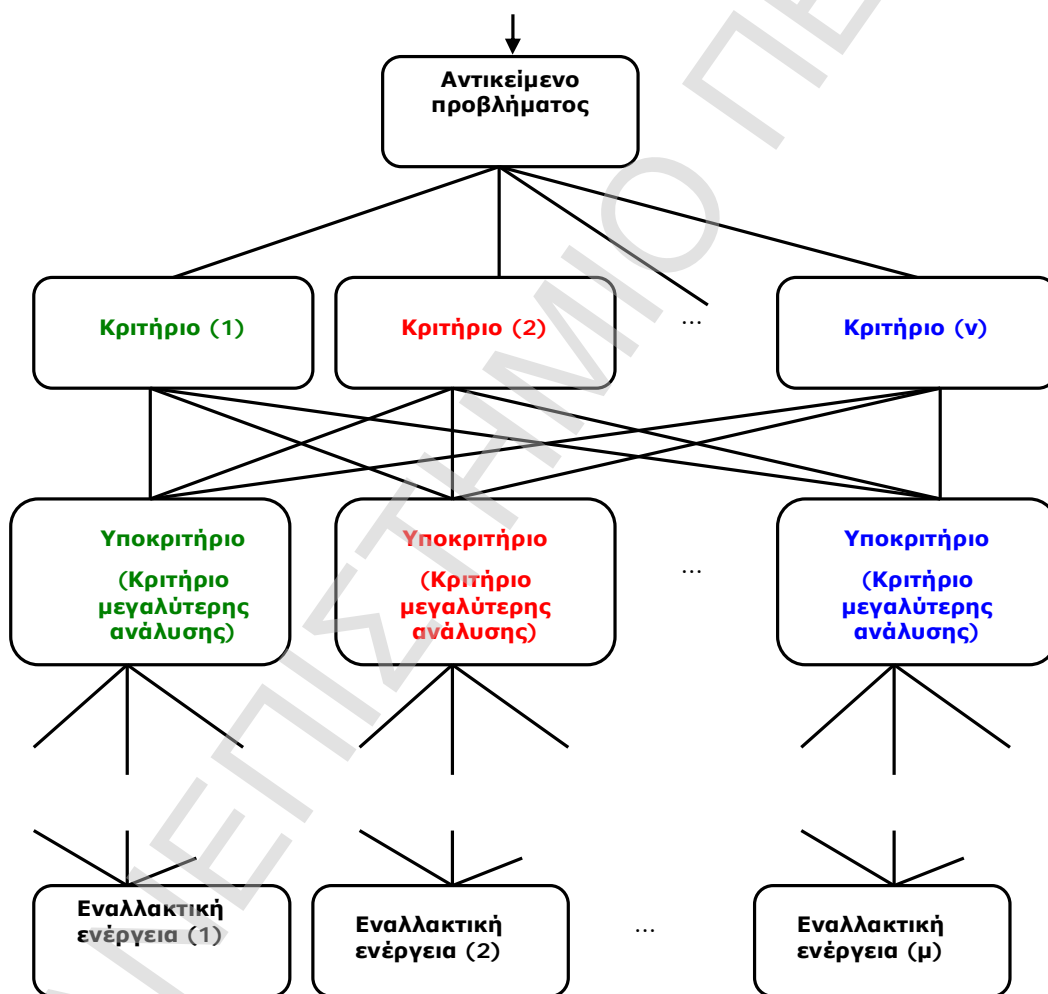
- Στην μη παροχή κινήτρων ανέγερσης νέων ξενοδοχειακών μονάδων αλλά στον εκσυγχρονισμό υφισταμένων στις γεωγραφικές περιοχές που χαρακτηρίζονται από υψηλή συγκέντρωση αυτών. Ενδεικτικά, τέτοιου είδους περιοχές θεωρούνται η Ρόδος, η Κως, οι περιοχές της Κρήτης (Ηράκλειο), η Κέρκυρα και η Μύκονος.
- Στην επιλεκτική πολιτική κινήτρων για περιοχές με ευχερώς αξιοποιήσιμους πόρους, αλλά τουριστικά υποανάπτυκτες ή υστερούσες σε ξενοδοχεία υψηλών κατηγοριών. Στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται τα νησιά του Βορείου Αιγαίου, οι Σποράδες, οι Κυκλάδες, αλλά και η Κεφαλονιά, και η Κάρπαθος.
- Στην παροχή, εκ μέρους της πολιτείας κινήτρων για την απόσυρση παλαιών ξενοδοχειακών μονάδων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

5.1 Αναλυτική Ιεραρχική Διαδικασία (ΑΗΡ)

Η ιεραρχική ανάλυση (Analytical Hierarchy Process) προτάθηκε το 1980 από τον T.L. Saaty ως μία μέθοδος επίλυσης πολυδιάστατων προβλημάτων και κατάταξης με χρήση μεταβλητών. Η βασική ιδέα, είναι η ιεραρχική δομή στην κατασκευή του προβλήματος κατάταξης, χρησιμοποιώντας προτεραιότητες σε κάθε επίπεδο ιεραρχίας (κριτήρια και υποκριτήρια), με τη μέθοδο των συγκρίσεων ανά ζεύγη.

Διάσπαση του προβλήματος σε ιεραρχία στόχων, κριτηρίων, υποκριτηρίων και εναλλακτικών ενεργειών

Η μέθοδος της ΑΗΡ αναλύεται σε τέσσερα στάδια : α) την ιεραρχική ανάλυση του προβλήματος απόφασης σε στοιχεία απόφασης (decision elements), β) την συλλογή προτιμήσεων από τον αποφασίζοντα σχετικά με τα στοιχεία απόφασης, γ) τον υπολογισμό επιμέρους προτεραιοτήτων (βαρών) για τα στοιχεία απόφασης και δ) τη σύνθεση των επιμέρους προτεραιοτήτων σε γενικές προτεραιότητες

εναλλακτικών λύσεων. Τα δύο πρώτα στάδια πραγματοποιούνται με τη συμμετοχή του αποφασίζοντα ενώ τα δύο τελευταία είναι καθαρά υπολογιστικά.

Σε κάθε επίπεδο ιεραρχικής δομής, συγκρίνονται κατά ζεύγη τα στοιχεία αυτής ως προς το βαθμό προτίμησης του ενός έναντι του άλλου σε σχέση με το κριτήριο του αμέσως ανωτέρου επιπέδου (γονικό στοιχείο απόφασης). Δημιουργούνται έτσι πίνακες κατά ζεύγη συγκρίσεων, των οποίων ο αριθμός ταυτίζεται με το πλήθος των κόμβων του δέντρου εξαιρούμενων των φύλλων (εναλλακτικών λύσεων).

Τα σχετικά βάρη υπολογίζονται από τη σχέση:

$$AW = \lambda_{\max} W,$$

όπου A είναι ο πίνακας των ποσοτικοποιημένων δυαδικών συγκρίσεων, W ο πίνακας των σχετικών βαρών (ιδιοδιάνυσμα του A) και η λ_{\max} μέγιστη πραγματική ιδιοτιμή του A .

Η σύνθεση των σχετικών βαρών των διαφόρων επιπέδων σε ένα σύνθετο βάρος, γίνεται μέσω της σχέσης :

$$C(1, k) = \prod_{i=2}^k B_i$$

όπου $C(1, k)$ είναι το διάνυσμα των σύνθετων βαρών των στοιχείων του k επιπέδου σε συνάρτηση με το πρώτο επίπεδο και B_i ο n_{i-1} πίνακας που προκύπτει από το διάνυσμα W .

Από τα εκτιμημένα σύνθετα βάρη των εναλλακτικών ενεργειών παρέχεται η κατάταξη των εναλλακτικών ενεργειών από την καλύτερη μέχρι την χειρότερη.

Ο πίνακας συγκρίσεων, όπως δίνεται από τον αποφασίζοντα περιέχει ανακολουθίες (ασυνεπής πίνακας – inconsistency matrix). Στην περίπτωση αυτή η εκτίμηση των βαρών γίνεται από τη σχέση :

$$\hat{A}w = \lambda_{\max} w$$

όπου $\hat{A}, \lambda_{\max}, w$ είναι αντίστοιχα ο πίνακας των κατά ζεύγη συγκρίσεων, η μέγιστη ιδιοτιμή του πίνακα αυτού και το αντίστοιχο ιδιοδιάνυσμα. Το εκτιμώμενο ιδιοδιάνυσμα αποτελεί προσέγγιση του διανύσματος των σχετικών βαρών w . Επίσης η ιδιοτιμή μπορεί να θεωρηθεί ως μια εκτίμηση του n , δηλαδή του πλήθους των συγκρινόμενων στοιχείων (διάσταση του πίνακα A).

Η εκτίμηση του ιδιοδιανύσματος w από τον πίνακα κατά ζεύγη συγκρίσεων, γίνεται με μέσω μιας επαναληπτικής διαδικασίας :

$$s_i = \sum_j a_{ij}$$

$$w_i = \frac{s_i}{\sum_i \sum_j a_{ij}}$$

Ακολουθως τα στοιχεία του πίνακα **A** υψώνονται στο τετράγωνο και η διαδικασία εκτίμησης των βαρών επαναλαμβάνεται. Η όλη διαδικασία ολοκληρώνεται όταν **δύο διαδοχικές προσεγγίσεις του w δεν διαφέρουν σημαντικά** στα πλαίσια μιας επιθυμητής ακρίβειας.

Η μέθοδος αυτή παρέχει τη δυνατότητα προσδιορισμού της ασυνέπειας που ενδεχομένως παρουσιάζουν οι αξιολογήσεις των κριτηρίων που προτείνονται από τον λήπτη αποφάσεων.

Αποδεικνύεται ότι :

$$I_{\max} \geq n$$

Μεγάλες διαφορές λ_{\max} -n υποδεικνύουν περισσότερες ανακολουθίες μεταξύ των τιμών του πίνακα A. Η ιδιότητα αυτή προσδιορίζει τον δείκτη συνέπειας (Consistency Index) καθώς και τον λόγο συνέπειας (Consistency Ratio), ως ακολούθως :

$$CI = (\lambda_{\max} - n) / (n - 1) \text{ (δείκτης συνέπειας)}$$

$$CR = (CI / ACI) * 100 \text{ (λόγος συνέπειας)}$$

Όπου ACI είναι μία μέση τιμή δεικτών συνέπειας που υπολογίζεται βάσει βαρών που δημιουργούνται με τυχαίο τρόπο στα πλαίσια προσομοίωσης.

Ένας πρακτικός κανόνας είναι ότι μία τιμή του CR μικρότερη ή ίση του 10% είναι αποδεκτή. Ουσιαστικά, έχουν προσδιοριστεί ορισμένες κριτικές τιμές βάσει των οποίων συγκρίνεται ο δείκτης συνέπειας. Αυτές είναι :

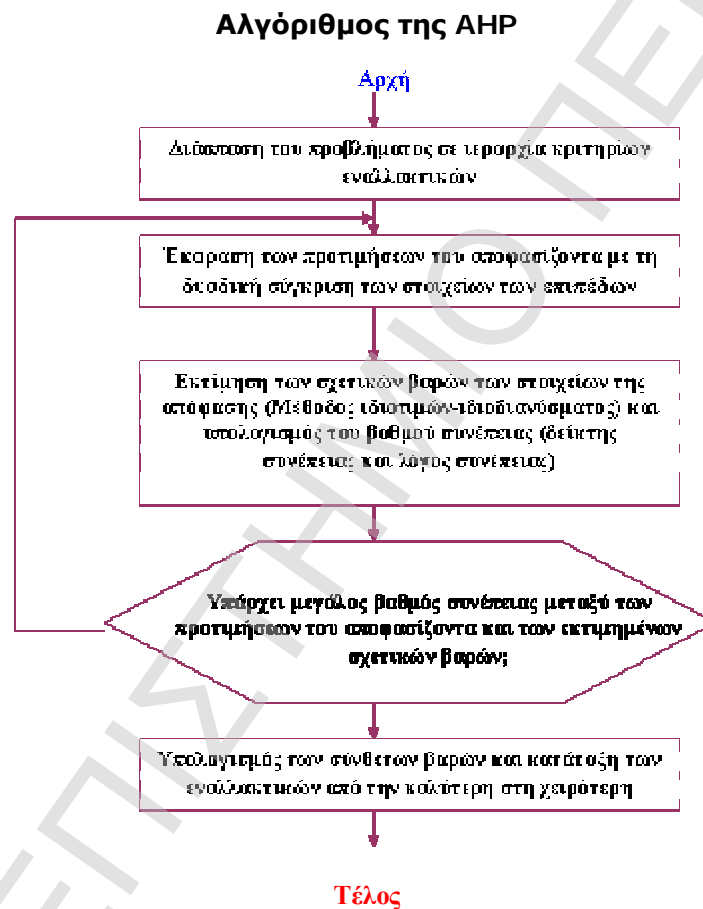
n	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
RC	0.00	0.00	0.58	0.90	1.12	1.24	1.32	1.41	1.45	1.49
ΚΑΝΟΝΑΣ : CI < RC για δεδομένο n										

Οι ανακολουθίες που εμφανίζονται κατά την σύγκριση των στοιχείων απόφασης ελέγχονται από τον βαθμό στον οποίο παραβιάζονται οι ακόλουθες ιδιότητες²¹ :

⇒ Αν $a_{ij} > 1$ και $a_{jk} > 1$ τότε και $a_{ik} > 1$

⇒ $a_{ij} \times a_{jk} = a_{ik}$ για κάθε (i, j, k)

Κλείνοντας την θεωρητική παρουσίαση της μεθόδου της αναλυτικής ιεράρχησης (AHP), στο διάγραμμα ροής μπορούμε να παρατηρήσουμε την αλγοριθμική διαδικασία εφαρμογής της μεθόδου.

²¹ Η πρώτη ιδιότητα εκφράζει την μεταβατικότητα των προτιμήσεων και η παραβίασή της υποδηλώνει εσφαλμένη εκτίμηση του αποφασίζοντα. Η δεύτερη ιδιότητα, της οποίας η καθολική ισχύς, όταν διαπιστώνεται, εκφράζει την απόλυτη συνέπεια των απαντήσεων του αποφασίζοντα, δεν επαληθεύεται πολλές φορές λόγω της φραγμένης κλίμακας των διαβαθμίσεων στις προτιμήσεις.

Όπως ήδη έγινε κατανοητό, η ΑΗΡ αποτελεί μια πολυμεταβλητή μέθοδο ανάλυσης, η οποία εμπίπτει στο ευρύτερο πλαίσιο των μεθόδων λήψης αποφάσεων. Με την εφαρμογή της ΑΗΡ επιτυγχάνεται μία ταξινόμηση των χαρακτηριστικών μεταξύ των υπο-πληθυσμών, επί τη βάσει όλων των δυνατών ανά δύο συγκρίσεων. Ο επιμερισμός των σταθμίσεων (Loadings) στα υπό μελέτη χαρακτηριστικά (μεταβλητές) γίνεται από τον ερευνητή, βασιζόμενος στην πιθανοφάνεια των παρατηρούμενων (δειγματικών) δεδομένων. Πρόσθετα, η εφαρμογή εναλλακτικών σταθμίσεων, κατά την κρίση του ερευνητή, προσφέρει ένα μέτρο της ευαισθησίας της διαδικασίας ιεράρχησης και της εξάρτησής της στις μεταβολές συγκεκριμένων μεταβλητών.

Ακολούθως δίνεται αναλυτική προσέγγιση εφαρμογής της μεθόδου και ερμηνεύονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιούνται πληροφορίες αναφορικά με το εύρος των προσφερόμενων ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών των νησιωτικών περιοχών της χώρας, οι οποίες χωρίζονται σε οκτώ διακριτές κατηγορίες:

- § Νησιά Αργοσαρωνικού,
- § Επτάνησα,
- § Κρήτη,
- § Δωδεκάνησα,
- § Β. Αιγαίο,
- § Σποράδες,
- § Κυκλάδες και
- § Δυτικές Κυκλάδες.

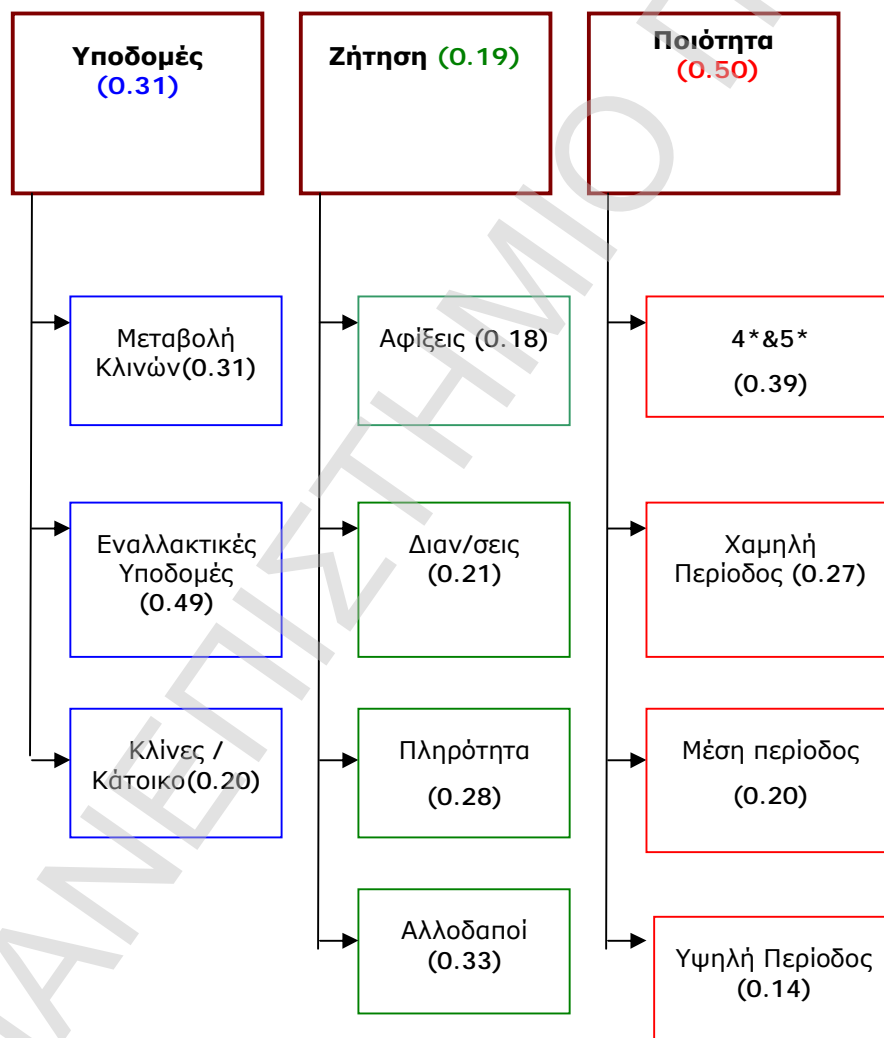
Οι επιμέρους συγκρίσεις των ως άνω ομάδων, βάσει συγκεκριμένων γονικών και επιμέρους κριτηρίων, παρέχει μια συνολική εικόνα, της σχετικής θέσης την οποία κατέχουν οι υπό κατάταξη περιοχές, σε συνολικό επίπεδο. Τα γονικά κριτήρια συνίστανται σε:

- § στοιχεία υποδομών,
- § στοιχεία ζήτησης και
- § στοιχεία ποιότητας

Τα κρίσιμα υπό-κριτήρια των γονικών κριτηρίων, ως προς τα οποία βαθμολογήθηκαν οι προσφερόμενες τουριστικές υπηρεσίες περιλαμβάνουν:

- § ρυθμός μεταβολής κλινών,

- § συμπληρωματικές εναλλακτικές υποδομές,
- § αριθμός κλινών / πληθυσμό περιοχής,
- § ρυθμός μεταβολής αφίξεων,
- § ρυθμός μεταβολής διανυκτερεύσεων,
- § μέση ετήσια πληρότητα,
- § αλλοδαποί / σύνολο επισκεπτών,
- § σύνολο ποιοτικών υποδομών (4*,5*)
- § συγκρίσεις χαμηλής, μέσης και υψηλής περιόδου

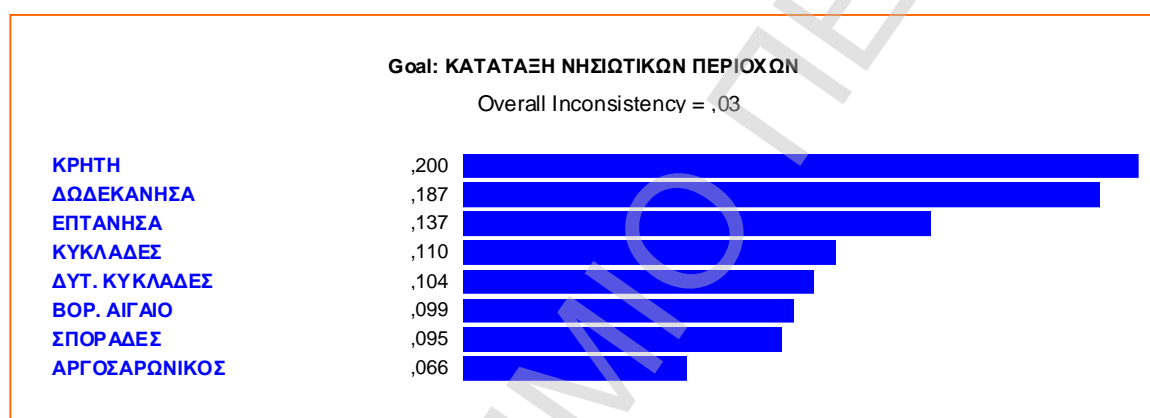

Έμφαση δόθηκε στις εναλλακτικές υποδομές, στην προσέλευση αλλοδαπών, στην ύπαρξη ποιοτικών καταλυμάτων και στην πληρότητα κατά την διάρκεια της χαμηλής περιόδου, όπου χρειάζεται να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα. Στις παρενθέσεις απεικονίζονται οι ποσοστιαίες σταθμίσεις.

Από τα παραπάνω είναι κατανοητό ότι, η εφαρμογή του αλγορίθμου της **Analytical Hierarchy Process**, καθιστά δυνατή, αφενός την ιεράρχηση και σύγκριση των υπό μελέτη υπο-πληθυσμών ως προς τους διάφορες παράγοντες, αφετέρου την τελική κατάταξή τους ως προς όλους τους παράγοντες ταυτόχρονα, λαμβάνοντας υπόψη την συνεισφορά των επιμέρους παραγόντων μέσω της χρησιμοποίησης σταθμισμένων αναμενόμενων τιμών.

5.2 ΑΗΡ και Ερμηνεία Αποτελεσμάτων

Τα γενικότερα συνολικά συμπεράσματα από την κατάταξη των οκτώ διαφορετικών νησιωτικών περιοχών απεικονίζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Διάγραμμα 5.2-1 Συνολική Κατάταξη Νησιωτικών Περιοχών

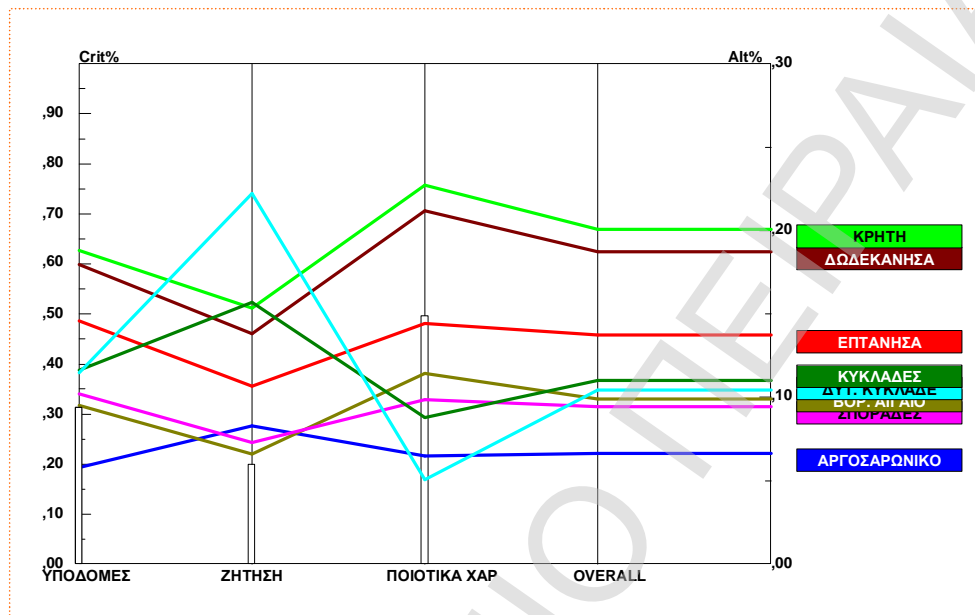
Ο συνολικός βαθμός ασυμμετρίας (*inconsistency rate*) παρουσιάζεται εντός αποδεκτών ορίων ανάλυσης (0,03).

Σύμφωνα με την συνολική κατάταξη, η Κρήτη προηγείται σχεδόν σε όλες σχεδόν τις κατηγορίες και υποκατηγορίες, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται επικρατούσα όλων των υπολοίπων περιοχών.

Για την πληρέστερη κατανόηση των διαφορών που προκύπτουν μεταξύ των κατηγοριών και υποκατηγοριών κριτηρίων, τα αποτελέσματα της κατάταξης παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα, ο οποίος είναι ενδεικτικός των αποτελεσμάτων σε συνδυασμό με τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν.

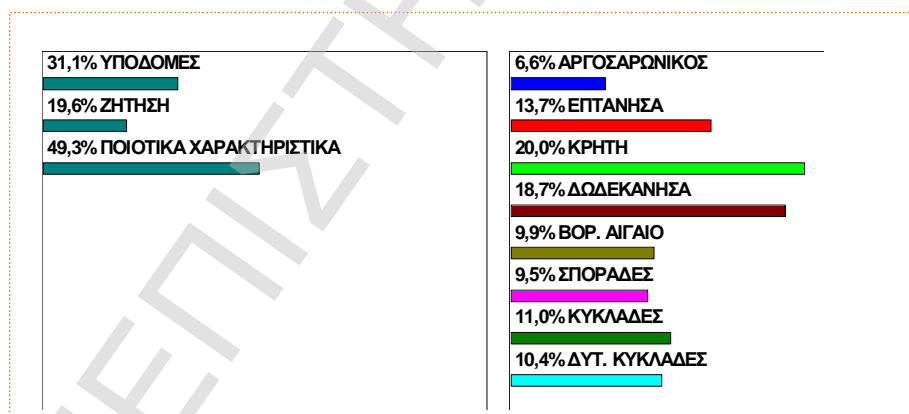
Στον πίνακα αποτυπώνεται πάλι η κυριαρχία της Κρήτης έναντι των άλλων νησιωτικών περιοχών, ενώ σημαντικά χαμηλότερα κινούνται τα νησιά του Αργοσαρωνικού σε όλες τις κατηγορίες κριτηρίων. Για την αποφυγή παρερμηνείας στην εξαγωγή συμπερασμάτων, επισημαίνεται ότι το κριτήριο «ζήτηση» ενσωματώνει σε μεγάλο βαθμό τα στοιχεία της «μέσης ετήσιας πληρότητας», αλλά και το στοιχείο της προσέλκυσης αλλοδαπών, το οποίο υπερισχύει του στοιχείου «προσέλευση ημεδαπών» επισκεπτών.

Η διάταξη των αποτελεσμάτων του πίνακα Ευαισθησίας που ακολουθεί μπορεί να διαφοροποιηθεί, παρέχοντας στον μελετητή την δυνατότητα αλλαγής των επιμέρους σταθμίσεων.

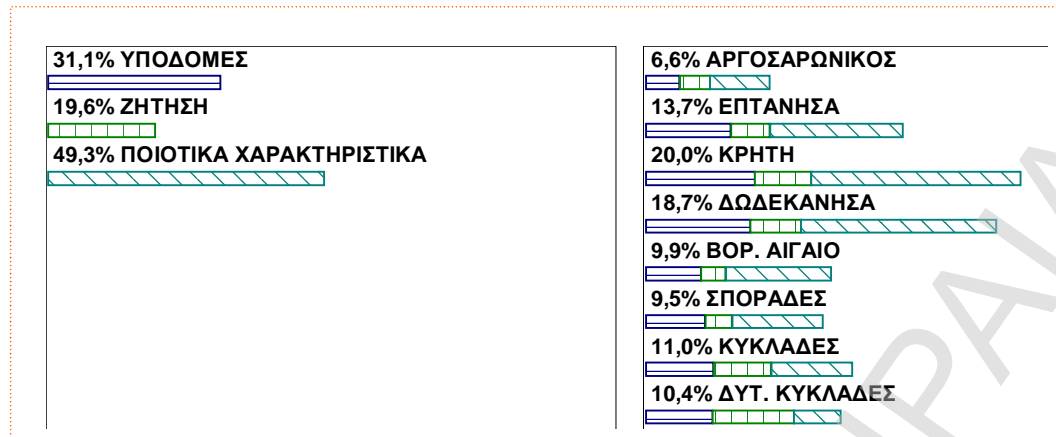

Διάγραμμα 5.2-2 Ανάλυση Ευαισθησίας

Οι επόμενοι πίνακες δείχνουν την σύνθεση των κριτηρίων από τα οποία προέκυψαν τα αποτελέσματα της τελικής κατάταξης :

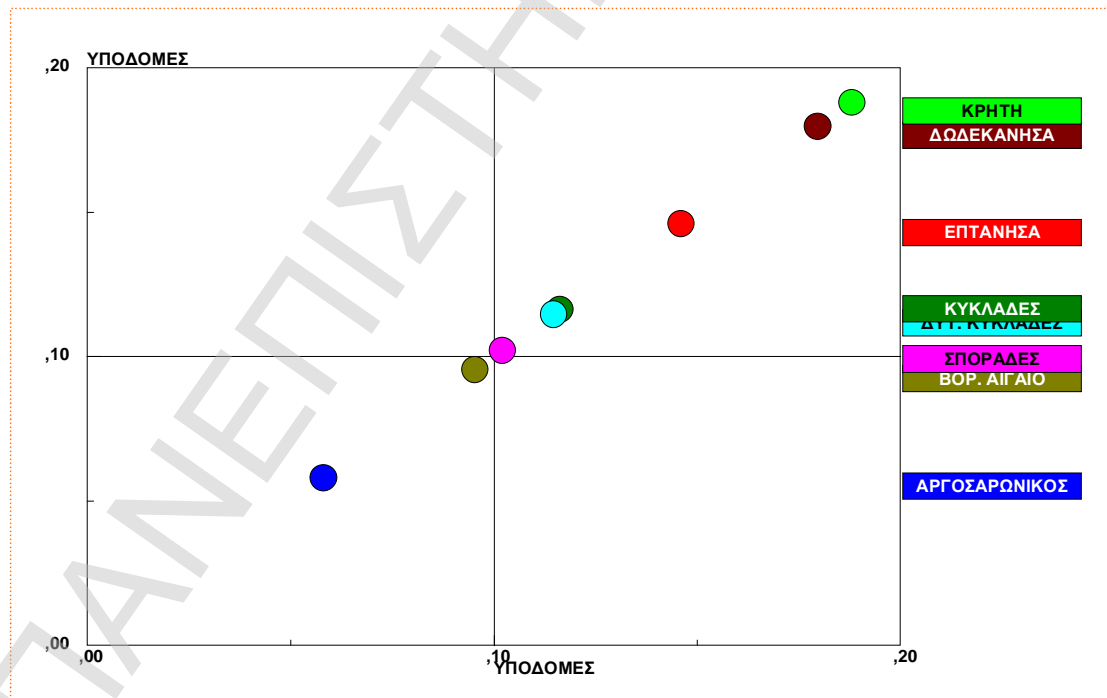
Διάγραμμα 5.2-3 Ποσοστιαία Κατανομή Κριτηρίων

Διάγραμμα 5.2-4 Ποσοστιαία Σύνθεση Αποτελεσμάτων

Από τους δύο προηγούμενους πίνακες καθίσταται σαφές ότι η Κρήτη προηγείται των υπολοίπων νησιωτικών συμπλεγμάτων γιατί τόσο τα ποιοτικά χαρακτηριστικά, όσο και οι βασικές τουριστικές υποδομές υπεισέρχονται σε μεγαλύτερο βαθμό στην διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος.

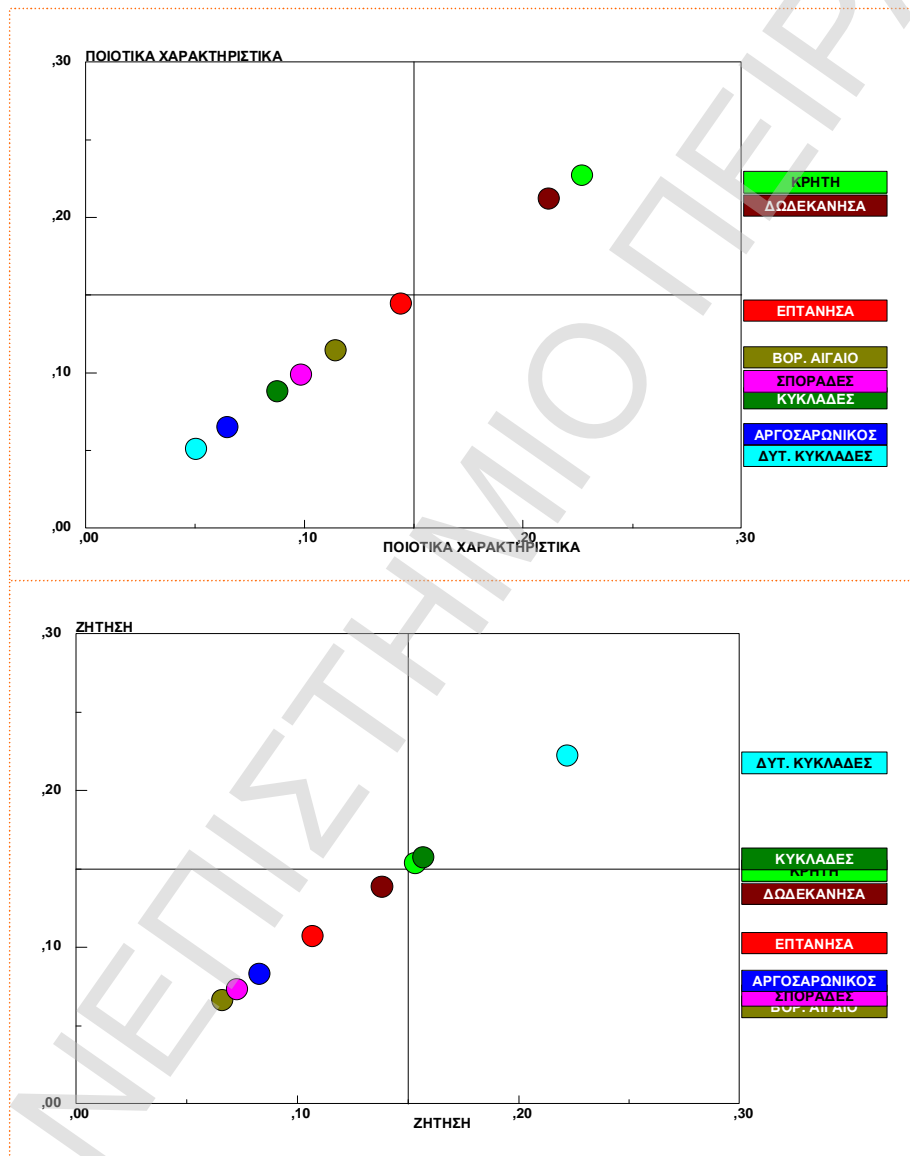
Στους επόμενους τρεις πίνακες απεικονίζονται τα αποτελέσματα σε κάθε επιμέρους «γονικό κριτήριο», δηλαδή στο κριτήριο των «υποδομών», της «ζήτησης» και της «ποιότητας», έτσι ώστε να διαμορφωθεί πιο ξεκάθαρη άποψη για την κατάταξη σε κάθε κατηγορία ξεχωριστά.

Διάγραμμα 5.2-5 Κατάταξη σύμφωνα με το Κριτήριο «Υποδομές»

Η Κρήτη και τα Δωδεκάνησα παρουσιάζουν καλύτερα αποτελέσματα σε ότι αφορά τις βασικές τουριστικές υποδομές, ενώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι για τον

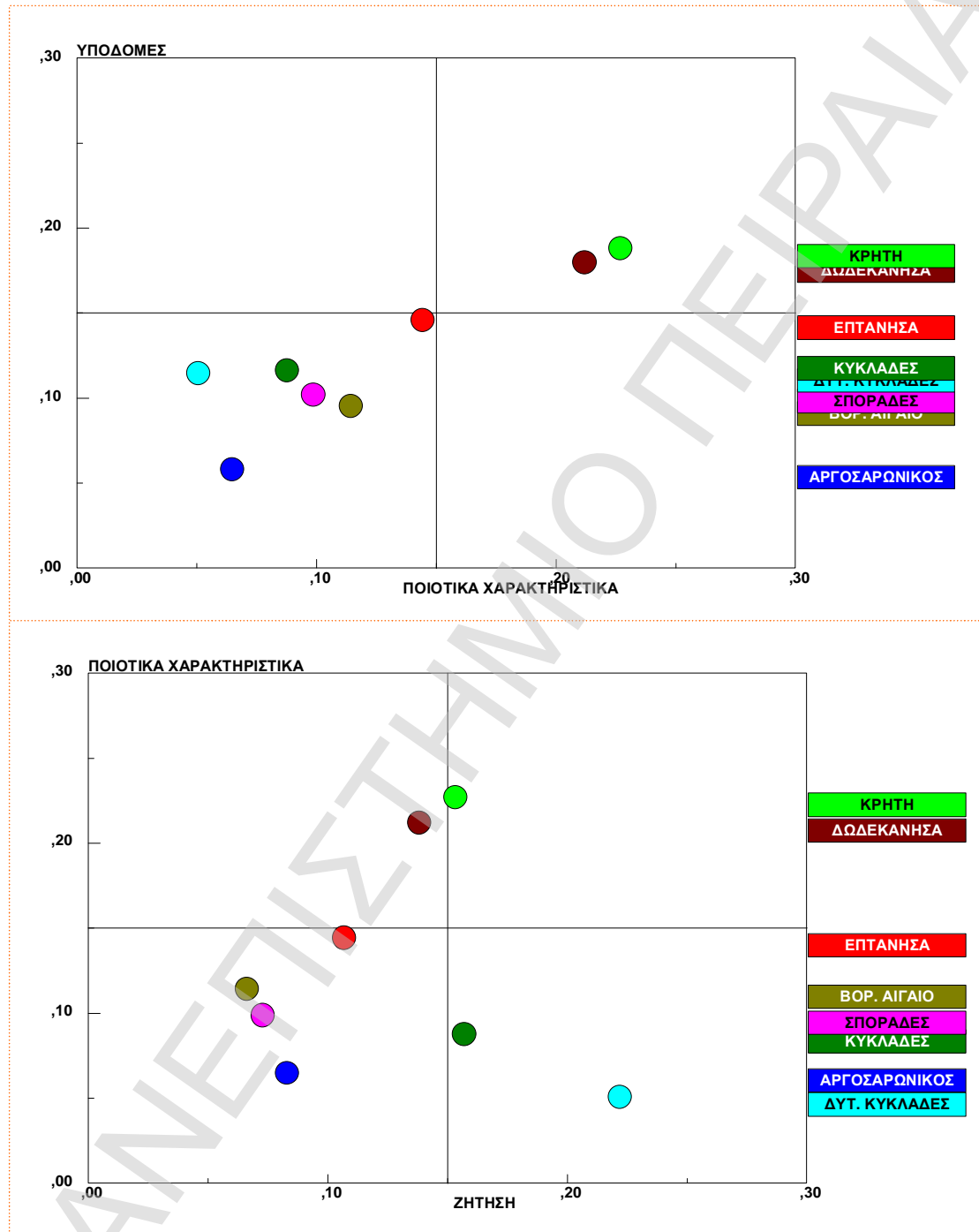
υπολογισμό του άρτιου επιπέδου ανάπτυξης υποδομών, θα πρέπει να συνυπολογιστούν πιο σύνθετοι δείκτες, όπως αυτοί της φέρουσας ικανότητας και της εμπλοκής του στοιχείου της συσχέτισης των υποδομών με βάση τόσο τον πληθυσμό, όσο και με το ΑΕΠ κάθε νησιωτικής περιοχής, αλλά και με τις περαιτέρω δυνατότητες ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος (συνολικά ή ανά κατηγορία τουριστικού προϊόντος με διαφορετικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα ανά περιοχή).

Διάγραμμα 5.2-6 Κατάταξη σύμφωνα με τα Κριτήρια «Ποιότητα» και «Ζήτηση»

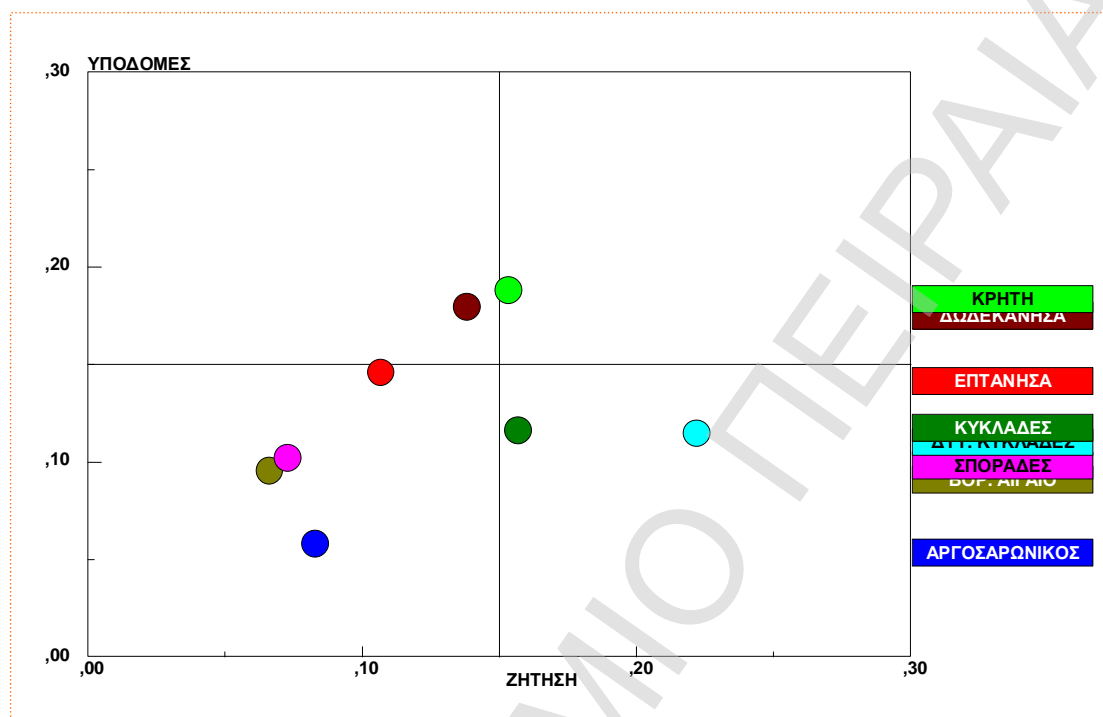
Σε ότι αφορά την κατάταξη με το κριτήριο «Ζήτηση», παρατηρείται σημαντικό προβάδισμα της περιοχής των Δ. Κυκλάδων, όπου ο ρυθμός μεταβολής της ζήτησης παρουσιάζεται τα τελευταία έτη σημαντικά βελτιωμένος. Σε ότι αφορά όμως το στοιχείο της ποιότητας υπάρχει σαφή υστέρηση και εξηγείται το συνολικό χαμηλό αποτέλεσμα για την περιοχή. Αυτό γίνεται πιο εύκολα αντιληπτό στους

επόμενους πίνακες, όπου συνυπάρχουν τα κριτήρια ποιότητα – ζήτηση και υποδομές:

Διάγραμμα 5.2-7 Δυαδικά κριτήρια: «Υποδομές – Ποιότητα» και «Ποιότητα – Ζήτηση»

Η ανάλυση δυαδικών κριτηρίων καταδεικνύει την υπεροχή των συμπλεγμάτων Κρήτης και Δωδεκανήσων, ενώ οι γεωγραφικές περιοχές του Αργοσαρωνικού και των Δ. Κυκλάδων υστερούν σημαντικά στα ποιοτικά χαρακτηριστικά.

Διάγραμμα 5.2-8 Δυαδικό κριτήριο Υποδομές - Ζήτηση

Σε ότι αφορά το δυαδικό κριτήριο Υποδομές – Ζήτηση, παρατηρείται πάλι η υπεροχή Δωδεκανήσου – Κρήτης, ενώ σημαντική παραμένει η διακράτηση της τελευταίας θέσης από τα νησιά του Αργοσαρωνικού, τα οποία θα πρέπει να ενισχυθούν σημαντικά τόσο για την **προσέλκυση αλλοδαπών τουριστών**, όσο και από πλευράς **προσβασιμότητας** στην οποία σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η έλλειψη μέσων πρόσβασης ιδιαίτερα για την off-season περίοδο, η οποία ούτως ή άλλως διαρκεί λίγο χρονικό διάστημα (περίπου τρεις μήνες).

Η ισόρροπη ανάπτυξη προϋποθέτει σύγκλιση των επιμέρους δεικτών για όλες τις γεωγραφικές περιοχές, σύμφωνα με κριτήρια τα οποία θα αποφασισθούν σε συνεργασία με τις τοπικές οικονομίες και θα καθοριστούν οι προτεραιότητες ανάπτυξης σε κάθε επιμέρους γεωγραφική νησιωτική ενότητα.

Κυρίαρχο θέμα αποτελεί στην παρούσα ανάλυση η προσέλκυση αλλοδαπών τουριστών και η αποτύπωση των υποδομών και δη των ποιοτικών χαρακτηριστικών που αυτή εκφράζεται (ύπαρξη οργανωμένων μονάδων τεσσάρων και πέντε αστέρων), καθώς και η ανάπτυξη συμπληρωματικών τουριστικών και μη υποδομών, έτσι ώστε συνολικά το τουριστικό προϊόν να ενισχυθεί και να

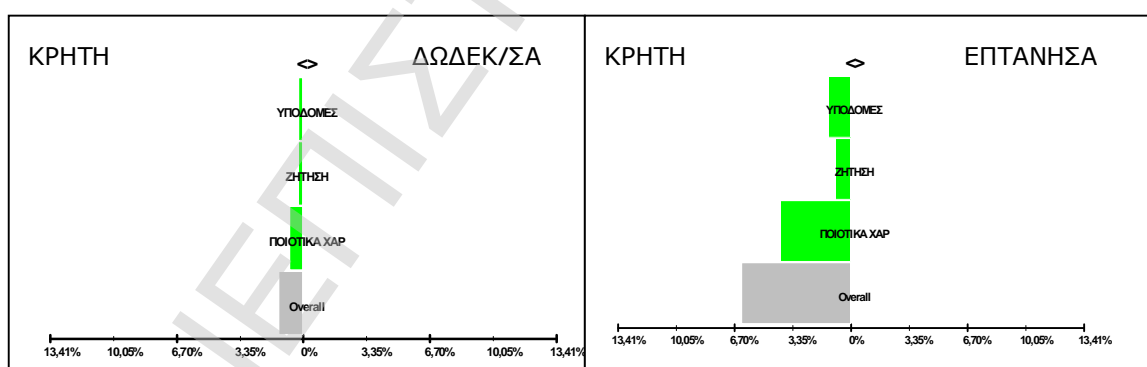
αποτελέσει θεμέλιο λίθο ομαλής και βιώσιμης ανάπτυξης για τις νησιωτικές περιοχές. Οι πολιτικές γενικευμένης ανάπτυξης χωρίς στρατηγικό προσανατολισμό θα πρέπει να αποφεύγεται αφού ακόμη και στις αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές (Κρήτη – Δωδεκάνησα), η υπερ-ανάπτυξη μπορεί να οδηγήσει σε παραβίαση του κριτηρίου της «φέρουσας ικανότητας» το οποίο δεν εξετάζεται στην παρούσα μελέτη.

Στην συνέχεια της παρουσίασης των αποτελεσμάτων της κατάταξης, παρουσιάζονται οι ξεχωριστές γεωγραφικές νησιωτικές ενότητες σε δυαδική σύγκριση συνολικά των κριτηρίων. Από την ανάλυση αυτή, προκύπτουν χρήσιμα συμπεράσματα για τις προτεραιότητες που πρέπει να τεθούν σε κάθε γεωγραφική νησιωτική ενότητα, προς την κατεύθυνση της ισόρροπης τουριστικής ανάπτυξης.

Η σύγκριση ξεκινάει με την παράθεση της Κρήτης με τα γειτονικά γεωγραφικά συμπλέγματα, αλλά και με τα Επτάνησα, τα οποία παρουσίασαν εξαιρετική τουριστική ανάπτυξη κατά το παρελθόν, αλλά σήμερα διαπιστώνονται προβλήματα υποδομών και απώλεια συγκριτικού πλεονεκτήματος σε ότι αφορά τον τουριστικό τομέα (υστέρηση σε «ζήτηση» και «ποιοτικά χαρακτηριστικά»).

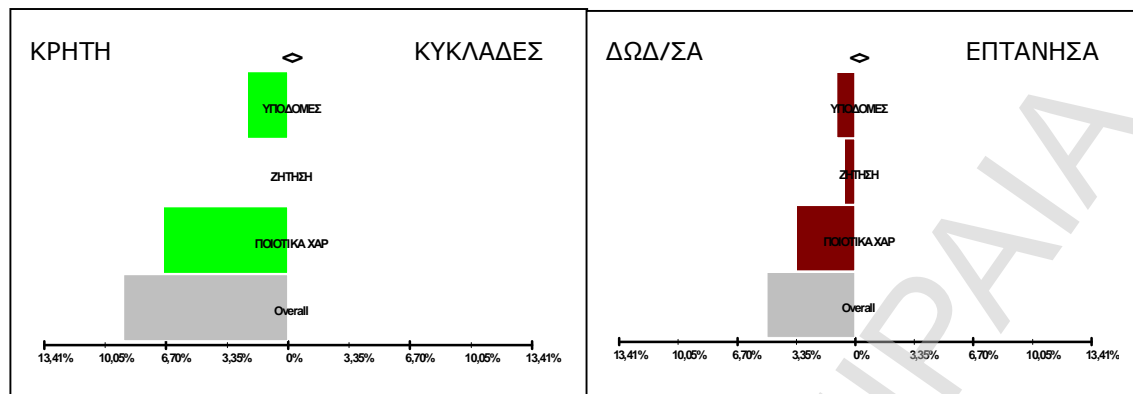
5.3 Δυαδικές Συγκρίσεις

Οι δυαδικές συγκρίσεις μεταξύ των νησιωτικών περιοχών που έχουν αναλυθεί στην παρούσα Μελέτη, ξεκινούν με την Κρήτη, η οποία εμφανίζει πλεονεκτήματα σε σχέση με όλες τις επιμέρους νησιωτικές περιοχές.

Η Κρήτη εμφανίζει σαφέστατο προβάδισμα σε θέμα ποιοτικών χαρακτηριστικών σε σχέση με τα Επτάνησα, ενώ συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τα Επτάνησα, αλλά και με τα Δωδεκάνησα σε σχέση με το κριτήριο της προσέλκυσης επισκεπτών, αλλά και σε σχέση με τις ήδη αναπτυγμένες υποδομές.

Στο κριτήριο των υποδομών, η Κρήτη εμφανίζει σχετικά ισόρροπη ανάπτυξη με τα Δωδεκάνησα, κυρίως λόγω των υποδομών της Ρόδου και της Κω, οι οποίες διαφοροποιούνται σημαντικά σε σχέση με τα υπόλοιπα νησιά των Δωδεκανήσων.

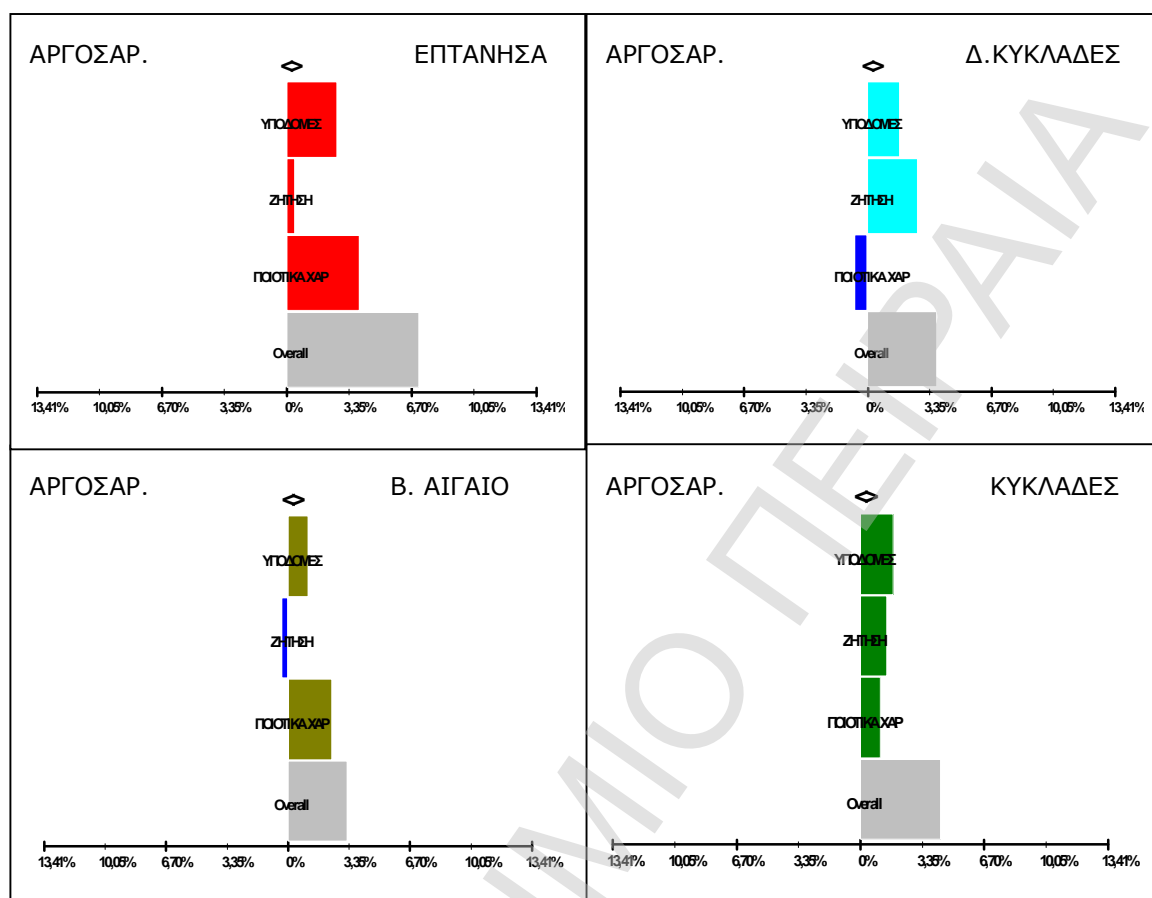
Σε ότι αφορά την σύγκριση Κρήτης – Κυκλάδων, παρατηρείται σημαντικό προβάδισμα της Κρήτης σε ότι αφορά το σύνολο των υποδομών και την ύπαρξη ποιοτικών μονάδων, ενώ σε ότι αφορά τα Δωδεκάνησα, τα οποία δεν υστερούν σε σχέση με την Κρήτη, εμφανίζουν παρόμοια ανταγωνιστικά χαρακτηριστικά σε σχέση με τους λοιπούς νησιωτικούς προορισμούς, όπως και η Κρήτη.

Έτσι, διακρίνουμε συγκεντρωτικά σημαντική ανάπτυξη στην Κρήτη και τα Δωδεκάνησα, ενώ ακολουθούν τα Επτάνησα με σαφές όμως το ποιοτικό έλλειμμα, στο οποίο φαίνεται να χρειάζονται ιδιαίτερη ενίσχυση.

Σε ότι αφορά τις υπόλοιπες τουριστικές νησιωτικές περιοχές, σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η περιοχή του Αργοσαρωνικού, η οποία φαίνεται να τροφοδοτείται από ημεδαπούς επισκέπτες και όχι από αλλοδαπούς. Επίσης, παρουσιάζεται σημαντική υστέρηση σε ποιοτικές υποδομές, ενώ η πολύ μικρή τουριστική περίοδος αποτυπώνεται ως ένα πρόβλημα που πρέπει να εστιάσει την προσοχή της η Πολιτεία και οι τοπικοί φορείς.

Το γεγονός αυτό αν συνδυαστεί με την πολύ μικρή συμμετοχή των λοιπών παραγωγικών κλάδων στα μικρά νησιά του Αργοσαρωνικού, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η τουριστική βιομηχανία πρέπει να τονωθεί και να ενισχυθεί. Δεν είναι άμοιρες ευθυνών οι μεταφορικές υπηρεσίες που παρέχονται στα νησιά αυτά, τα οποία για πολύ μεγάλη περίοδο μένουν χωρίς συχνή και τακτική επικοινωνία με την ενδοχώρα, η οποία μπορεί να αποτελέσει σημαντική δεξαμενή προσφοράς ημεδαπών και αλλοδαπών επισκεπτών.

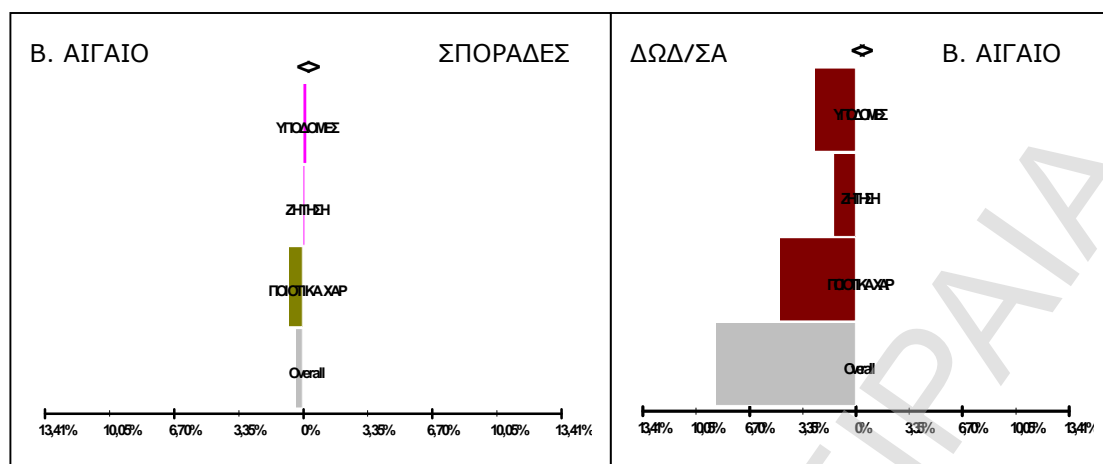
Στην συνέχεια παρατίθεται συγκριτική ανάλυση των τουριστικών χαρακτηριστικών των νησιών του Αργοσαρωνικού σε σχέση με τις κυριότερες ομάδες νησιών της επικράτειας, με τις οποίες σχεδόν βρίσκεται σε έλλειμμα.

Από την παρουσίαση των σχετικών δυαδικών αναλύσεων είναι εμφανές ότι η ανάπτυξη διαφορετικών τουριστικών περιοχών δεν συνάδει πάντοτε με τα γενικευμένα μέτρα που παρουσιάζονται στα διάφορα επιχειρησιακά προγράμματα, ή άλλου είδους κίνητρα. Απαιτείται εξειδίκευση μέτρων και πολιτικών, έτσι ώστε να οριοθετηθούν τα ενδεδειγμένα μέτρα για κάθε διαφορετική περιοχή.

Περιοχές που δεν έχουν λοιπούς πόρους και δυνατότητες ανάπτυξης πρέπει να εστιάσουν τις δράσεις τους στην προσέλκυση επισκεπτών, αλλά και να διευρύνουν την τουριστική ένταση από λίγους μήνες που είναι μέχρι σήμερα, σε μεγαλύτερη χρονικά περίοδο, έτσι ώστε η βιομηχανία αυτή να αποτελέσει σημαντικό κίνητρο για τους κατοίκους προκειμένου να παραμείνουν στα νησιά και να μην ενισχύσουν σταδιακά το μεταναστευτικό ρεύμα προς τα εγγύτερα αστικά κέντρα.

Τέλος, η παρουσίαση συγκρίσεων για την περιοχή του Β. Αιγαίου τόσο με τα Δωδεκάνησα, όσο και με τις Σποράδες που συνορεύουν από γεωγραφικής άποψης, καταδεικνύει το γεγονός ότι η τουριστική ανάπτυξη και η έμφαση σε αναπτυξιακούς παράγοντες πρέπει να βασίζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής.

Τα νησιά του Β. Αιγαίου αποτελούν περιοχές με παράλληλη ύπαρξη συμπληρωματικών παραγωγικών υποδομών, έτσι ώστε ο τουρισμός να μην αποτελεί την μοναδική τους οικονομική διέξοδο.

Αντίθετα, οι Σποράδες παρουσιάζουν μεγαλύτερη αναγκαιότητα στήριξης του τουριστικού τους αποθέματος, σε συνδυασμό με την χαμηλή αλλά - για τα δεδομένα των νησιών της περιοχής - επαρκή παραγωγική ικανότητα στον πρωτογενή τομέα (αγροτική και κτηνοτροφική παραγωγή).

Κλείνοντας την ανάλυση και την κατάταξη των νησιωτικών περιοχών με την μέθοδο της Αναλυτικής Ιεραρχικής Διαδικασίας, επισημαίνεται ότι τόσο τα γονικά κριτήρια, όσο και τα υποκριτήρια μπορούν να διαφοροποιούνται ανάλογα με τους στόχους, την φιλοσοφία και την ακολουθούμενη πολιτική για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων.

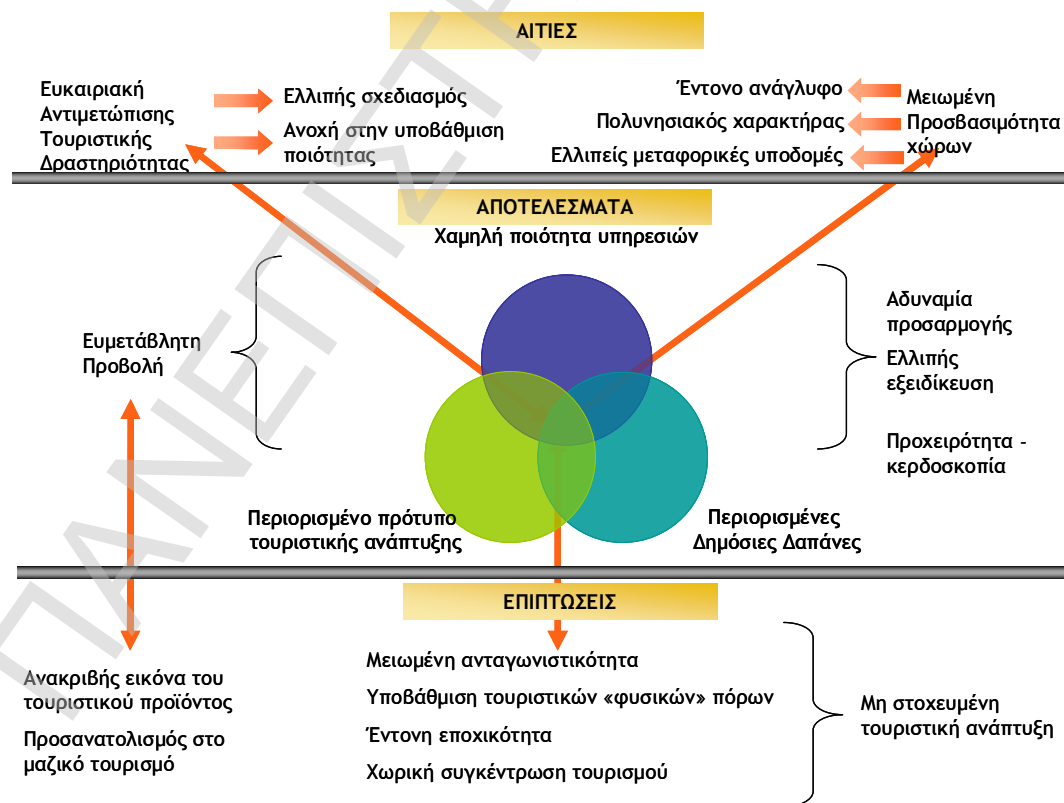
Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η ανάδειξη των ιδιαιτεροτήτων των διαφόρων νησιωτικών συμπλεγμάτων, σε ότι αφορά το τουριστικό τους προϊόν και τις δυνατότητες αναβάθμισής του. Η πορεία προς την αναβάθμιση βασίζεται στην παρούσα μελέτη στην προσέλκυση αλλοδαπών επισκεπτών, στην ποιοτική αναβάθμιση των υποδομών και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Τα χαρακτηριστικά κριτήρια και οι σταθμίσεις που δόθηκαν εξυπηρετούν αυτό τον σκοπό. Στόχος επίσης είναι η ανάδειξη μεθοδολογικών εργαλείων και προσεγγίσεων τα οποία διαφοροποιούν την ανάλυση ενός προβλήματος και προσδιορίζουν με επιστημονικό τρόπο την κατεύθυνση των αποτελεσμάτων στην βάση της λογικής «Πρόβλημα - Ανάλυση - Μέτρα - Δράσεις».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Στην Ελλάδα, οι προοπτικές ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος ειδικά στις νησιωτικές περιοχές είναι ιδιαίτερα υψηλές, δεδομένης της επάρκειας και της ποιότητας διαθέσιμων πόρων (φυσικοί πόροι, πολιτιστικό απόθεμα, ορεινοί όγκοι, περιοχές φυσικού ενδιαφέροντος, πλούσια ιστορία). Η συγκεκριμένη φυσική «κληρονομιά» συνθέτει το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας έναντι των άμεσων ανταγωνιστών της. Παράλληλα, η συνδυασμένη παρουσία στοιχείων όπως το κλίμα, ο πολυνησιακός χαρακτήρας, το μήκος των ακτών με τους διαθέσιμους φυσικούς πόρους που ευνοούν την ανάπτυξη του τουρισμού, προσδίδουν ένα επιπλέον συγκριτικό πλεονέκτημα στην ελληνική τουριστική βιομηχανία, πολλαπλασιάζοντας την «αξία» του.

Ωστόσο, σήμερα, η διάθεση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στις περισσότερες νησιωτικές περιοχές γίνεται αποσπασματικά και κυρίως προσανατολισμένα στην ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού, **με προβλήματα σε θέματα υποδομών (κύριων και συμπληρωματικών) και ποιότητας προσφερόμενων υπηρεσιών**. Στο σημείο αυτό, κρίνεται σκόπιμη η παρουσίαση των βασικών παραμέτρων που συνθέτουν τη σημερινή προσέγγιση ανάπτυξης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

Εικόνα 6-1 Σημερινή προσέγγιση τουριστικής ανάπτυξης

Η δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην ανάληψη μέτρων για τη στοχευόμενη ανάπτυξη τουριστικού προϊόντος με γνώμονα την βελτίωση των προβλημάτων που αφορούν στη φέρουσα ικανότητα κάθε τουριστικής νησιωτικής περιοχής ξεχωριστά. Βασικό κριτήριο διαμόρφωσης των στοχευόμενων τουριστικών προϊόντων θα πρέπει να αποτελέσει μεταξύ άλλων η δυνατότητα δημιουργίας μιας διακριτής και αυτόνομης ταυτότητας συγκεκριμένων τουριστικών τόπων σύμφωνα με τη φέρουσα ικανότητά τους. Ειδικότερα, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Ελλάδας αναφορικά με τη δυνατότητα ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών εστιάζονται κυρίως στα εξής:

- Ισχυρή ιστορική, αρχαιολογική και πολιτιστική κληρονομιά
- Μεγάλη ποικιλία χλωρίδας και πανίδας
- Πλούσια λαογραφική παράδοση
- Καλές κλιματολογικές συνθήκες
- Ακτογραμμή πολλών χιλιομέτρων με πολλές ακτές κατάλληλες για κολύμβηση

Η επικέντρωση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που φέρει κάθε τουριστικός τόπος μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στην αναβάθμιση και στον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος σε τοπικό επίπεδο, καθώς και στην δυναμική ανάπτυξη του ως τουριστικού προορισμού, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της επιχειρηματικότητας στον τουρισμό, με πολλαπλασιαστικά οφέλη και για άλλους κλάδους της οικονομίας και στην άμβλυση της χωροταξικής συγκέντρωσης της τουριστικής δραστηριότητας.

Με βάση τα παραπάνω, οι κατευθυντήριες γραμμές – μέτρα για την ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος στις νησιωτικές περιοχές ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, αλλά και ανάλογα με το βαθμό ανάπτυξής του δύνανται να συνοψιστούν στις ακόλουθες:

Κατευθυντήρια Γραμμή 1: Βελτίωση της ποιότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος

Το σύνολο των υποδομών στην πλειονότητά τους στις υπό μελέτη νησιωτικές περιοχές δεν ικανοποιεί τις βασικές απαιτήσεις που θέτει η αγορά του μαζικού (ομαδικού) τουρισμού όσον αφορά στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Παράλληλα, η τουριστική ανάπτυξη ανταγωνιστικών περιοχών στη Μεσόγειο καθιστά την ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος μείζονος προτεραιότητας για την ανάπτυξη των τουριστικών περιοχών.

Ειδικότερα, με βάση τα αποτελέσματα της Αναλυτικής Ιεραρχικής Διαδικασίας, οι νησιωτικές περιοχές (με εξαίρεση την Κρήτη και τα Δωδεκάνησα) παρουσιάζουν χαμηλής ποιότητας τουριστικές υποδομές, γεγονός που καθιστά αναγκαία τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων, με στόχο:

- **Τη στοχευόμενη ανάπτυξη ποιοτικά αναβαθμισμένων τουριστικών μονάδων (υφιστάμενων και νέων)**

Τα σημερινά κίνητρα για την ανάπτυξη ποιοτικά αναβαθμισμένων υποδομών (υφιστάμενων και νέων) αναφέρονται κυρίως στη χρηματοδότηση των συναφών επενδυτικών σχεδίων βάσει του Αναπτυξιακού Νόμου (3299/2004). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα ποσοστά της επιδότησης διαφοροποιούνται ανάλογα με την περιοχή, ενώ η διαμόρφωση αυτών έχει στηριχθεί αφενός στη διαμόρφωση του χάρτη περιφερειακών ενισχύσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αφετέρου στην εθνική τουριστική πολιτική.

Ακολουθώς παρουσιάζονται συνοπτικά, τα επενδυτικά σχέδια τα οποία εντάσσονται στα πλαίσια του Αναπτυξιακού Νόμου, ως επίσης και η διαμόρφωση των ποσοστών ανάλογα με τη νησιωτική περιοχή.

Εικόνα 6-2 Κατηγορίες Κινήτρων επενδυτικών σχεδίων στον τουρισμό (Ν.3299/04)

	Ζώνη Α	Ζώνη Β	Ζώνη Γ
Κατηγορία 1	20%	30%	40%
Κατηγορία 2	15%	25%	35%
Επιπρόσθετα Ποσοστά Ενίσχυσης (Μικρές Επιχειρήσεις) **	2%-3%*	8% - 20%	2%-20%
Επιπρόσθετα Ποσοστά Ενίσχυσης (Μεσαίες Επιχειρήσεις) ***	1%-2%	4% - 10%	1%-10%

*Το επιπρόσθετα ποσοστά ποικίλουν ανάλογα με την περιφέρεια και το νησί
 ** Μικρές Επιχειρήσεις < 50 (Ε.Μ.Ε.), ≤ € 10 εκ. (Κύκλος Εργασιών), ≤ € 10 εκ. (Ποσολογισμός)
 *** Μεσαίες Επιχειρήσεις: < 250 (Ε.Μ.Ε.), ≤ € 50 εκ. (Κύκλος Εργασιών), ≤ € 43 εκ. (Ποσολογισμός)

Εικόνα 6-3 Γεωγραφική κατάταξη νησιωτικών περιοχών και ποσοστά ενίσχυσης ανά κατηγορία επενδυτικού σχεδίου στον τουρισμό

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στα πλαίσια του Αναπτυξιακού Νόμου και με βάση τα υφιστάμενα στοιχεία σχετικά με την εξέλιξη της τουριστικής κίνησης, έχουν εξαιρεθεί συγκεκριμένες νησιωτικές περιοχές που παρουσιάζουν φαινόμενα κορεσμού (με γνώμονα τις προσφερόμενες τουριστικές υποδομές) από τη δυνατότητα υποβολής επενδυτικών σχεδίων ίδρυσης ξενοδοχειακών μονάδων κατηγορίας μικρότερης των 5* (σε άλλες περιπτώσεις για κατηγορία μικρότερης 4*).

Από την άλλη πλευρά, με στόχο την ενίσχυση των μικρών νησιών, προβλέπονται μεγαλύτερα ποσοστά χρηματοδότησης στην περίπτωση υλοποίησης επενδυτικών σχεδίων (ίδρυσης, επέκτασης, ή εκσυγχρονισμού) σε νησιά κάτω των 5.000 κατοίκων.

Σύμφωνα με την ανάλυση του Κεφαλαίου 5 και με στόχο την ισόρροπη τουριστική ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών (μέσα από την ποιοτική αναβάθμιση των τουριστικών υποδομών) προτείνεται η περαιτέρω εξέταση των ποσοστών χρηματοδότησης, λαμβάνοντας υπόψη τα προβλήματα, την αναλογία ποιοτικών καταλυμάτων σε σχέση με το σύνολο των κλινών, αλλά και την φέρουσα ικανότητα της εκάστοτε νησιωτικής περιοχής.

Ακολουθώς, παρουσιάζεται συγκεντρωτικός πίνακας προβλημάτων – κινήτρων – προτάσεων για τις επιμέρους νησιωτικές περιοχές, όπως αυτές αναλύθηκαν στη μελέτη.

ΟΜΑΔΑ	ΝΗΣΙΑ	Πρόβλημα	Κίνητρα	Προτάσεις
Αργοσαρωνικός	Πόρος Αίγινα Σαλαμίνα Σπέτσες Ύδρα Αγκίστρι	1. Έλλειμμα Συμπληρ. Υποδομών 2. Έλλειμμα Ποιοτικών Υποδομών 3. Μεγέθυνση Τουρ. Περιόδου	1. Αναβάθμιση υπαρχόντων μονάδων 2. Ίδρυση συμπληρωματικών υποδομών (μαρίνες, συνεδριακά, γκολφ, θαλασσοθεραπεία)	1. Αύξηση ποσοστών ενίσχυσης για αναβάθμιση μονάδων (κριτήρια ζώνης Β αντί Α) 2. Κίνητρα απόσυρσης παλαιών μονάδων - μεταφορά συντελεστών 3. Ενίσχυση θεματικού τουρισμού 4. Βελτίωση προσβασιμότητας
Επτάνησα	Ελαφώνησος Ιθάκη Κύθηρα Ζάκυνθος Κέρκυρα Κεφαλονιά Λευκάδα	1. Έλλειμμα Ποιοτικών Υποδομών 2. Μεγέθυνση Τουρ. Περιόδου	1. Ίδρυση 5* σε Κέρκυρα, Ζάκυνθο 2. Αναβάθμιση υπαρχόντων μονάδων 3. Ίδρυση νέων μονάδων στα άλλα νησιά 4. Συμπληρωματικές υποδομές	1. Κίνητρα απόσυρσης παλαιών μονάδων 2. Ενίσχυση εναλλακτικών μορφών τουρισμού 3. Ενίσχυση δραστηριοτήτων πλην τουριστικών
Κρήτη	Κρήτη	1. Μεγέθυνση Τουρ. Περιόδου	1. Ίδρυση 5* 2. Αναβάθμιση υπαρχόντων μονάδων 3. Συμπληρωματικές υποδομές	1. Ενίσχυση θεματικών μορφών τουρισμού
Δωδεκάνησα	Αστυπάλαια Κάλυμνος	1. Μεγέθυνση Τουρ. Περιόδου	1. Αναβάθμιση υπαρχόντων μονάδων	1. Κίνητρα απόσυρσης παλαιών μονάδων -

ΟΜΑΔΑ	ΝΗΣΙΑ	Πρόβλημα	Κίνητρα	Προτάσεις
	Κάρπαθος Λέρος Νίσυρος Σύμη Τήλος Πάτμος Ρόδος Κώς		2. Ίδρυση νέων μονάδων πλην Ρόδο (μόνο 5*), Κω (μόνο 5*), Κάρπαθο (μόνο 4*,5*) και Πάτμο (μόνο 4*,5*) 3. Ίδρυση νέων μονάδων σε μικρότερα νησιά 4. Συμπληρωματικές υποδομές	καταλλυμμάτων 2. Ενίσχυση εναλλακτικών μορφών τουρισμού 3. Ενίσχυση θεματικών μορφών τουρισμού 4. Ανάπτυξη θαλάσσιου τουρισμού 5. Θαλάσσια τουριστικά πάρκα 6. Ιατρικός τουρισμός
Β. Αιγαίο	Θάσος Ικαρία Σαμοθράκη Λέσβος Λήμνος Σάμος Χίος	1. Έλλειψη Υποδομών 2. Έλλειμμα Ποιοτικών Υποδομών 3. Μεγέθυνση Τουρ. Περιόδου	1. Αναβάθμιση υπαρχόντων μονάδων 2. Νέες ποιοτικές μονάδες (4*,5*) 3. Νέες μονάδες πλην της Σάμου (μόνο 5*) και Θάσου (μόνο 5*) 4. Συμπληρωματικές υποδομές	1. Αύξηση κινήτρων αναβάθμισης μονάδων 2. Ανάπτυξη θεματικών μορφών τουρισμού 3. Ανάπτυξη θαλάσσιου τουρισμού
Σποράδες	Αλλόνησος Σκιάθος Σκόπελο Σκύρος	1. Έλλειψη Υποδομών 2. Έλλειμμα Ποιοτικών Υποδομών 3. Μεγέθυνση Τουρ. Περιόδου	1. Ίδρυση 5* σε Σκιάθο, Σκόπελο 2. Αναβάθμιση υπαρχόντων μονάδων 3. Ίδρυση νέων μονάδων στα άλλα νησιά 4. Συμπληρωματικές υποδομές	1. Ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού 2. Ανάπτυξη μεταφορικών υποδομών και βελτίωση προσβασιμότητας

ΟΜΑΔΑ	ΝΗΣΙΑ	Πρόβλημα	Κίνητρα	Προτάσεις
Κυκλάδες	Νάξος	1. Έλλειμμα Ποιοτικών Υποδομών 2. Μεγέθυνση Τουρ. Περιόδου	1. Αναβάθμιση υπαρχόντων μονάδων 2. Ίδρυση ποιοτικών μονάδων (μόνο 5*) σε: Άνδρο, Αντίπαρο, Πάρο, Ίο, Μύκονο, Νάξο, Θήρα, Θηρασιά, Σίφνο και Σύρο 3. Ίδρυση μονάδων στα λοιπά νησιά 4. Συμπληρωματικές υποδομές	1. Κίνητρα απόσυρσης παλαιών μονάδων - μεταφορά συντελεστών 2. Βελτίωση προσβασιμότητας μικρών νησιών 3. Θαλάσσιος τουρισμός 4. Κίνητρα ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού
	Άνδρος			
	Αντίπαρος			
	Ίος			
	Κουφονήσια			
	Μήλος			
	Μύκονος			
	Πάρος			
	Σαντορίνη			
	Σύρος			
Τήνος				
Δ. Κυκλάδες	Κέα	1. Έλλειψη Υποδομών 2. Έλλειμμα Ποιοτικών Υποδομών 3. Μεγέθυνση Τουρ. Περιόδου	1. Αναβάθμιση υπαρχόντων μονάδων 2. Ίδρυση ποιοτικών μονάδων (μόνο 5*) σε Σίφνο 3. Ίδρυση μονάδων στα λοιπά νησιά 4. Συμπληρωματικές υποδομές	1. Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού 2. Βελτίωση προσβασιμότητας 3. Δικτύωση με ανατολ. Κυκλάδες 4. Βελτίωση υποδομών θαλάσσιου τουρισμού
	Σίφνος			
	Κύθνος			
	Σέριφος			

Πίνακας 6-1 Πίνακας προβλημάτων – κινήτρων – προτάσεων για τη βελτίωση του νησιωτικού τουριστικού προϊόντος

- **τη βελτίωση του συστήματος των συμπληρωματικών προς τις υπηρεσίες φιλοξενίας υποδομών.**

Το τουριστικό προϊόν περιλαμβάνει καταρχήν υπηρεσίες φιλοξενίας, καθώς επίσης συμπληρωματικές υπηρεσίες που συνδέονται με την παραμονή του επισκέπτη στην εκάστοτε περιοχή. Η αναπτυξιακή προοπτική του τουριστικού τόπου επηρεάζεται άμεσα από το βαθμό ικανοποίησης των τουριστών από το σύνολο των παρεχόμενων προς αυτόν υπηρεσιών.

Συνεπώς, κρίνεται απαραίτητη η λήψη μέτρων για την αναβάθμιση των συμπληρωματικών προς τις τουριστικές μονάδες υποδομών (εστιατόρια, καταστήματα, υποδομές ψυχαγωγίας) τόσο σε επίπεδο πάγιων στοιχείων και εξοπλισμού, όσο και σε επίπεδο υπηρεσιών και συμπεριφοράς προς τον επισκέπτη. Σε αυτό το σημείο, σημαντική παράμετρος αποτελεί η αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού η οποία συμπληρώνει την ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών και δρα ευεργετικά ως προς την απασχόληση, τόσο για το υφιστάμενο βασικό παραθεριστικό προϊόν, όσο και για τις θεματικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

- **Τη βελτίωση της προσβασιμότητας των νησιωτικών περιοχών – βελτίωση των υποδομών.**

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα των νησιωτικών περιοχών που παρουσιάζουν περιορισμένη τουριστική ανάπτυξη είναι η έλλειψη προσβασιμότητας και διασύνδεσης τόσο μεταξύ των γειτονικών νησιωτικών περιοχών, όσο και ανάμεσα στις νησιωτικές και ηπειρωτικές περιοχές. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η νησιωτική περιοχή του Αργοσαρωνικού παρουσιάζει τα τελευταία έτη μείωση της τουριστικής ζήτησης. Πέραν της υποβάθμισης των τουριστικών καταλυμάτων (απουσιάζουν οι εκσυγχρονισμένες και ποιοτικά αναβαθμισμένες τουριστικές μονάδες), η ακύρωση δρομολογίων συμβατικών πλοίων και η έλλειψη διασυνδεδεμένων δρομολογίων (λ.χ. μη διασύνδεση της Αίγινας με την Ύδρα) έχει οδηγήσει σε μείωση της τουριστικής κίνησης και κατ' επέκταση σε περιορισμένη τουριστική ανάπτυξη.

Κατευθυντήρια Γραμμή 2: Εμπλουτισμός και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος

Σημαντική παράμετρος για την τουριστική ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου αποτελεί η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ειδικά, όσον αφορά στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, το υφιστάμενο μοντέλο ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών το οποίο στηρίζεται στην αρχή «ήλιος και θάλασσα» δεν βοηθά στην αύξηση της ζήτησης κατά τη χαμηλή και μέση τουριστική περίοδο, δεδομένου ότι τα δύο αυτά χαρακτηριστικά είναι από τη φύση τους εποχικά. Συνεπώς, η ανάγκη αλλαγής του προτύπου τουριστικής ανάπτυξης και η ανάπτυξη εναλλακτικών τρόπων προσέλκυσης του τουριστικού ενδιαφέροντος γίνεται πιο έντονη.

Η διαφοροποίηση αυτή μπορεί να καταστεί δυνατή μέσα από την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων – ανάλογα με τους φυσικούς πόρους κάθε περιοχής - όπως είναι ο θαλάσσιος τουρισμός (ανάπτυξη τουριστικών λιμένων), ο πολιτιστικός τουρισμός, ο συνεδριακός τουρισμός, ο αθλητικός τουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός ή συνδυασμοί αυτών.

Για να καταστεί δυνατή η στοχευόμενη ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά σε επίπεδο τόσο νησιωτικής περιοχής, όσο και νησιού, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα όπως:

- Καταγραφή και αξιολόγηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων,
- Η ισόρροπη χωρική ανάπτυξη των καταγεγραμμένων φυσικών και πολιτιστικών πόρων. Σύμφωνα με τα στοιχεία της μελέτης, οι ελληνικές νησιωτικές περιοχές έχουν επαρκείς φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους. Η ισόρροπη αξιοποίηση του συγκεκριμένων πόρων αναμένεται να συμβάλλει αφενός στη σταδιακή αποσυμφόρηση περιοχών όπου η έντονη τουριστική δραστηριότητα έχει επιφέρει κόπωση των τοπικών οικονομιών,
- Καταγραφή των πρωτοβουλιών ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού,
- Υιοθέτηση προτύπων ποιότητας για τις υποδομές που συνδέονται με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και διαρκής έλεγχος αυτών με σκοπό την διασφάλιση της τήρησης των ποιοτικών κριτηρίων.

Κατευθυντήρια Γραμμή 3: Ανάδειξη και προβολή των τουριστικών πόρων

Προτείνεται η λήψη μέτρων για την υιοθέτηση σύγχρονων μεθόδων e-marketing στοχευόμενων ανά ομάδα ενδιαφέροντος. Κρίσιμη θεωρείται η δημιουργία διαδικτυακού περιεχομένου για την ανάδειξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, η δημιουργία κέντρων πληροφόρησης που θα παρέχουν τη δυνατότητα σύνθετης, πολυκριτηριακής αναζήτησης σε πανελλαδικό επίπεδο, αλλά και τη δυνατότητα επιλογής ολοκληρωμένων τουριστικών πακέτων.

Αναλυτικότερα, στα πλαίσια της παρούσας ενότητας μέτρων, θεωρείται σημαντική η δημιουργία **Ολοκληρωμένων Συστημάτων Διαχείρισης και Μάρκετινγκ Τουριστικών Προορισμών**. Ειδικότερα, τα Συστήματα Διαχείρισης και Μάρκετινγκ Προορισμών (ΣΔΜΤΠ) θα πρέπει να αναπτύσσονται με βάση τους ακόλουθους τέσσερις θεματικούς άξονες²²:

1. Σχεδιασμός και παροχή ποιοτικών πληροφοριών
2. Ανάπτυξη επικοινωνιακής πολιτικής
3. Υποστήριξη οικονομικών συναλλαγών
4. Καλλιέργεια και ανάπτυξη πελατειακών σχέσεων με τους επισκέπτες πελάτες

Η στοχευόμενη προβολή/ προώθηση του τουριστικού προϊόντος αναμένεται να συμβάλει θετικά στην προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, στην προβολή του ελληνικού τουριστικού προϊόντος και στην αύξηση του τουριστικού ρεύματος

Κεντρικός πυρήνας για την επίτευξη βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης ανά νησιωτική περιοχή είναι ότι η **εξασφάλιση της βιωσιμότητας τόσο των φυσικών, όσο και των ανθρωπογενών πόρων** αφενός συμβάλλει στη **χωρική διασπορά της τουριστικής δραστηριότητας**, διευκολύνοντας την περιφερειακή ανάπτυξη, αλλά και τη χρονική της διεύρυνση, αφετέρου εξασφαλίζει τη δυνατότητα προστασίας και αποκατάστασης (όπου χρειάζεται) των τουριστικών πόρων, οι οποίοι έχουν σε πολλές περιπτώσεις αποκαλύψει τα πεπερασμένα όρια αξιοποίησής τους.

Συνοψίζοντας, η προτεινόμενη στρατηγική για την τουριστική ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών θα πρέπει να στηρίζεται καταρχήν στην ανάληψη μέτρων, λαμβάνοντας υπόψη τη φέρουσα ικανότητα κάθε περιοχής ξεχωριστά. Πρόσθετα, η χάραξη των στρατηγικών θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα συνδυασμού βέλτιστων πρακτικών βάσει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του ελληνικού τουριστικού

²² Δρ. Μαριάννα Σιγάλα, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, «Συστήματα Διαχείρισης και Μάρκετινγκ Τουριστικών Προορισμών: λειτουργίες, υπηρεσίες και οφέλη για τις επιχειρήσεις και τον προορισμό»

προϊόντος ανά περιοχή μελέτης, καλλιέργειας τοπικού brand name και συνένωσης δυνάμεων σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, με στόχο την ύπαρξη κεντρικού συντονισμού για τη λήψη ενιαίων μέτρων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

- Alpha Bank: «Μελέτη για τις προοπτικές του Ελληνικού Τουρισμού» (2008)
- Cohen, E. A phenomenology of tourist experiences. *Sociology*. 13, pp. 179-201. (1979)
- Jussi Rämetsä, Anne Tolvanen, Ismo Kinnunen, Anne Törn, Markku Orell, Pirkko Siikamäki: "Sustainable Tourism" (2007)
- Ανδριώτης Κωνσταντίνος, «Ο εναλλακτικός τουρισμός και τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά του», Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος, 20-21/2003 ISSN 1105-3267 σσ. 139-154 (2003)
- Γενική Διεύθυνση Εσωτερικών Πολιτικών της Ένωσης, «Οι επιπτώσεις του τουρισμού στις παράκτιες περιοχές: πτυχές περιφερειακής ανάπτυξης», IP/B/REGI/IC/2006-166-Lot 01-C03-SC01 (15/04/2008)
- ΕΣΥΕ: Εθνικοί Λογαριασμοί – Τομέας Τουρισμού (2008)
- Ιατρού Α., «Επενδύσεις σε Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού», Πρακτικά 3ης Διημερίδας Επιχειρηματικότητας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, (15-16/12/2005)
- Κέντρο Επιχειρηματικής Ικανότητας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης Ιονίων Νήσων: «Η φέρουσα ικανότητα της περιοχής των Ιονίων Νήσων» (2005)
- Κομίλης Παναγιώτης, Βαγιονής Νίκος «Τουριστικός Σχεδιασμός: Μέθοδοι και πρακτικές αξιολόγησης» Εκδότης: Προπομπός (1999)
- Σπιλάνης: «Αναπτυξιακές προοπτικές και απασχόληση στον ελληνικό νησιωτικό χώρο» Ελληνικά Γράμματα – ΔΙΠΕ (2003)
- Σπιλάνης, Σπυριδωνίδης, Μισαηλίδης: «Προσπελασιμότητα στα νησιά του Αιγαίου. Πραγματική και εικονική απόσταση» (2002)
- Σπιλάνης, Βαγιάννη: "Sustainable Tourism: Utopia or Necessity? The role of new form of tourism in the Aegean Islands" (2002)
- Τσάρτας Π., Τουριστική ανάπτυξη: Πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις, ΕΞΑΝΤΑΣ, Αθήνα (2000)
- Χατζηβγέρης: «Τουριστική ανάπτυξη νησιωτικών περιοχών» (2003)
- Ανδριώτης Κωνσταντίνος, «Αειφορία και εναλλακτικός τουρισμός» (2008)
- Πρωτοπαπαδάκης Ιωάννης, «Τουριστικό Μάρκετινγκ» (2003)
- Λαπούτης Δημήτρης «Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων» Εκδόσεις Σταμούλη (1998)
- Leonard J. Lickorish, «Μία Εισαγωγή στον Τουρισμό» (2004)
- Leonard J. Lickorish, «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον», Εκδόσεις Κριτική (2001)

Ιστοσελίδες

- Σύνδεσμος Ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ): www.sete.gr
- Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού: www.gnto.gr
- Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος: www.grhotels.gr
- Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού: www.unwto.org
- Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ: www.weforum.org

- Eurostat: www.epp.eurostat.ec.europa.eu
- Ευρωπαϊκή Ένωση: www.europa.eu - Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Γενική Διεύθυνση αλιείας και ναυτιλιακών υποθέσεων
- ICCA (International Congress & Convention Association) “Meeting Statistics”, www.iccaworld.com